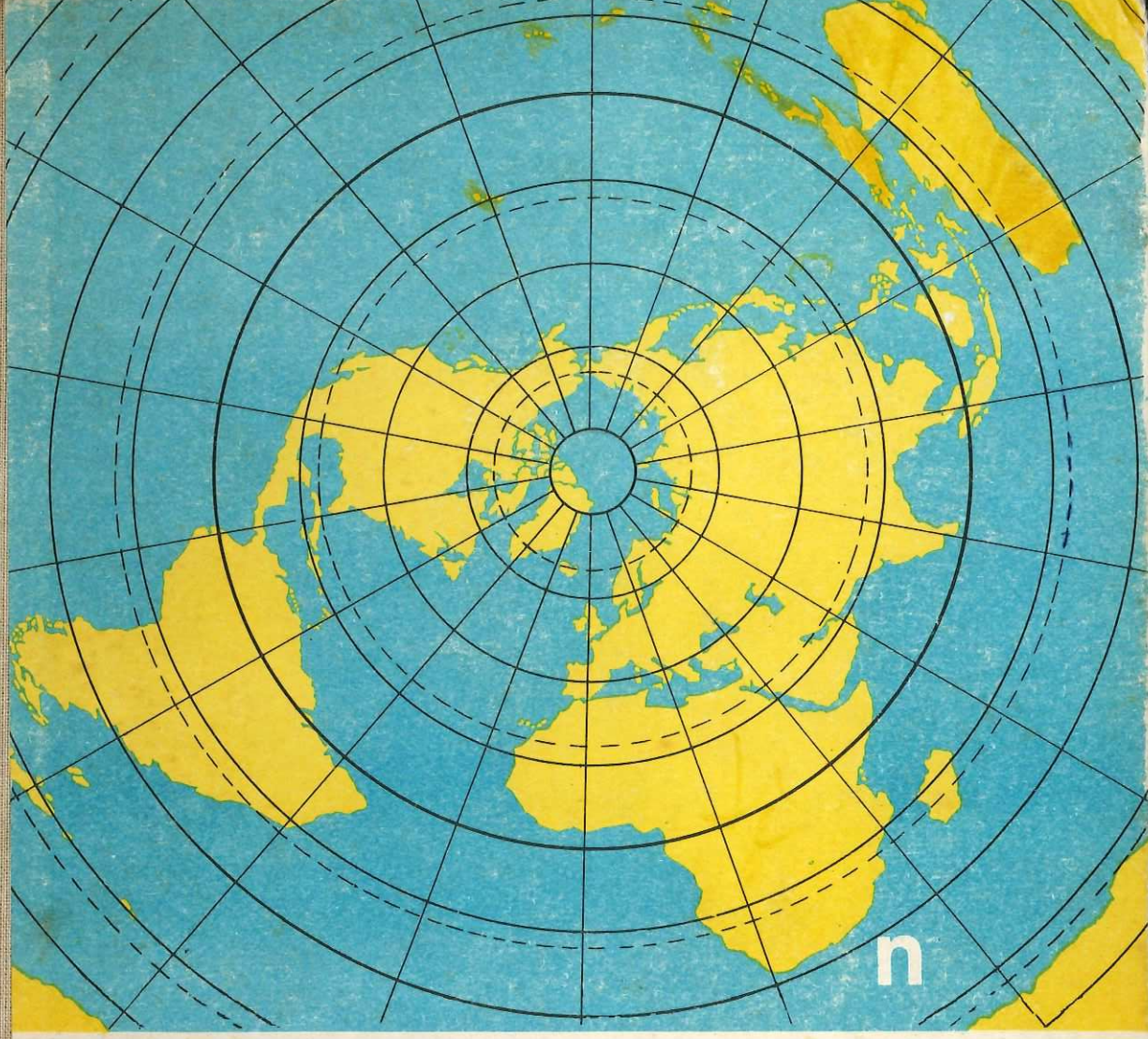

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Geografie

Manual pentru cl. a VI-a

BOGĂȚII MINERALE

PETROL

GAZE NATURALE

CĂRBUNE

FIER

MANGAN

BAUXITĂ

CROM

NICHEL

COBALT

CUPRU

PLUMB

COSITOR

POLIMETALE

PLATINĂ

AUR

ARGINT

DIAMANTE

URANIU

SARE

FOSFAȚI

SALPETRU

GRAFIT

MICĂ

INDUSTRIA

HIDROCENTRALĂ

TERMOCENTRALĂ

INDUSTRIE SIDERURGICĂ

INDUSTRIE CONSTRUCTOARE DE MAȘINI

INDUSTRIE CONSTRUCTOARE DE AVIOANE

INDUSTRIE CONSTRUCTOARE DE AUTOVEHICULE

ȘANTIERE NAVALE

RAFINĂRII DE PETROL

INDUSTRIE CHIMICĂ

INDUSTRIE TEXTILĂ

INDUSTRIE ALIMENTARĂ

INDUSTRIE DE PRELUCRARE A LEMNULUI

PORT

PRINCIPALELE PLANTE CULTIVATE

CEREALE

TUTUN

CITRICE

BUMBAC

TRESTIE-DE-ZAHĂR

CAFEA

CACAO

OAZE

PRESCURTĂRILE UTILIZATE ÎN HĂRȚILE DIN MANUAL

I = Insulă
I-le = Insule
Pen. = Peninsule
C. = Cap
Str. = Strîmtoare
Oc. = Ocean
M. = Mare
G. = Golf
Can. = Canaluri
L. = Lac
Cas. = Cascadă
Cat. = Cataracte
Reg. = Regiune
Rep. = Republică
M-ții = Munți
Vf. = Vîrf
Depr. = Depresiune

AFRICA
AUSTRALIA
ŞI OCEANIA
ANTARCTIDA
AMERICA

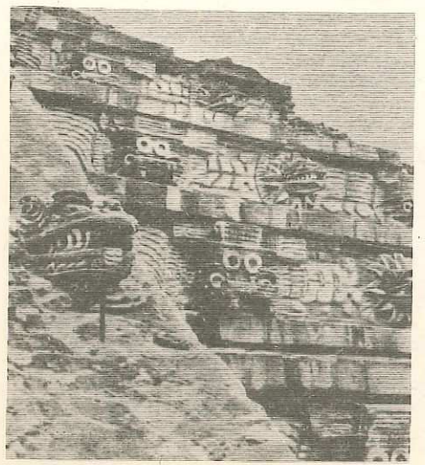

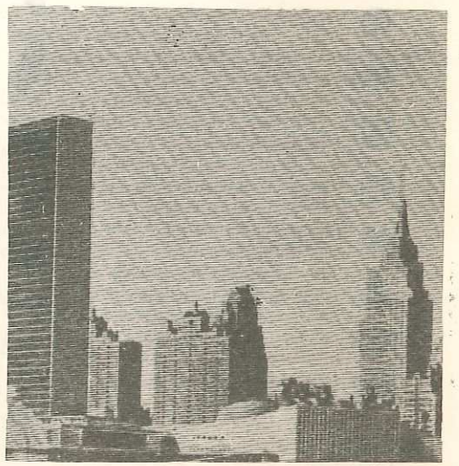

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI ÎNVĂŢĂMÎNTULUI

Bărgăuanu Petru
lector univ. dr.

Sucitu Ion
profesor emerit

Stoica Valentina
prof. gr. I

Geografie

Manual pentru clasa a VI-a

Editura Didactică şi Pedagogică — Bucureşti

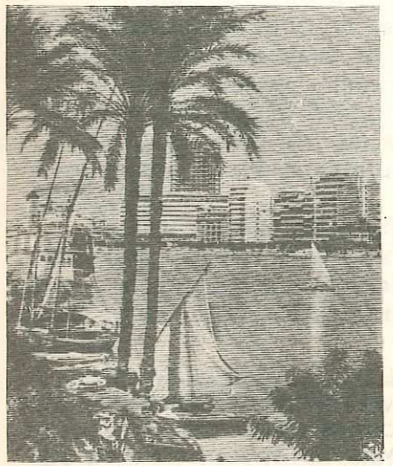

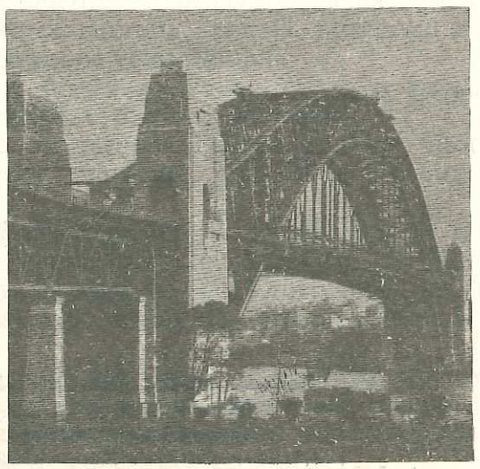

Manualul a fost elaborat în anul 1972 şi revizuit în anul 1982
pe baza programei aprobate de Ministerul Educaţiei şi
Învăţămîntului cu nr. 42640

Reeditare pentru anul şcolar 1988—1989

Redactor: prof. gr. I. VASILE VĂRĂŞTEANU
Tehnoredactor: OTTO PARASCHIV NECŞOIU
Cartograf: CONSTANTIN VLĂDESCU

CUNOAŞTEREA PĂMÎNTULUI

1. Descoperirile geografice în antichitate.
2. Cunoaşterea Pămîntului în Evul Mediu.
3. Epoca marilor descoperiri geografice.
4. Epoca modernă.
5. Epoca contemporană.

Omul a cunoscut treptat, de-a lungul secolelor planeta pe care o locuieşte. Primele deplasări ale sale au fost în orizontul local, acesta lărgindu-se pe măsura nevoilor omului de a cunoaşte ce este în jurul său, de a comunica cu semenii săi, de a găsi noi bogăţii care să-i asigure un trai mai bun.

Pe măsura perfecţionării mijloacelor de deplasare, a lărgirii şi îmbogăţirii cunoştinţelor teoretice, privind forma şi dimensiunile Pămîntului, suprafaţa acestuia este descoperită pas cu pas.

În antichitate primele călătorii geografice care au dus la descoperirea de noi teritorii sînt făcute de fenicieni şi vechii greci în bazinul Mării Mediterane, ajungînd să cunoască teritoriile din sudul şi vestul Europei, din nordul Africii, precum şi din bazinul Mării Negre, unde înfiinţează colonii.

Romanii desăvîrşesc descoperirea Europei occidentale şi în urma războaielor purtate cuceresc Europa centrală, întreprind expediţii în Africa de Nord, în Egipt, pe valea Nilului.

În Asia, chinezii călătoresc şi descoperă ţinuturile de la Cîmpia Chinei de Est pînă în Asia centrală, în India şi Indochina.

Învăţaţii greci denumesc continentele Europa şi Asia, întocmesc prima hartă a ţinuturilor cunoscute, emit ideea sfericităţii Pămîntului.

În Evul Mediu, călătoriile efectuate duc la descoperirea de noi pămînturi. Astfel călătoriile normanzilor în Atlanticul de Nord duc la descoperirea şi colonizarea Islandei şi a Groenlandei, iar în jurul anului 1000 aceştia debarcă pe ţărmul de nord-est al Americii de Nord.

Mai importante şi cu urmări economice şi ştiinţifice au fost călătoriile arabilor în Africa de Nord şi Asia occidentală, precum şi cele ale veneţianului *Marco Polo* în estul şi sudul Asiei („Cartea" sa a avut un mare rol în istoria descoperirilor geografice).

Perioada Evului Mediu se încheie cu călătoriile întreprinse de portughezi pe ţărmurile de nord şi vest ale Africii ajungînd pînă la Capul Bunei Speranţe *(Bartolomeo Diaz).*

Adevăratul salt în cunoaşterea Pămîntului îl aduc *marile descoperiri geografice* din secolele al XV-lea şi al XVI-lea.

În căutarea drumului direct spre Indii, *Cristofor Columb* (1492—1504) descoperă America, traversînd Atlanticul şi navigînd în Mediterana americană, debarcă în insulele Cuba, Haiti şi Jamaica şi în alte insule din arhipelagurile Antilele Mari şi Antilele Mici.

Descoperirea căii maritime spre India, pe la Sudul Africii, de către *Vasco da Gama* (1497—1498), a constituit unul dintre evenimentele cele mai de seamă din istoria comerţului mondial.

Realizarea primului înconjur al Pămîntului de către *Magellan* (1519—1522) a avut o mare importanţă; s-a dovedit că cea mai mare parte din suprafaţa globului nu este ocupată de uscat ci de ocean şi că există un Ocean Planetar. Această expediţie a dovedit că Pămîntul este rotund şi că omul poate cunoaşte planeta pe care o locuieşte.

Începe căutarea drumului pe mare din Europa spre ţărmurile Asiei răsăritene prin Oceanul Arctic ocolind Asia de Nord, cît şi căutarea Continentului Sudic de către spanioli.

Are loc colonizarea de către englezi a coastei estice a Americii de Nord, se formează 13 colonii engleze care în 1776 şi-au declarat independenţa, devenind nucleul Statelor Unite ale Americii.

Ca urmare a acestor călătorii şi descoperiri se înregistrează progrese însemnate în acumularea de cunoştinţe privitoare la înfăţişarea Pămîntului, aflarea specificului unor ţări şi popoare puţin sau deloc cunoscute pînă atunci de europeni, precum şi folosirea unor resurse naturale descoperite în aceste ţinuturi (mirodenii, lemn preţios, metale etc.).

Treptat ştiinţa se îmbogăţeşte cu noi teorii cu privire la forma Pămîntului astfel, în locul concepţiei geocentrice a lui *Ptolemeu* care susţinea că Pămîntul este în centrul Universului, apare concepţia heliocentrică a lui Copernic, concepţie care explică că Soarele este în centru iar planetele se rotesc în jurul lui, se dezvoltă cartografia, geologia, astronomia, apar hărţi întocmite pe baze ştiinţifice.

În epoca modernă se descoperă ţărmurile Americii de nord-vest de către ruşi, se înmulţesc expediţiile menite să cunoască interiorul Asiei şi al Africii.

Are loc călătoria în jurul lumii a lui *James Cook,* descoperirea Australiei şi a Noii Zeelande. Se ating ţărmurile Antarcticii în 1820 de expediţia condusă de *Bellingshausen* şi *Lazarev.*

În urma călătoriilor efectuate în Arctica şi Antarctica se ating cei doi poli: Polul Nord de către americanul *Peary,* în aprilie 1909 şi Polul Sud de norvegianul *Roald Amundsen* în decembrie 1911.

În *epoca contemporană* se întreprind studii ştiinţifice asupra Pămîntului, are loc cucerirea Everestului de către *Edmund Hillary,* se cercetează interiorul continentelor Australia şi America de Sud, se deschide „Drumul maritim de Nord", zboară cu avionul peste Polul Nord în 1926 *E. Byrd.*

Începe adevărata cunoaştere a continentului Antarctida, de către cercetători din diferite ţări ale lumii.

Începe „asaltul cosmosului" o dată cu lansarea primului satelit artificial al Pămîntului de către U.R.S.S. la 4 octombrie 1957. Primii pămînteni (doi astronauţi americani) coboară pe Lună la 21 iulie 1969, după care au avut loc şi alte aselenizări, zboruri în spaţiul cosmic cu nave avînd la bord oameni, cercetarea acestuia cu ajutorul rachetelor şi al navelor cosmice.

Cu ajutorul navetelor spaţiale şi al sateliţilor artificiali, suprafaţa Pămîntului şi fenomenele care au loc în atmosferă sînt mai bine studiate.

APLICAŢIE — urmăriţi pe harta murală „Marile descoperiri geografice" drumurile străbătute de expediţiile lui Columb, Magellan şi alţi mari navigatori, care au dus la cunoaşterea de noi pămînturi.

HARTA POLITICĂ A LUMII

Harta politică a lumii cuprinde toate ţările de pe Glob ca şi unele *teritorii dependente, neautonome* şi *cu statut special.*

De-a lungul timpului, de la o epocă la alta, harta politică a lumii a suferit mari schimbări. Multe state au dispărut, în locul lor au apărut altele noi. O dată cu formarea imperiilor coloniale, unele puteri mai mari au luat în stăpînire întinse teritorii, timp în care populaţiile ce le locuiau nu s-au bucurat de nici un fel de libertate iar bogăţiile au fost jefuite cu forţa.

După primul război mondial, ca urmare a unor procese sociale epocale, victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, amplificarea luptei de eliberare a popoarelor, harta politică a lumii a cunoscut însemnate transformări. Ele au continuat după cel de-al doilea război mondial o dată cu prăbuşirea colonialismului, cînd toate popoarele subjugate, în dorinţa lor de a deveni independente, şi-au făurit propriile lor ţări. Harta politică a lumii cuprinde în prezent 168 de state independente.

Ţările sînt teritorii mai mari sau mai mici, cu un anumit număr de locuitori, despărţite între ele prin graniţe. Ele au instituţii specifice şi se conduc după legi proprii. Ţările trebuie să fie suverane, adică să-şi hotărască în mod liber modul de viaţă, orînduirea socială, folosindu-şi bogăţiile ce le au în scopul ridicării nivelului de viaţă al oamenilor.

Ţările sînt răspîndite pe întreaga suprafaţă a Pămîntului (în afară de regiunile polare), pe toate continentele (cu excepţia Antarctidei) şi în insulele de pe întinsul mărilor şi oceanelor.

Între ţări există însă multe deosebiri prin următoarele trăsături:

a) după forma şi aşezarea geografică a teritoriului, unele ţări ocupă uscatul continentelor, avînd ieşire la mare sau la ocean, cum este, de exemplu şi ţara noastră. Ele se numesc *ţări maritime* sau cu litoral, putînd să-şi dezvolte mai lesnicios, pe calea apelor, legăturile cu alte state. Alte state nu au ieşire la mare, numindu-se de aceea *ţări fără litoral.* Dacă însă acestea sînt străbătute de vreun fluviu navigabil, ce se varsă într-o mare pe teritoriul altei ţări, îl pot folosi prin buna înţelegere cu celelalte state. În această situaţie se găsesc R.S. Cehoslovacă, R.P. Ungară, ţări prin care trece Dunărea. Prin mijlocirea ei vasele acestor ţări pot ajunge la Marea Neagră.

Există şi state formate numai din insule, numite *insulare,* aşezate mai aproape de ţărmurile continentelor sau mai departe, în largul oceanului, cum sînt ţările din insulele Oceanului Pacific.

Alte ţări au teritoriul format şi din părţi continentale şi din părţi insulare;

b) după suprafaţa lor se deosebesc: *ţări foarte întinse* (peste 5 milioane km^2), *întinse* (1—5 milioane km^2), *mijlocii* (100 000—1 milion km^2) şi *mici* şi *foarte mici* (sub 100 000 km^2);

c) după numărul locuitorilor, deosebim: *state foarte populate* (peste 500 milioane locuitori), *populate* (100—500 milioane), *mijlocii* (5—100 milioane) şi *puţin* sau *foarte puţin populate* (sub 5 milioane locuitori).

Din punct de vedere al suprafeţei şi al numărului de locuitori, România este considerată o ţară mijlocie.

d) după orînduirea socială, unele ţări sînt *socialiste,* între care şi România, altele sînt *capitaliste.*

Multe dintre ţările care şi-au dobîndit independenţa după cel de-al doilea război mondial au trecut la înfăptuirea unor prefaceri înnoitoare, punînd bazele unei orînduiri democratice, populare, de libertate şi progres;

e) după gradul de dezvoltare economică există pe Glob *ţări dezvoltate,* atît dintre ţările socialiste (U.R.S.S., R.D. Germană, R.S. Cehoslovacă), ca şi dintre cele capitaliste (S.U.A., Marea Britanie, Franţa, R.F. Germania, Japonia ş.a.). Alte ţări, printre care

şi România sînt ţări *în curs de dezvoltare,* care urmăresc întărirea economiei lor în toate ramurile şi ridicarea nivelului de viaţă al oamenilor.

Multe ţări au un nivel scăzut de dezvoltare economică, fiind numite *ţări slab dezvoltate.*

Teritoriile dependente, neautonome şi cu statut special, nu sînt independente şi suverane, găsindu-se în stăpînirea unor state. Ele sînt rămăşiţe ale vechilor colonii care, mai devreme sau mai tîrziu, vor deveni ţări libere.

Pentru oamenii ce s-au născut, trăiesc şi muncesc pe pămîntul ţării, aceasta constituie *patria,* de care sînt legaţi cu tot sufletul, cu toată fiinţa lor. Nimic nu este mai scump pentru locuitorii unei ţări decît dragostea fierbinte de pămîntul strămoşesc.

APLICAŢII :

— Studiaţi harta din Atlasul geografic şcolar şi încercaţi să daţi exemple de ţări conform clasificării de la punctul *a* din lecţie.

— Pe baza tabelului de la sfîrşitul manualului notaţi în caiete cele mai întinse şi cele mai mici state de pe continentele ce le veţi studia în acest an şcolar.

POPULAŢIA GLOBULUI

1. Terra este locuită aproape în întregime.
2. Evoluţia numerică a populaţiei Terrei.
3. Populaţia urbană şi populaţia rurală.
4. Rasele omeneşti.

Generalităţi

Suprafaţa Pămîntului este în cea mai mare parte locuită de oameni. Se apreciază că din totalul suprafeţei uscatului planetar, care este de 150 milioane km^2, omul locuieşte pe 110 milioane km^2.

Repartiţia pe Glob a locuitorilor săi este diferită atît în latitudine, în altitudine, cît şi pe continente.

Astfel, se constată că 3/4 din populaţie trăieşte în zonele temperate, spre deosebire de regiunile reci din nordul Americii de Nord, al Europei şi al Asiei (dincolo de paralela 60° latitudine nordică), precum şi de ţinuturile calde situate în Sahara, Kalahari, centrul Australiei, Amazonia ca şi cele din centrul Asiei, unde populaţia este foarte rară.

De asemenea, 90% din populaţia globului trăieşte în emisfera nordică deoarece aici se află 80% din uscatul globului şi cele mai importante regiuni industriale.

în Bolivia, la 3810 m

Peste 3 miliarde locuitori

În altitudine omul locuieşte în aşezări permanente pînă la 5100 m altitudine (în Tibet); cea mai înaltă capitală din lume este **La Paz**, urmată de alte capitale: Quito (Ecuador), Bogota (Columbia), Ciudad de Mexico (Mexic) şi Addis Abeba (Etiopia). Primele locuri ca număr de locuitori le deţin **Asia** şi **Europa.**

Creşterea numerică a populaţiei Globului

Cu milenii în urmă populaţia Globului a fost puţin numeroasă. Creşterea numerică a locuitorilor Terrei este legată de perfecţionarea uneltelor de muncă, de dezvoltarea agriculturii şi a industriei, de îmbunătăţirea condiţiilor igienico-sanitare, de progresul ştiinţei şi tehnicii. Toate acestea au mărit posibilităţile de trai şi de viaţă al oamenilor.

În anul 1750 populaţia Terrei număra peste 800 milioane locuitori, în 1850 ea depăşeşte **primul miliard**, iar peste 100 ani, în 1950 populaţia **se dublează.** În anul 1985 populaţia globului depăşise 4,8 miliarde locuitori.

Se apreciază că dacă va continua acest ritm de creştere, în anul 2000 populaţia globului va fi de 6,5 miliarde de locuitori.

Populaţia urbană şi populaţia rurală

După mediul în care locuieşte populaţia globului se grupează în **populaţie urbană** şi **populaţie rurală.**

Locuitorii care au domiciliul stabil în oraşe alcătuiesc populaţia urbană, iar cei ce locuiesc la sate, formează populaţia rurală.

Dezvoltarea comerţului şi a industriei au dus la creşterea numărului populaţiei urbane pe Glob. Statele în care populaţia urbană formează majoritatea populaţiei se află în vestul Europei: Belgia, Marea Britanie, R.F. Germania precum şi Australia, S.U.A. etc.

Continentul cu cel mai mic număr al populaţiei urbane este Africa, ca urmare a îndelungatei stăpîniri coloniale.

Se estimează ca, pînă în anul 2000, populaţia urbană a lumii să reprezinte circa 50% din totalul omenirii. În acelaşi timp va creşte şi numărul marilor oraşe.

În R.S. România peste 50% din populaţie trăieşte în oraşe, iar în anul 1990, 65% din populaţia ţării va locui în mediul urban.

Rasele omeneşti

Adaptîndu-se la mediul geografic în care trăiesc, de-a lungul timpului oamenii au suferit modificări în înfăţişarea şi culoarea pielii, a părului, ochilor, forma nasului, buzelor etc., diferenţiindu-se în rase şi subrase.

Astfel, omenirea este formată din 3 rase mari: europoidă (albă), mongoloidă (galbenă) şi ecuatorială (neagră).

1. **Rasa europoidă (albă)** se caracterizează prin culoarea deschisă a pielii, înălţimea taliei şi trăsături potrivite ale feţei, ochii mari, părul negru, castaniu sau blond.

Europoizii reprezintă rasa cea mai numeroasă, aproximativ jumătate din populaţia Pămîntului. Sînt răspîndiţi în Europa şi de aici, o dată cu cunoaşterea altor continente s-au răspîndit în America, Australia, Africa de nord şi de sud, Asia de sud şi sud-vest.

2. **Rasa mongoloidă (galbenă)** se caracterizează prin culoarea închisă a pielii, de la galben deschis pînă la cafeniu şi măsliniu, prin forma oblică a ochilor, părul negru, capul rotund.

Mongoloizii sînt răspîndiţi în Asia centrală şi de est, în arhipelagul indonezian, părţi din Oceania şi Insula Madagascar.

Rasei mongoloide îi aparţin atît amerindienii (indienii americani sau pieile roşii) cît şi eschimoşii din Groenlanda şi din extremitatea nordică a Americii de Nord.

3. **Rasa ecuatorială (neagră)** se diferenţiază prin pielea de culoare cafeniu-închisă sau neagră, strălucitoare, părul negru, creţ sau inelat, nasul turtit şi buzele groase. Aria de răspîndire a rasei negre (10% din populaţia globului) este în Africa (la sud de Sahara), în Malayezia. Se mai găsesc în America de Nord şi de Sud fiind urmaşii sclavilor aduşi în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea din Africa pentru a munci pe plantaţiile de bumbac.

De-a lungul istoriei omenirii s-au produs amestecuri între rase, luînd naştere **metişii (mestiţii** din amestecul pieilor roşii cu albii cuceritori, **mulatrii** din încrucişarea albilor cu negrii şi **zambos** din amestecul negrilor cu indienii).

Se poate spune că astăzi nu se mai găseşte nicăieri pe Glob o „rasă pură" ci un amestec de rase.

ÎNTREBĂRI:

1. Cîţi locuitori trăiesc astăzi pe Glob şi care este perspectiva pentru anul 2000?
2. Cum explicaţi creşterea numerică a populaţiei în secolul nostru?
3. După mediul de locuit cum se grupează oamenii?
4. Care sînt marile rase omeneşti şi prin ce se deosebesc?

TIPURI DE AŞEZĂRI

1. Aşezările rurale — satul
2. Aşezările urbane — oraşul

Populaţia globului este grupată în aşezări omeneşti, deosebite de la o ţară la alta, de la o zonă geografică la alta.

Aşezările omeneşti se împart în două mari categorii: aşezări rurale şi aşezări urbane.

1. Aşezările rurale

Satul este aşezarea rurală de bază. El este constituit din **vatra satului**, în care se concentrează locuinţele unui grup de familii cu gospodăriile lor şi din **moşia satului**, pe care o lucrează populaţia lui.

În diferitele regiuni ale globului satele au înfăţişarea în funcţie de condiţiile naturale.

Astfel, **în pădurile ecuatoriale** din Africa satele sînt mici, colibele de formă conică sînt construite din crengi şi acoperite cu frunze mari ale copacilor şi adesea întărite cu lut.

În savane, satele sînt mai mari, cu locuinţe construite din pămînt şi ierburi împletite.

În regiunile mlăştinoase, ca cele din sud-estul Asiei, aşezările rurale sînt formate din case construite pe pari spre a fi ferite de inundaţii. Legătura între case se face cu ajutorul bărcilor.

În deşerturile calde oamenii trăiesc în oaze, casele sînt construite din lut, cu acoperişul sub formă de terasă, fără curţi; casele sînt lipite una de alta spre a-şi ţine umbră.

În regiunile temperate, datorită varietăţii formelor de relief, a diverselor meşteşuguri ale locuitorilor, a diferitelor materiale de construcţie, tipurile de sate sînt mai deosebite.

În stepele din Asia centrală (Mongolia) satele sînt formate din locuinţe cilindrice — corturi, ce poartă numele de *iurte.* Corturile sînt prinse în ţăruşi bătuţi în pămînt pentru a fi instalate şi strînse cu

uşurinţă şi pentru a rezista vînturilor puternice. Sînt acoperite cu pături de pîslă, iar în interior căptuşite cu blănuri şi piei. În ultimii ani s-au construit tot mai multe case care asigură locuitorilor condiţii de viaţă din ce în ce mai bune.

În taigaua siberiană locuinţa construită din bîrne de lemn se numeşte *izbă.*

În ţinuturile reci unde viaţa omului este destul de aspră din cauza condiţiilor naturale, în nordul Americii de Nord, în Groenlanda eschimoşii şi-au construit locuinţe din gheaţă şi zăpadă, căptuşite cu piei, ce poartă numele de *iglu.* Vara aceştia locuiesc în corturi făcute din piei de focă.

În Europa, satele se grupează în următoarele tipuri:

— *tipul risipit,* cu gospodăriile înconjurate de păduri şi fîneţe situate pe culmile şi pe văile munţilor, ca de exemplu în Munţii Pirinei, Alpi şi Carpaţi;

— *tipul răsfirat,* cu casele răspîndite printre livezi şi vii, de-a lungul apelor curgătoare, ca în Polonia (zona centrală) şi în ţara noastră;

— *tipul adunat,* cu casele foarte apropiate, înşirate fie de-a lungul şoselei (sate liniare), fie situate într-o vîlcea pentru a procura mai uşor apă de băut şi a se feri de bătaia vîntului (casele aglomerate) ca în Austria, U.R.S.S. (partea europeană), România (în Cîmpia Bărăganului şi în Dobrogea).

2. Aşezările urbane

Oraşele sînt aşezări cu un număr în general mare de locuitori, cu clădiri mari, confort sporit şi cu funcţii complexe, legate în principal de industrie şi comerţ.

În general oraşele se clasifică în funcţie de numărul locuitorilor şi de funcţiile acestora.

În ţara noastră, după numărul de locuitori oraşele se clasifică în oraşe mici — sub 20 000 de locuitori, oraşe mijlocii între 20 000 şi 100 000 locuitori, oraşe mari peste 100 000 locuitori şi oraşe foarte mari — peste 1 000 000 locuitori (Bucureşti).

Pe Glob tendinţa este de creştere a oraşelor mari, formarea oraşelor milionare, concomitent cu micşorarea populaţiei rurale, ca urmare a deplasării acesteia spre oraşe, fenomen ce se numeşte „exod rural".

Dacă în anul 1985 existau numai 6 oraşe pe Glob ce depăşeau fiecare 10 milioane de locuitori (New York, Tokio, Chongqing, Shanghai, Ciudad de Mexico, Lima) în viitorii ani vor apărea peste 20 de asemenea oraşe.

Gruparea cea mai importantă a oraşelor este în raport de funcţiile acestora. Se deosebesc astfel: *oraşe miniere* (Petroşani, Lupeni, Johannesburg), *oraşe comerciale* (Braşov, Leipzig, Viena),

orașe porturi (Constanța, Londra, Baku), *orașe culturale* (Oxford, Jena), *orașe balneoclimaterice* (Băile Herculane, Predeal, Karlovy-Vary), *orașe cu funcții administrativ-politice,* în general cu funcții multiple așa cum sînt capitalele statelor lumii (exemplu: București, Paris, Roma, Tokio, Moscova).

APLICAȚII:

— Studiați Harta fizică a R.S. România și identificați cîteva așezări rurale și urbane;
— Treceți într-un tabel unele orașe în ordinea mărimii lor;
— Arătați pe hartă orașele din țara noastră, amintite în ultima parte a lecției.

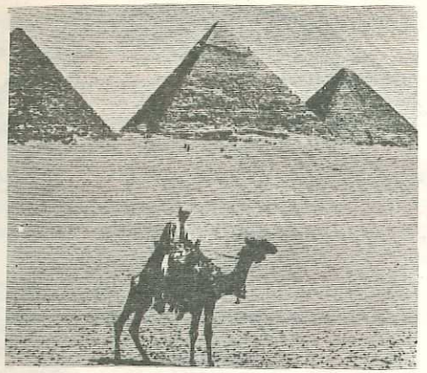

AFRICA

1. Africa, un continent cu clima caldă, un continent unde predomină relieful înalt.
2. Africa un continent al lumii „vechi".
3. Interiorul Africii a rămas multă vreme necunoscut de europeni.

Așezarea geografică și cunoașterea continentului Africa

Priviți harta din Atlasul geografic școlar și figura 1. Urmăriți coordonatele geografice principale care traversează acest continent și răspundeți care este așezarea geografică a Africii pe Glob? Ce consecințe decurg din această așezare geografică?

Așezarea continentului. La sud de Europa, dincolo de **Marea Mediterană,** se află continentul Africa. Cea mai mică distanță dintre cele două continente se află în **Strîmtoarea Gibraltar.** Africa a rămas multă vreme necunoscută europenilor, cu excepția părții sale nordice și a unor porțiuni situate de-a lungul țărmurilor. Interiorul Africii a încetat de a mai fi o enigmă de-abia în secolul al XIX-lea

Africa este despărțită în nord-est de Asia prin **Istmul Suez.** În afară de Marea Mediterană și Marea Roșie, țărmurile Africii sînt scăldate și de două oceane: **Oceanul Atlantic** în partea vestică și **Oceanul Indian** în partea estică.

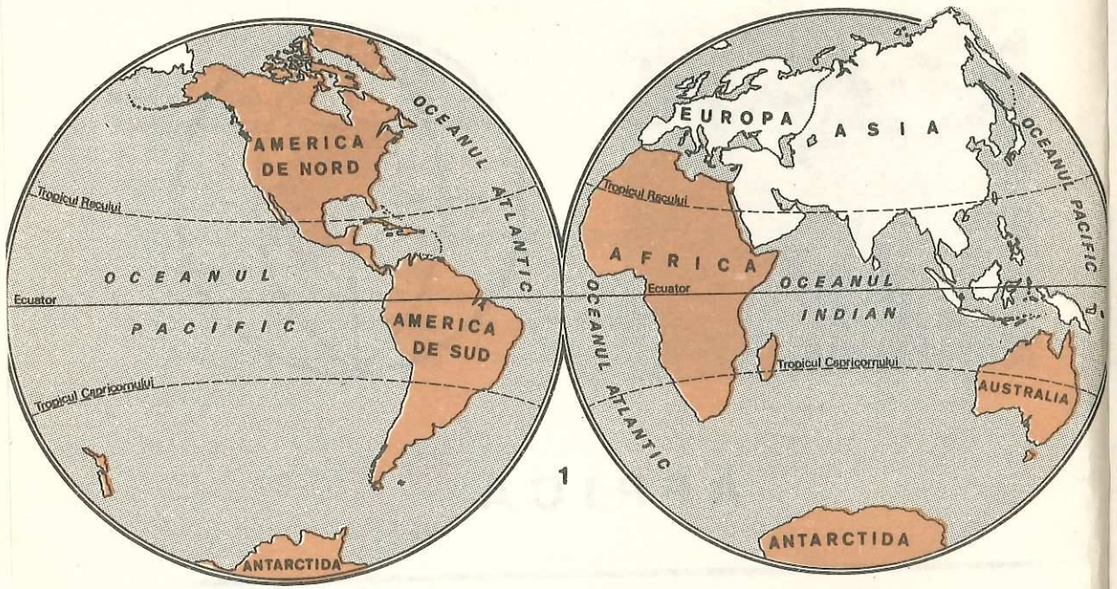

2

Fig. 1. **Poziţia geografică a continentelor pe Glob (1).** Priviţi figura şi spuneţi care este aşezarea geografică a Africii pe Glob şi ce loc ocupă ca mărime între celelalte continente (vezi 2). Continentele colorate le veţi învăţa în această clasă.

De la Capul Bon în nord, scăldat de Marea Mediterană, pe unde trece paralela 37° latitudine nordică şi pînă la Capul Agulhas, în sud, pe unde trece paralela 35° latitudine sudică, sînt 7 200 km depărtare şi cam tot atîta este şi în partea ei cea mai lată, de la apus la răsărit.

La mijloc, Africa este tăiată de Ecuator, iar în părţile ei de nord şi de sud, de *Tropicul Racului* (la nord) şi de *Tropicul Capricornului* (la sud). Astfel, cea mai mare parte din suprafaţa Africii este cuprinsă în zona caldă.

Partea vestică a Africii este străbătută de meridianul 0°.

Din poziţia aproape simetrică a acestui continent faţă de Ecuator, rezultă paralelismul zonelor de climă şi de vegetaţie în cele două emisfere (nordică şi sudică).

Africa, împreună cu Europa şi Asia, fac parte din **„lumea veche"**, adică din rîndul continentelor care au fost cunoscute din cele mai vechi timpuri. America, Australia şi Antarctida sînt continente care fac parte din „lumea nouă", deoarece au fost descoperite mult mai tîrziu.

Interiorul Africii a rămas multă vreme necunoscut europenilor. Din cele mai vechi timpuri, europenii au cunoscut şi au cercetat numai ţărmurile de nord ale Africii. Egiptul, situat pe ţărmul nordic, a fost leagănul unei vechi civilizaţii. Marea Roşie, care scaldă ţărmurile de nord-est ale Africii, a fost vreme îndelungată folosită de către arabi în călătoriile lor spre India.

Cunoaşterea interiorului Africii a fost multă vreme îngreuiată datorită deşerturilor care despart litoralul african al Mării Mediterane de partea centrală şi sudică a continentului.

Explorarea acestor locuri de către europeni nu coincide cu începutul civilizaţiei în interiorul Africii. Africa nu era, aşa cum s-a crezut multă vreme, un continent întunecat şi sălbatic, ci avea o civilizaţie independentă, la fel de veche ca şi cea europeană.

Astfel, în evul mediu, unele popoare africane formau imperii cu organizare statală superioară unor state feudale europene considerate ca foarte avansate.

Deci Africa are o istorie lungă, civilizaţii vechi, care însă au suferit mari schimbări după ce Africa a fost cucerită de europeni.

Pătrunderea europenilor în interiorul Africii datează de la sfîrşitul secolului al XV-lea, cînd navigatorii portughezi şi spanioli, căutînd o nouă cale maritimă din Europa spre India, au început să cerceteze şi celelalte ţărmuri. Astfel, corăbierul portughez **Bartolomeo Diaz** explorează ţărmul vestic, ajungînd pînă la extremitatea sudică pe care au numit-o Capul Furtunilor, denumire înlocuită ulterior cu aceea de *Capul Bunei Speranţe.*

Mai tîrziu, navigatorul **Vasco da Gama** ocoleşte Africa pe la sud, cercetează ţărmul de est, scăldat de apele Oceanului Indian, şi ajunge în India.

După cucerirea Americii, europenii au avut nevoie de braţe de muncă pentru plantaţii şi atunci Africa a devenit — aşa cum spunea Karl Marx — „un teren hărăzit vînării pieilor negre şi vinderii lor ca sclavi".

Timp de aproape 300 de ani, cît a durat această acţiune profund inumană, pe ţărmurile Africii s-au organizat şi au funcţionat numeroase centre ale comerţului de sclavi.

La începutul secolului al XIX-lea numeroşi exploratori încep să pătrundă în interiorul Africii şi să cerceteze diferite regiuni.

Cercetarea şi cunoaşterea Africii a fost urmată de subjugarea ei de către puterile coloniale europene. Astfel, la începutul secolului al XX-lea, aproape întreg continentul era împărţit între: Marea Britanie, Franţa, Portugalia, Spania, Italia şi Belgia.

După cel de-al doilea război mondial lupta popoarelor africane pentru eliberare, sprijinită de către ţările socialiste şi alte state progresiste din lume, a cunoscut un avînt nemaiîntîlnit. Astăzi aproape tot teritoriul acestui continent s-a eliberat.

ÎNTREBĂRI ŞI TEME

— Ce se înţelege prin aşezarea geografică a unui continent?
— Ce consecinţe decurg din această aşezare? Aplicaţi aceste cunoştinţe la continentul Africa.
— Căutaţi pe Harta fizică a lumii şi arătaţi Africa şi celelalte continente. Comparaţi-le şi spuneţi prin ce se deosebeşte Africa de ele

CEI MAI CUNOSCUŢI EXPLORATORI AI AFRICII

În secolul al VI-lea î.e.n. fenicienii au ocolit Africa trecînd prin Strîmtoarea Gibraltar şi s-au întors prin Marea Roşie.

Anul 500 î.e.n. — HANNON (cartaginez) efectuează călătorii pe ţărmurile Marocului şi Senegalului (vezi harta politică a Africii).

Anul 1498 — VASCO DA GAMA (portughez) ocoleşte Africa pe la sud şi descrie ţinutul de est.

Anul 1828 — RENÉ CAILLIÉ (francez) cercetează deşerturile din Sahara şi Africa occidentală.

Anul 1873 — DAVID LIVINGSTONE (scoţian) explorează cursul superior al fluviului Zair, bazinul fluviului Zambezi şi lacul Malawi, precum şi lacul Tanganyika.

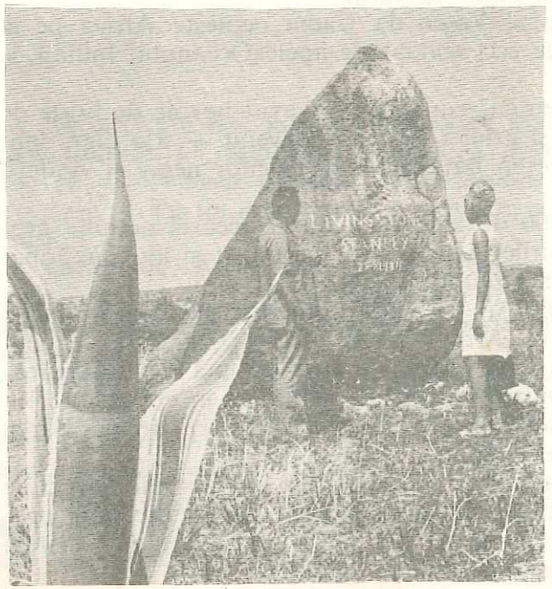

Fig. 2. Inscripţie în amintirea întîlnirii dintre exploratorii Livingstone şi Stanley

Anul 1876 — HENRY STANLEY (american) se întîlneşte cu Livingstone şi împreună explorează mai departe lacul Tanganyika, apoi face cercetări în regiunea ecuatorială.

Anul 1898 — SEVER PLENICEANU (român) face cercetări în bazinul fluviului Zair.

ŞTIAŢI CĂ...

— Marea Roşie este cea mai caldă mare de pe Glob? (Temperatura medie anuală 35°C).
— David Livingstone este apreciat ca cel mai important cercetător al nisipurilor, pădurilor ecuatoriale şi al junglei africane?
— Romanii au dat unei provincii de lîngă Cartagina numele de *Afric*, după numele unui trib, *Afri*, care se găsea acolo şi că acest nume s-a extins apoi asupra întregului continent?

Suprafaţa şi ţărmurile Africii

1. **Africa, un uriaş bloc continental.**
2. **Linia ţărmului Africii este puţin crestată.**
3. **Africa, un continent sărac în insule.**

1. Ca mărime Africa ocupă locul al treilea printre continentele globului.

Ca înfăţişare generală se prezintă ca un uriaş bloc continental compact în care regiunile centrale sînt foarte depărtate de mări şi de oceane.

Spuneţi ce consecinţe geografice decurg din această masivitate a continentului.

2. Ţărmurile Africii, în comparaţie cu alte continente (America de Nord, Europa) sînt **puţin crestate,** au puţine golfuri, peninsule, insule şi capuri.

Avînd ţărmurile puţin crestate, regiunile interioare ale Africii se găsesc la mare distanţă de mările şi oceanele care înconjură continentul; din această cauză ele sînt lipsite de influenţa apelor oceanice.

Înspre **Marea Mediterană** ţărmul prezintă o scobitură mai pronunţată în partea centrală şi formează două golfuri: *Gabés şi Sidra.*

Ţărmul de vest, dinspre Oceanul Atlantic, este asemănător cu cel mediteranean şi prezintă un singur golf. Acesta este *Golful Guineei,* cu o deschidere largă.

Din deschizătura aceasta uriaşă se presupune că în vremuri îndepărtate s-a desprins America de Sud.

Ţărmul de est al Africii, scăldat de apele Oceanului Indian, formează o singură peninsulă, Somalia, de unde se pătrunde în *Golful Aden* şi mai departe, în *Marea Roşie.*

Insulele din jurul Africii

3. Africa, un continent sărac în insule. Singura insulă cu o întindere mai mare care aparţine continentului african se găseşte în apropierea ţărmului de est în Oceanul Indian. Aceasta este Insula **Madagascar,** cu o formă alungită, despărţită de continent prin *Strîmtoarea Mozambic.*

Urmăriţi pe Harta fizică a lumii principalele insule din jurul Africii.

EXERCIŢII ŞI ÎNTREBĂRI

1. Reamintiţi-vă cele învăţate la Istoria antică despre trecutul Africii (istoria Egiptului, a Cartaginei, a coloniilor greceşti). Cum explicaţi dezvoltarea civilizaţiei egiptene pe valea şi în Delta Nilului?
2. Analizaţi harta colorată a Africii şi urmărind linia ţărmului african (de nord, de vest, de est), spuneţi: care sînt principalele golfuri, peninsule şi insule.
3. Arătaţi pe hartă oceanele şi mările care separă Africa de America, Australia, Antarctida, Asia şi Europa!

ŞTIAŢI CĂ...

— denumirea insulelor Azore se datorează marinarilor portughezi care le-au descoperit? Aici au găsit un număr mare de *ulii* care îşi aveau cuiburile pe stîncile arhipelagului. În limba portugheză *Azaris* — înseamnă *uliu.*

Relieful Africii şi bogăţiile minerale

1. **Relieful Africii, un uriaş podiş compartimentat de şanţuri tectonice şi munţi înalţi.**
2. **Cîmpiile ocupă suprafeţe reduse.**
3. **Africa, un continent foarte bogat în resurse minerale.**

Analizaţi Harta fizică a Africii şi răspundeţi:

— care este înfăţişarea generală a reliefului Africii?
— ce formă de relief predomină?

1. Aproape întregul continent reprezintă un **imens podiş,** adîncit în centru. Spre mările şi oceanele înconjurătoare înălţimea reliefului scade treptat, continuîndu-se pe ţărm cu o îngustă **cîmpie litorală** (vezi harta fizică murală a Africii). *Ca înălţime medie* (700 m), relieful Africii ocupă al doilea loc printre celelalte continente, după Asia. În totalitatea lui, *podişul african* se prezintă ca un bloc uriaş format în timpuri îndepărtate şi care a suferit puţine schimbări de-a lungul multor milioane de ani. Numai în cîteva locuri ploile şi vînturile l-au tocit, iar în altele podişul s-a rupt în blocuri mai mici. Unele dintre aceste blocuri s-au ridicat, iar altele s-au scufundat dînd naştere *faliilor.* Aceste falii formează un **imens şanţ tectonic,** pe fundul cărora au luat fiinţă lacurile *Tanganyika, Malawi* ş.a. cu o adîncime foarte mare (peste 1 000 m). Prin rupturile care s-au produs, au ieşit din interiorul pămîntului materii topite care au dat naştere unor vulcani din care cei mai înalţi: *Kenya* şi *Kilimanjaro* au în jur de 6 000 m înălţime.

Înălţimea reliefului african nu este peste tot la fel. Părţile estice şi sudice sînt mai înalte în comparaţie cu cele vestice şi nordice, astfel că relieful Africii poate fi împărţit în două: **Africa înaltă** şi **Africa joasă** (vezi fig. 3). Pe mari regiuni relieful se înfăţişează astfel:

Partea estică a Africii are cel mai înalt relief. Pe teritoriul Africii de Est, între Podişul Etiopiei la nord şi fluviul Zambezi la sud, se desfăşoară un ansamblu de **munţi** şi **podişuri.**

Africa de Sud reprezintă o mare depresiune mărginită de un relief înalt. Relieful Africii de Sud este alcătuit din **Depresiunea Kalahari** şi din **podişurile** şi **munţii** care o înconjură. Podişurile se află în partea vestică a Depresiunii Kalahari, iar munţii în partea sudică şi estică.

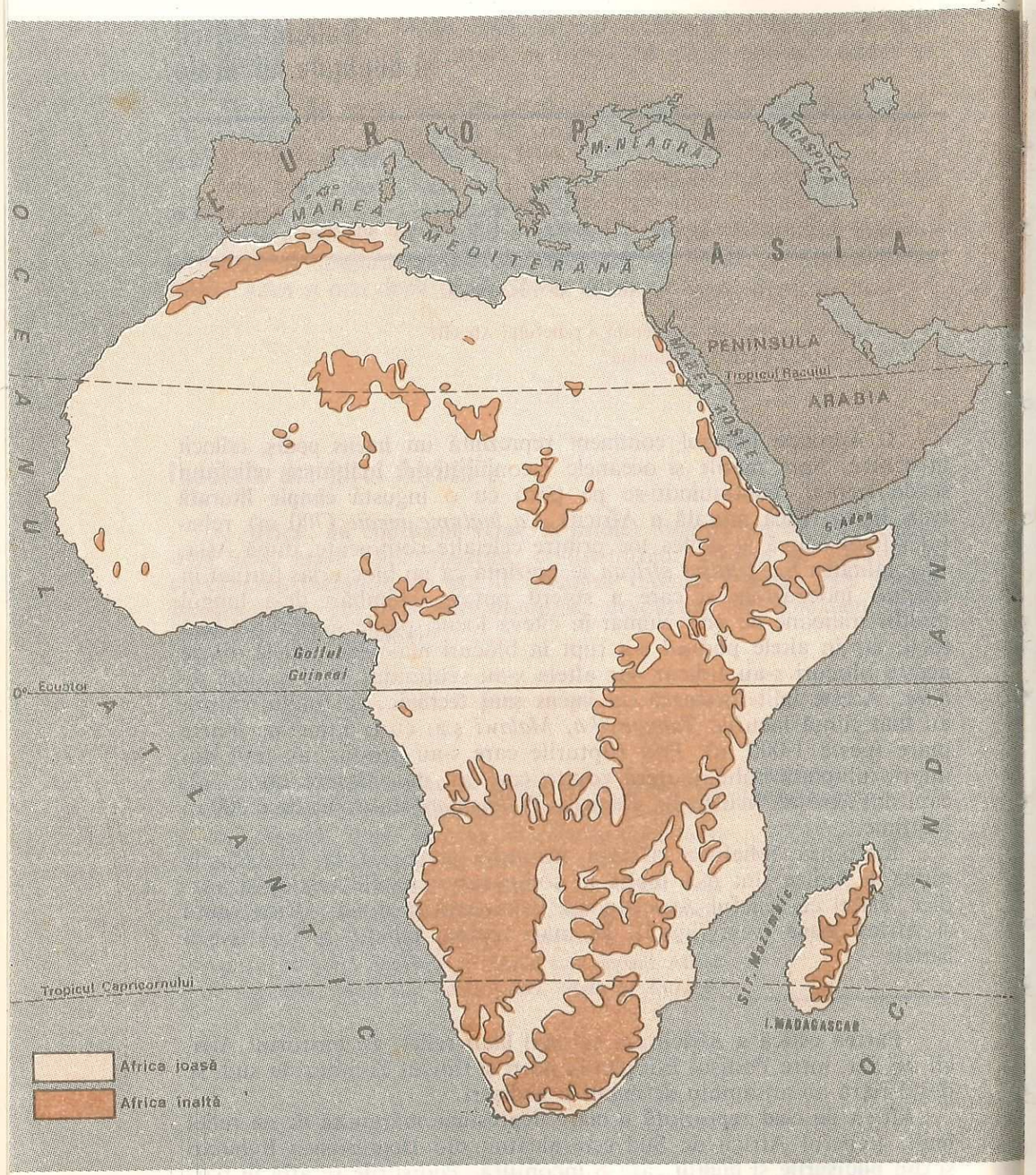

Fig. 3. **Africa. Arealul celor două mari zone de relief.** Ce diferenţă observaţi în privinţa înălţimii, între partea sud-estică şi nord-vestică?

Fig. 4. **Secţiune prin relieful Africii de la vest la est (profil) pe latitudinea Ecuatorului.** Puteţi observa şi din secţiune că partea estică este mai înaltă decît cea vestică, de asemenea, că relieful coboară pe ambele părţi spre cele două oceane.

Priviţi Harta fizică a Africii. Cum se numesc munţii din Africa de Sud?

Relieful Africii de Vest este format în cea mai mare parte din **podişuri joase**, care coboară în trepte spre Golful Guineei. În interiorul acestor podişuri se află mari **depresiuni** (Zair, Niger şi Ciad). Pe ţărmul Oceanului Atlantic se desfăşoară o **cîmpie litorală** îngustă.

Munţii Africii se împart, **după origine**, *în munţi de încreţire, munţi vulcanici* şi *munţi de prăbuşire.*

Munţii de încreţire se găsesc în partea de nord-vest şi sud a Africii. Cei din nord-vest se numesc **Munţii Atlas** şi sînt o prelungire a sistemului muntos Alpino-Carpato-Himalayan (care străbate Europa şi Asia de la vest la est). Munţii din sud se numesc **Munţii Cap.**

Priviţi figurile 5 şi 6. Observaţi că înfăţişarea generală a munţilor de încreţire este sub forma unor valuri uriaşe.

Munţii vulcanici sau format prin îngrămădiri de lavă apărute la suprafaţă în urma erupţiilor repetate. Ei apar ca masive singuratice sub formă de conuri terminate cu cratere (fig. 8), sau cu pante foarte abrupte (fig. 7). Cei mai mulţi vulcani s-au stins de multă vreme. Ei se întîlnesc mai ales de-a lungul marilor şanţuri tectonice, cei mai importanţi fiind **Kenya** şi **Kilimanjaro.** Alţi munţi vulcanici se mai întîlnesc în partea centrală a Podişului Sahara, cum sînt **Tassili** şi **Tibesti;** pe ţărmul Golfului Guineei **Munţii Camerun,** iar pe teritoriul Etiopiei, **Ras Daşan.**

Comparaţi figurile 5 şi 6 (care înfăţişează aspecte ale unor munţi din Africa). Ce deosebiri observaţi? Cum se explică aceste deosebiri?

Munţii de prăbuşire nu sînt altceva decît marginile podişurilor înalte, care au fost rupte datorită mişcărilor scoarţei.

Asemenea munţi se întîlnesc la marginea podişului înalt al Africii de Sud, fiind cunoscuţi sub numele de **Munţii Scorpiei**.

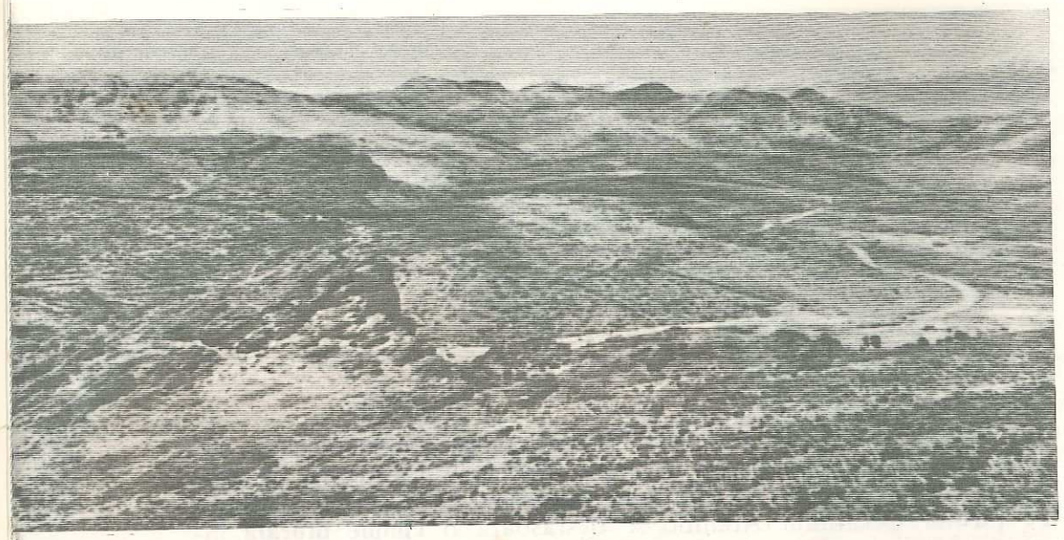

Fig. 5. **Vedere asupra munţilor Atlas priviţi dinspre Sahara.**

Fig. 6. **Vedere asupra Munţilor Cap.**

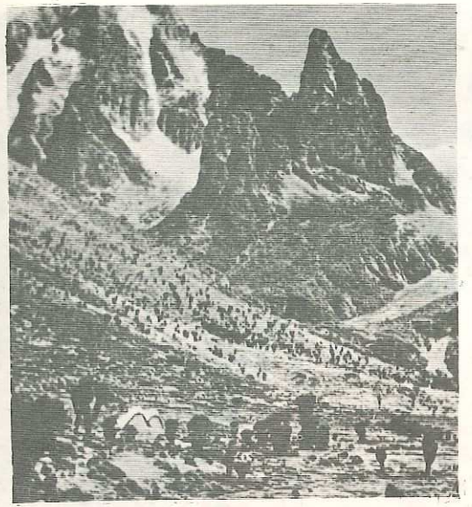

Fig. 7. **Vedere asupra muntelui vulcanic Kenya.** Spre deosebire de munţii de încreţire, Muntele Kenya are pantele foarte abrupte şi prăpăstioase. Cum explicaţi această înfăţişare?

Fig. 8. **Muntele vulcanic Kilimanjaro.** Cel mai î munte din Africa. Observaţi forma rotundă a c terului. Cum s-a format? Cum explicaţi existe zăpezii pe vîrful acestor munţi, deşi sînt situaţ zona ecuatorială?

2. Cîmpiile ocupă cea mai mică suprafaţă din relieful Africii. Ele se găsesc de-a lungul ţărmurilor; cele mai întinse sînt: **Cîmpia Senegalului** şi a **Guineei,** pe ţărmul Oceanului Atlantic **şi Cîmpia Mozambicului** şi a **Somaliei,** pe ţărmul Oceanului Indian.

3. Bogăţii minerale. Africa, un continent foarte bogat în resurse naturale (vezi fig. 9). În subsolul Africii se găsesc numeroase bogăţii minerale ca: **aur, diamante, cupru, bauxită, uraniu, mangan, petrol, gaze naturale, crom, fier, cărbuni, platină, cobalt** şi altele.

Foarte mari sînt rezervele de *petrol* şi de *gaze naturale.* Bogăţiile minerale sînt răspîndite în strînsă legătură cu formele de relief, cu originea şi vîrsta acestora. Aceste bogăţii au constituit o permanentă atracţie pentru ţările colonialiste, care, timp de mai multe secole, au exploatat fără milă popoarele africane. În zilele noastre, popoarele africane, eliberate de sub jugul colonial, au trecut la valorificarea bogăţiilor pentru dezvoltarea economică a statelor lor şi pentru ridicarea nivelului de trai.

Relieful, sub aspectul utilizării pentru practicarea agriculturii, poate fi folosit în proporţie de 4/5, deci în cea mai mare parte; clima însă este pe mari regiuni secetoasă.

Dacă industria extractivă joacă un rol de prim ordin în majoritatea ţărilor africane, industria prelucrătoare este circumscrisă la

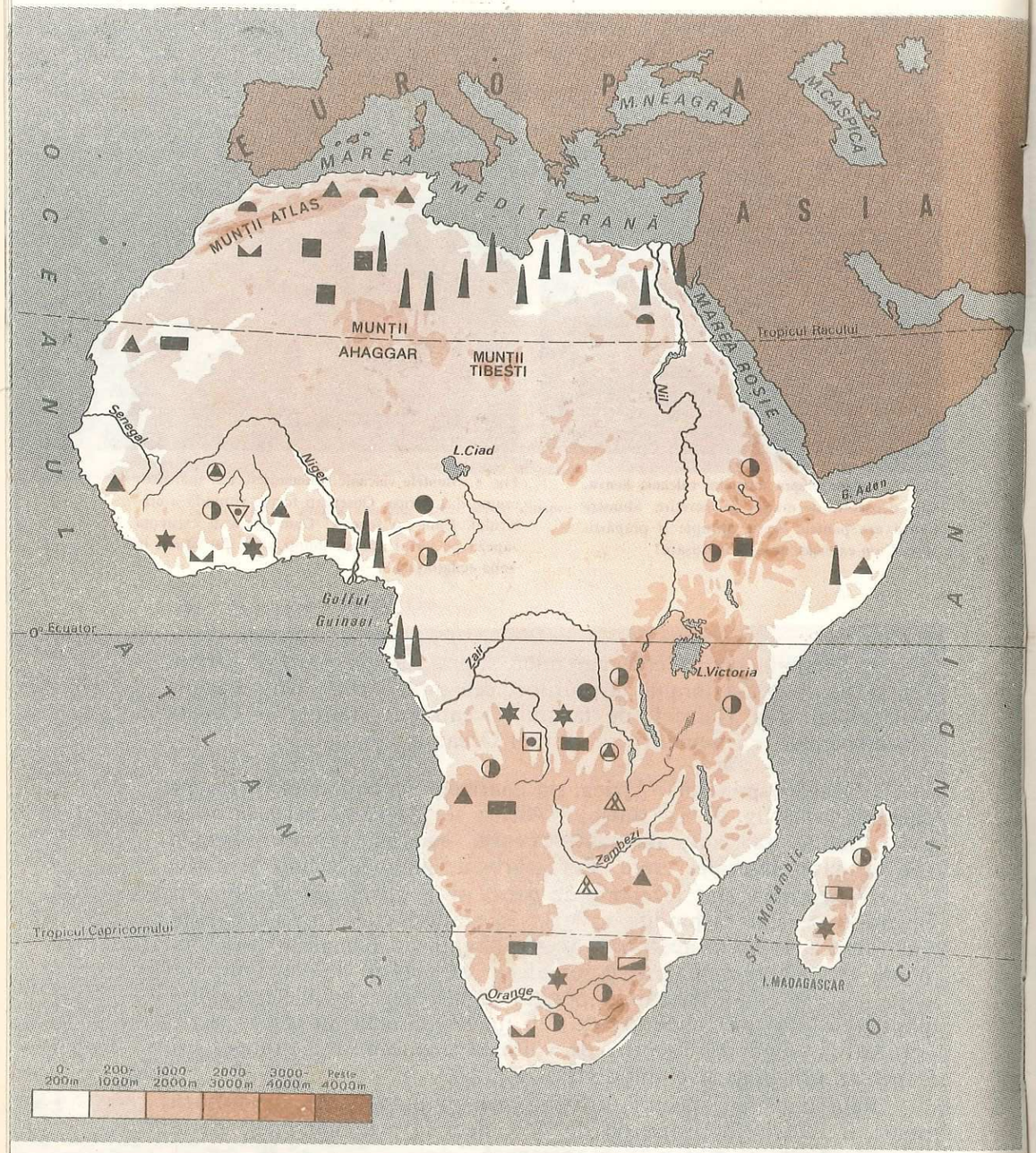

Fig. 9. **Africa — bogăţii minerale.** Analizaţi harta şi spuneţi: în ce regiuni se află concentrate cele mai multe bogăţii minerale? Ce minerale predomină? (Vezi explicaţiile semnelor convenţionale de la începutul manualului.)

un număr mai restrîns de ţări. Pe primul loc se situează Egiptul, urmat la distanţă de un grup de trei ţări — Maroc, Nigeria şi Algeria. Industria chimică, petrochimică, textilă şi alimentară se numără printre cele mai dezvoltate. În ultimii ani au luat amploare şi alte ramuri cum sînt siderurgia şi construcţiile de maşini.

APLICAŢII ŞI ÎNTREBĂRI

1. Localizaţi, pe hărţile din manual, principalele forme de relief ale Africii!
2. Indicaţi cele mai mari înălţimi ale munţilor Africii.
3. Care sînt bogăţiile minerale ale Africii?

ŞTIAŢI CĂ... — pe muntele Kilimanjaro se găsesc aproape toate zonele de vegetaţie de pe Glob, de la savane — la poalele munţilor — pînă la zona îngheţului permanent — spre vîrf? De aceea, acest munte este numit şi „o emisferă în miniatură" (vezi fig. 42).

Clima Africii

1. **Africa este cel mai cald continent al globului.**
2. **Clima ecuatorială.**
3. **Clima subecuatorială.**
4. **Clima tropicală uscată.**
5. **Clima subtropicală (mediteraneană).**
6. **Clima regiunilor muntoase înalte.**

1. Africa este cel mai cald continent al globului.

Fiind întretăiată de Ecuator şi de cele două tropice, Africa se găseşte aproape în întregime în cuprinsul **zonei calde.** Zonele de climă se succed spre nord şi spre sud de Ecuator aproape paralel şi simetric. Alţi factori care influenţează clima sînt: dimensiunile mari şi masivitatea continentului, repartizarea presiunii atmosferice de care depinde mişcarea aerului (vînturile), caracterul curenţilor oceanici de lîngă ţărmuri etc. Mai mult de 1/3 din suprafaţa Africii are o climă aridă cu mai puţin de 200 mm de precipitaţii anual (Sahara, deşertul Namib, Kalahari ş.a.). Altă treime, deşi primeşte o cantitate relativ mare de precipitaţii, cunoaşte perioade lungi de secetă (uneori ani de-a rîndul). Zona ecuatorială este foarte bogată în precipitaţii.

În funcţie de aşezarea geografică, factorii enumeraţi mai sus determină pe teritoriul Africii următoarele tipuri de climă:

2. Clima ecuatorială. O zonă cu o căldură apăsătoare şi umedă tot timpul anului. Se întinde de o parte şi de alta a Ecuatorului, cuprinzînd partea nordică a *bazinului Fluviului Zair* şi *coasta Golfului Guineei* (vezi fig. 10). Principalele caracteristici ale acestui tip de climă sînt: temperatura medie anuală ridicată (25°—26°C), variaţii mici între lunile cele mai calde şi cele reci (1°, cel mult 2°), egalitatea zilelor şi nopţilor, precipitaţii abundente şi regulate (aproape în fiecare zi).

3. Clima subecuatorială. Este o zonă de climă în care temperatura aerului se menţine ridicată tot timpul anului (+20°C), însă precipitaţiile se împart pe două anotimpuri. Se întîlneşte atît la nord, cît şi la sud de zona ecuatorială, întinzîndu-se, prin urmare, pe două zone (vezi fig. 10).

În aceste două zone bat vînturile alizee cîte o jumătate de an (în emisfera nordică, din octombrie pînă în aprilie, iar în emisfera sudică din aprilie pînă în octombrie).

Cînd bat alizeele, atît într-o emisferă cît şi în cealaltă, în general nu cad ploi, deci este un timp secetos. În perioada în care nu bat

Fig. 10. **Clima Africii.** Cum explicaţi paralelismul zonelor de climă din cele două emisfere?

Fig. 11. Între repartizarea zonală a precipitaţiilor şi zonele de climă există o strînsă legătură. De ce? Căutaţi pe hartă regiunile cu cea mai mare cantitate de precipitaţii şi cu cea mai scăzută. Explicaţi cauzele!

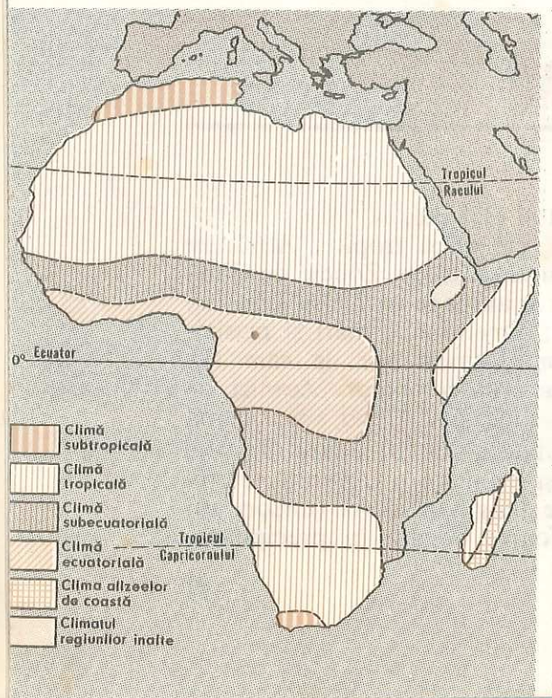

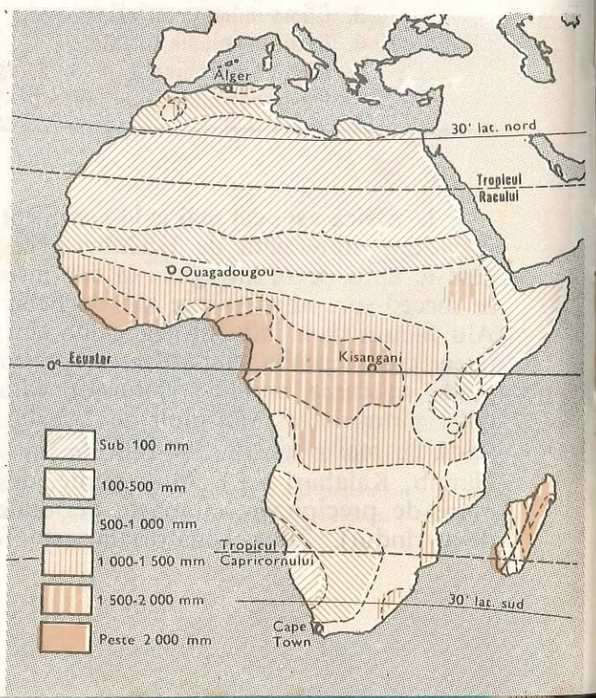

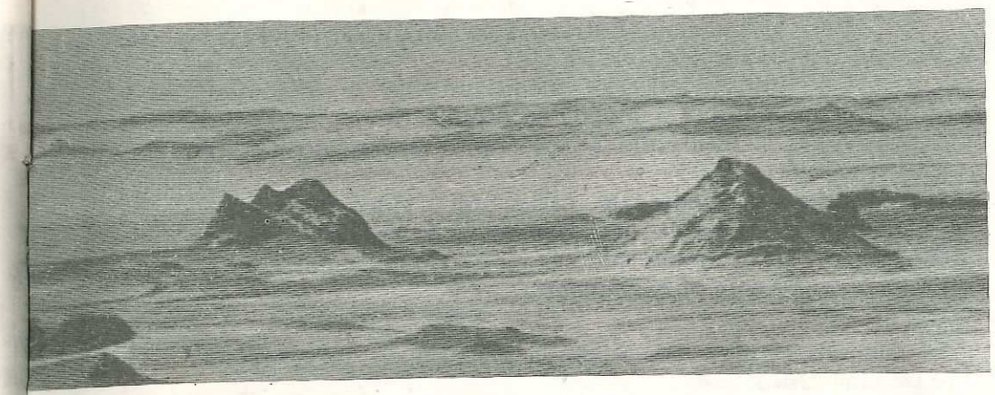

Fig. 12. **Imagine specifică Saharei.** Relieful înalt de altădată a fost distrus de agenţii externi. Care sînt cauzele?

alizeele plouă mult (jumătate de an în emisfera nordică, cealaltă jumătate de an în emisfera sudică). Deci în cuprinsul zonei subecuatoriale anul se împarte în două anotimpuri — **un anotimp ploios** şi **un anotimp secetos** (vezi fig. 10).

4. Clima tropicală uscată este o climă caldă şi secetoasă tot timpul anului. Se întinde la nord şi la sud de zona subecuatorială aproximativ între 12° şi 30°, latitudine nordică şi sudică, formînd două zone (vezi fig. 10). În emisfera nordică, clima tropicală cuprinde regiunea Sahara, începînd de la Oceanul Atlantic şi pînă la Marea Roşie, cunoscută sub numele de *Deşertul Sahara,* iar în emisfera sudică se întinde în limitele deşertului Namib.

În zona tropicală uscată temperatura se menţine ridicată tot timpul anului, însă, spre deosebire de cele din zona ecuatorială, sau din zonele subecuatoriale, diferenţele între luna cea mai caldă şi cea mai rece sînt mult mai mari, ajungînd la 17°C. Foarte pronunţate sînt diferenţele de temperatură de la zi la noapte. Din cauza trecerii atît de bruşte de la căldură extremă la frig, stîncile din pustiu se sfărîmă transformîndu-se în pietriş şi apoi în nisip. Vîntul ridică nisipul şi-l plimbă din loc în loc, îngrămădindu-l sub formă de dune. Cea mai mare parte a Saharei este un pustiu de piatră, în care stîncile iau adeseori tot felul de forme ciudate, de stîlpi, piramide, ciuperci etc. Ţinuturi foarte întinse sînt acoperite de nisip. Precipitaţiile sînt foarte rare, uneori ani de-a rîndul ţinuturi întregi nu primesc nici o picătură de ploaie.

Explicaţi de ce în regiunile cu climă tropicală uscată din Africa nu cad ploi. Gîndiţi-vă la vînturile care bat în aceste zone. Ce factori geografici locali opresc căderea precipitaţiilor atmosferice în regiunea Kalahari ?

5. Clima subtropicală. Extremităţile Africii (de nord şi de sud) au o climă mediteraneană (vezi fig. 10).

În zona subtropicală sau mediteraneană se deosebesc două anotimpuri, unul blînd şi umed, corespunzător cu iarna din emisfera respectivă, şi altul cald şi secetos, corespunzător cu vara din aceeaşi emisferă.

6. Regiunile muntoase ale Africii **au o climă etajată pe altitudine,** care începe la poale cu clima din zona respectivă, iar pe culmile cele mai înalte ajunge pînă la clima rece. De exemplu, *Podişul Etiopiei, Munţii Kenya* şi *Kilimanjaro.*

ÎNTREBĂRI

1. Care sînt caracteristicile fiecărei zone de climă întîlnite pe teritoriul Africii?
2. În Africa sînt locuri cu zăpezi permanente. Unde sînt ele şi cum explicaţi aceasta?

ŞTIAŢI CĂ...

— denumirea vînturilor alizee provine de la termenul francez alizé, care înseamnă regulat? (adică suflă regulat).

— aceleaşi vînturi, în limba italiană se numesc passata, adică trecere, deoarece în trecut i-au ajutat pe corăbieri să navigheze cu vasele lor cu pînze pe Oceanul Atlantic?

Apele Africii

1. Reţeaua hidrografică prezintă mari contraste.
2. Volumul de apă al rîurilor şi lacurilor africane este strîns legat de durata ploilor din fiecare zonă de climă.
3. Trei fluvii uriaşe străbat teritoriul Africii.

Analizaţi figura 10 şi Harta fizică a Africii. Ce legătură există între climă, relieful şi apele Africii?

Cum se reflectă această legătură în reţeaua hidrografică a Africii.

Africa deţine 20% din potenţialul hidroenergetic al globului

1. Sub aspectul apelor curgătoare Africa este continentul contrastelor. Pe de o parte, *pe teritoriul Africii* se află fluvii dintre cele mai mari ale lumii, atît ca volum de apă, cît şi ca lungime, pe de altă parte imense suprafeţe sînt complet lipsite de ape curgătoare. Apele dispun de mari rezerve hidroenergetice.

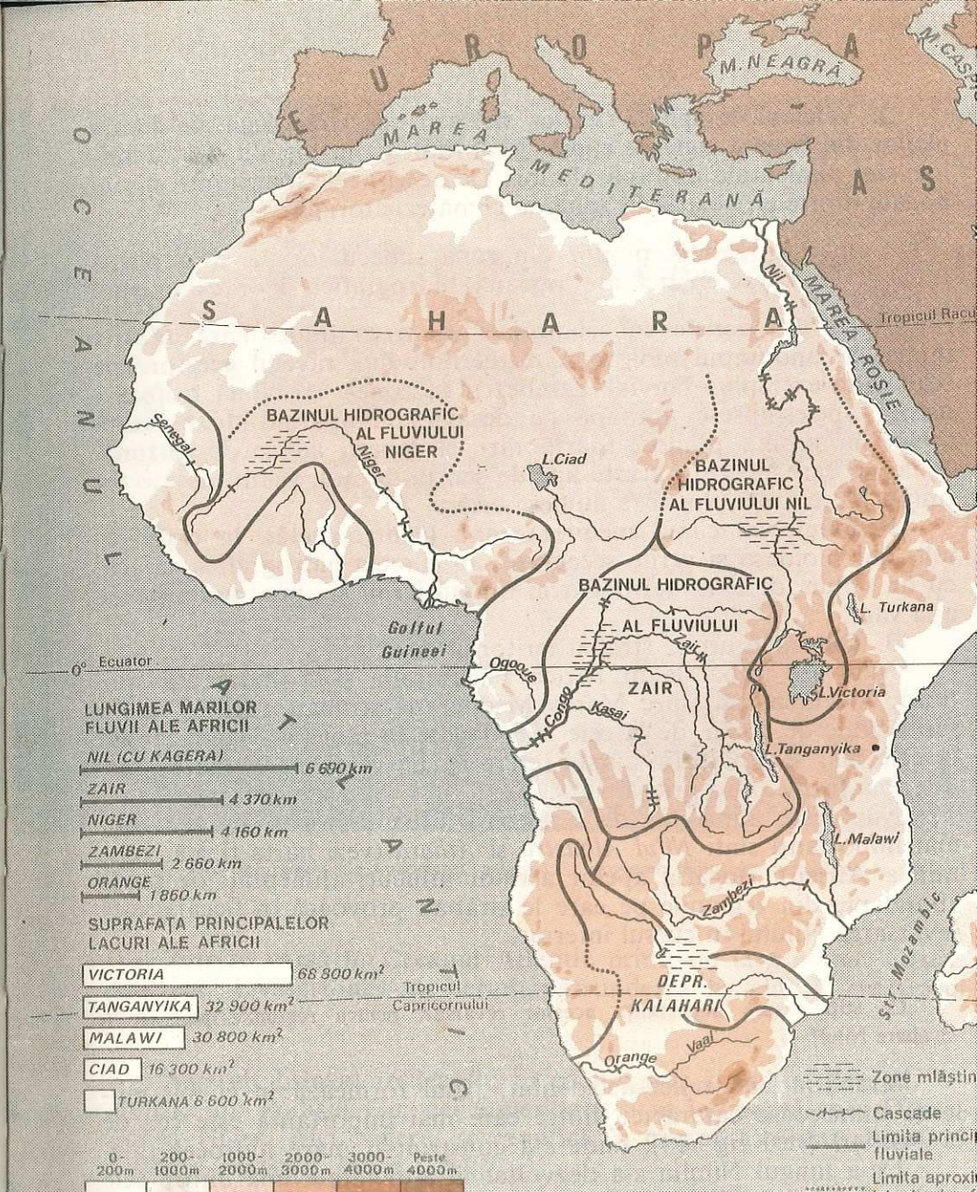

Fig. 13. **Reţeaua hidrografică a Africii cu principalele bazine fluviale.** Pe imensul teritoriu al Africii se află trei fluvii. Care sînt factorii geografici care au dat naştere acestor fluvii?

Lacurile prezintă, de asemenea, contraste, adică: unele (cele de podiş) au adîncimi de numai cîţiva metri, altele (tectonice) au adîncimi de peste 1 000 m.

2. Volumul de apă al rîurilor africane este strîns legat de durata ploilor din fiecare zonă de climă. Majoritatea rîurilor, cît şi a lacurilor, sînt alimentate din apa ploilor. De aceea, cele mai multe şi mai bogate dintre ele se află în zona cu climă ecuatorială.

Cum este regimul ploilor din zona subecuatorială şi tropicală uscată? Ce caracteristici are reţeaua hidrografică în aceste zone?

Apele din zonele subecuatoriale au o cantitate mare de apă numai în anotimpul ploios; în restul timpului, nivelul acestor ape scade (de exemplu, Fluviul Zambezi). În zonele cu climă tropicală uscată apele lipsesc aproape cu desăvîrşire, apărînd doar scurtă vreme în timpul ploilor, foarte rare şi repezi, aduse de furtună. Văile pe care se scurg aceste ape de scurtă durată, rămîn uscate tot timpul între două ploi şi se numesc *ueduri.*

Regiunile cu climă mediteraneană (subtropicală), în care iernile sînt ploioase şi verile secetoase, au o reţea hidrografică săracă, cu un volum de apă mai bogat în timpul iernii şi aproape lipsite de apă vara.

3. Trei fluvii uriaşe străbat teritoriul Africii.

6 690 km **Nilul** are izvoarele în Africa Ecuatorială şi se îndreaptă spre nord. În cursul său spre Marea Mediterană străbate regiuni cu diferite zone de climă, de la cele mai bogate în ploi (la izvoare), pînă la cele mai secetoase (în cursul inferior). La vărsarea în Marea Mediterană formează o uriaşă *deltă.*

Nilul este alimentat de numeroşi afluenţi bogaţi în apă. Cei mai importanţi sînt: *Nilul Albastru* şi *Atbara* (vezi harta fizică murală a Africii). Bogăţia apelor acestor afluenţi alimentaţi de ploile abundente din regiunile pe care le străbat, provoacă în fiecare vară revărsarea Nilului în cursul inferior.

Ce ştiţi despre importanţa acestor revărsări pentru regiunile pe care le străbate Nilul?

Străbătînd un relief accidentat, Nilul formează în cursul mijlociu numeroase cataracte, dintre care mai importantă este cea de la Assuan (vezi fig. 14), unde s-a construit o mare hidrocentrală.

De-a lungul Nilului s-a dezvoltat în antichitate una dintre cele mai vechi civilizaţii omeneşti.

Zairul (Congo) este al doilea fluviu ca lungime din Africa după Nil. Ca volum de apă depăşeşte însă Nilul, ocupînd locul al doilea pe Glob după fluviul Amazon din America de Sud. Zairul izvorăşte din regiunea marilor lacuri africane (vezi fig. 13). În drumul său spre Oceanul Atlantic, Zairul străbate o regiune cu climă ecuatorială foarte bogată în ploi, ceea ce explică uriaşul său volum de apă şi lăţimea sa în cursul mijlociu unde depăşeşte 10 km. Fluviul Zair se varsă în Oceanul Atlantic printr-un larg *estuar.* Cascadele (ex. Livingstone) nu permit pătrunderea navelor în interiorul continentului.

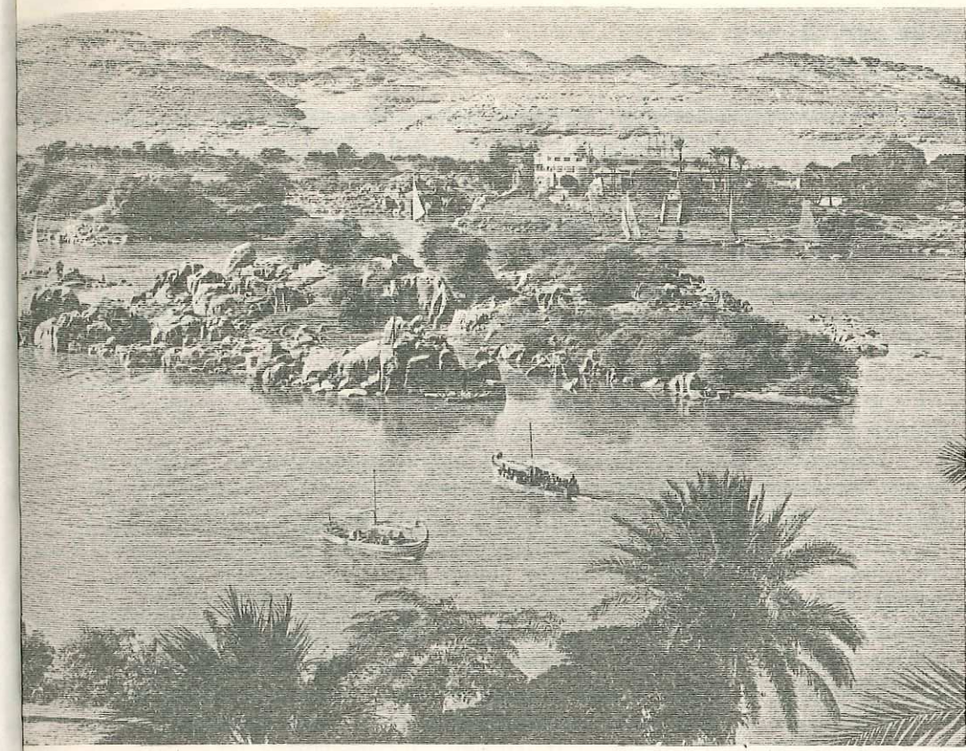

Fig. 14. **Nilul la Assuan. Ce importanţă prezintă în economia Egiptului barajul de la Assuan?**

Nigerul. Este al treilea fluviu ca lungime şi volum de apă. Izvorăşte din Podişul Guineei Superioare şi se îndreaptă spre Depresiunea Niger. Aici Nigerul se ramifică în numeroase braţe formînd *ostroave, mlaştini, lacuri* şi *bălţi.*

La vărsare, Nigerul formează o mare *deltă,* cu multe braţe, acoperită în cea mai mare parte cu păduri tropicale.

Dintre celelalte fluvii ale Africii mai însemnat este Fluviul **Zambezi.** În drumul său formează numeroase cascade, dintre care cea mai importantă este *Cascada Victoria.* Livingstone i-a dat numele de „Victoria", indigenii însă o mai numesc şi „Fumul tunător". Zgomotul făcut de căderea apei se aude la o distanţă de peste 20 km. Apele cascadei au fost valorificate prin construirea unei hidrocentrale la *Kariba.*

Lacurile Africii

În Africa se găsesc numeroase lacuri. Majoritatea lor s-au format în şanţurile tectonice, din partea răsăriteană a continentului.

68 800 km²

Cel mai mare lac, ca suprafaţă, este **Victoria**, situat în regiunea ecuatorială. Fiind un lac de podiş, are o adîncime mică.

1 435 m adîncime

Lacurile tectonice mai însemnate sînt: **Tanganyika**, **Malawi** şi **Mobutu Sese Seko**.

În nordul Africii, între culmile Munţilor Atlas se întîlnesc lacuri cu apă sărată, care au apă numai în timpul ploilor. Aceste lacuri se numesc **şoturi**.

Eliberarea Africii de sub jugul colonial, sprijinul acordat de ţările socialiste, între care şi ţara noastră, au creat condiţii pentru intensificarea folosirii apelor în cele mai diverse scopuri: irigaţii (numeroase ape care străbat regiuni secetoase), pescuit, în industrie şi uz casnic. În ultima vreme a luat o mare amploare construcţia de hidrocentrale pe marile fluvii. Unele au fost deja terminate cum sînt, spre exemplu, cea de la *Assuan* (R.A. Egipt) şi *Kariba*, altele se află în construcţie, *Caborra Bassa* (pe Zambezi). La crearea condiţiilor de utilizare a apei în scopuri economice, în unele state, un substanţial sprijin aduc specialiştii români care lucrează direct la amenajarea unor ape pentru irigaţii, la construirea de hidrocentrale, la construirea unor obiective industriale etc.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Explicaţi principalele caracteristici ale reţelei hidrografice africane.
2. Ce zone de climă traversează Nilul şi Nigerul?
3. De ce fluviul Zair nu e navigabil în apropierea gurilor sale?
4. Localizaţi pe hartă marile lacuri africane şi notaţi numele lor. Spuneţi care sînt lacuri tectonice şi care de podiş.

ŞTIAŢI CĂ...

— lacul format în spatele barajului de la Kariba, din Zambia, este cel mai mare lac de acumulare din lume?
— Fluviul Zair deţine 13% din potenţialul hidroenergetic al globului?

Vegetaţia şi animalele Africii

1. Pădurile ecuatoriale se dezvoltă în regiunile calde şi umede.
2. Savanele sînt specifice climatului subecuatorial.
3. Deşertul ocupă o uriaşă suprafaţă a Africii.
4. Extremităţile Africii — de nord şi de sud — au o vegetaţie mediteraneană.

În funcţie de zonele de climă, vegetaţia Africii prezintă mari contraste. Pe de o parte, întinse regiuni din Africa sînt acoperite cu păduri înalte şi dese cunoscute sub denumirea de *păduri ecuatoriale*, pe de altă parte, uriaşe suprafeţe sînt aproape total lipsite de vegetaţie, formînd cele mai mari *deşerturi* de pe Glob.

1. Pădurile ecuatoriale se dezvoltă pe ţărmul Golfului Guineei şi în bazinul fluviului Zair, adică în locurile cele mai umede ale Africii. Pădurile sînt dese, întunecoase şi de nepătruns din cauza lianelor care se încolăcesc pe copaci. Razele soarelui străbat rareori prin frunzişul des; aerul este încins şi umed. Pădurea ecuatorială ocupă 1/10 din teritoriul Africii, fiind formată din arbori veşnic verzi. Speciile sînt foarte diferite, începînd cu arbori cu înălţimi mici, pînă la arbori foarte înalţi (uneori peste 60 m), astfel încît pădurea se prezintă etajată. Primul etaj este format din *ierburi înalte, ferigi, palmieri pitici, arbuşti* şi *liane*, iar al doilea etaj din arbori cu înălţimi de 30—40 m. Din loc în loc apar copaci înalţi de 50—60 m, formînd ultimul etaj.

Printre arborii acestei păduri se găsesc multe specii valoroase: *arborele de cauciuc, cocotierul, bananul, arborele de pîine, palmierul de ulei, abanosul, santalul, acajuul* ş.a. (fig. 16).

Lumea animală din zona pădurilor ecuatoriale este, de asemenea, foarte bogată. Dintre animalele de pradă se întîlnesc în desişurile acestor păduri *leoparzi*, iar către marginea pădurii *şacali vărgaţi* şi *lei*. Dintre erbivore trăiesc: *antilopa de pădure* şi *mistreţul cu păr lung*, iar pe copaci vieţuiesc numeroase specii de *maimuţe*, printre care: gorila, cimpanzeul şi pavianul. În frunzişul pădurii trăiesc numeroase *specii de păsări* cu penaj viu colorat, cum sînt *papagalii*. Mare este şi numărul *insectelor: fluturi viu coloraţi, termite, musca ţeţe*. De asemenea, se află *păianjeni, şerpi uriaşi* cum este pitonul, iar în ape numeroşi *crocodili* şi *hipopotami*. Acolo unde pădurea este mai rară, în afară de *lei* trăiesc *elefanţi africani* şi *rinoceri* (fig. 17).

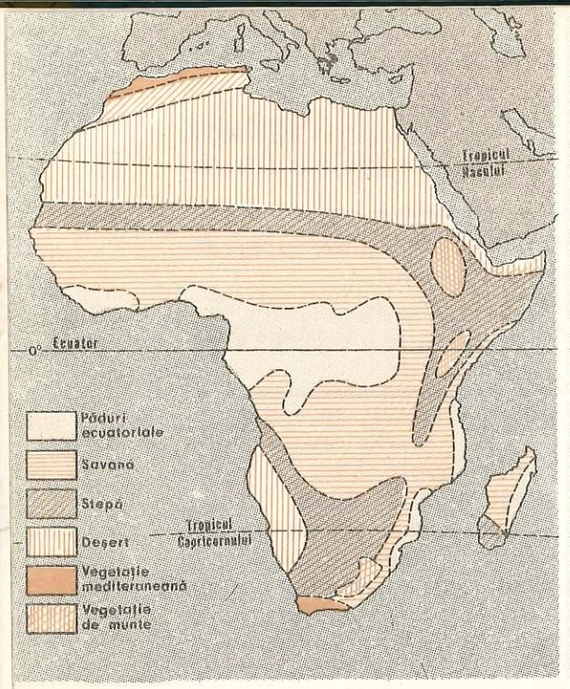

Fig. 15. **Vegetaţia Africii.** De ce zonele de vegetaţie respectă zonalitatea climei? Explicaţi de ce savana şi stepa pătrund şi în unele regiuni din zona ecuatorială.

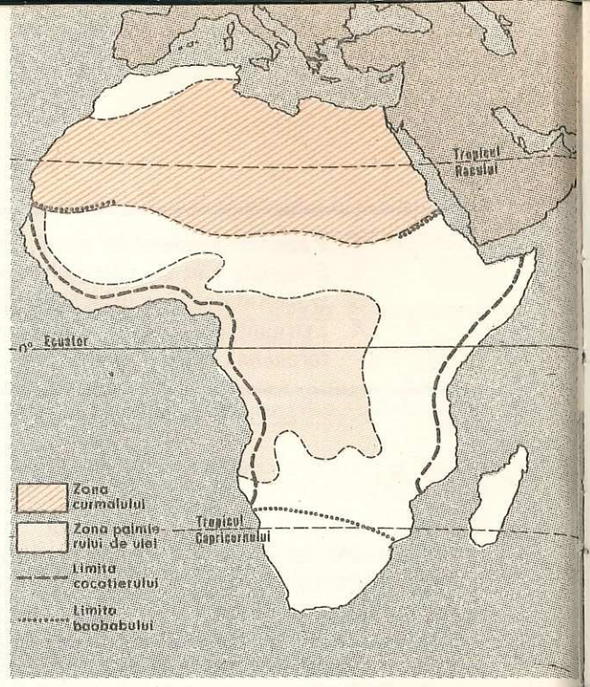

Fig. 16. **Răspîndirea unor arbori caracteristici din Africa.** Cum explicaţi limitele răspîndirii acestor arbori?

Savane, în limba băştinaşilor înseamnă „ierburi înalte"

2. Vegetaţia savanelor este specifică zonei de climă subecuatorială. Aici se află împărăţia ierburilor înalte pînă la 5 m.

Explicaţi de ce ierburile formează vegetaţia caracteristică pentru această zonă.

Trecerea de la pădurea ecuatorială la savane se face printr-o zonă în care vegetaţia de pădure se împleteşte cu cea de ierburi, pînă cînd pădurea cedează aproape definitiv locul în favoarea ierburilor. Savanele sînt presărate din loc în loc cu arbori adaptaţi secetei din anotimpul uscat, printre care *baobabul* (arbore cu trunchiul ca un butoi), iar în unele locuri *palmierii.*

Baobabul, unul dintre copacii cei mai groşi de pe Pămînt, are uneori 20 m circumferinţă, dar este numai de 15—20 m înălţime. Trunchiul său se ramifică în numeroase crengi groase, care formează o coroană mare. Baobabul dă fructe bune de mîncat care plac maimuţelor; de aceea i se mai spune şi „arborele de pîine al maimuţelor".

De-a lungul rîurilor cresc fîşii de pădure care-şi întind coroanele peste albia apelor, formînd un fel de tunel de verdeaţă, lung de sute de kilometri. Acestea poartă numele de „păduri-galerii".

Fig. 17. **Răspîndirea unor animale caracteristice din Africa.** Cum explicaţi răspîndirea acestor animale în regiunile specificate pe hartă?

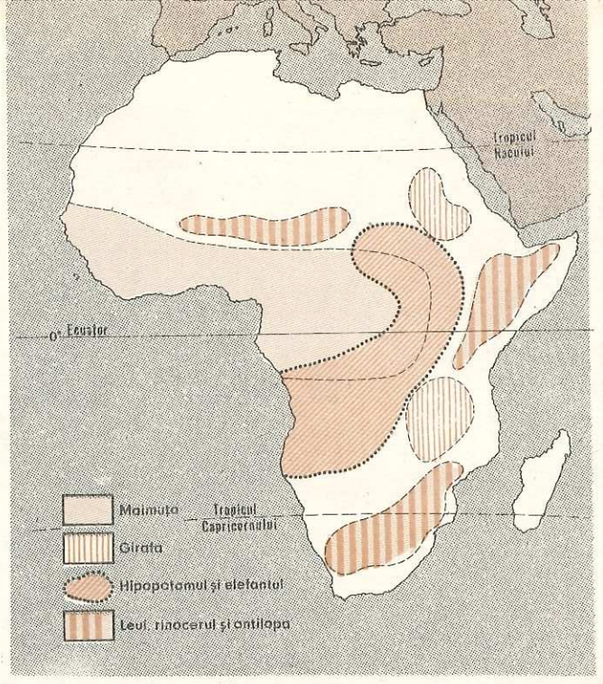

Lumea animală a savanelor este foarte variată. Bogăţia ierburilor constituie o hrană abundentă pentru animalele erbivore: *antilope, zebre, girafe, gazele, rinoceri, elefanţi* şi *bivoli sălbatici.* Tot aici, în preajma erbivorelor, trăiesc animale carnivore: *lei, leoparzi, hiene* şi *şacali.* În ape se întîlnesc *crocodili* şi *hipopotami;* ca şi în zona pădurilor ecuatoriale, aici sînt numeroase vietăţi (termite, scorpioni, păianjeni, musca ţeţe). Peste tot în savane se întîlnesc numeroşi *ţînţari,* care răspîndesc malaria. Multe animale din savane au fost vînate, astfel că numărul unora dintre ele (elefantul, rinocerul) s-a redus simţitor.

3. Zona deşerturilor sau a pustiurilor corespunde zonei de climă uscată.

Aici **vegetaţia** este foarte săracă. În marginea pustiurilor se întîlnesc *mărăcinişuri, ierburi mărunte,* care cresc obişnuit sub forma unor smocuri.

Se întîlnesc, de asemenea, *plante cu frunze groase,* rezistente la secetă. Din loc în loc, acolo unde cîte un izvor aduce apa la suprafaţă, apar insule de verdeaţă numite *oaze.* În aceste oaze cresc *palmierii* (în special *curmalii*) şi *smochinii* (vezi figura 19).

În deşerturi **fauna** este săracă. În *Sahara* trăiesc *scorpioni, şopîrle* şi *şerpi* care se pot lipsi multă vreme de hrană şi apă (chiar şi cîteva luni).

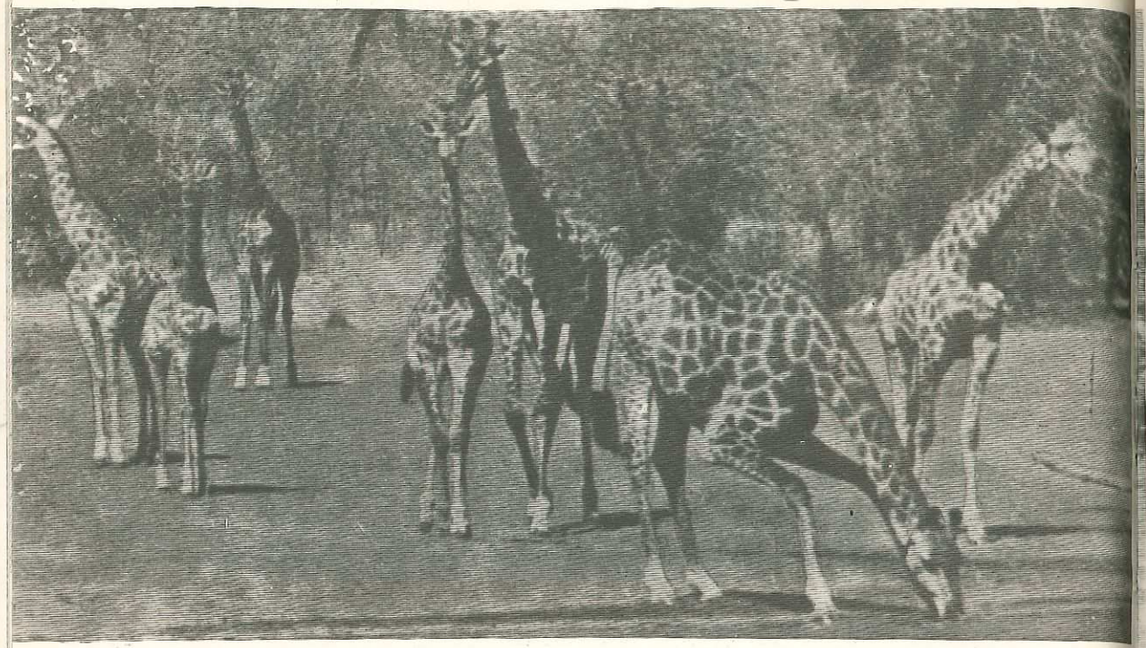

Fig. 18. **Peisaj de savană parc.** Girafa este o reprezentantă tipică a acestei zone de vegetație.

4. Vegetația mediteraneană. *Vegetația arborescentă reapare în cuprinsul celor două zone mediteraneene.* Această zonă corespunde climei subtropicale (mediteraneene).

Priviți figura 15 și localizați regiunile cu vegetație mediteraneană.

Vegetația mediteraneană e formată din desișurile de mărăcinișuri, tufișuri de arbuști cu spini și unele specii de arbori, ca *stejarul de plută.* Dintre arbuști, cei mai des întîlniți sînt *mirtul* și *leandrul.*

Din care se fac împletituri sau se fabrică celuloză

Regiunile cu relief de podiș sînt acoperite cu ierburi sărăcăcioase și *ierburi alfa.* Ținuturile muntoase sînt acoperite cu *păduri* și *pășuni.*

Dintre plantele cultivate, cele care au condiții bune de dezvoltare sînt: *vița de vie, citricele* (lămîi, mandarini, portocali) și *cereale* (grîu, orz, porumb).

Strămoșul sălbatic al oii

Animalele sînt reprezentate prin *maimuțe, șacali, hiene* și *mufloni.*

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Ce este o zonă de vegetație? Dar o zonă de climă? Ce legătură există între ele?
2. Ce este o „pădure-galerie"? De ce se dezvoltă de-a lungul rîurilor?
3. Descrieți vegetația și animalele Africii, urmărind zonele principale spre nord și spre sud de Ecuator.

ȘTIAȚI CĂ...

— savanele africane mai sînt denumite și „paradisul animalelor erbivore"? De ce?

— în Africa se cunosc peste 5 000 de specii de arbori, dintre care peste 1 000 de specii de arbori uriași? Printre cei a căror vîrstă se măsoară în milenii sînt baobabul și chiparosul, care uneori depășesc 3 000 de ani.

Fig. 19. **Oază în preajma Munților Ahaggar.** Oazele schimbă monotonia deșertului.

Populaţia şi harta politică a Africii

1. Africa — continent cu o populaţie rară şi neuniform repartizată.
2. Populaţia Africii este formată din două grupe de popoare:
— populaţia ecuatorială.
— populaţia berbero-arabă.
3. Popoarele africane au cunoscut cea mai cruntă exploatare colonială.

553 mil. locuitori

1. Faţă de întinderea teritoriului, *populaţia Africii* este destul de rară.

Analizaţi figura 20 din manual. Ce regiuni au o populaţie deasă şi ce regiuni au o populaţie rară ? Cum explicaţi această repartiţie a populaţiei ?

Repartiţia populaţiei este neuniformă. Astfel regiunile deşertice (Sahara, Kalahari) sînt în cea mai mare parte lipsite de populaţie. Slab populate sînt, de asemenea, pădurile ecuatoriale, în interiorul cărora rătăcesc doar unele triburi de vînători. Regiunile de savane au o populaţie relativ deasă. Dens populată este regiunea etiopiană (Podişul Etiopiei). Cea mai deasă populaţie se întîlneşte însă de-a lungul cursului inferior al Nigerului şi în valea Nilului, unde din cele mai vechi timpuri se practică agricultura pe bază de irigaţie. Predomină populaţia rurală.

2. **Populaţia Africii** se distinge printr-o foarte mare varietate etnică. Aceasta poate fi împărţită în două grupe. Prima grupă o formează populaţia **ecuatorială**, a doua — populaţia **berbero-arabă.** Aproape 3/4 din totalul populaţiei face parte din prima grupă.

Populaţia ecuatorială (neagră) *este foarte diferită.* Ea ocupă regiunile centrale ale Africii, zona savanelor şi a pădurilor tropicale şi este împărţită în două mari subgrupe: **sudanezi** şi **bantu.**

Sudanezii se deosebesc de *bantu* prin limba vorbită şi prin statura înaltă. În Africa de Sud trăiesc *hotentoţii* şi *boşimanii.* Spre deosebire de bantu, aceştia au pielea de culoare mai deschisă. În pădurile ecuatoriale din Africa Centrală trăiesc triburi de *pigmei* (de statură mică — 1,40 m). Aceştia sînt foarte buni mînuitori ai arcului şi lăncii.

În unele părţi ale Africii, populaţia băştinaşă, constrînsă de europeni, a fost nevoită să se refugieze în ţinuturile neprielnice ale Africii (ţinuturi pustii sau bîntuite de malarie).

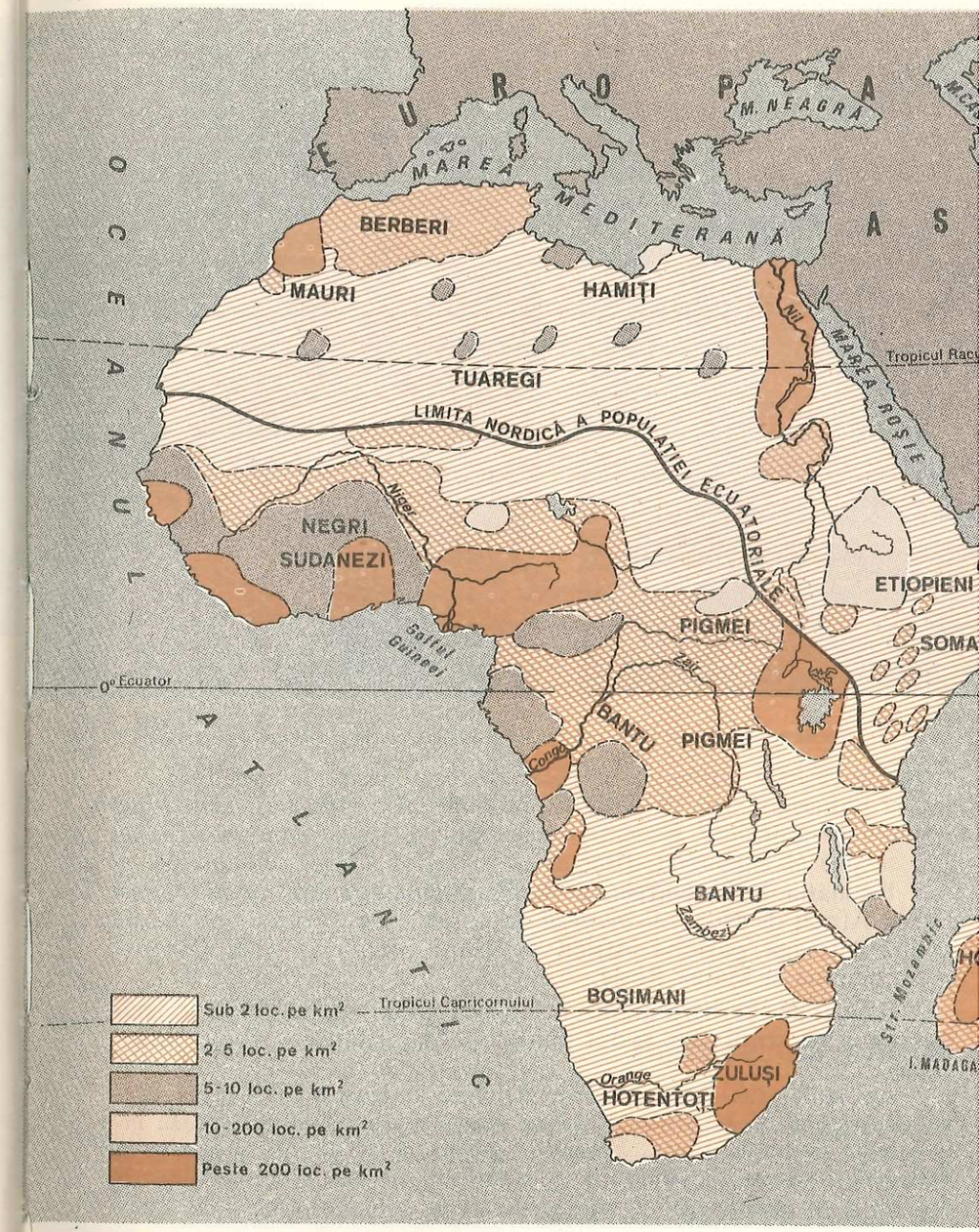

Fig. 20. **Repartiţia populaţiei după densitate şi compoziţie.** Observaţi că toată Africa situată la sud de Sahara şi Podişul Etiopiei are o populaţie predominant ecuatorială.

Fig. 21-22. **Tipurile ecuatoriale sînt foarte variate.** Se deosebesc între ele ca înălţime, culoarea pielii şi ca aspect.

Populaţia berbero-arabă *a rezultat din amestecul* vechii populaţii a Africii de Nord — *berberii* cu *arabii*. Acest grup de populaţie ocupă întreaga parte a Africii de Nord începînd de la Oceanul Atlantic pînă la Marea Roşie.

Popoarele berbero-arabe au pielea albă, asemănîndu-se mai mult cu locuitorii din sudul Europei. Majoritatea vorbesc limba arabă.

Aportul adus de popoarele africane la istoria civilizaţiei universale este deosebit de mare. Aşa, spre exemplu, cultura creată într-o serie de state: Egipt, Etiopia, Tunisia, aparţine nu numai celor mai vechi culturi ale omenirii ci, totodată, şi celor mai avansate ca concepţie şi creaţie. Şi astăzi omenirea admiră cu respect şi veneraţie piramidele, sfinxul şi numeroasele monumente răspîndite pe cea mai mare parte a teritoriului african. Frescele din Tassili (Sahara), uimitoare exemple de artă, se pierd ca vechime, în negura timpului fiind cu mult mai vechi decît piramidele egiptene.

Fig. 23. **Berberi din deşertul Sahara.**

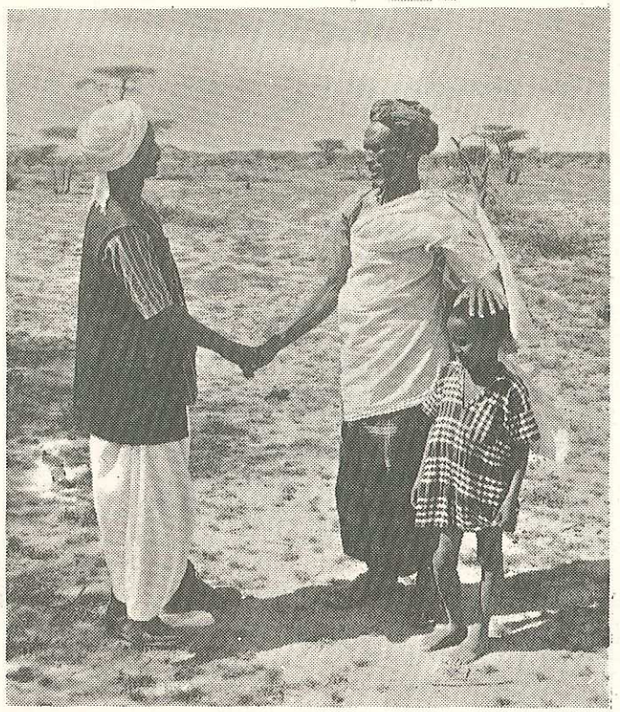

Europenii au început să pătrundă în interiorul Africii, începînd din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Ei s-au concentrat în general în regiunile zonei mediteraneene (francezi, italieni şi spanioli) şi în extremitatea sudică (olandezi şi englezi). Populaţia de origine europeană reprezintă aproximativ 4% din populaţia Africii.

Harta politică a Africii

Marea majoritate a statelor africane sînt foste colonii, care au făcut parte din sistemul colonial al imperialismului. Unele, deşi nu au avut statut colonial, au fost totuşi în stare de dependenţă faţă de ţările imperialiste. Comun pentru toate este faptul că, pînă nu demult, au jucat rolul de surse de materii prime şi sfere de investiţii de capital pentru statele capitaliste dezvoltate. În prezent, obţinînd independenţa politică, ele se află angajate pe calea unei dezvoltări de sine stătătoare (vezi tabelul de la sfîrşitul manualului).

România, ca țară socialistă, își amplifică continuu legăturile de prietenie și solidaritate cu țările Africii, care și-au cucerit independența și au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare. Vizitele făcute de președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, într-o serie de țări africane, au deschis o nouă eră în istoria relațiilor de prietenie dintre țara noastră și țările continentului african. Se intensifică — de la an la an pe multiple planuri — colaborarea dintre România și țările Africii. Sute de specialiști români: geologi, ingineri agronomi, tehnicieni, medici, profesori lucrează în diverse state ale Africii. Mulți dintre tinerii din țările în curs de dezvoltare care-și fac studiile în țara noastră sînt din statele Africii.

Ca rezultat al luptei dîrze a populației africane pentru eliberarea națională, al sprijinului primit din partea țărilor socialiste și a tuturor țărilor iubitoare de pace și progres, aproape întreaga Africă și-a dobîndit independența, cu excepția unor state ca Namibia, care continuă să se afle sub dominația Republicii Africa de Sud. În unele state însă, ca în Republica Africa de Sud, guvernul practică o politică de apartheid, politică rasială împotriva populației de culoare, în scopul de a împiedica dezvoltarea luptei de eliberare a acesteia. Politica de apartheid are la bază discriminarea rasială legiferată, lipsirea populației de culoare de cele mai elementare drepturi sociale și politice.

Această politică, care întîmpină o dîrză rezistență în propria țară, cît și o condamnare totală din partea tuturor popoarelor lumii, este sortită eșecului. În prezent, statele africane independente, stăpîne pe soarta lor, luptă pentru cîștigarea deplinei independențe economice și politice.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Explicați cauzele care determină ca vaste regiuni din Africa să fie foarte slab populate.
2. Ce vestigii egiptene și romane se află pe teritoriul Africii de Nord?
3. Citiți de pe figura 20 principalele grupe de populație de pe teritoriul Africii și spuneți unde sînt ele răspîndite.

ȘTIAȚI CĂ...

— denumirea de „berberi" derivă de la denumirea de „barbari" dată de romani locuitorilor Africii de Nord?

Fig. 24. **Africa — regiunile geografice.** După ce criterii poate fi împărțită Africa în mai multe regiuni geografice?

Regiunile geografice ale Africii

Diferențele de relief, climatice și de vegetație conturează regiuni geografice diferite pe teritoriul Africii.

Ținînd seama de caracterele fizico-geografice pe care le prezintă continentul Africa, putem distinge în cuprinsul său următoarele regiuni geografice:

Africa de Nord, Regiunea Sudan, Africa Centrală, Africa de Est, Africa Sudică și *Africa Insulară.*

AFRICA DE NORD

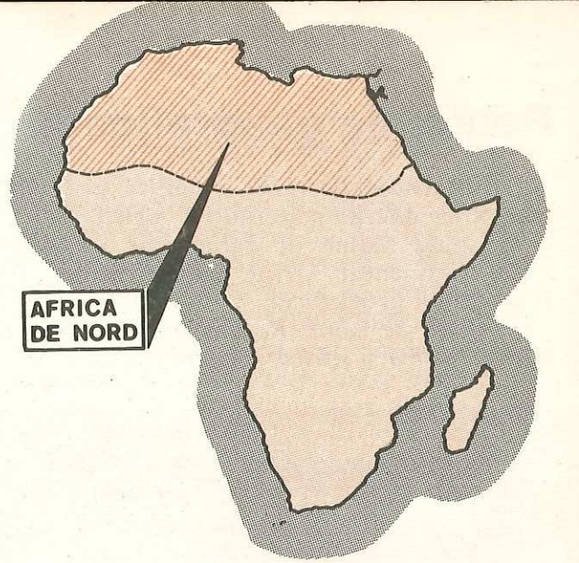

Regiunea Africa de Nord este situată între ţărmurile Oceanului Atlantic la vest, Marea Mediterană la nord, Marea Roşie la est şi regiunea Sudan la sud. Sub aspect fizico-geografic se pot distinge două subregiuni: *Subregiunea Atlas* şi *Subregiunea Sahara* (vezi fig. 25 şi 26).

I. Subregiunea Atlas

1. O regiune muntoasă la marginea deşertului.
2. Clima este variată, în general secetoasă.
3. Reţeaua hidrografică este formată din torenţi.
4. Vegetaţia şi lumea animală aparţin zonei mediteraneene.

1. O regiune muntoasă la marginea deşertului. Subregiunea Atlas ocupă partea de nord-vest a regiunii Africa de Nord, situată la întîlnirea dintre Oceanul Atlantic şi Marea Mediterană. Caracterele sale geografice o apropie mai mult de Europa sudică decît de Africa.

Relieful este variat şi aşezat în trepte. Treapta înaltă o formează munţii şi podişul din partea centrală şi sudică, iar treapta joasă este cîmpia litorală, de pe ţărmurile Oceanului Atlantic şi Mării Mediterane.

Lanţul **munţilor** *Atlas formează un bloc compact de masive înalte* şi se desfăşoară pe o lungime de peste 2 000 km, începînd de la Oceanul Atlantic pînă la colţul nord-estic al Tunisiei. **Munţii**

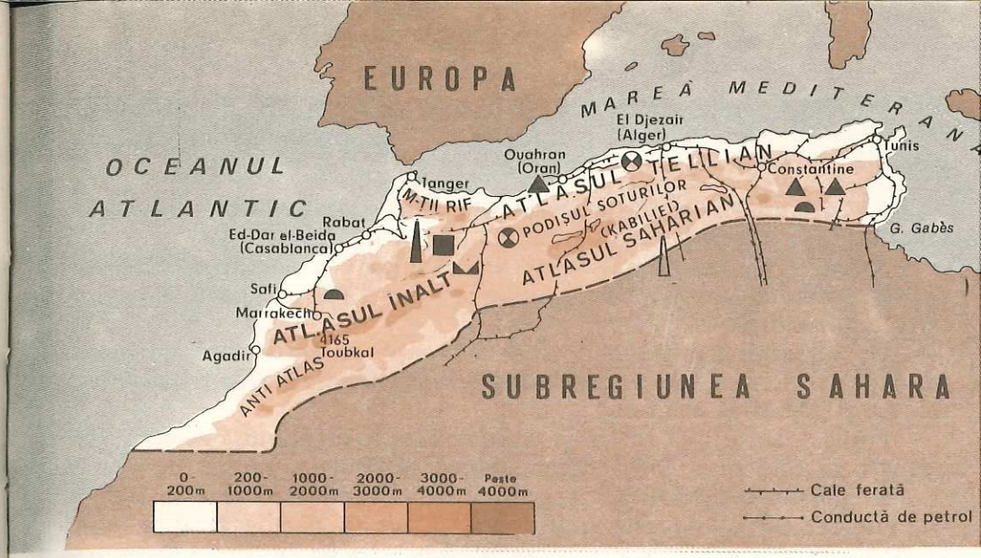

Fig. 25. **Subregiunea Atlas — harta fizică şi economică.** Relieful muntos al Subregiunii Atlas este o continuare a lanţului muntos din sudul Europei.

Atlas sînt alcătuiţi din două şiruri principale: *Atlasul de Nord,* format din culmile **Rif** şi **Atlasul Tellian** şi *Atlasul de Sud*, format din culmile **Anti Atlas, Atlasul Înalt** (4 165 m) şi **Atlasul Saharian.** Cele două şiruri muntoase închid între ele **Podişul Şoturilor** (Kabiliei) (vezi fig. 25).

Cîmpia *ocupă suprafeţe mici,* fiind formată dintr-o fîşie îngustă care se desfăşoară de-a lungul litoralului Oceanului Atlantic şi al Mării Mediterane (coasta Golfului Gabès).

Bogăţii minerale: În subsolul acestei subregiuni se găsesc însemnate zăcăminte de **fosfaţi, minereuri feroase** şi **neferoase, petrol, gaze naturale** şi **cărbuni** (vezi fig. 25).

2. Clima este variată, în general secetoasă.

Aşezarea geografică, între Oceanul Atlantic, Marea Mediterană şi nordul Saharei, orientarea culmilor muntoase, precum şi diferenţele de altitudine, fac ca Subregiunea Atlas să aibă un climat variat. Astfel zona de ţărm, aflată sub influenţa Mării Mediterane, are un climat *mediteranean;* zona podişului, un climat de nuanţă *continentală,* iar zona din vecinătatea Saharei, un climat *cald* şi *uscat.*

Cum este clima podişurilor situate între munţi? E mai secetoasă sau mai umedă în comparaţie cu munţii? De ce?

3. Reţeaua hidrografică este slab dezvoltată. Cele mai multe ape curgătoare seacă în timpul verii. Rîurile cu apă permanentă sînt scurte, au fluctuaţii mari, ca volum de apă, de la un sezon la altul şi se scurg repede în Marea Mediterană sau în Oceanul Atlantic, nefiind favorabile navigaţiei.

Pe podiş, unde clima este secetoasă, se formează *ueduri*, care se revarsă în timpul ploilor abundente. Apa revărsată dă naştere *şoturilor*, de la care provine şi denumirea podişului.

4. Vegetaţia şi lumea animală sînt sărace, dar clima variată şi relieful fac ca vegetaţia să difere de la un loc la altul.

Astfel, de-a lungul ţărmului se dezvoltă o **vegetaţie mediteraneană,** formată din hăţişuri şi maquis, din care fac parte laurul, mirtul şi leandrul.

Pe versanţii munţilor dinspre Oceanul Atlantic, sau dinspre Marea Mediterană, unde precipitaţiile sînt bogate, cresc **păduri de foioase** şi **păduri de conifere.**

Podişul şoturilor are o vegetaţie săracă, alcătuită din ierburi grupate în tufe rare. Iarba caracteristică poartă denumirea de *alfa.*

În părţile sudice ale Subregiunii Atlas, unde seceta este atotstăpînitoare, vegetaţia este foarte săracă, iar în părţile dinspre Sahara dispare cu totul. În aceste locuri vegetaţia se întîlneşte doar în oaze.

Animalele se diferenţiază, în funcţie de climă, relief şi vegetaţie, după cum urmează: în pădurile din Munţii Atlas trăiesc *mistreţi, urşi, cerbi, leoparzi* şi *maimuţe;* pe marile înălţimi — *vulturi* şi *cocoşul de munte;* în stepele uscate de podiş, precum şi la marginea pustiului — *antilope, gazele, hiene, şacali* şi *lei.*

II. Subregiunea Sahara

1. Cel mai mare deşert din lume.
2. Sahara — un mare rezervor de petrol al globului.
3. Clima este foarte potrivnică vieţii.
4. Nilul — singura apă curgătoare permanentă a Saharei.
5. Flora şi fauna poartă pecetea climatului deşertic.

1. Cel mai mare deşert din lume. Ocupă toată suprafaţa Africii cuprinsă între Oceanul Atlantic la vest, Marea Roşie la est, Marea Mediterană şi Subregiunea Atlas la Nord şi Podişul Sudanului la sud.

Are o suprafaţă aproape egală cu a Europei

Sahara este străbătută prin partea centrală de Tropicul Racului.

Relieful este alcătuit dintr-un uriaş **podiş** înclinat de la est spre vest. În partea estică, podişul ajunge la înălţimi de peste 1 000 m, în timp ce în părţile vestice nu depăşeşte 500 m.

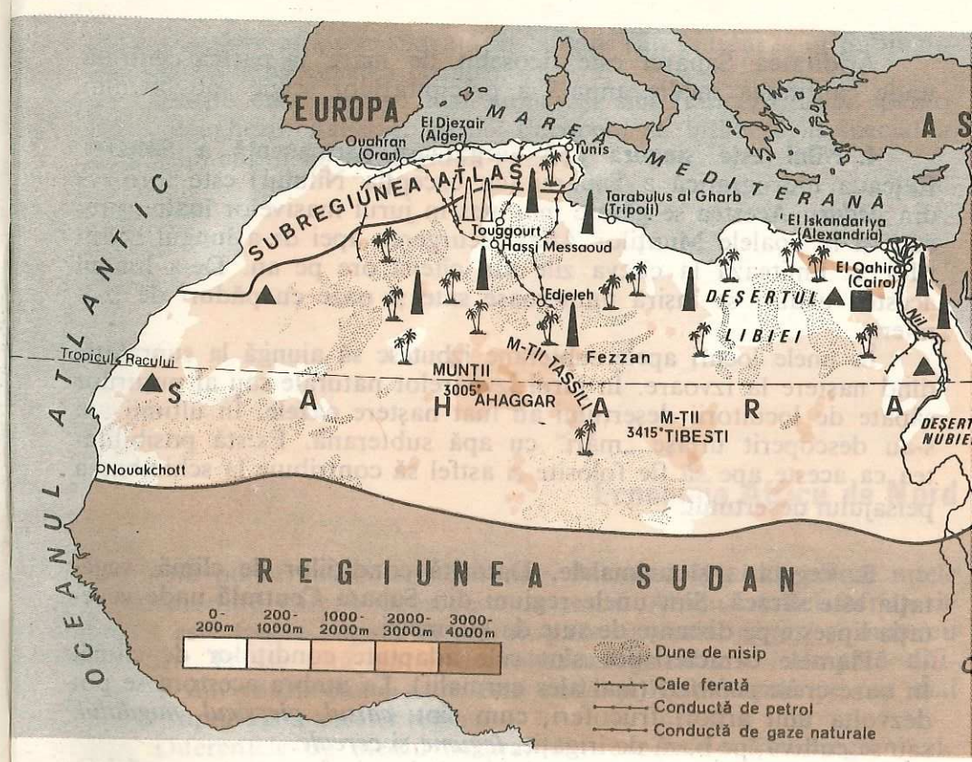

Fig. 26. **Subregiunea Sahara.** Harta fizică şi economică. O regiune montană ca relief, cu condiţii vitrege de climă, pe care omul a început s-o cunoască şi s-o valorifice.

În interiorul său podişul nu este neted, ci prezintă neregularităţi. Aceste neregularităţi ale reliefului poartă numele de *hamade, erguri* şi *depresiuni eoliene.*

În Sahara pot fi întîlnite adesea şi depresiuni largi şi adînci pe fundul cărora apar izvoare care favorizează dezvoltarea aşezărilor umane permanente. Acestea sînt **oazele.**

În partea centrală se găsesc o serie de **munţi** cum sînt: **Ahaggar, Tassili, Tibesti,** ale căror înălţimi depăşesc 3 000 m.

2. Sahara — un mare rezervor de petrol al globului. În subsolul Saharei s-au descoperit zăcăminte foarte mari de **petrol** şi **gaze naturale** (vezi fig. 26).

Alte bogăţii ale subsolului Saharei sînt **minereurile feroase** şi **neferoase** care se găsesc în special în Podişul Mauritaniei.

3. Clima. Aflată în zona tropicală, clima Saharei prezintă mari *variaţii de temperatură între zi şi noapte* şi *o mare uniformitate de la o regiune la alta.* Vînturile dominante sînt alizeele, extrem de sărace în umiditate.

Ariditatea Saharei este deosebit de mare în partea centrală, unde cantitatea medie anuală a precipitaţiilor scade sub 50 mm.

4. Nilul este singura apă curgătoare permanentă a Saharei. Reţeaua hidrografică a Saharei (cu excepţia Nilului) este formată din *ueduri*. Acestea se găsesc mai ales în jurul masivelor înalte, precum şi la poalele Munţilor Atlas. Scurgerea apei de-a lungul ueduri-lor se limitează la cîteva zile sau cîteva ore pe an. De-a lungul acestor ueduri se înşiră numeroase sate şi oaze cu păduri de palmieri.

În unele locuri apele subterane izbutesc să ajungă la suprafaţă, dînd naştere la izvoare. În jurul izvoarelor naturale sau al puţurilor săpate de locuitorii deşertului au luat naştere **oazele.** În ultimii ani s-au descoperit uriaşe „mări" cu apă subterană. Există posibilitatea ca aceste ape să fie folosite şi astfel să contribuie la schimbarea peisajului deşertului.

5. Vegetaţia şi animalele. Datorită condiţiilor de climă, **vegetaţia este săracă.** Sînt unele regiuni din Sahara Centrală unde vegetaţia lipseşte pe distanţe de sute de kilometri.

Plantele caracteristice sînt cele adaptate condiţiilor de climă. În oaze cresc *palmieri* (mai ales curmalii). La umbra acestora se pot dezvolta unii arbori fructiferi, cum sînt: *caisul, piersicul, migdalul,* sau se cultivă, pe bază de irigaţie, *legume* şi *cereale.*

Dintre **animalele** caracteristice Saharei fac parte: *şopîrlele, şerpii* şi *scorpionii.* Alte animale caracteristice sînt *struţul* (mai ales spre marginea sudică a Saharei) şi *cămila.* Cămila, care a fost domesticită de om, este folosită de băştinaşi la transport, ea furnizînd totodată locuitorilor carne, lapte şi alte produse.

Populaţia regiunii Africa de Nord

Sub aspect etnic populaţia Africii de Nord este cea mai omogenă de pe tot cuprinsul Africii. Este formată din arabi, berberi, tuaregi şi europeni. Limba vorbită este cea arabă care prezintă mari diferenţe dialectale de la vest la est.

În raport cu marea sa întindere, Africa de Nord are o populaţie puţin numeroasă. Mari suprafeţe, în special din Subregiunea Sahara, sînt complet lipsite de aşezări omeneşti. Prin aceste locuri poţi merge zile întregi fără să întîlneşti un om. Populaţia cea mai

numeroasă se află concentrată în lungul Văii Nilului şi în Subregiunea Atlas, în apropierea ţărmurilor.

Dintre europeni cei mai numeroşi sînt francezii, apoi spaniolii, portughezii, italienii, grecii. Europeni se întîlnesc în special în ţările din cuprinsul Subregiunii Atlas.

Economia Africii de Nord

Din punct de vedere economic, Africa de Nord prezintă unele particularităţi care o deosebesc de restul Africii. Astfel Africa de Nord este foarte bogată în petrol, gaze naturale, *fosfaţi* şi minereu de fier. Pe de altă parte dezvoltarea agriculturii întîmpină dificultăţi din cauza climei care este aridă şi foarte aridă pe cea mai mare suprafaţă a acestei regiuni.

Diferenţele de mediu natural dintre cele două subregiuni ale Africii de Nord duc la diferenţieri în privinţa economiei.

Subregiunea Atlas are o economie variată, în care locul principal îl ocupă **agricultura,** axată pe cultura plantelor mediteraneene: *citrice, viţa de vie* şi *măslini.* Urmează cultura cerealelor: *porumb, grîu* ş.a.

Un loc important îl ocupă **industria minieră** şi, în parte, cea prelucrătoare. Se extrag fosfaţi, minereu de fier, mangan ş.a. Importanţă prezintă şi **unele ramuri ale industriei alimentare:** zahăr, conserve de peşte, untdelemn, paste făinoase ş.a.

Subregiunea Sahara este înainte de toate un teritoriu de **extracţie a petrolului,** ocupînd, în această privinţă, **primul loc în Africa** şi unul din primele locuri în lume. Cultura plantelor se limitează doar la oaze unde cresc palmieri. Un loc aparte îl ocupă valea Nilului (nordul Sudanului şi Egiptul), cu o agricultură intensivă foarte dezvoltată.

Împărţirea politică. Regiunea Africa de Nord cuprinde mai multe state: Republica Arabă Egipt, Republica Algeriană Democratică şi Populară, Marocul etc.

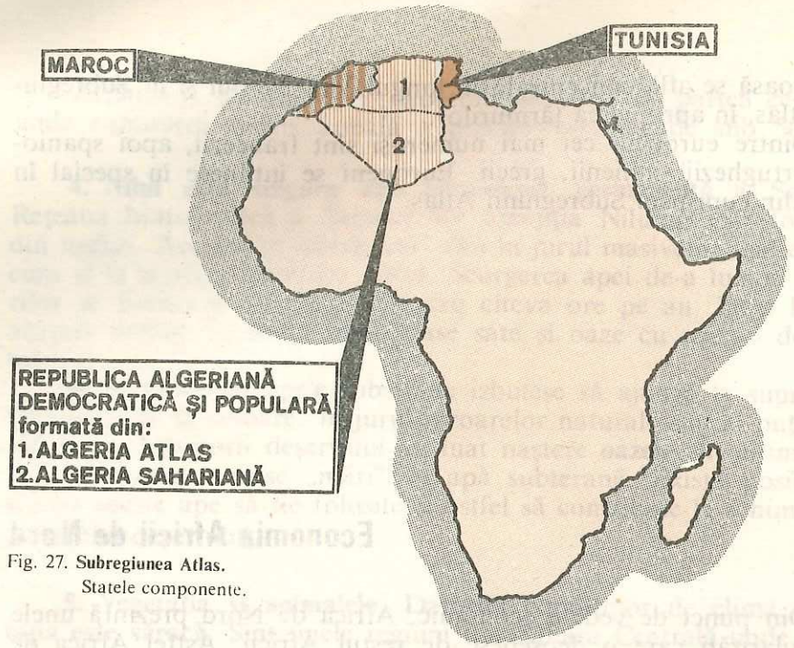

Fig. 27. **Subregiunea Atlas.**
Statele componente.

APLICAŢII

1. Comparaţi relieful celor două subregiuni ale Africii de Nord şi spuneţi ce caracteristici prezintă fiecare.
2. Ce deosebiri există între clima subregiunii Atlas şi a subregiunii Sahara? Explicaţi de ce.
3. Care sînt caractersticile vegetaţiei şi animalelor din cele două subregiuni ale Africii de Nord? Faceţi comparaţie şi explicaţi deosebirile.

ŞTIAŢI CĂ...

— *Atlas* însemna pentru antici capătul Pămîntului, unde gigantul Atlas susţinea pe umerii săi bolta cerească?
— în Sahara se află Polul căldurii Pămîntului, fiind înregistrate cele mai mari temperaturi de pe Glob (+58°C)?
— în Sahara există o oază numită *Sogodem*, aşezată în întregime pe masive de sare? Pe întinsul oazei a fost o veche cetate sahariană.
— în urmă cu 10—12 000 de ani Sahara avea o climă ploioasă şi o vegetaţie ierboasă abundentă?
— în Sahara s-au descoperit peşteri cu desene reprezentînd bivoli, cai, animale care astăzi nu se mai întîlnesc aici?
— în Sahara (în regiunea Munţilor Tibesti şi Tassili) a existat o străveche civilizaţie?
— în timpul romanilor, în nordul Africii (Libia) existau păduri? Ele s-au redus de atunci foarte mult ca suprafaţă, datorită înaintării deşertului.

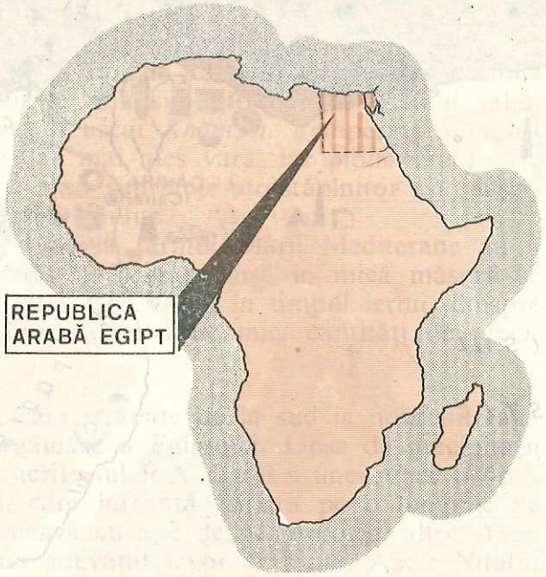

Republica Arabă Egipt

1. Egiptul este ţara Nilului şi a Canalului Suez.
2. Cîmpiile de pe Valea Nilului ocupă 1/30 din suprafaţa Egiptului.
3. Traversat de Tropicul Racului, Egiptul are o climă secetoasă.
4. Nilul este singura apă curgătoare a Egiptului.
5. Aridităţea climei determină o vegetaţie săracă.
6. Populaţia este concentrată pe un spaţiu restrîns.
7. Egiptul este ţara bumbacului, orezului şi trestiei de zahăr.

1. Aşezare. R.A. Egipt este aşezată în nord-estul Regiunii Africa de Nord, la întîlnirea continentului african cu cel asiatic (vezi fig. 28 şi harta fizică a Africii).

Ce importanţă prezintă pentru R.A. Egipt aşezarea sa geografică?

Prin aşezarea sa geografică, Egiptul se află la întretăierea unor importante drumuri comerciale, care leagă (prin **Canalul Suez**) Marea Mediterană de Marea Roşie şi de Oceanul Indian. Este o ţară ce se întinde pe două continente (în partea asiatică — Peninsula Sinai).

Priviţi harta Egiptului din manual şi arătaţi vecinii.

2. Relieful Egiptului este alcătuit dintr-un mare **podiş**, străbătut de la sud la nord de apele fluviului Nil. Valea pe care o formează apele Nilului creşte în lăţime, de la 5 km în părţile sudice, la 25 km, în părţile nordice şi desparte podişul în două: spre vest, **Podişul Vestic,** iar spre est **Podişul Estic** *(vezi fig. 28).* Partea de

Fig. 28. **Republica Arabă Egipt** — harta fizică şi economică.

nord, dar mai ales delta, cuprinsă între numeroasele braţe ale Nilului, este joasă şi foarte fertilă, constituind o regiune însemnată de cultură a bumbacului (vezi fig. 28).

Bogăţiile minerale. Subsolul Egiptului este încă insuficient cunoscut. Cercetările efectuate în ultima vreme arată că ţara dispune de mari zăcăminte de **petrol** (în preajma Canalului Suez, Peninsula Sinai şi regiunea dinspre Sahara), **minereuri de fier** (în părţile Assuanului), de **mangan** (Peninsula Sinai), **minereuri de uraniu, fosfaţi** etc.

3. Clima. Traversat de Tropicul Racului, Egiptul **are o climă secetoasă.** Clima Egiptului se află sub influenţa deşertului saharian, dinspre care bate vîntul uscat *Khamşîn.* Temperatura în tot timpul anului este caldă, dar mai ales vara, iar ploile sînt foarte rare. Din această cauză pe mari suprafeţe atotstăpînitor este **deşertul,** excepţie făcînd doar Valea Nilului.

Ţinuturile din deltă şi de la ţărmul Mării Mediterane au o climă **subtropicală** (mediteraneană), care însă în mică măsură se deosebeşte de clima din restul ţării. Aici, în timpul iernii, dinspre Marea Mediterană bat vînturi care aduc mici cantităţi de precipitaţii.

4. Apele. Fluviul Nil, care străbate de la sud la nord întreaga ţară, **este singura apă curgătoare a Egiptului.** Lipsa de precipitaţii nu permite dezvoltarea pe teritoriul R.A. Egipt a unei reţele proprii de ape curgătoare. Nilul, care înfruntă Sahara pe o lungime de peste 1 200 km, se alimentează cu ape de pe teritoriul altor state. Pentru Egipt Nilul este un adevărat izvor de viaţă. Apele Nilului sînt folosite pe scară largă la irigaţii şi în navigaţie, iar prin marele baraj de la Assuan, pentru producerea curentului electric. De aceea se mai spune pe drept cuvînt că „Egiptul este un dar al Nilului".

Ţinînd seama de clima şi apele R.A. Egipt, ce importanţă prezintă barajul de la Assuan?

5. Vegetaţia şi animalele. Aridităţea climei face ca **vegetaţia şi lumea animală să fie foarte sărace.**

Dintre *carnivore* se întîlnesc hiena dungată, şacalul şi mangusta. Dintre *erbivore* se întîlnesc în deşert *gazele,* iar pe podişuri *capre de stîncă.* Mai numeroşi sînt şerpii veninoşi şi şopîrlele.

6. Populaţia este numeroasă, concentrată pe un spaţiu restrîns.

Cea mai mare parte a populaţiei este concentrată în Valea Nilului, unde densitatea depăşeşte în unele locuri 1 000 de locuitori pe km^2.

R.A. Egipt ocupă locul al doilea printre statele Africii ca populaţie, fiind întrecută numai de Republica Federală Nigeria. Populaţia este formată în marea ei majoritate din *arabi.*

Cunoscînd condiţiile naturale ale R.A. Egipt, spuneţi de ce valea şi delta Nilului constituie centre de concentrare a populaţiei.

Oraşele. Capitala şi cel mai mare oraş al ţării şi al Africii este **El Qahira (Cairo)** (9 mil. loc.). Alte oraşe mai importante sînt: **El Iskandariya (Alexandria),** port la Marea Mediterană, **Bur Said (Port Said), El Suweis (Suez)** şi **Aswan (Assuan).**

7. Economia. Aflat multă vreme sub ocupaţie străină, Egiptul n-a putut să-şi dezvolte o industrie proprie puternică. A fost mult timp sursă de materii prime pentru puterile coloniale şi piaţă de desfacere a mărfurilor venite din acele ţări.

Agricultura se practică în special în *valea* şi *delta Nilului.* Aproape întreaga suprafaţă cultivată este irigată în tot timpul anului, ceea ce permite să se strîngă cîte 2-3 recolte pe an. Între plantele de cultură **bumbacul** ocupă primul loc, dînd mai mult de jumătate din venitul realizat în agricultură. Cea mai mare cantitate din bumbacul recoltat ia calea exportului, deoarece fiind de bună calitate este foarte căutat pe piaţa mondială. Alte culturi agricole importante sînt: **grîul, porumbul, orezul, trestia-de-zahăr** etc.

Creşterea animalelor se face azi pe baza metodelor ştiinţifice moderne. Egiptul acordă atenţie creşterii cornutelor mari, oilor şi păsărilor. Se depun eforturi pentru asigurarea bazei furajere.

După proclamarea republicii (1952) s-a început reforma agrară prin care o bună parte a ţăranilor egipteni (felahi) au fost împroprietăriţi cu pămînturi luate de la marii proprietari.

Industria. În anii care au trecut de la dobîndirea independenţei, industria R.A. Egipt a cunoscut o continuă dezvoltare. S-au intensificat cercetările pentru găsirea unor noi bogăţii în subsol. S-au dezvoltat vechile ramuri şi au apărut noi ramuri industriale. O dezvoltare deosebită a cunoscut în aceşti ani *industria petrolieră,* atît în vechile locuri de exploatare dinspre ţărmul Mării Roşii, cît şi în Deşertul Sahara, unde au fost descoperite noi zăcăminte de *petrol.* O mare atenţie s-a acordat extracţiei *minereului de fier* şi de *mangan, a fosfaţilor şi materialelor de construcţie.* Ramuri noi sînt: **industria metalurgică,** cu energie electrică produsă de hidrocentrala de la Assuan şi **industria constructoare de maşini.** Industria uşoară are ca ramuri principale: **industria textilă** şi **alimentară.**

Petrol, locul 3 în Africa

În oraşul Helwan se produc tractoare, camioane, vagoane de cale ferată, îngrăşăminte chimice, autoturisme, dar mai ales oţel (v. fig. 28).

Transporturile. În R.A. Egipt transporturile fluviale (pe Nil) şi maritime au cea mai mare dezvoltare. Ele servesc atît pentru realizarea legăturilor interne, cît şi pentru comerţul cu alte state. Cele mai mari **porturi** sînt **Alexandria** şi **Port Said.** În interior transportul se efectuează şi cu ajutorul căilor ferate şi al şoselelor, care sînt însă insuficient dezvoltate. Un rol important în transporturi îl are **Canalul Suez.**

Comerţul. R.A. Egipt are relaţii comerciale cu numeroase ţări ale lumii în care **exportă** mari cantităţi de *bumbac, minereuri de fier, frigidere, aparate electrice, ciment, fosfaţi* ş.a. **Importă** diferite *maşini, utilaje industriale, cherestea* ş.a.

Cu **România** Egiptul are relaţii pe multiple planuri: *cooperare ştiinţifică* şi *tehnologică, comercială, turistică* etc.

Exportă în România: bumbac, ţesături de bumbac, cocs metalurgic şi *importă* cabluri, rulmenţi, tractoare, îngrăşăminte, anvelope, cherestea etc.

Turismul. Ce ştiţi de la istorie despre construcţiile efectuate în trecut pe teritoriul Egiptului?

Pe teritoriul Egiptului se află numeroase monumente de artă (Sfinxul, Piramidele, ruinele templului Luxor). Între aceste minuni ale lumii, piramidele impresionează nu numai prin vechimea lor de multe milenii, ci şi prin imensitatea şi măreţia lor.

ŞTIAŢI CĂ...

— prima încercare de construire a canalului Suez aparţine faraonului Senurset al III-lea cu 2 000 ani î.e.n.?

— coloritul piramidelor se schimbă în timpul zilei (cenuşie cu nuanţe trandafirii ziua, cu reflexe roşcate şi aurii seara, albastră noaptea)?

Fig. 29. **Sfinxul şi piramidele.** Aici se concentrează cîteva milenii de istorie şi civilizaţie.

— denumirea vîntului cald şi secetos Khamşîn provine din limba arabă, Khamşîn, care înseamnă cincizeci, fiindcă bate anual circa 50 de zile?

— din suprafaţa Egiptului cea locuită şi cultivată reprezintă doar 4% din teritoriul ţării (corespunzînd cu circa a 6-a parte din suprafaţa României)?

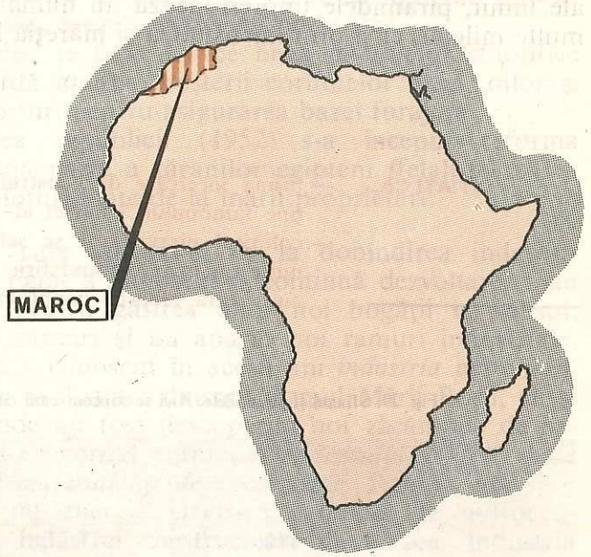

Maroc

1. Cel mai apropiat stat al Africii de continentul Europa.
2. Relieful muntos ocupă o mare parte a teritoriului marocan.
3. Marocul deţine o mare rezervă de fosfaţi.
4. Economia se bazează pe agricultură şi pe o industrie în curs de diversificare.

Suprafaţa, 447 000 km²

Marocul este situat în partea de vest a Subregiunii Atlas şi în nord-vestul Africii de Nord. Ca urmare a acestei aşezări geografice, Marocul are ieşire atît la Oceanul Atlantic, cît şi la Marea Mediterană.

Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare?
Care sînt vecinii Marocului?

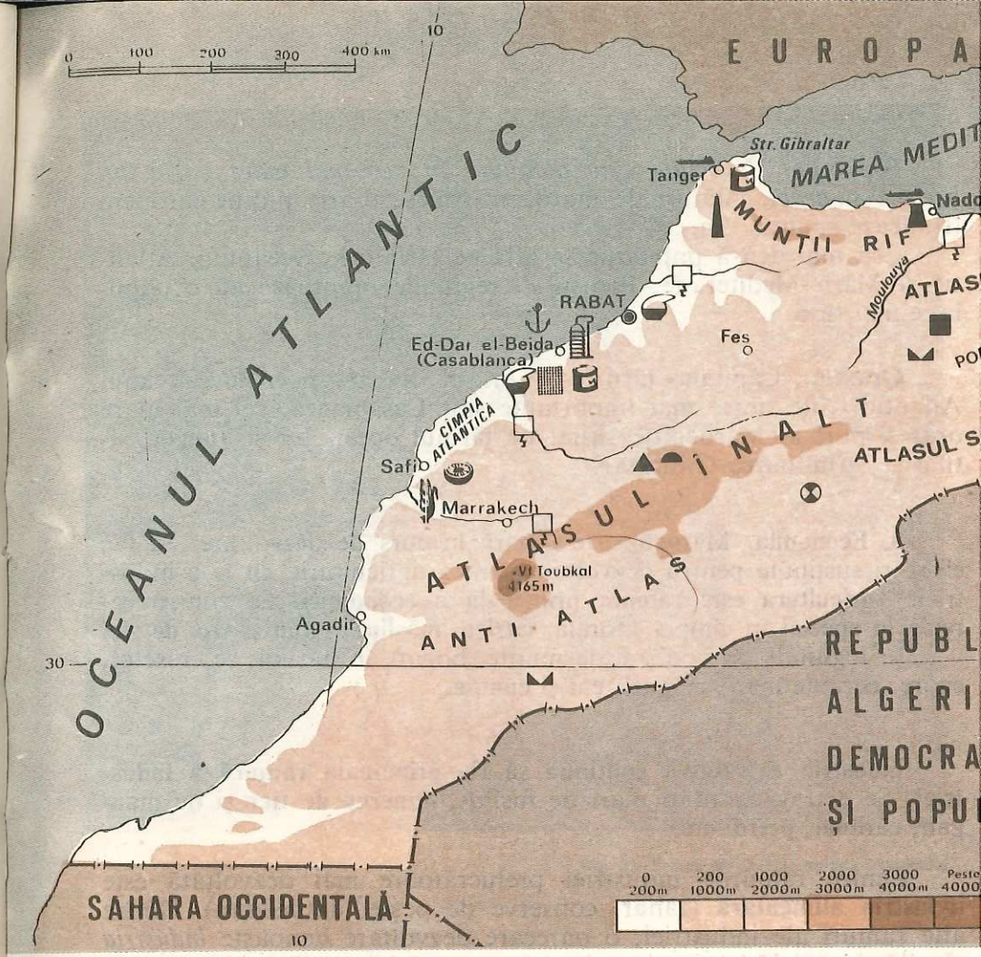

Fig. 30. **Marocul — harta fizică şi economică.** Observaţi harta şi spuneţi: Unde este concentrată viaţa economică a Marocului. De ce?

1. Relieful. Pe teritoriul Marocului se află cea mai înaltă parte a **Munţilor Atlas.** Culmile acestor munţi, dispuse sub forma unor lanţuri paralele, ajung la înălţimi de peste 4 000 m. Între culmile munţilor se află un **podiş** cu înălţimea medie de circa 1000 m, iar de-a lungul Oceanului Atlantic se desfăşoară treapta cea mai joasă a reliefului marocan formată dintr-o îngustă **cîmpie litorală.**

2. Bogăţii minerale. Principala bogăţie a subsolului marocan o constituie **fosfaţii.**

În subsol se găsesc, de asemenea, **minereuri de mangan, de fier, minereuri polimetalice,** de asemenea, **cărbune, petrol** şi alte bogăţii minerale.

Clima, apele, vegetaţia şi fauna Marocului *prezintă caractere asemănătoare cu cele comune întregii Subregiuni Atlas.*

22 000 000 locuitori

Densitatea medie 48 locuitori pe km²

Populația *Marocului este alcătuită în cea mai mare parte din berberi și arabi.* Alături de marocani trăiesc foarte puțini europeni (francezi, spanioli ș.a.).

Cea mai densă populație se află pe țărmurile Oceanului Atlantic și Mării Mediterane. Podișul și regiunile muntoase au o populație mai rară.

Orașele. Capitala țării este orașul **Rabat,** port la Oceanul Atlantic. Alte orașe mai importante sînt **Casablanca,** cel mai mare oraș și port al Marocului, situat pe țărmul oceanului și **Tanger,** situat la Strîmtoarea Gibraltar.

3. **Economia.** Marocul este o țară în curs de dezvoltare. Se fac eforturi susținute pentru dezvoltarea atît a agriculturii, cît și a industriei. **Agricultura este ramura principală a economiei.** Se cultivă **cereale,** în special în cîmpia litorală, **citrice, măsline, tutun** și **viță de vie.**

În regiunile de podiș și de munte, bogate în pășuni, se cresc **oi, capre, cornute mari, măgari, cai** și **cămile.**

Industria extractivă continuă să fie principala ramură a industriei. Se extrag cantități mari de **fosfați, minereu de fier** și de **mangan, cărbuni, petrol** etc.

Dintre ramurile industriei prelucrătoare mai dezvoltată este **industria alimentară** (zahăr, conserve de pește, untdelemn). Dintre alte ramuri ale industriei, o oarecare dezvoltare cunoaște *industria textilă* și a *pielăriei,* apoi *prelucrarea petrolului, șantiere de reparații navale, industria chimică* etc. (vezi fig. 30).

În economia Marocului un loc important îl păstrează **industria meșteșugărească,** axată îndeosebi pe producția de covoare, giuvaeruri, produse din lemn, mătase, marochin și ceramică. Un loc însemnat îl ocupă turismul.

Transporturile. Principala rețea de transporturi interne o constituie șoselele. Lungimea căilor ferate nu depășește 2 000 km, ceea ce față de întinderea țării reprezintă foarte puțin. Un rol important îl are transportul maritim, care asigură legăturile cu alte state. Cel mai important port pentru export este **Casablanca.** România a participat la construirea mai multor porturi în Maroc (Nador etc.).

Comerțul. Principalul produs la **export** îl constituie *fosfații.* Se exportă, de asemenea, *minereu de mangan, de fier, plumb* și

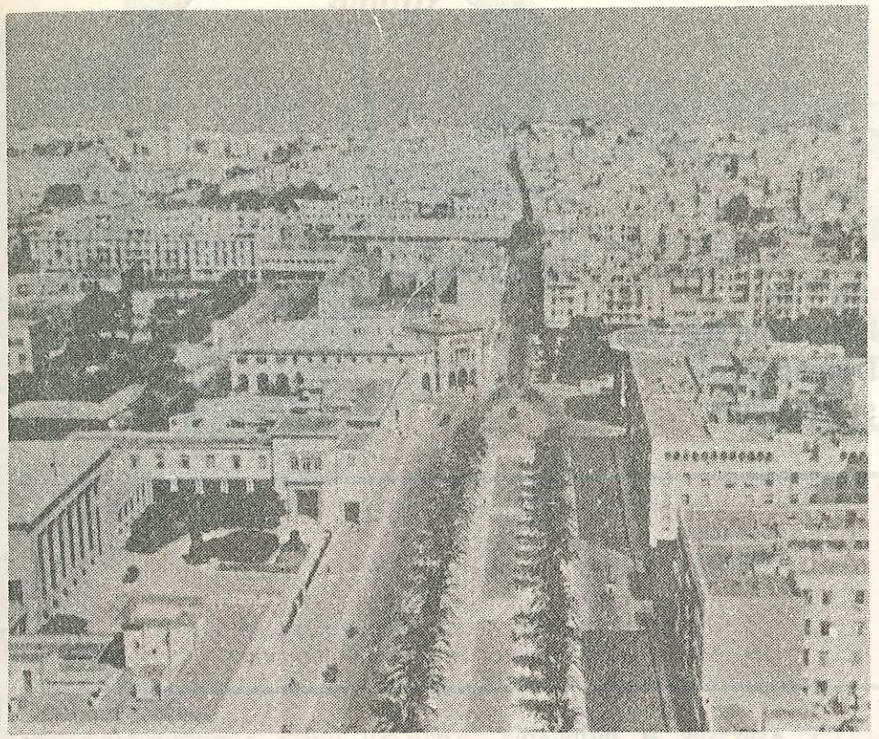

Fig. 31. **Vedere din Rabat capitala Marocului.**

unele produse alimentare ca: *untdelemn, vin, conserve. Mai exportă lînă, piei, covoare* și alte produse.

Importă : *mașini, produse petroliere, produse chimice, ceai, cafea* și altele.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Cum sînt repartizate formele de relief ale Marocului și ce influență are relieful asupra climei și vegetației?
2. Care sînt principalele bogății minerale din Maroc?
3. Care sînt principalele produse agricole ale Marocului?
4. Localizați pe hartă principalele centre economice.

ȘTIAȚI CĂ... — orașul Casablanca este cel mai mare și mai bine amenajat port al Africii? (Numele provine din limba spaniolă — „Casa-blanca" înseamnă „casă albă", corespunzînd cu denumirea arabă — Ed-Dar el-Beida).

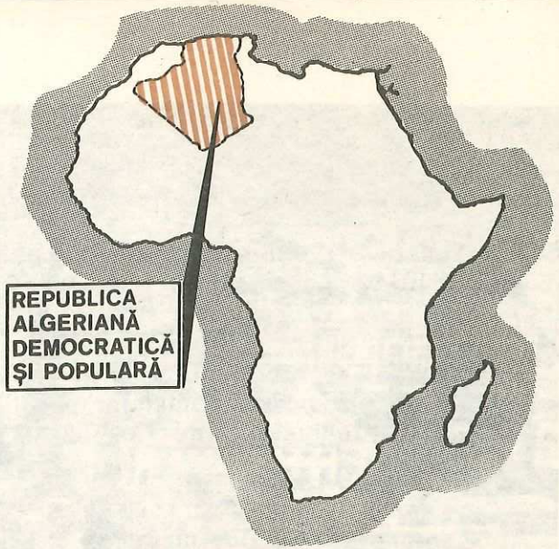

Republica Algeriană Democratică şi Populară

1. Cuprinde partea centrală a Subregiunii Atlas şi o mare parte din Subregiunea Sahara.
2. Două ţinuturi muntoase închid între ele un mare podiş.
3. Algeria, o ţară bogată în petrol şi gaze naturale.
4. Două zone de climă se succedă pe teritoriul Algeriei.
5. Agricultura şi industria în continuă dezvoltare.

1. Aşezarea şi întinderea. Analizaţi harta regiunii Africa de Nord şi răspundeţi: în care parte a Africii de Nord este aşezată Algeria? Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare?

Suprafaţa, 2 382 000 km²

Ca *întindere*, este cel mai mare stat al Regiunii Africa de Nord din care ocupă mai mult de o pătrime.

2. Relieful. Urmăriţi pe harta fizică a Africii şi a Republicii Algeria principalele forme de relief.

Partea nordică situată în cuprinsul Subregiunii Atlas este brăzdată de la vest le est de Munţii **Atlasul Tellian** şi **Atlasul Saharian.**

Între cele două lanţuri muntoase se desfăşoară **Podişul Şoturilor** (Kabiliei). Pe ţărmul Mării Mediterane se întinde o îngustă **cîmpie litorală.** Spre sud de Atlasul Saharian pînă la Munţii Ahaggar (din partea sudică a ţării), se întinde o vastă regiune de *hamade* şi *erguri.* Partea sudică este străjuită de **Munţii Ahaggar,** de origine vulcanică, ajungînd la înălţimi de 3 005 m (vezi fig. 32).

3. Bogăţii minerale. *Algeria este una din ţările Africii care produce mari cantităţi de petrol şi gaze naturale.* Petrolul se extrage din centrele *Hassi Messaoud* şi *Edjeleh,* iar gazele naturale de la *Hassi R'mel.* Rezervele de petrol ale Algeriei sînt însă limitate în comparaţie cu ale

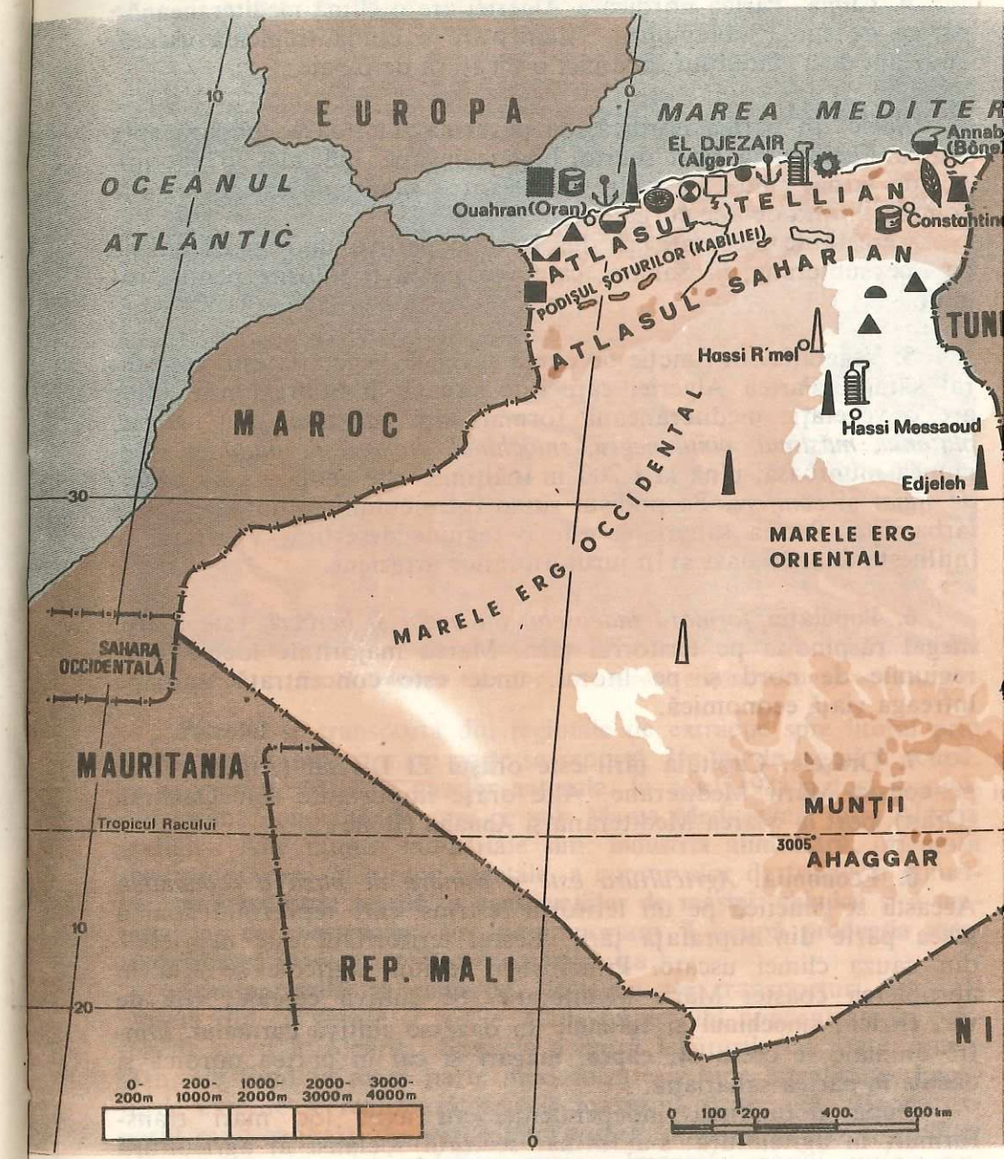

Fig. 32. **Republica Algeriană Democratică şi Populară, harta fizică şi economică.** Observaţi că economia este concentrată în partea nordică a ţării. De ce?

altor state africane ca de pildă Libia şi Nigeria. În subsolul Algeriei se găsesc, de asemenea, importante zăcăminte de *minereu de fier, mangan, uraniu, cupru* şi *sare.*

4. Clima. Partea nordică a Algeriei are o climă **mediteraneană** ; partea de sud (Subregiunea Sahara) are o climă **tropicală uscată,** unde ani de-a rîndul nu cade nici o picătură de ploaie.

Apele. În partea nordică, de pe rama muntoasă coboară spre Marea Mediterană rîuri scurte, bogate în ape, mai ales în anotimpul de iarnă, cînd cad multe ploi. Partea sahariană este o regiune complet lipsită de ape curgătoare.

Cercetările efectuate au dus la descoperirea unor mari bazine de ape subterane, în Sahara, care vor putea fi folosite pentru irigaţii.

5. Vegetaţia. În funcţie de climă şi relief, vegetaţia este în general săraçă. Partea Algeriei care este situată în Subregiunea Atlas are o vegetaţie mediteraneană formată din *palmierul pitic, laurul, platanul, măslinul, pinul negru, smochinul, stejarul de plută* etc. Regiunea muntoasă, pînă la 1 200 m înălţime, este acoperită cu *păduri de stejar* şi *conifere.* Pe podişul situat între culmile muntoase creşte iarba *alfa.* Partea sahariană este o regiune deşertică. Vegetaţia se întîlneşte doar în oaze şi în jurul fîntînilor arteziene.

6. Populaţia, *formată îndeosebi din arabi şi berberi,* este foarte inegal răspîndită pe teritoriul ţării. Marea majoritate locuieşte în regiunile de nord şi pe litoral, unde este concentrată aproape întreaga viaţă economică.

2 000 000 locuitori

7. Oraşele. Capitala ţării este oraşul **El Djezair** (Alger), situat pe coasta Mării Mediterane. Alte oraşe importante sînt **Ouahran** (Oran), port la Marea Mediterană şi **Annaba** (Bône).

8. Economia. *Agricultura este o ramură de bază a economiei.* Aceasta se practică pe un teritoriu restrîns, care reprezintă doar a şasea parte din suprafaţa ţării. Restul teritoriului este neprielnic din cauza climei uscate. Principalele regiuni agricole se află în apropierea coastei Mării Mediterane. Se cultivă **cereale, viţă de vie, citrice, smochinul** şi **tutunul.** În oaze se cultivă **curmalul.** Dintre animale se cresc **oi, capre, măgari** şi **cai** în partea nordică şi **cămile** în partea sahariană.

După dobîndirea independenţei au avut loc mari transformări în agricultură: s-a format sectorul socialist al agriculturii alcătuit din pămînturile părăsite de colonialişti, la care se adaugă peste 6 000 de cooperative sau asociaţii de întrajutorare. De asemenea, au fost împroprietăriţi un mare număr de ţărani lipsiţi de pămînt. S-au luat măsuri pentru extinderea irigaţiilor.

Industria. *Algeria este a patra ţară producătoare de petrol din Africa, după Nigeria, Libia şi Egipt.*

Fig. 33. **Vedere din Alger.** Capitala şi totodată principalul centru economic al ţării.

Petrolul se transportă din regiunile de extracţie spre litoral prin conducte, de unde o mare parte se exportă. Un loc de seamă îl ocupă, de asemenea, extracţia **gazelor naturale.** În anul 1981 a fost inaugurată prima conductă de gaze pe sub Marea Mediterană, între Algeria şi Italia. Alte ramuri industriale sînt: **industria alimentară,** orientată spre producerea uleiurilor vegetale, a conservelor de fructe, a vinurilor, apoi **industria textilă, a construcţiilor de maşini, chimică** şi a **materialelor de construcţie.** Un loc important îl ocupă **producţia meşteşugărească** (covoare, ţesături, ceramică ş.a.).

Transporturile şi comerţul. Reţeaua de transporturi este alcătuită din căi ferate şi şosele. Căile ferate sînt concentrate în partea de nord a Algeriei. Şoselele asigură legăturile cu toate zonele ţării, ele fiind în mare parte modernizate şi bine întreţinute. Legăturile externe se realizează pe cale maritimă şi aeriană. Algeria **exportă** mari cantităţi de *petrol,* apoi *fosfaţi, minereu de fier* şi *produse alimentare: vin, ulei, măsline, citrice.* **Importă:** *maşini, utilaje* ş.a.

Cu **România** are relaţii în domeniul *comerţului, ştiinţific şi tehnic, învăţămîntului, agricol* etc. *Exportă* în România ţiţei, minereu de fier ş.a. şi *importă* utilaj petrolier, îngrăşăminte chimice, cherestea ş.a.

Ca tînăr stat independent pe harta Africii, Algeria şi-a ales calea socialistă în dezvoltarea sa viitoare. Prin aceasta se urmăreşte

consolidarea independenţei naţionale, instaurarea unei societăţi eliberate de exploatare, transformarea muncii într-o datorie de onoare, satisfacerea prioritară a nevoilor oamenilor.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Arătaţi pe harta murală şi descrieţi principalele unităţi de relief ale Algeriei.
2. Ce fel de climă are Algeria?
3. Cum se prezintă vegetaţia Algeriei? Ce factori geografici o determină?
4. În ce constă specificul economiei Algeriei?

ŞTIAŢI CĂ...

— în munţii Djebel Taya (masiv muntos din Algeria) se află o cascadă neobişnuită — cu apă fierbinte, care ajunge la temperatura de 95°C? Aici localnicii îşi fierb într-un mod original mîncarea, folosind apa fierbinte a cascadei.

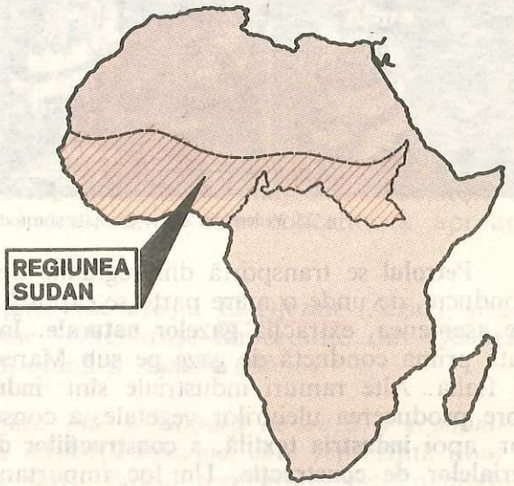

Regiunea Sudan

1. O regiune de tranziţie între Deşertul Sahara la nord şi pădurile ecuatoriale la sud.
2. O asociere de podişuri şi depresiuni.
3. O climă cu două anotimpuri.
4. Apele au forme de tranziţie între uedurile sahariene şi marile fluvii ecuatoriale.
5. Vegetaţia ierboasă, adevărat paradis al animalelor erbivore.
6. Populaţia este alcătuită din negri sudanezi.
7. Economia este axată pe cultura plantelor tropicale.

1. Aşezare şi întindere. Analizaţi harta fizică a Africii şi harta din manual şi răspundeţi: între ce coordonate geografice se află Regiunea Sudan? Ce consecinţe decurg de aici?

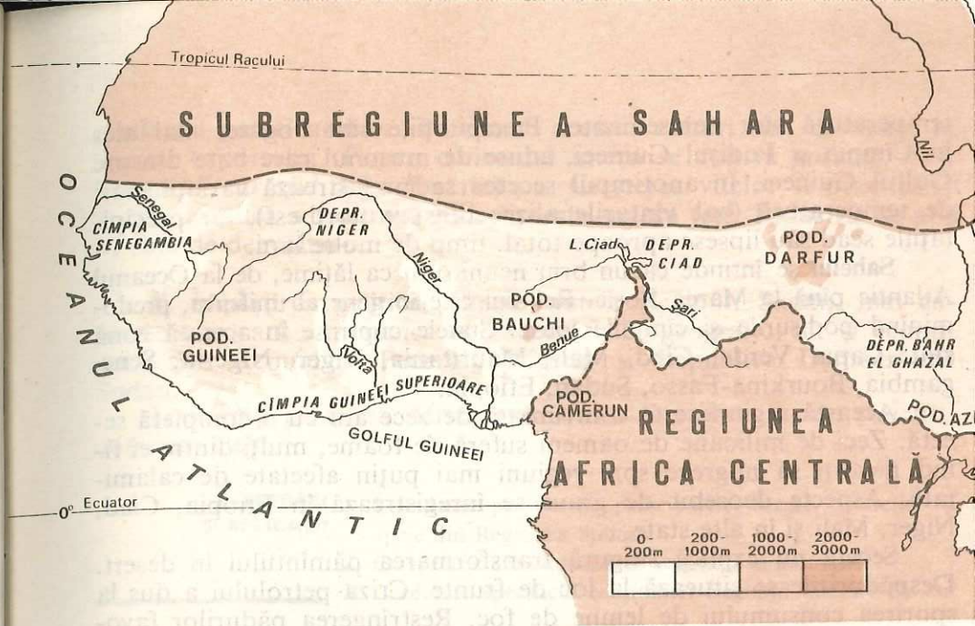

Fig. 34. **Regiunea Sudan — unităţile de relief.** Analizaţi harta şi spuneţi: ce forme de relief se întîlnesc şi ce denumire poartă?

Regiunea Sudan face tranziţia între Deşertul Sahara, la nord, şi pădurile ecuatoriale, la sud. Se prezintă ca o fîşie lată de circa 1 000 km, care străbate întreaga Africă, începînd de la Oceanul Atlantic, pînă la Marea Roşie. În această regiune a Africii toate elementele geografice (relief, climă, ape, vegetaţie) au caracter de tranziţie, între partea nordică şi partea centrală a Africii.

2. Relieful. *Relieful regiunii Sudan este format dintr-o asociere de podişuri şi depresiuni.*

Podişurile au o înfăţişare monotonă, cu înălţimi ce variază între 800 şi 1 000 m. Ele sînt formate mai ales din roci tari, rezistente la acţiunea agenţilor externi. **Depresiunile** (Ciad, Niger şi Bahr el Ghazal) sînt regiuni joase, sub 250 m înălţime deasupra nivelului mării. Spre Oceanul Atlantic regiunea Sudan coboară în trepte, făcînd loc unor **fîşii de cîmpie** (vezi fig. 34).

Bogăţii minerale. Cele mai însemnate bogăţii de subsol se găsesc în părţile sudice ale podişului Guineei superioare. Aici se află zăcăminte de **aur, diamante, bauxită, mangan, petrol, cărbuni** ş.a.

3. Clima. În partea nordică a regiunii Sudan se află o zonă secetoasă, denumită **Sahel,** care face trecerea de la Deşertul Sahara la savanele climatului **subecuatorial** dominant. Această climă are **două anotimpuri distincte:** unul *cald* şi *ploios,* ca în regiunile ecuatoriale, altul *cald* şi *secetos.* În cursul anotimpului umed variaţiile de

temperatură sînt neînsemnate. Precipitaţiile sînt bogate, mai ales în Cîmpia şi Podişul Guineei, aduse de musonul care bate dinspre Golful Guineei. În anotimpul secetos se înregistrează variaţii mari de temperatură (bat vînturile alizee dinspre nord-est), iar precipitaţiile scad sau lipsesc aproape total, timp de multe luni.

Sahelul se întinde ca un brîu neuniform ca lăţime, de la Oceanul Atlantic pînă la Marea Roşie. Relieful este în general uniform, predominînd podişurile şi cîmpiile joase. Statele cuprinse în această zonă sînt: Capul Verde, Ciad, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Senegambia, Bourkina-Fasso, Sudan, Etiopia.

Această regiune este confruntată de zece ani cu o completă secetă. Zeci de milioane de oameni suferă de foame, mulţi dintre ei fiind nevoiţi să migreze spre regiuni mai puţin afectate de calamitate. Aspecte deosebit de grave se înregistrează în Etiopia, Ciad, Niger, Mali şi în alte state.

Seceta nu explică singură transformarea pămîntului în deşert. Despăduririle se situează la loc de frunte. Criza petrolului a dus la sporirea consumului de lemne de foc. Restrîngerea pădurilor favorizează degradarea solurilor şi înaintarea dunelor spre sud.

4. Apele curgătoare fac, de asemenea, tranziţia de la uedurile sahariene, la rîurile din zona caldă a Africii Centrale. În anotimpul ploios rîurile regiunii Sudan sînt bogate în ape, iar în cel secetos, unele scad atît de mult, încît îşi întrerup scurgerea. O parte dintre apele curgătoare se îndreaptă spre regiunile depresionare şi formează numeroase bălţi, mlaştini şi ostroave.

5. Plantele şi animalele. Atît plantele, cît şi animalele, fac trecerea de la vegetaţia şi fauna ecuatorială, la cea tropicală. **Vegetaţia** este formată din *ierburi înalte* (savane) şi din păduri *galerii* care se dezvoltă de-a lungul rîurilor. În mijlocul ierburilor cresc arbori izolaţi, cum este *baobabul.* De asemenea, creşte *acacia* şi *arborele de unt.* „Acolo unde începe arborele de unt începe savana" — spune un proverb sudanez.

Fauna regiunii este formată din animale *erbivore* (antilope, girafe) şi *carnivore mari* (lei, leoparzi). *Vegetaţia abundentă din sezonul ploios constituie un adevărat paradis al animalelor erbivore.* În bălţile şi lacurile din depresiuni trăiesc *păsări* ca: ibişi, pelicani, flamingi etc.

6. *Populaţia regiunii Sudan este formată în cea mai mare parte din negri.* O mică parte din populaţie aparţine altor grupe ca maori, tuaregi etc. Densitatea cea mai mare se găseşte în regiunea de ţărm, iar cea mai mică în nord şi în depresiuni.

7. Economia. Regiunea Sudan este principala zonă a globului în cultura palmierului de cocos, a arahidelor, arborelui de cacao şi în producţia gumei arabice. Produsele acestor culturi sînt destinate în special exportului. Pentru consumul intern se cultivă *porumb, mei. maniocul, cartoful dulce* (batate) ş.a. Creşterea vitelor se practică în partea nordică a regiunii, unde lipseşte musca ţeţe. Industria se află în curs de dezvoltare.

8. Împărţirea politică. Dintre statele Regiunii Sudan, mai caracteristice, atît din punct de vedere fizico-geografic, cît şi economic, sînt Republica Federală Nigeria şi Republica Democratică Sudan.

Localizaţi pe harta Africii statele din Regiunea Sudan şi denumiţi capitalele.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Localizaţi pe hartă, principalele forme de relief şi apele din Regiunea Sudan.
2. Ce specific are clima? Dar vegetaţia şi animalele?
3. Care este specificul economiei Regiunii Sudan? De ce?

ŞTIAŢI CĂ... — baobabul, arborele specific zonei subecuatoriale, poate să ajungă la o vîrstă de 3 000—4 000 de ani?

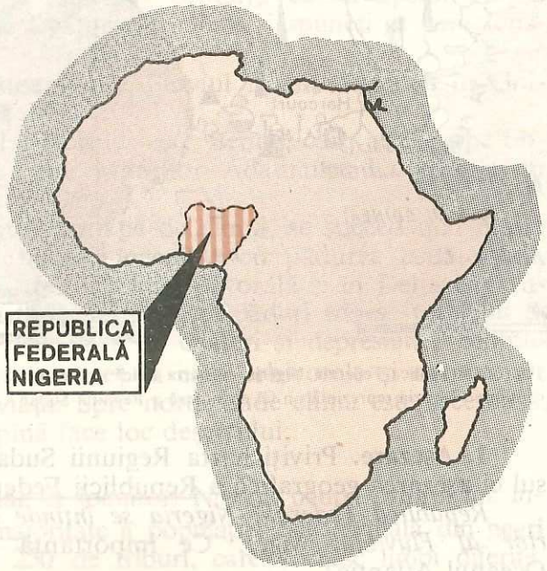

Republica Federală Nigeria

1. Ocupă partea centrală a Regiunii Sudan.
2. Relieful variat, aşezat în trepte.
3. Clima este ecuatorială şi subecuatorială.
4. Nigeria — cel mai populat stat al Africii.
5. Nigeria — ţara petrolului, cocotierului, arahidelor şi a arborelui de cafea.

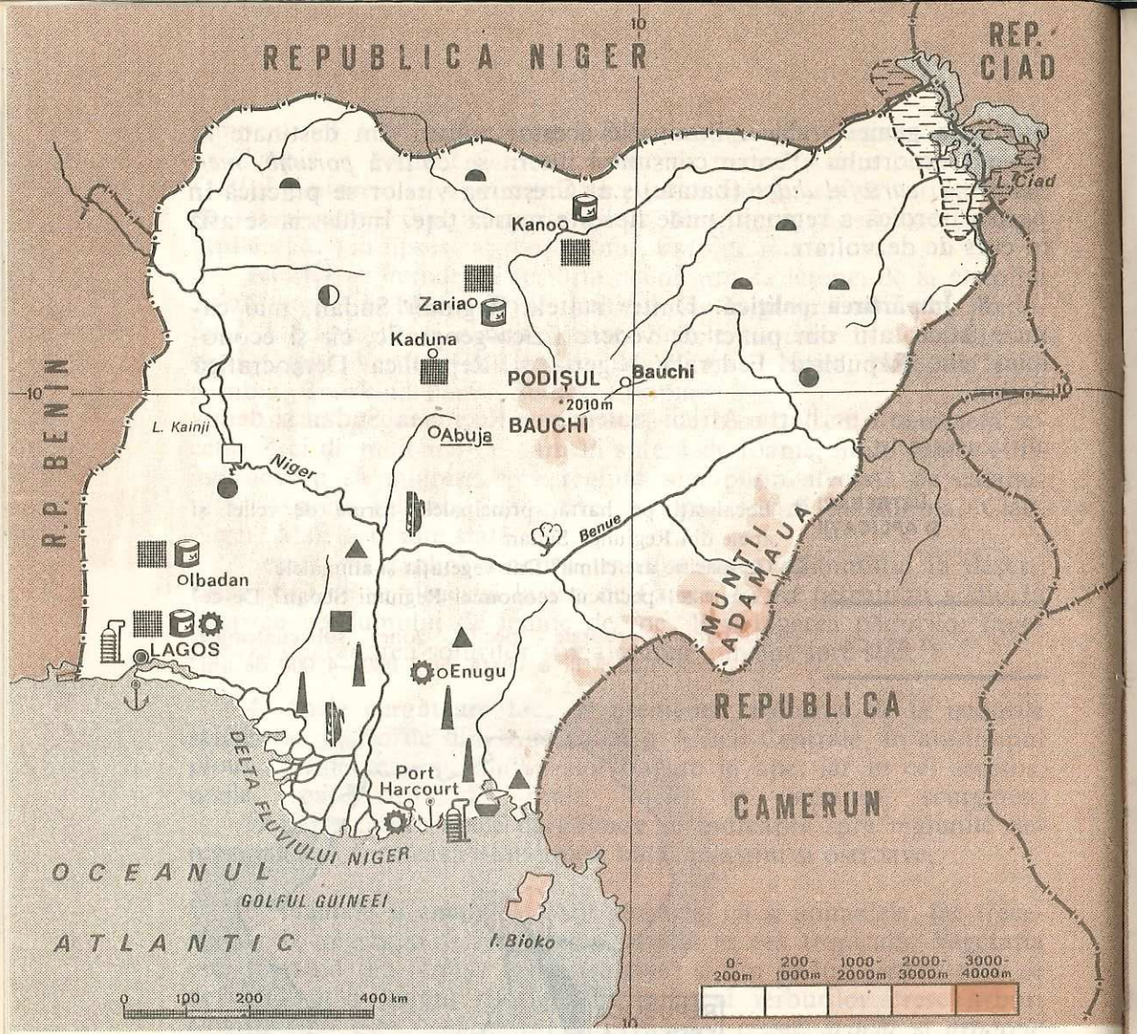

Fig. 35. **Republica Federală Nigeria — harta fizică şi economică.** Atît sub aspect fizico-geografic cît şi economic Nigeria reprezintă un fel de sinteză a Regiunii Sudan.

Suprafaţa, 924 000 km²

1. Aşezare. Priviţi harta Regiunii Sudan şi localizaţi în cuprinsul ei aşezarea geografică a Republicii Federale Nigeria.

Republica Federală Nigeria se întinde de-a lungul cursului inferior al Fluviului Niger. Ce importanţă prezintă vecinătatea cu Oceanul Atlantic?

2. Relieful poate fi împărţit în patru zone principale, care se succed paralel cu ţărmul, de la sud spre nord. Prima zonă cuprinde **Delta Nigerului** şi o fîşie de **cîmpie** de-a lungul ţărmului *Golfului Guineei.* A doua zonă de relief este formată din **dealuri** cu înălţimi între 500 şi 800 m. Partea centrală a ţării cuprinde o mare **depresiune**, formată pe valea *Fluviului Niger* şi a afluentului său *Benue.*

Ca înălţime, această depresiune nu depăşeşte 200 m deasupra nivelului oceanului. Partea nordică are un relief de **podiş** a cărui înălţime depăşeşte cu puţin 2 000 m. La graniţa cu Republica Camerun, se înalţă culmea *Munţilor Camerun (Adamaua).*

Bogăţii minerale. Principala bogăţie a subsolului Nigeriei o constituie **petrolul.** Urmează **minereul de fier, uraniu, aur, zinc, fosfaţi, cositor.**

3. Clima. Cunoscînd clima Africii şi a Regiunii Sudan, spuneţi ce climă are Nigeria.

Clima se schimbă atît pe latitudine, cît şi pe altitudine. Făcînd parte din regiunea geografică Sudan, Nigeria are o **climă de tranziţie,** de la zona ecuatorială spre cea tropicală uscată. Astfel, în cîmpia joasă de pe ţărmul Golful Guineei are o **climă ecuatorială,** cu temperaturi ridicate şi cu ploi bogate tot timpul anului. Zona de dealuri şi depresiunea centrală au o **climă subecuatorială** cu două anotimpuri, unul ploios şi altul secetos. Regiunile înalte de podiş şi de munte au o climă **etajată pe altitudine.**

Apele. Analizaţi harta Nigeriei. Urmăriţi cursul apelor curgătoare care o străbat, faceţi legătura cu clima şi spuneţi ce caracteristici prezintă ele.

Principala apă curgătoare este Fluviul **Niger.** Se varsă în Golful Guineei printr-o uriaşă deltă.

Principalul afluent al Nigerului este Benue, care aduce ape bogate din părţile muntoase ale Munţilor Adamaua. La graniţa cu Republica Ciad se află *Lacul Ciad.*

De la sud spre nord, în funcţie de climă, se succed mai multe zone de vegetaţie şi de faună, începînd cu pădurea ecuatorială, pînă la zona deşertului. Astfel, în cîmpia litorală şi în Delta Nigerului se întîlnesc **păduri ecuatoriale.** În aceste păduri trăiesc tot felul de *maimuţe, reptile* şi *păsări.* Regiunea de dealuri şi depresiunea centrală au o vegetaţie de **ierburi** (savane) în care erbivorele şi carnivorele găsesc condiţii bune de viaţă. Spre nord, unde clima este secetoasă, vegetaţia dispare treptat pînă face loc deşertului.

4. Populaţia. Ca număr de locuitori Nigeria ocupă primul loc între statele Africii. Marea majoritate a populaţiei este formată din **negri sudanezi,** grupaţi în peste 250 de triburi, care vorbesc limbi diferite. Cei mai mulţi se ocupă cu agricultura, creşterea animalelor, vînătoarea şi pescuitul. Dintre europeni englezii sînt în număr mai mare.

Oraşele. Cel mai mare oraş al Nigeriei este **Lagos,** aşezat pe ţărmul Golfului Guineea. Lagosul este totodată şi principalul port al Nigeriei. Alte oraşe însemnate sînt **Ibadan** şi **Kano** şi **Abuja,** noua capitală a Nigeriei.

5. Economia. *Nigeria este ţara petrolului, a cocotierului, a arahidelor şi a arborelui de cacao.*

Agricultura care formează baza economiei, este axată pe cîteva culturi în privinţa cărora Nigeria ocupă unul din primele locuri în lume. Pe primul loc se situează plantaţiile de **cocotieri** şi cele ale **arborelui de cacao, arahide, susan.** Urmează *arborele de cauciuc, bananierul, bumbacul* ş.a. Produsele sînt destinate în cea mai mare parte exportului. Pentru consumul intern se cultivă: *porumb, mei, orez, manioc* şi *cartoful dulce* (batate). În regiunile nordice, unde musca ţeţe lipseşte, se cresc în număr mare oi şi vite cornute.

Industria. Deşi dispune de importante bogăţii de sol şi subsol, Nigeria are o industrie în curs de dezvoltare. În cadrul industriei ramura minieră ocupă primul loc. Se extrag mari cantităţi de **petrol,** de asemenea, **minereu de fier, zinc, cositor, aur** ş.a. Printre ramurile industriei prelucrătoare o dezvoltare mai mare are **industria alimentară,** care produce diferite **uleiuri** şi **conserve,** cît şi **industria textilă, chimică** şi **rafinarea petrolului.**

Primul loc în Africa

Pe Fluviul Niger s-a amenajat lacul de acumulare — Kainji — ale cărui ape pun în mişcare turbinele hidrocentralei de aici (v. harta).

Transporturile sînt slab dezvoltate. Mai importante sînt cele maritime şi navigaţia fluvială pe Niger.

Căile ferate sînt reduse. Şoselele fac legătura între părţile vestice şi cele estice ale ţării, completînd transporturile feroviare.

Nigeria **exportă:** *petrol, nuci de cocos, ulei de palmier, cărbuni, cacao, cauciuc, cositor, lemn preţios* ş.a., **importînd** *produse industriale.*

Din **România** *importă* ciment, bunuri de consum ş.a.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Urmărind cursul Nigerului spuneţi ce zone de climă şi de vegetaţie străbate!
2. Care este specificul agriculturii Nigeriei?
3. Ce ramuri ale industriei se pot dezvolta pe baza resurselor de subsol?

ŞTIAŢI CĂ...

— Delta Nigerului este de cinci ori mai mare decît Delta Dunării, iar că Nigerul mai este denumit şi „marele fluviu al negrilor"?

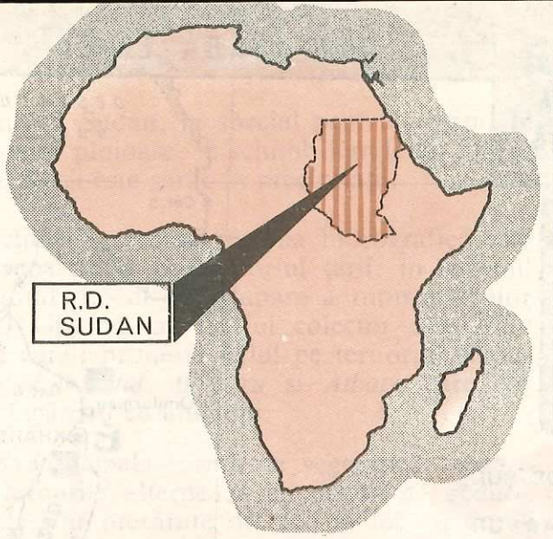

Republica Democratică Sudan

1. Sudanul — ţara celor două Niluri.
2. Relieful — o mare depresiune înconjurată de podişuri.
3. Clima, apele, vegetaţia au caracter de tranziţie, de la cea ecuatorială, la cea tropicală.
4. Un mozaic de rase şi popoare.
5. Sudanul — ţara bumbacului, curmalului şi a gumei arabice.

1. Aşezarea. *Republica Democratică Sudan* este aşezată pe ambele părţi ale Nilului mijlociu şi la confluenţa celor două Niluri (Alb şi Albastru), din care este format Nilul propriu-zis. Spre nord-est are ieşire la Marea Roşie. Este cel mai mare stat al Africii.

Marginile şi vecinii. Priviţi harta Republicii Democratice Sudan. Care sînt vecinii săi? Ce importanţă are aşezarea pe cursul Nilului şi vecinătatea cu Marea Roşie?

2. Relieful Sudanului este format din **depresiunile:** *Bahr el Ghazal* şi *culoarul Nilului.* Acestea sînt înconjurate de **podişuri.** Depresiunea Bahr el Ghazal ocupă partea sudică a Sudanului. Ea este o regiune joasă şi parţial mlăştinoasă, înspre care se îndreaptă majoritatea apelor curgătoare. Podişurile mărginaşe depresiunii sînt **Azande** în sud, **Etiopiei** în est şi **Darfur** în vest. Spre nord, Depresiunea Bahr el Ghazal se continuă cu culoarul Nilului.

Bogăţii minerale. Sudanul şi-a creat o industrie extractivă. Cercetările de pînă acum au dus la descoperirea unor importante rezerve de minereuri feroase şi neferoase: **aur, mangan, cupru, petrol** şi **sare.**

3. Clima, apele, vegetaţia şi lumea animală au caracter de tranziţie, de la cea ecuatorială spre cea tropicală uscată.

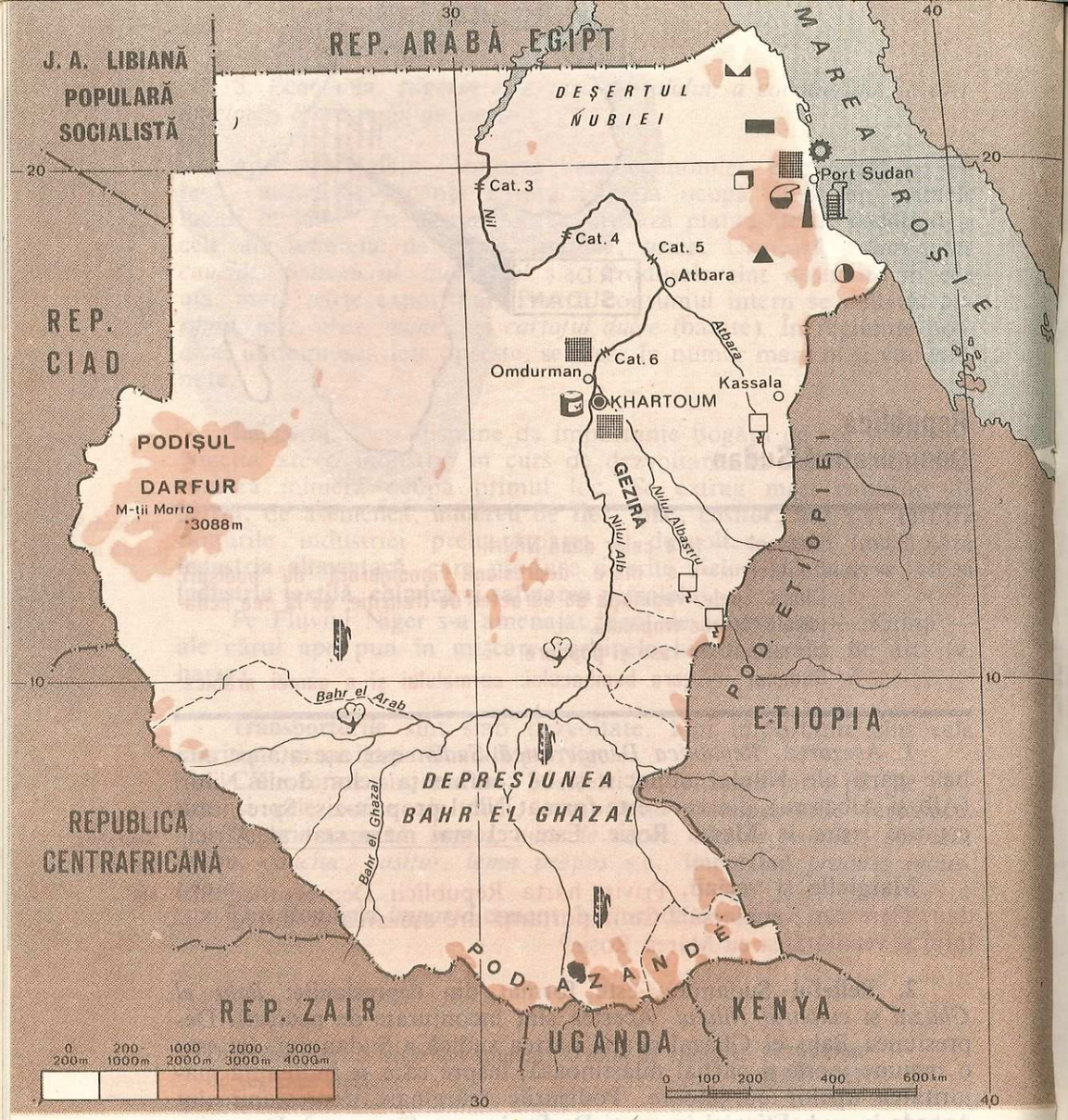

Fig. 36. **Republica Democratică Sudan — harta fizică şi economică.** Analizaţi harta şi spuneţi unde este concentrată industria Republicii Democratice Sudan. Explicaţi cauzele.

Ţinînd seama de întinderea mare în altitudine, ca şi de relief, pe teritoriul Republicii Democratice Sudan pot fi întîlnite unele diferenţieri de climă şi vegetaţie. Astfel, partea nordică are un *climat tropical foarte secetos, fiind considerată regiunea cea mai fierbinte a globului.* Ani de-a rîndul nu cade nici o picătură de ploaie. În aceste condiţii barajul de la Assuan are o mare importanţă şi

pentru Republica Democratică Sudan, în special pentru irigaţii. În partea sudică verile sînt foarte ploioase, în schimb iernile au puţine precipitaţii. Litoralul Mării Roşii este sărac în precipitaţii.

Apele. Ca urmare a climei secetoase reţeaua hidrografică este slab dezvoltată şi inegal repartizată pe teritoriul ţării. În sezonul secetos unele rîuri seacă total. Locul de adunare a tuturor apelor este depresiunea Bahar el Ghazal, iar fluviul colector este *Nilul Alb.* Principalii afluenţi pe care-i primeşte Nilul pe teritoriul Republicii Democratice Sudan sînt *Nilul Albastru* şi *Atbara* care coboară din Podişul Etiopiei încărcaţi cu aluviuni.

Vegetaţia şi animalele. Principala formă de vegetaţie o constituie **ierburile** (savanele). Ierburile alternează cu **pîlcuri de pădure.** În partea centrală ierburile sînt presărate din loc în loc cu *acacii* sau *baobabi.* Regiunile nordice de semideşert au vegetaţie săracă, aceasta dispărînd treptat şi făcînd loc deşertului. **Animalele** caracteristice sînt *erbivorele* mari şi *carnivorele.* Pe podişuri trăieşte *struţul,* iar în apele Nilului *crocodilii.* În partea sudică a ţării se găsesc *păduri ecuatoriale.*

4. Populaţia. *Un mozaic de rase şi popoare.* Populaţia este formată din **arabi,** reprezentînd majoritatea, şi din **berberi.** Acestei populaţii i se alătură în sud **negrii sudanezi.** În marea ei majoritate, populaţia locuieşte la sate.

Oraşele principale sînt: **Khartoum,** capitala ţării. **Omdurman** şi **Port Sudan** aflat la ţărmul Mării Roşii.

5. Economia. Sudanul este ţara bumbacului, curmalului şi a gumei arabice. Aflat multă vreme sub ocupaţie străină, Sudanul nu şi-a putut dezvolta o industrie naţională. Baza economiei o formează **agricultura.** Principala cultură agricolă este **bumbacul** în care predomină soiurile de înaltă calitate, cu fibră lungă. În afară de bumbac se cultivă **sorgul** şi **meiul,** de asemenea **susanul, arahidele, porumbul** şi **grîul.** Aceste culturi se practică în partea centrală (Gezira) şi sudică a ţării. În părţile nordice este larg răspîndită cultura curmalului. O mare importanţă se acordă strîngerii de **gumă arabică,** deţinînd 85% din producţia mondială. Dintre animalele domestice se cresc: **cornute mari, oi, capre şi cămile.**

Industria. Principala ramură a industriei o constituie cea **extractivă.** Industria de prelucrare a minereurilor este la începutul ei. Dintre ramurile producătoare de bunuri de consum, o oarecare dezvoltare cunosc **industria textilă** si **alimentară.**

Transporturile şi comerţul. Transporturile sînt slab dezvoltate. Cea mai importantă cale ferată este linia care leagă capitala cu Port Sudan, de la Marea Roşie.

Sudanul **exportă:** *bumbac, gumă arabică, arahide, susan* şi *produse animale.* **Importă** diferite *produse industriale.*

În **România** *exportă* bumbac şi *importă* anvelope, cherestea, ţesături de bumbac ş.a.

ÎNTREBĂRI

1. Care sînt caracteristicile climei, vegetaţiei şi lumii animale din Republica Democratică Sudan? Explicaţi de ce!
2. Care este specificul economiei Sudanului?
3. Ce importanţă are barajul de la Assuan pentru Sudan?

ŞTIAŢI CĂ...

— denumirea capitalei Sudanului — Khartoum — înseamnă în limba arabă trompă de elefant?

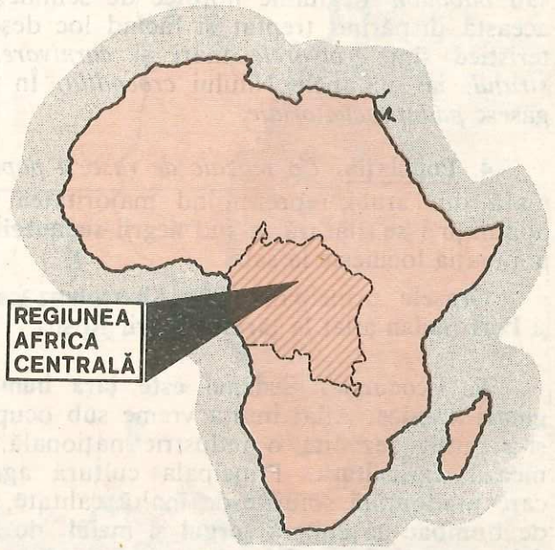

Regiunea Africa Centrală

1. O vastă depresiune tăiată de Ecuator şi brăzdată de podişuri.
2. Clima predominant ecuatorială, prezintă nuanţe diferite.
3. Deţine cea mai bogată reţea hidrografică de pe teritoriul Africii.
4. Flora şi fauna sînt foarte bogate.
5. Populaţia este formată din negri bantu.
6. Cel mai bogat teritoriu al Africii în cupru, diamante şi uraniu.

1. Aşezarea şi întinderea. Analizaţi harta fizică a Africii şi răspundeţi: Care coordonată geografică principală traversează Regiunea Africa Centrală? Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare?

Fig. 37. **Regiunea Africa Centrală — harta fizică şi a bogăţiilor minerale.** Priviţi harta şi spuneţi: care este forma predominantă de relief? Localizaţi principalele bogăţii minerale.

Africa Centrală ocupă părţile de mijloc ale continentului şi se întinde de la regiunea de tranziţie a Sudanului pînă la Africa Sudică şi de la ţărmul Oceanului Atlantic pînă la regiunea marilor lacuri africane.

Relieful regiunii este alcătuit dintr-o vastă depresiune (denumită Zair) înconjurată de podişuri.

Depresiunea Zair constituie o *cuvetă* de adunare a apelor din regiunile înconjurătoare. Aceste ape sînt colectate de Fluviul Zair, care le îndreaptă spre Oceanul Atlantic.

Podişurile periferice limitează, în nord, vest şi sud — Depresiunea Zair. În partea nordică se află **Podişul Azandé.** Acest podiş desparte depresiunea Bahr el Ghazal de depresiunea Ciad. **Podişul Camerun** ocupă partea nord-vestică şi este format în mare parte din vulcani stinşi, dintre care cel mai important este **Camerun** (4 070 m), situat nu departe de *Golful Bonny.* Mai spre nord se înalţă culmile masivului **Adamaua.** În sudul depresiunii Zair se ridică podişurile înalte **Lunda** şi **Shaba,** foarte bogate în zăcăminte de cupru (vezi fig. 37).

Cîmpia litorală poartă denumirea de *Cîmpia Guineei Inferioare,* după golful cu acelaşi nume. Este o cîmpie aluvionară, joasă şi mlăştinoasă.

Bogăţiile minerale. *Regiunea Africa Centrală este o adevărată comoară a Africii.* În subsolul său, în special în partea sudică şi estică, se găsesc zăcăminte mari de **aur, diamante, uraniu, mangan, cupru, crom, cobalt, bauxită, cărbuni, petrol şi minereu de fier.** (fig. 37).

2. Clima. Ca urmare a aşezării sale geografice precum şi a reliefului, se pot distinge mai multe feluri de climă.

Depresiunea Zair are o **climă ecuatorială** caldă şi umedă. Podişurile din partea de sud au o **climă subecuatorială** cu două anotimpuri.

Cîmpia litorală se află sub influenţa vînturilor care bat dinspre Golful Guineei. Acestea aduc mari cantităţi de precipitaţii, care cad în special pe versanţii vestici ai podişurilor Camerun şi Gabon. Aici cantitatea anuală de precipitaţii ajunge la 10 000 mm.

3. Apele. *Regiunea Africa Centrală deţine cea mai bogată reţea hidrografică din Africa.*

Principala arteră fluvială este *Fluviul Zair* care izvorăşte din înălţimile sudice ale *Podişului Shaba.* În drumul său, Zairul primeşte numeroşi afluenţi dintre care amintim pe *Lukuga,* care-i aduce apele Lacului Tanganyika, pe *Oubangui* şi *Kasai* etc. Fluviul Zair reprezintă singura arteră de comunicaţie în imensa şi deasa pădure ecuatorială.

4. Vegetaţia şi animalele. Regiunea Africa Centrală constituie o adevărată împărăţie a pădurii şi savanelor înalte. **Pădurea ecuatorială** acoperă cea mai mare parte a podişurilor din partea de vest, precum şi zona centrală a Depresiunii Zair (fig. 37). Această pădure este foarte variată. În mod obişnuit nu întîlneşti alături doi copaci de acelaşi fel. Predomină *palmierul de ulei,* iar dintre arborii

care se exploatează pentru *lemnul* lor preţios sînt *abanosul, acajuul galben ş.a.* Exploatarea acestor arbori se desfăşoară în condiţii grele din cauza lianelor care leagă arborii într-un adevărat păienjeniş.

În podişurile sudice Lunda şi Shaba, cît şi în Podişul Azande, pădurile ecuatoriale umede fac loc *savanelor* şi *pădurilor galerii,* care pătrund pe distanţe de sute de kilometri în interiorul savanelor.

De-a lungul zonei litorale de pe ţărmul Oceanului Atlantic se întîlnesc *pădurile de mangrove.*

Fauna regiunii Africa Centrală este, de asemenea, foarte bogată. În pădurea ecuatorială trăiesc: *maimuţe, păsări* şi *animale tîrîtoare.* În apele rîurilor se află un număr mare de *crocodili* şi *hipopotami.* În sol şi pe copaci se găsesc numeroase *insecte.* Savanele sînt populate de erbivore *(antilope, girafe)* şi carnivore *(leul* şi *leopardul).*

Populaţia *este formată din numeroase grupuri de negri bantu.* Acestora li se adaugă *pigmeii* (piticii), care trăiesc în stare nomadă prin pădurile din părţile centrale. Dintre europeni cei mai numeroşi sînt belgienii.

5. Economia. Teritoriul Africii Centrale dispune de mari bogăţii ale subsolului. Cele mai multe bogăţii subsolice se află pe teritoriul Republicii Zair.

Solul, în mare parte fertil, oferă posibilităţi pentru dezvoltarea agriculturii. Se cultivă: *trestie de zahăr, cafea, cacao, arahide, citrice, banani* ş.a. În unele regiuni cu climă subecuatorială sînt condiţii de cultivare a porumbului, orezului şi meiului.

Din cauza muştei ţeţe creşterea animalelor ocupă un loc secundar în economie.

6. Împărţirea politică. Priviţi figura 38 şi localizaţi statele regiunii Africa Centrală.

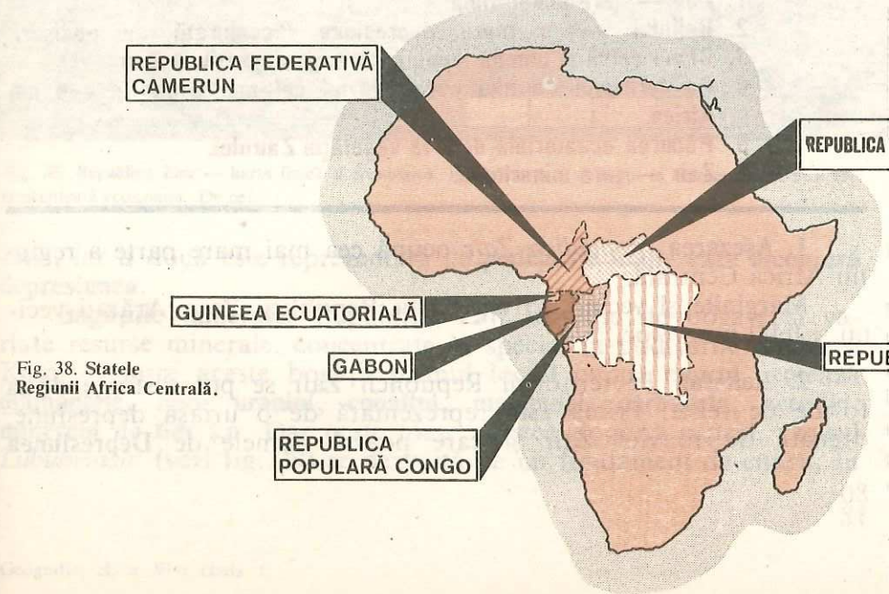

Fig. 38. Statele Regiunii Africa Centrală.

Caracteristică pentru întreaga regiune Africa Centrală, atît sub aspect fizico-geografic cît şi economico-geografic, este **Republica Zair.**

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Localizaţi pe hartă principalele forme de relief din Africa Centrală.
2. Ce importanţă prezintă vegetaţia pentru regiunea Africa Centrală?
3. Explicaţi posibilităţile de dezvoltare economică a acestei regiuni.

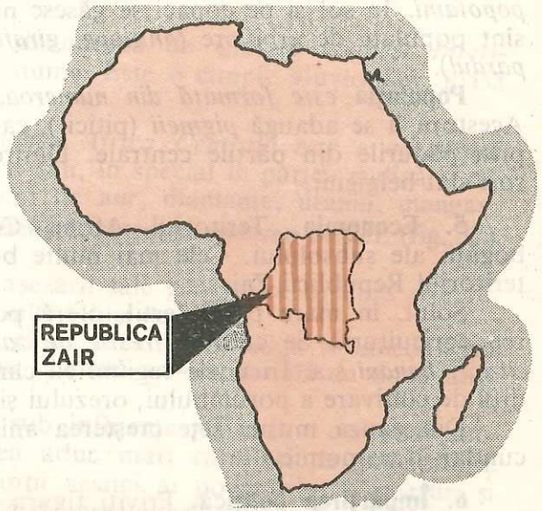

Republica Zair

1. Zair — ţară ecuatorială.
2. Relieful — o mare depresiune înconjurată de podişuri.
3. Clima caldă şi umedă domină întreaga depresiune Zair.
4. Pe teritoriul Zairului curge fluviul cel mai bogat în ape din Africa.
5. Pădurea ecuatorială domină vegetaţia Zairului.
6. Zair — ţara mineritului.

Suprafaţa 2 345 000 km²

1. Aşezarea. *Republica Zair* ocupă cea mai mare parte a regiunii Africa Centrală.

Marginile şi vecinii. Priviţi harta Republicii Zair. Arătaţi vecinii şi felul hotarelor.

2. Relieful. Pe teritoriul Republicii Zair se pot distinge două forme de relief. Prima este reprezentată de o uriaşă depresiune, drenată de Fluviul Zair şi care poartă numele de **Depresiunea**

Fig. 39. **Republica Zair — harta fizică şi economică.** Priviţi harta şi spuneţi în ce regiuni ale ţării este concentrată economia. De ce?

Zair, iar a doua este reprezentată de **podişurile înalte care înconjură depresiunea.**

Bogăţiile minerale. Republica Zair dispune de bogate şi variate resurse minerale, concentrate în special în podişurile Shaba şi Kasai. Printre aceste bogăţii primul loc îl ocupă **cuprul,** urmează **diamantele,** apoi **uraniul, cobaltul, manganul, cărbunele, petrolul, minereul de fier** ş.a. Dar peste toate acestea domină cuprul. Oraşul *Lubumbashi* (vezi fig. 39) se dezvoltă pe un fundament de cupru. În

Fig. 40. **Pe malul fluviului Zair.**

această parte a Zairului zăcămintele de cupru se întind pe o lungime de cîteva sute de kilometri.

3. Clima. Prin aşezarea sa geografică Republica Zair se află în cea mai mare parte în cuprinsul zonei **ecuatoriale.** *Clima caldă şi umedă domină întreaga depresiune Zair.* Partea sudică are o climă **subecuatorială.**

Ca volum de apă, ocupă locul al doilea în lume după Amazon

4. Apele. *Pe teritoriul Zairului curge* **Fluviul Zair,** *cel mai bogat în ape de pe teritoriul Africii şi numeroase alte ape curgătoare.* Fluviul Zair poartă spre ocean o mare cantitate de apă, mult mai mare decît Nilul. El nu este însă navigabil decît pe mici porţiuni, deoarece are pe cursul său numeroase praguri şi cascade. Prezintă, în schimb, importanţă deosebită ca resursă hidroenergetică. În partea de est sînt mari lacuri tectonice (vezi fig. 39).

5. Vegetaţia şi animalele. Fiind situată în regiunile cele mai umede ale Africii, **pădurea ecuatorială** *ocupă mari suprafeţe din teritoriul Zairului.* Aceste păduri dese şi întunecoase sînt formate din arbori de esenţă preţioasă şi din liane care se încolăcesc pe copaci. Părţile sudice, avînd o climă subecuatorială, sînt acoperite de **savane** pădurea apărînd doar de-a lungul apelor curgătoare. Animalele sînt cele caracteristice zonei ecuatoriale şi subecuatoriale.

31 000 000 locuitori
Densitatea 13 loc. pe km²

Populaţia. *Grupa negrilor bantu formează majoritatea populaţiei.* Dintre europeni cei mai numeroşi sînt belgienii.

Oraşele. Cel mai mare oraş şi totodată capitala ţării este *Kinshasa* aşezat pe malul fluviului Zair. Alte oraşe importante sînt *Kisangani* şi *Lubumbashi* (vezi fig. 39).

6. Economia. În ceea ce priveşte bogăţiile solului şi subsolului, Republica Zair se află pe unul din primele locuri în lume. Are cea mai densă reţea de ape din lume şi un potenţial hidroenergetic foarte mare (1/8 din potenţialul globului). Cu toate acestea, ca urmare a îndelungatei ocupaţii coloniale, Republica Zair are o economie în curs de dezvoltare.

Industria. Dintre ramurile industriale primul loc îl ocupă **industria extractivă.** Se exploatează mari cantităţi de *cupru, uraniu, diamante, cositor* ş.a. Dintre ramurile **industriei prelucrătoare,** cele mai dezvoltate sînt: **industria textilă, a materialelor de construcţie, industria chimică** ş.a. Acestea sînt concentrate în principalele oraşe ale ţării (vezi fig. 39). În planul de dezvoltare pentru următorii ani Republica Zair prevede dezvoltarea unor întreprinderi metalurgice, printre care un mare combinat siderurgic. Pentru obţinerea energiei electrice necesare se vor construi baraje pe principalele cursuri de apă. Cel mai mare va fi cel de la *Inga* de pe Fluviul Zair.

Agricultura. Pînă la proclamarea republicii, cele mai bune terenuri se aflau în mîna unor proprietari europeni, care produceau în special pentru export. În prezent se depun mari eforturi pentru dezvoltarea acestui important sector. Se cultivă: *porumb, orez, mei, ananas, bananieri, bumbac, arahide.* Un loc important îl ocupă culturile de **trestie-de-zahăr** şi **plantaţiile de citrice, de cafea** şi **cacao.** Creşterea animalelor constituie o ramură secundară a agriculturii. Se cresc *cornute mari, oi, capre* şi *porci.*

Transporturile şi comerţul. Faţă de întinderea sa Republica Zair dispune de puţine căi de comunicaţie. Reţeaua de *căi ferate* nu depăşeşte 5 000 km, fiind concentrată în regiunea minieră. *Căile fluviale* şi în parte şoselele, precum şi *transporturile aeriene* suplinesc într-o anumită măsură transportul feroviar.

Exportă: *lingouri de cupru, cositor, diamante, uraniu, cobalt* ş.a.; de asemenea, produse ale agriculturii: *bumbac, cafea, cauciuc* etc.
Importă: diverse *maşini, ţesături* şi unele *produse alimentare.*

România are cu Zair relaţii *comerciale, de cooperare ştiinţifică* şi *tehnică, culturală* etc.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Localizaţi pe hartă principalele forme de relief!
2. Care sînt caracteristicile climei şi vegetaţiei Republicii Zair? explicaţi de ce!
3. De ce Fluviul Zair are o reţea hidrografică foarte bogată?
4. Ce posibilitate are Zairul pentru dezvoltarea economiei?
5. De ce sînt dezvoltate transporturile aeriene?

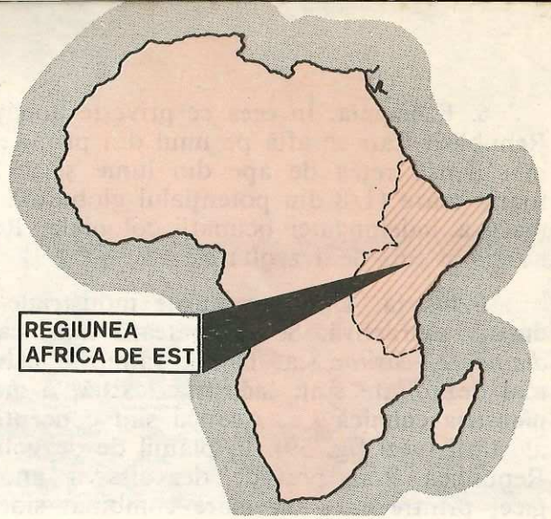

Regiunea Africa de Est

1. Un relief format din podişuri înalte, munţi vulcanici şi şanţuri tectonice.
2. O climă caldă, etajată pe altitudine, prezentînd diferenţe de la un loc la altul.
3. O regiune a marilor lacuri situate în şanţuri tectonice.
4. O vegetaţie etajată, diferenţiată pe altitudine.
5. Un mozaic de popoare.
6. Economia în curs de dezvoltare este bazată pe agricultură.

Analizaţi harta fizică a Africii şi arătaţi regiunile cu care se învecinează Regiunea Africa de Est.

Aşezare. Africa de Est cuprinde partea Africii situată în estul continentului.

1. Relieful. Africa de Est este regiunea în care au avut loc puternice mişcări pe verticală ale scoarţei Pămîntului, de pe urma cărora au apărut *regiuni înalte de podiş* şi *şanţuri uriaşe,* în care s-au format lacuri foarte adînci. Se poate spune că relieful acestei regiuni este o **asociere de podişuri înalte şi şanţuri tectonice.** Podişurile care alcătuiesc Africa de Est sînt: *Podişul Etiopiei, Podişul Somaliei* şi *Podişul Ugandei.* Podişurile Etiopiei şi Somaliei se găsesc în partea estică, fiind despărţite de Şanţul Abisinian şi Depresiunea Afar (vezi harta murală).

Podişul Etiopiei este format din lavă şi se înalţă ca o adevărată cetate faţă de regiunile înconjurătoare. Spre Marea Roşie şi Depresiunea Afar, relieful înalt coboară în trepte abrupte, iar spre Depresiunea Bahr el Ghazal (din Sudan), în trepte domoale. În interior podişul este presărat cu numeroase conuri vulcanice.

Podişul Somaliei este mai înalt în părţile nordice, unde înălţimile ajung pînă la 4 000 m şi mai scund în părţile sud-estice,

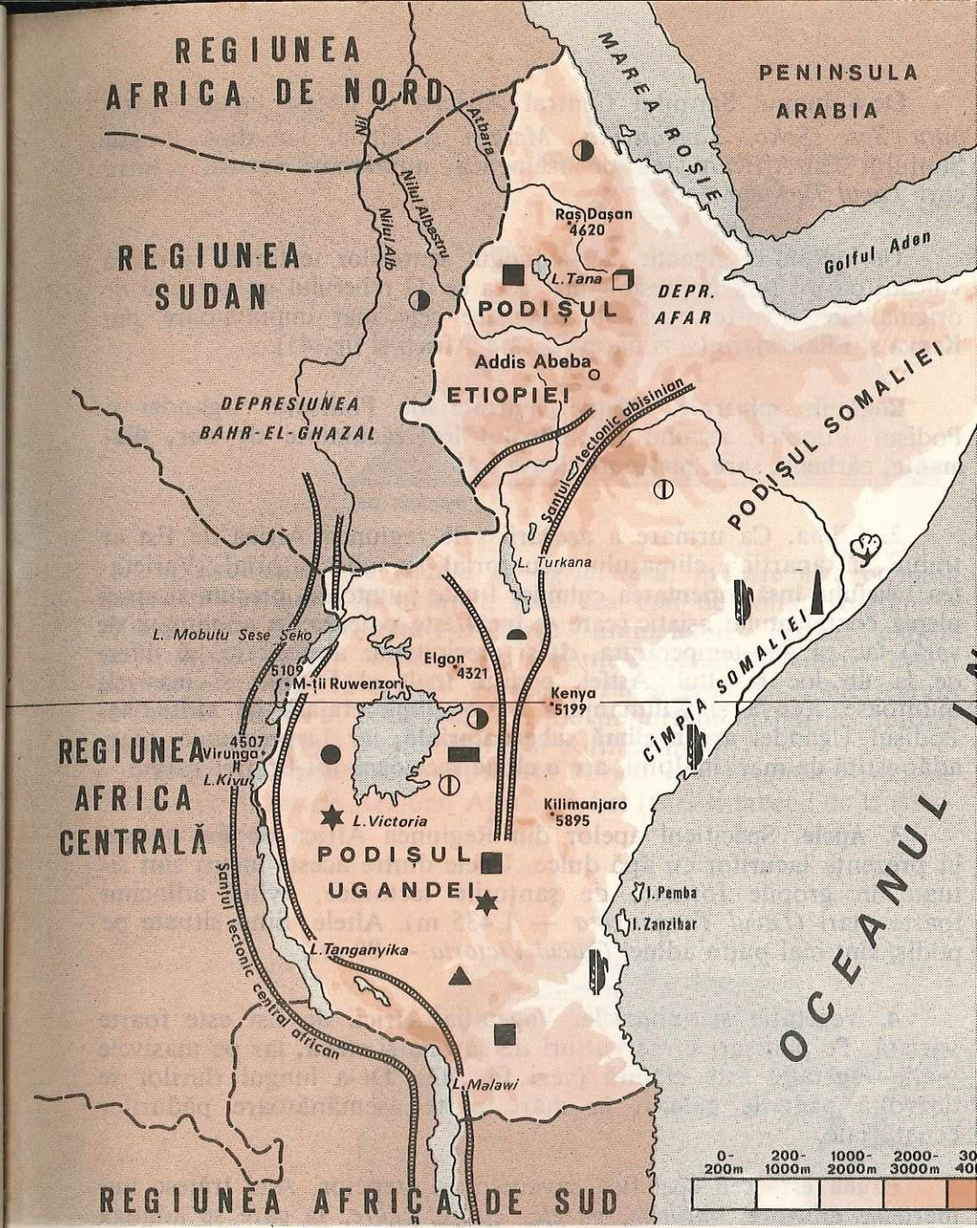

Fig. 41. **Regiunea Africa de Est — harta fizică şi economică.** Priviţi harta şi spuneţi: care este forma predominantă de relief? Comparaţi relieful acestei regiuni cu cel al Regiunii Africa Centrală. Ce observaţi?

unde coboară lin spre Oceanul Indian, terminîndu-se cu o îngustă *cîmpie litorală (Cîmpia Somaliei).*

Podişul Ugandei se află în sud-vestul regiunii Africa de Est. El ocupă spaţiul dintre cele două mari şanţuri tectonice ale Africii (Marele şanţ Central African şi Şanţul tectonic Abisinian).

De-a lungul Şanţului Central African se găsesc lacurile: *Mobutu Sese Seko, Tanganyika, Malawi* şi altele, iar de-a lungul Şanţului Est-African sînt, de asemenea, numeroase lacuri, printre care *Lacul Turkana.*

Un vulcanism gigantic. De-a lungul şanţurilor tectonice se ridică vulcani cu înălţimi impresionante, ceea ce dă reliefului un caracter de originalitate. Dintre masivele vulcanice cele mai impunătoare sînt **Kenya** şi **Kilimanjaro** (vezi harta fizică a Africii şi fig. 41).

Bogăţiile minerale. Părţile centrale ale Podişului Ugandei şi Podişul Etiopiei, ascund în subsolul lor zăcăminte de **aur, diamante, cărbune, sare, pietre preţioase** ş.a.

2. Clima. Ca urmare a aşezării sale regiunea Africa de Est ar trebui să aparţină climatului ecuatorial si subecuatorial. Varietatea reliefului însă, orientarea culmilor înalte muntoase, precum şi apropierea continentului asiatic (care se încălzeşte puternic în anotimpul de vară) fac ca atît temperatura, cît şi precipitaţiile atmosferice să difere de la un loc la altul. Astfel, podişul înalt al Etiopiei şi masivele muntoase Kenya şi Kilimanjaro au **o climă etajată pe altitudine.** Podişul Ugandei are **o climă subecuatorială,** iar Depresiunea Afar, adăpostită de mari înălţimi, are **o climă secetoasă** tot timpul anului.

3. Apele. Specificul apelor din Regiunea Africa de Est constă în prezenţa lacurilor cu apă dulce. Unele dintre aceste lacuri sînt situate în gropile formate de şanţurile tectonice, avînd adîncimi foarte mari *(Lacul Tanganyika* — 1 435 m). Altele, fiind situate pe podiş, sînt mai puţin adînci *(Lacul Victoria* — 80 m).

4. Vegetaţia şi animalele. Vegetaţia Africii de Est este foarte variată. Pe podişuri cresc ierburi de **savană** şi **stepă,** iar pe masivele înalte **vegetaţia este etajată** (vezi fig. 42). De-a lungul rîurilor se dezvoltă **pădurile galerii,** în mare parte asemănătoare pădurilor ecuatoriale.

Fauna este cea specifică savanelor şi stepelor. Aici trăiesc numeroase **erbivore:** *antilope, gazele, girafe, zebre,* la care se adaugă *elefanţi, rinoceri* ş.a. Dintre **carnivore** se întîlnesc: *lei, leoparzi, hiene, şacali* ş.a. În locurile mlăştinoase şi lacuri trăiesc *hipopotami* şi *crocodili,* iar în pădurile din regiunile muntoase, diferite specii de maimuţe. În regiunile secetoase se întîlneşte frecvent *struţul.*

5. Populaţia este formată din negri *bantu* şi *masai,* precum şi din *etiopieni* şi *somalezi.* Pe lîngă populaţia băştinaşă, care formează marea majoritate, mai trăiesc *indieni, arabi* şi *europeni.*

Fig. 42. **Etajele de vegetaţie în masivul Kilimanjaro.**
Citiţi de pe figură zonele de vegetaţie de la poale spre vîrf.

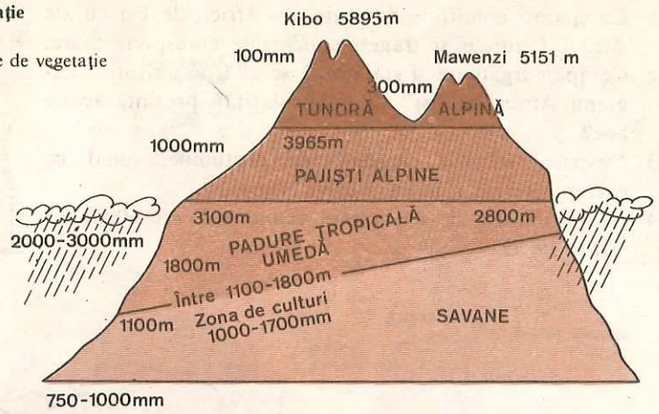

6. Economia *este bazată pe agricultură,* în care este ocupată marea majoritate a populaţiei. Este cea mai dezvoltată regiune a Africii în ce priveşte creşterea animalelor. Pentru export se cultivă *cafea, bumbac* şi *trestie-de-zahăr.* Pentru hrana populaţiei se cultivă *cereale : meiul, orzul* şi *grîul.* În unele regiuni se cultivă *orezul* şi *porumbul.* Un loc important în părţile nordice ale regiunii îl ocupă creşterea vitelor cornute mari.

Împărţirea politică. Priviţi harta Africii şi a Regiunii Africa de Est şi reţineţi statele Regiunii Africa de Est (vezi şi tabelul de la sfîrşitul manualului).

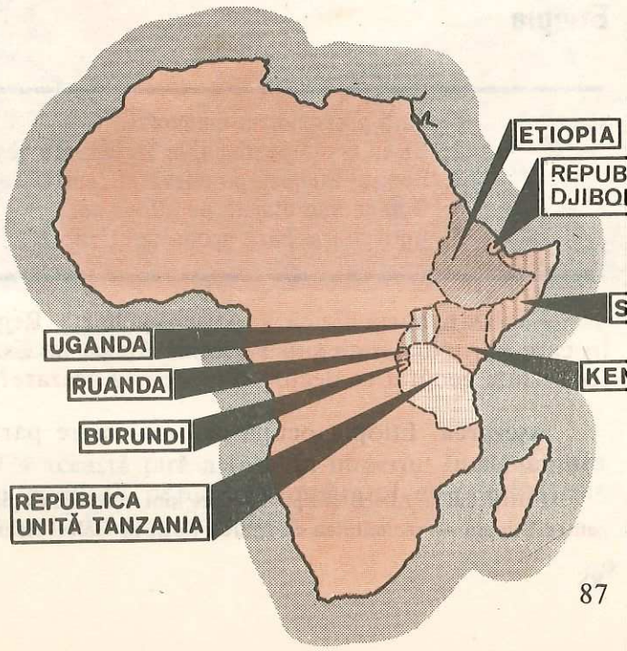

Fig. 43. **Statele Regiunii Africa de Est**
Care este cel mai mare stat al acestei regiuni?

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Comparaţi condiţiile naturale ale Africii de Est cu ale Africii Centrale şi trageţi concluziile corespunzătoare.
2. Ce ape curgătoare şi stătătoare se află pe teritoriul Regiunii Africa de Est? Ce particularităţi prezintă aceste ape?
3. Descrieţi formele vegetale pe altitudine, luînd ca exemplu cele mai înalte masive muntoase.
4. Ce posibilităţi de dezvoltare economică are Regiunea Africa de Est?

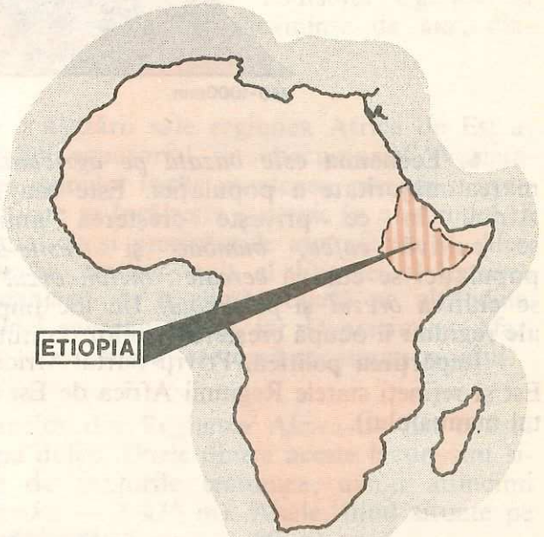

Etiopia

1. Ţară predominant muntoasă.
2. De la arşiţa pustiului, la „primăvara veşnică".
3. Podişul Etiopiei, un adevărat „castel de apă".
4. O vegetaţie etajată pe altitudine.
5. Agricultura, baza economiei ţării.

Analizaţi harta fizică a Africii şi harta Regiunii Africa de Est. În care parte a Africii şi a Regiunii Africa de Est se află Etiopia? Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare?

Aşezarea. Etiopia ocupă cea mai mare parte a Africii de nord-est.

Priviţi harta Africii şi spuneţi care sînt vecinii Etiopiei. Ce importanţă are — pentru Etiopia — vecinătatea cu Marea Roşie şi Golful Aden?

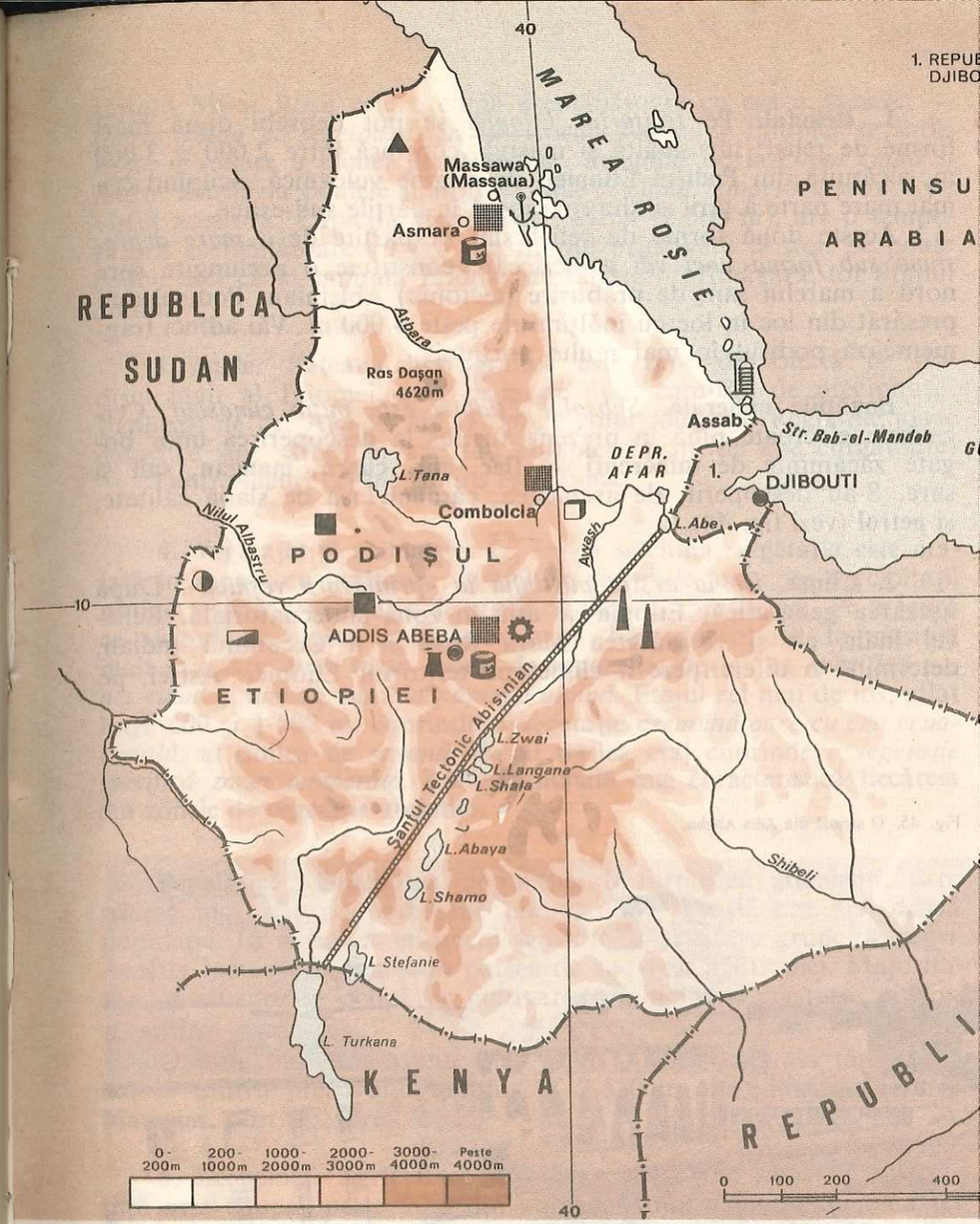

Fig. 44. **Etiopia — harta fizică şi economică.** Observaţi harta şi spuneţi: în care parte a Etiopiei reliefu este înalt? Ce consecinţe geografice decurg de aici pentru climă, ape şi vegetaţie?

Pînă în anul 1974 această ţară a fost un imperiu. În septembrie 1974, în urma unei revoluţii populare, împăratul este îndepărtat. În 1976 a fost proclamată Etiopia Socialistă.

Suprafaţa 1 222 000 km²

1. Relieful. Pe *teritoriul Etiopiei* se pot deosebi două mari forme de relief: una înaltă şi masivă, cuprinsă între 2 000 şi 3 000 m, alcătuită din **Podişul Etiopiei,** de origine vulcanică, ocupînd cea mai mare parte a ţării şi alta mai joasă în părţile sud-estice.

Aceste două forme de relief sînt despărţite de o *mare depresiune sub forma unei văi adînci,* care constituie o prelungire spre nord a marelui şanţ de prăbuşire (tectonic) Abisinian. Podişul este presărat din loc în loc cu înălţimi de peste 4 000 m. Văi adînci fragmentează podişul în mai multe porţiuni.

Bogăţiile minerale. *Subsolul Etiopiei este puţin cunoscut.* Cercetările efectuate pînă în prezent au dus la descoperirea unor bogate zăcăminte de **minereuri de fier, aur, cupru, mangan, sulf** şi **sare.** S-au descoperit, de asemenea, **cărbuni,** însă de slabă calitate, şi **petrol** (vezi fig. 44).

2. Clima. *De la arşiţa pustiului la «primăvara veşnică».* După aşezarea geografică, Etiopia se află în zona subecuatorială. Relieful înalt, cît şi vecinătatea Mării Roşii şi a Oceanului Indian, determină o diferenţiere a climei pe teritoriul Etiopiei. Astfel, pe

Fig. 45. **O stradă din Adis Abeba.**

ţărmul Mării Roşii este o climă asemănătoare cu cea a Saharei — *foarte caldă şi secetoasă.* În interiorul Podişului Etiopiei se întîlneşte **o zonare a climei pe altitudine,** începînd de la *clima caldă* şi *foarte umedă* la poalele munţilor, pînă la *clima temperată şi rece* pe vîrful acestora. Capitala ţării, *Addis Abeba* (2 500 m), are o temperatură asemănătoare cu cea din timpul primăverii la noi. Se poate spune deci că în capitala Etiopiei domneşte o primăvară, tot timpul anului.

3. Apele. Reţeaua hidrografică este bine dezvoltată pe podişul înalt al Etiopiei, care primeşte mari cantităţi de precipitaţii. Explicaţi de ce. Aici îşi are izvoarele **Nilul Albastru.** Regiunile joase deşertice sînt sărace în ape sau complet lipsite de ape curgătoare.

Dintre lacuri cel mai întins este **Tana.**

4. Vegetaţia şi animalele. La fel ca şi clima, **vegetaţia este etajată** în raport cu înălţimea. Astfel, în regiunile joase, cu precipitaţii puţine, există o vegetaţie de *stepă* cu trecere spre *deşert.* Pe măsură ce altitudinea creşte, apar ierburi mai bine dezvoltate. În masivul înalt etiopian **apar toate zonele de vegetaţie,** de la cea *specifică zonei calde* şi *umede,* pînă la *păşunea alpină.* Etajul cel mai de jos, aflat între 600 şi 1 500 m, cuprinde o vegetaţie *asemănătoare cu cea ecuatorială,* al doilea de *savană,* iar al treilea etaj cuprinde *o vegetaţie specifică zonei temperate.* Lumea animală este caracteristică fiecăreia din zonele de vegetaţie amintite.

Populaţia. Majoritatea populaţiei o formează **etiopienii,** care trăiesc mai ales pe podişurile înalte, unde se află cea mai deasă populaţie. În afară de etiopieni se întîlnesc şi cîteva grupe de **negri.** Aceştia locuiesc mai ales în partea de sud-vest a Etiopiei. Majoritatea locuitorilor se ocupă cu cultivarea plantelor şi creşterea vitelor.

Oraşele mai importante sînt **Addis Abeba,** capitala ţării, situată în centrul masivului muntos la 2 550 m altitudine, **Asmara** şi **Massaua,** port la Marea Roşie.

6. Economia. Agricultura *este baza economiei ţării.* În agricultură este ocupat peste 90% din numărul total al populaţiei. La fel ca şi în alte state africane care s-au angajat pe calea lichidării subdezvoltării moştenite de la colonialism, Etiopia depune mari eforturi pentru făurirea unei economii naţionale de sine stătătoare. În agricultură a avut loc o reformă agrară. Au fost create ferme de stat şi cooperative agricole de producţie. Principala cultură pentru export este **cafeaua,** după care urmează **bumbacul** şi **trestia-de-zahăr.** Pentru consumul intern se cultivă **cereale:** *orzul, grîul,* de asemenea, *sorgul, porumbul, orezul, inul* şi *rapiţa.*

Creşterea animalelor constituie o ocupaţie mult practicată în Etiopia. După numărul de animale pe cap de locuitor Etiopia se situează pe unul din primele locuri în lume. Se cresc *cornute mari, cai, catîri, oi* şi *capre.*

Industria este axată pe **extragerea bogăţiilor subsolului.**

Ramurile prelucrătoare sînt de-abia la începuturile lor. Mai dezvoltate sînt unele ramuri ale **industriei alimentare** (conserve de carne, de peşte, fructe şi legume, zahăr ş.a.), de asemenea, **industria textilă, pielăriei** şi **încălţămintei** (vezi fig. 44).

O atenţie deosebită se acordă descoperirii de noi resurse energetice şi de materii prime. S-a trecut şi la construirea de centrale hidroelectrice.

Transporturile. Faţă de marea suprafaţă a ţării, transporturile sînt slab dezvoltate. Lungimea căilor ferate nu depăşeşte 5 000 km. O deosebită atenţie se acordă construirii de şosele, care au o mare importanţă pentru Etiopia, în condiţiile unui relief foarte accidentat.

Etiopia **exportă:** *cafea, conserve, piei brute* ş.a. şi **importă** *produse industriale.*

ÎNTREBĂRI

1. Ce este caracteristic reliefului Etiopiei?
2. Cum este etajată vegetaţia pe altitudine? De ce?
3. Ce industrii s-ar putea dezvolta pe baza resurselor de subsol?

ŞTIAŢI CĂ...

— Anul nou în Etiopia începe la 11 septembrie şi se termină la 10 septembrie anul următor? Anul are 13 luni, ultima lună avînd 5 zile?

— În Etiopia leul este venerat ca un animal ce reprezintă puterea supremă? Un proverb etiopian spune: „dacă ne unim putem opri şi leul".

— Etiopia este singura ţară din lume care şi-a păstrat limba şi scrierea proprie de acum 2 500 de ani?

— Arborele de cafea îşi are originea în Etiopia, denumirea sa venind de la provincia Kaffa? Kaffa este numele unui cioban care pentru prima dată a sesizat la oi efectul consumului de boabe de cafea.

— Addis Abeba mai este numit şi oraşul eucaliptilor? (pe teritoriul oraşului se află peste 10 000 de eucalipti).

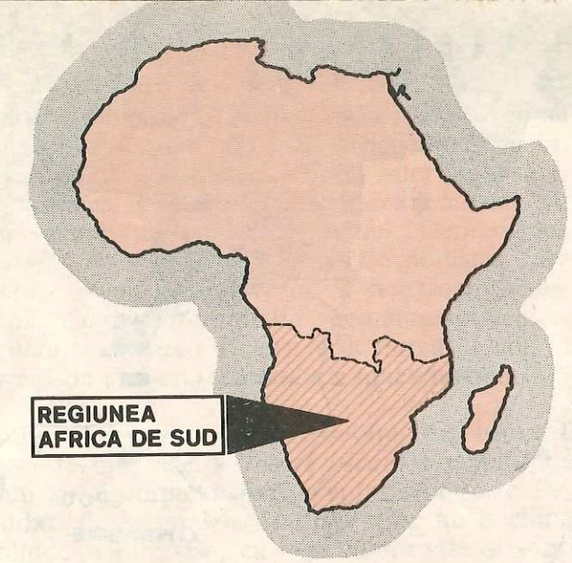

Regiunea Africa de Sud

1. Un relief tipic african, format din munţi, podişuri, depresiuni şi cîmpii litorale.
2. O climă tropicală influenţată de alizee.
3. Fluvii importante cu volum de apă foarte variabil.
4. De la deşert la vegetaţia de pădure.
5. Populaţia majoritară este formată din negri bantu şi zuluşi.
6. O regiune a mineritului.

Analizaţi harta fizică a Africii şi răspundeţi:
Ce coordonate geografice principale întretaie Africa de Sud?
Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare?

Aşezare. Africa de Sud cuprinde toată partea îngustă a Africii, situată la sud de Depresiunea Zair şi Regiunea Africa de Est.

1. Relieful Africii de Sud este foarte variat. În partea centrală a regiunii se află o depresiune înconjurată de podişuri, iar în partea sud-estică se înalţă munţii.

Regiunea depresionară, care ocupă cea mai mare parte a regiunii, se numeşte **Depresiunea Kalahari.** Ea este înconjurată de podişuri marginale înalte. Aceste podişuri coboară în trepte abrupte spre zona litorală a Oceanului Indian. Privite dinspre ocean, povîrnişurile podişului par a fi adevăraţi munţi, cunoscuţi sub denumirea de **Munţii Scorpiei.** Înălţimea acestora depăşeşte în unele locuri 3 000 m.

Regiunea muntoasă ocupă partea de sud şi este alcătuită din culmile paralele ale munţilor **Cap.** Între culmile acestor munţi se întîlnesc numeroase depresiuni.

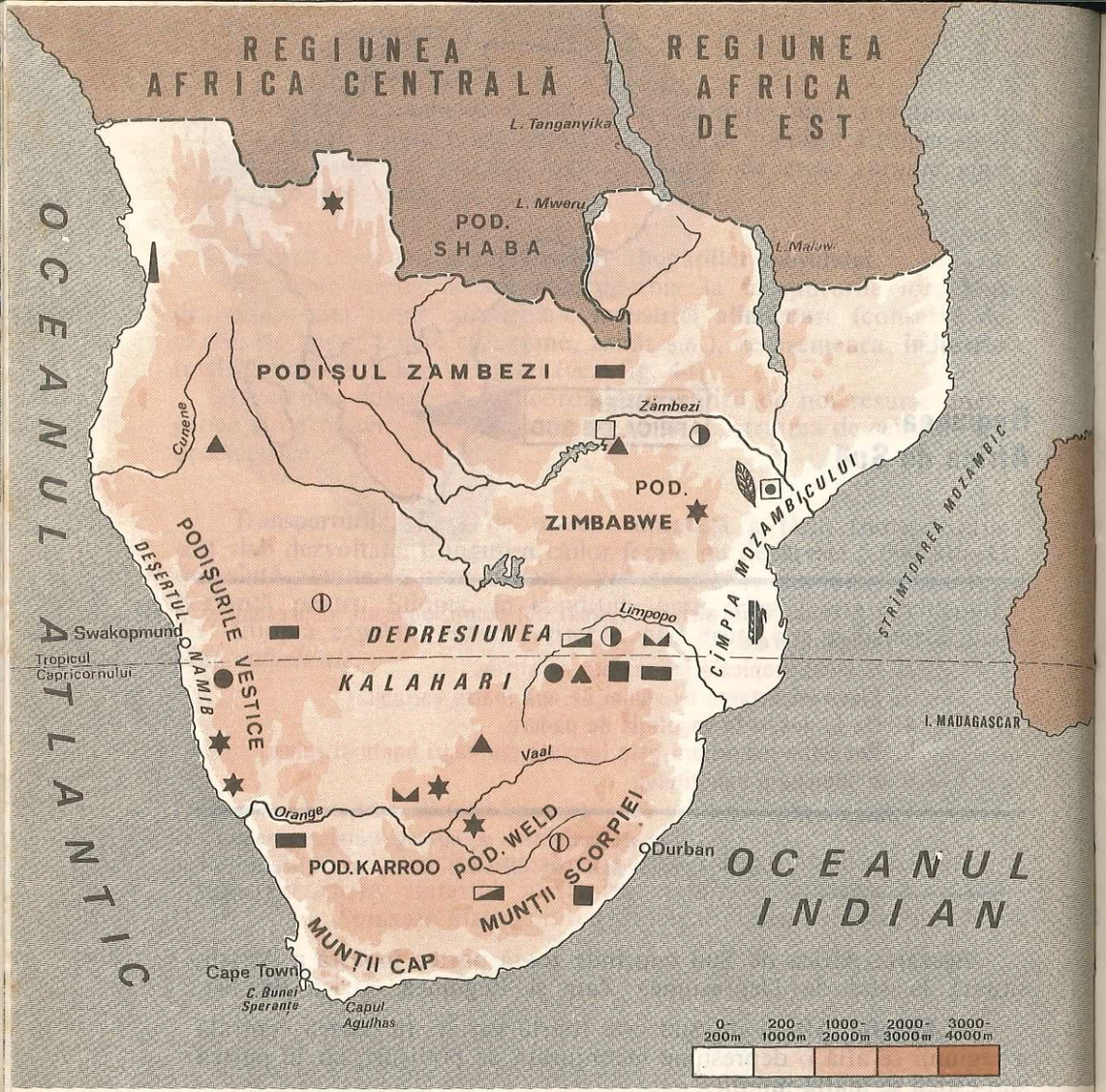

Fig. 46. **Africa de Sud — harta fizică şi economică.** Ce altă regiune a Africii poate fi comparată cu Regiunea Africii de Sud sub aspectul reliefului şi al bogăţiilor minerale? Localizaţi pe hartă principalele resurse de subsol.

De-a lungul ţărmului se întinde o **cîmpie litorală** mai îngustă pe ţărmul vestic şi mai lată pe cel răsăritean (Cîmpia Mozambicului).

Bogăţii minerale. Subsolul Africii de Sud este foarte bogat în zăcăminte de **aur, diamante, cărbune, mangan, platină, uraniu** şi **fier.**

2. Clima. Precizaţi factorii care condiţionează clima. Cum se manifestă aceşti factori în partea sudică a Africii şi ce caractere imprimă climei?

În funcţie de aşezarea geografică, Africa sudică are o climă **tropicală,** cu excepţia capătului extrem sudic al Africii, unde se întîlneşte o climă **mediteraneană.** În formarea climei intervin însă şi alţi factori, şi anume: înălţimea reliefului şi orientarea acestuia, cît şi curenţii oceanici din vecinătatea coastelor. Astfel, Depresiunea Kalahari aparţine *climatului tropical uscat.* Rama de podişuri care înconjură depresiunea are o *climă de trecere de la cea tropicală uscată* la cea *subecuatorială. Cîmpia litorală* din vecinătatea Oceanului Indian are o *climă caldă* şi *umedă,* influenţată de curentul cald al Mozambicului şi de alizeul de sud-est, care aduce umezeala dinspre ocean.

Pe coasta Oceanului Atlantic, spre deosebire de litoralul Oceanului Indian, clima este mai rece şi *foarte uscată.* Precipitaţiile nu depăşesc 70—100 mm şi vegetaţia dispare treptat. Aici este *Deşertul Namib.* Părţile sudice de la poalele *Munţilor Cap* au o climă subtropicală, cu ierni blînde şi ploioase, cu veri călduroase şi secetoase (v. fig. 47).

Apele. Volumul de apă al fluviilor se schimbă în funcţie de cantitatea de precipitaţii pe care o primesc regiunile pe care le traversează. Datorită reliefului accidentat, cursul apelor prezintă numeroase repezişuri şi cascade, nefiind bune pentru navigaţie. Cele

Fig. 47. **Africa de Sud.**
Repartiţia precipitaţiilor anuale. Explicaţi de ce partea estică primeşte cea mai mare cantitate de precipitaţii, iar cea vestică foarte puţine?

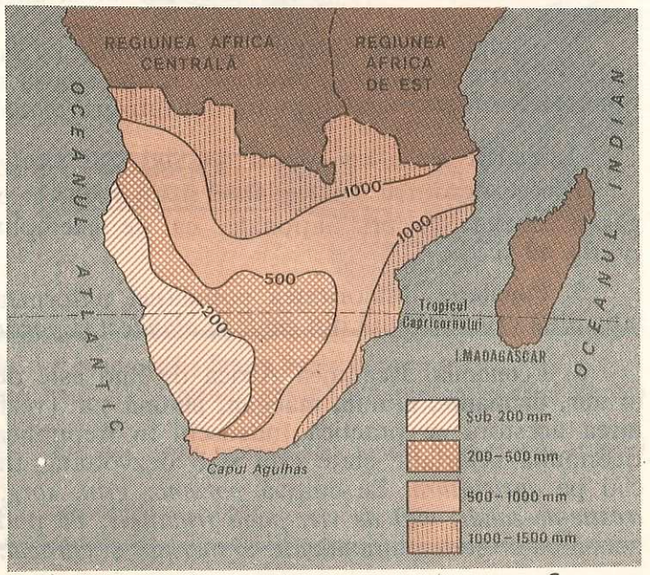

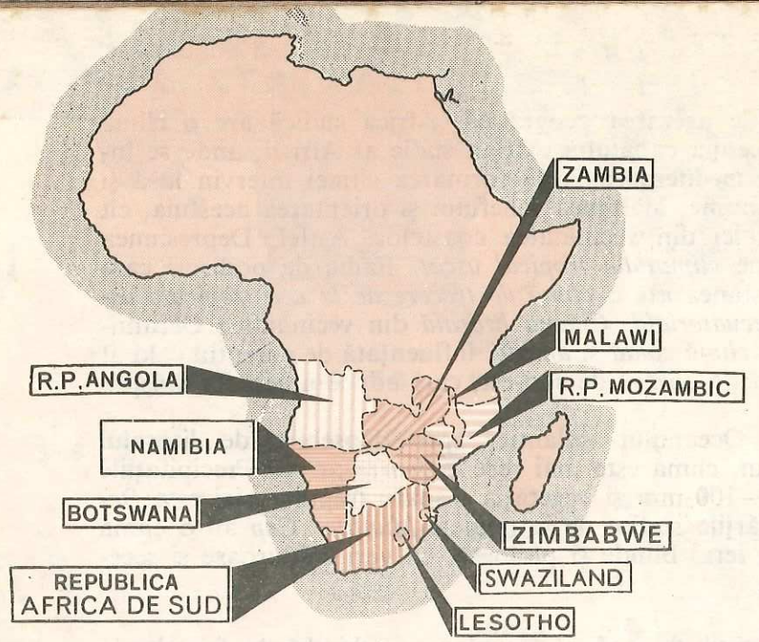

Fig. 48. Statele Regiunii Africa de Sud.

mai lungi fluvii, cu un volum de apă mai bogat, sînt: **Zambezi** şi **Limpopo,** ambele vărsîndu-se în Oceanul Indian, iar în Oceanul Atlantic, **Orange.** Pe Zambezi au fost construite cîteva mari hidrocentrale.

4. Vegetaţia şi animalele. În partea nordică a depresiunii Kalahari se dezvoltă o vegetaţie de *stepă cu tufişuri.* În sud-vestul acestei depresiuni apare deşertul. Podişurile care înconjură depresiunea Kalahari au o *vegetaţie de stepă,* iar în unele podişuri, de *savană.*

În Cîmpia Mozambicului apar *pădurile cu liane* asemănătoare în mare parte *pădurilor ecuatoriale,* iar pe coasta sudică se dezvoltă vegetaţia *mediteraneană,* formată din tufişuri *(maquis).*

Animalele specifice Africii de Sud sînt *antilopele* şi *zebrele.*

Pentru ocrotirea unor plante şi animale, în această regiune se găsesc cîteva parcuri naţionale, ca de exemplu *Wankie, Kruger* (v. fig. 49 şi 51).

5. Populaţia. Majoritatea populaţiei o formează negrii. Populaţia albă este alcătuită din *englezi, olandezi* şi *portughezi.*

6. Economia. Regiunea Africa de Sud este deosebit de bogată în **aur, diamante, uraniu, mangan, platină** ş.a. (vezi fig. 46). Exploatarea acestora se practică îndeosebi în Republica Africa de Sud. Economia celorlalte state este slab dezvoltată, fiind axată în special pe *agricultură.* Se cultivă *porumb, grîu, sorg, cartofi, arahide, trestie-de-zahăr, viţă de vie, pomi fructiferi.* Pe podişuri locuitorii se ocupă cu creşterea animalelor: *oi merinos* şi *caracul, bovine* şi *porci.*

Împărţirea politică. Studiaţi figura 48 şi spuneţi care sînt statele din Regiunea Africa de Sud.

Majoritatea statelor aparţinînd Africii de Sud şi-au cucerit independenţa politică. În altele populaţia duce o intensă luptă pentru eliberarea naţională. În Republica Africa de Sud s-a constituit un regim al minorităţii albe, care asupreşte populaţia băştinaşă.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt caracteristicile Africii de Sud în privinţa reliefului, climei şi vegetaţiei?
2. Urmăriţi principalele fluvii. La ce pot fi utilizate?
3. Care sînt principalele resurse ale Africii de Sud?
4. Localizaţi pe hartă statele componente ale Regiunii Africa de Sud. Arătaţi capitalele lor.

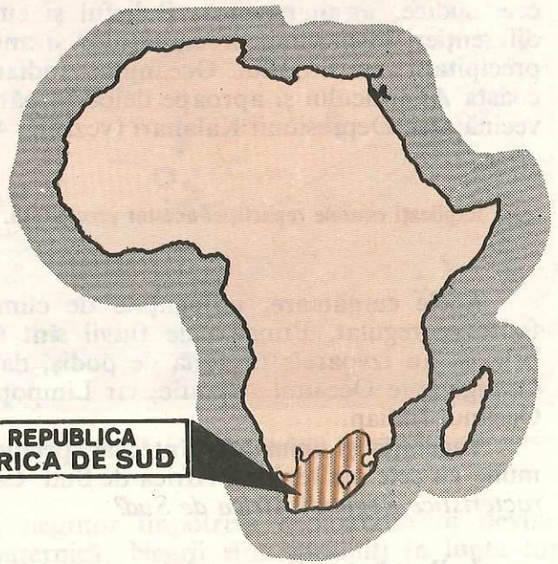

Republica Africa de Sud

1. Relief, un imens podiş foarte bogat în minereuri.
2. O climă tropicală şi mediteraneană puternic influenţată de curenţii oceanici.
3. O ţară a negrilor, unde aceştia sînt supuşi unei crunte asupriri rasiale.
4. O ţară a mineritului şi a lînei.

Aşezarea. Analizaţi harta fizică a Regiunii Africa de Sud şi răspundeţi:

Suprafaţa, 1 221 000 km²

Ce aşezare are Republica Africa de Sud în cadrul continentului Africa? Ce coordonate geografice străbat teritoriul Republicii Africa de Sud? Ce consecinţe decurg din aşezarea sa geografică?

Podişul are o înălţime de 1 000—1 500 m.

1. Relieful. Forma predominantă de relief este podişul, care se termină spre est cu **Munţii Scorpiei.** Munţii coboară în trepte spre ocean, terminîndu-se cu o îngustă **cîmpie litorală** (v. fig. 49).

Partea nordică, fiind o continuare a Depresiunii Kalahari, are o înălţime joasă. Spre sud se află **Podişul Karroo** dominat de **Munţii Cap.**

Bogăţii minerale. Subsolul Republicii Africa de Sud conţine mari zăcăminte de **aur** şi **argint, diamante, cărbuni, platină, mangan, fier** şi **uraniu.** Republica Africa de Sud se situează printre cele mai bogate ţări ale continentului Africa.

2. Clima. În părţile nordice clima este **tropicală uscată,** iar în cele sudice, **mediteraneană.** Relieful şi curenţii oceanici determină diferenţieri în privinţa precipitaţiilor şi anume: o mare cantitate de precipitaţii pe litoralul Oceanului Indian, puţine precipitaţii pe coasta Atlanticului şi aproape deloc în părţile de nord-vest aflate în vecinătatea Depresiunii Kalahari (vezi fig. 47).

Explicaţi cauzele repartiţiei acestor precipitaţii.

Apele curgătoare, influenţate de climă, au un volum de apă foarte neregulat. Principalele fluvii sînt **Orange** şi **Limpopo.** Ambele îşi au izvoarele în zona de podiş, dar curg în direcţii diferite, Orange spre Oceanul Atlantic, iar Limpopo spre est, vărsîndu-se în Oceanul Indian.

Vegetaţia şi **animalele** sînt cele specifice zonelor de climă şi comune cu cele ale regiunii Africa de Sud. *Ce plante şi animale sînt caracteristice Regiunii Africa de Sud?*

30 mil. locuitori Densitatea, 25 locuitori pe km²

3. Populaţia. Din totalul populaţiei *albi* reprezintă 17% dar ocupă 87% din teritoriu şi majoritatea bogăţiilor ţării. Alte grupe, formate din *metişi* şi *imigranţi* din Asia, reprezintă 12% şi locuiesc în aşezări separate, răspîndite răzleţ în regiunile locuite de albi. Restul populaţiei formată din africani de culoare şi care constituie fondul băştinaş (peste 70%) este silită să trăiască în 10 rezervaţii numite *bantustane,* situate în partea de est a ţării. Populaţia de rasă albă este de origine *engleză* şi *olandeză* (buri). Negrii sînt supuşi la cea mai cruntă asuprire rasială şi la o exploatare nemiloasă. Datorită acestei situaţii ura negrilor împotriva exploatatorilor devine din zi în zi tot mai puternică. Negrii sînt sprijiniţi în lupta lor dreaptă pentru egalitate socială, de ţările socialiste, de toate popoarele progresiste ale lumii.

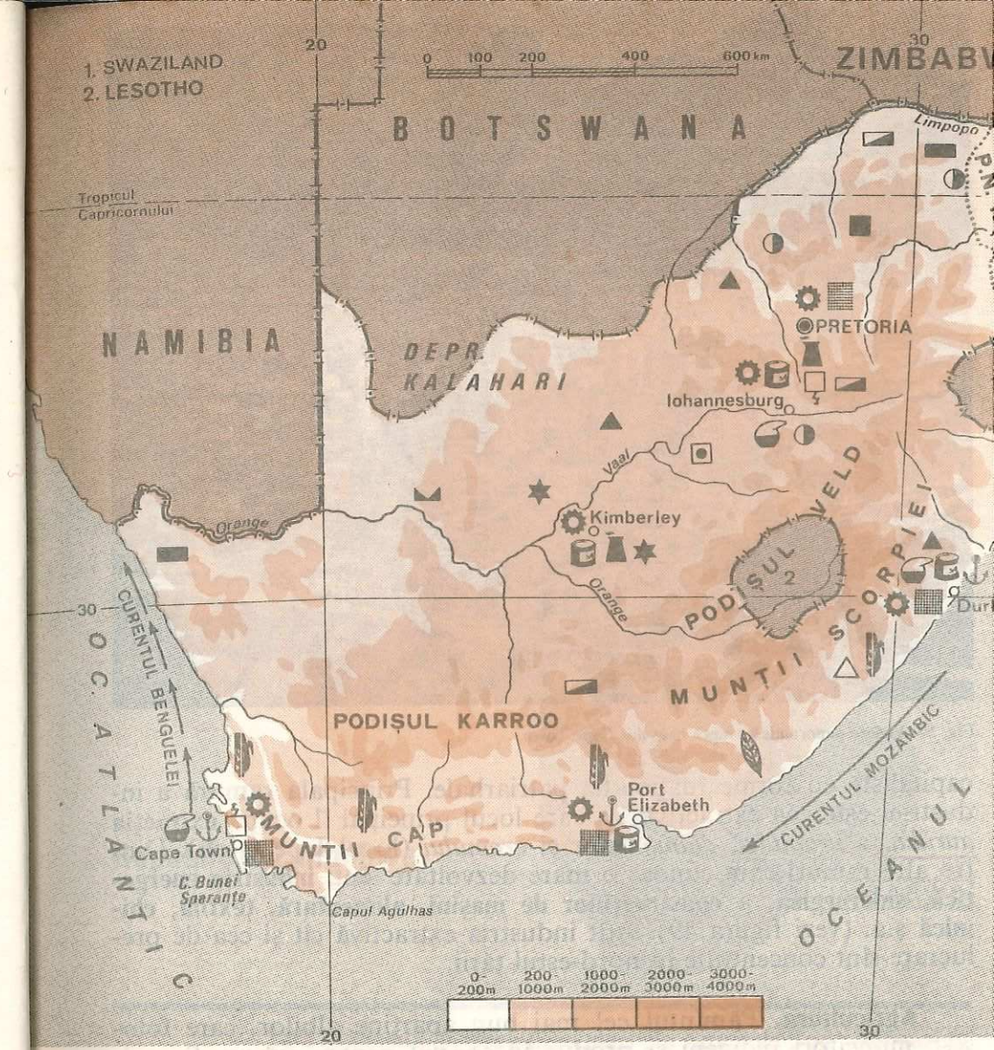

Fig. 49. **Republica Africa de Sud — harta economică.** Localizaţi pe hartă principalele centre economice.

Oraşele mai importante. Capitala ţării este oraşul **Pretoria.** Printre oraşele mai însemnate sînt şi **Johannesburg, Cape Town, Durban** etc. (vezi fig. 49 şi 50).

4. Economia. *O ţară a mineritului şi a lînei.*

Republica Africa de Sud este o ţară *industrial-agrară dezvoltată.* În economia ei se împletesc forme avansate ale producţiei

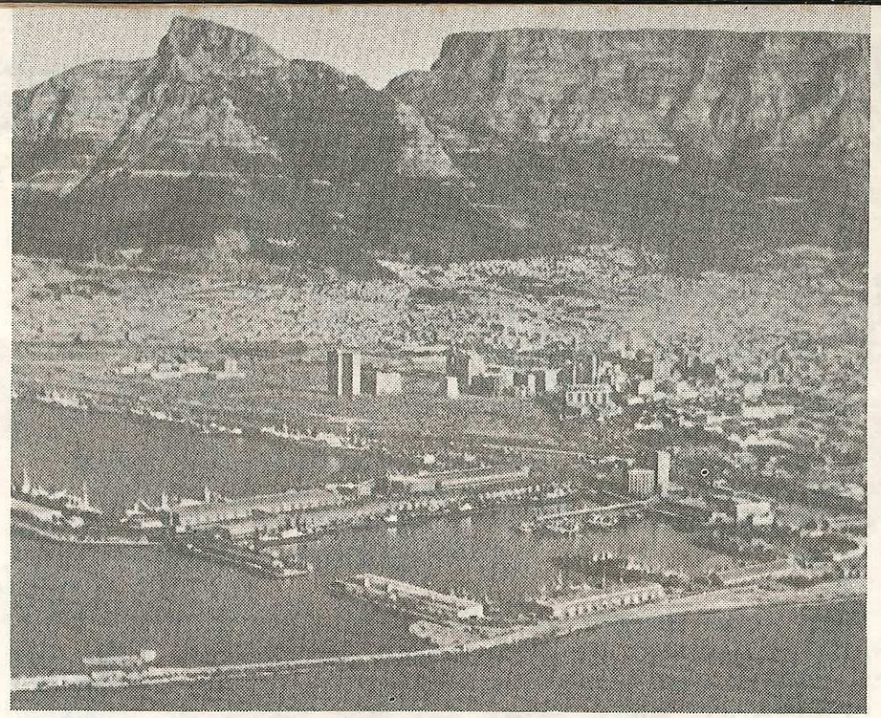

Fig. 50. Vedere panoramică asupra oraşului Cape Town.

capitaliste cu forme înapoiate, patriarhale. Principala ramură a industriei este cea extractivă, în care locul principal îl ocupă **extracţia** *aurului,* a *uraniului, diamantelor* şi *cromului* (locul I pe Glob). Dintre alte ramuri care cunosc o mare dezvoltare sînt: **industria energetică, siderurgică,** a **construcţiilor de maşini, alimentară, textilă, chimică** ş.a. (vezi figura 49). Atît industria extractivă cît şi cea de prelucrare sînt concentrate în nord-estul ţării.

Primul loc pe glob ca producţie

Agricultura. Pămîntul cel mai bun aparţine albilor, care folosesc muncitori indigeni şi produc în special pentru export. Se cultivă *porumb, grîu, sorg, tutun, cartofi, arahide, trestie-de-zahăr, viţă de vie, pomi fructiferi, citrice, bumbac.* Aceste culturi se practică mai ales în cîmpia de pe ţărmul Oceanului Indian. Un loc deosebit în agricultură îl ocupă creşterea animalelor, în special a *oilor merinos* şi *caracul.*

Producţia de lînă locul patru în lume

Transportul şi comerţul. Republica Africa de Sud are o reţea de transporturi bine dezvoltată. Legăturile interne se realizează cu ajutorul căilor ferate şi al şoselelor. Acestea sînt orientate spre porturile de pe ţărmul oceanului. **Exportă** lînă, crom, mangan, diamante, diverse produse industriale şi agricole.

România nu întreţine nici un fel de relaţii cu Africa de Sud, datorită politicii rasiste şi de apartheid promovată de guvernul acestui stat.

ÎNTREBĂRI

1. Care este specificul reliefului, climei şi vegetaţiei Republicii Africa de Sud?
2. Cu ce altă regiune a Africii ar putea fi comparată Republica Africa de Sud, sub aspectul reliefului şi al climei?
3. Care este specificul economiei Republicii Africa de Sud?

Republica Zimbabwe

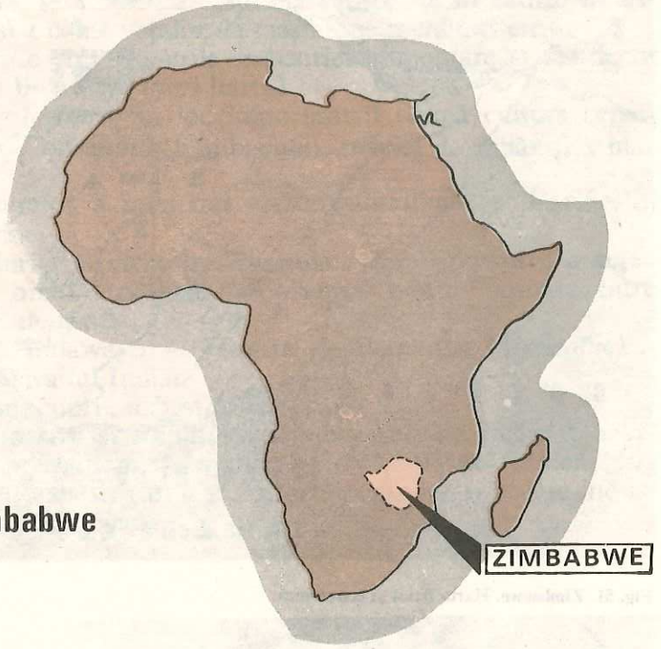

— Ţară mărginită de două fluvii mari ale Africii de Sud : Zambezi la nord şi Limpopo la sud.
— Podişul, forma de relief predominantă, bogat în zăcăminte minerale.
— Clima influenţată de altitudine
— Economia este în curs de dezvoltare

1. **Aşezarea.** Republica Zimbabwe este situată în nordul regiunii Africa de Sud, fără ieşire la ocean.

Fostă colonie a Marii Britanii, devine independentă în anul 1980, în urma mişcării de eliberare dusă de poporul zimbabwe.

2. **Relieful** este format din podişuri vălurite, cu altitudine de peste 1000 m. Din zona centrală înălţimile cresc spre est, unde se află lanţuri muntoase cu vîrfuri ce depăşesc 2 500 m (Vf. Inyangani — 2 595 m).

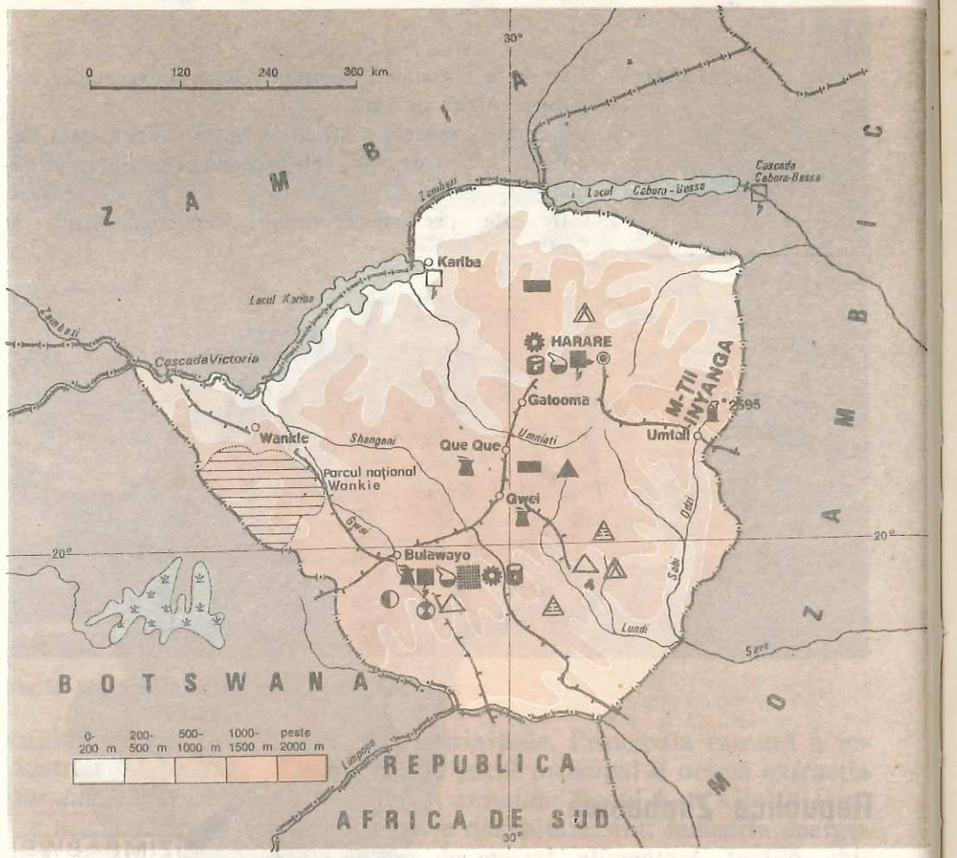

Fig. 51. Zimbabwe. Harta fizică şi economică

În vest relieful prezintă o mare netezime, suprapunîndu-se unui sector al Deşertului Kalahari.

Cele mai joase zone se află în nordul şi sudul ţării sub forma unor depresiuni străbătute de fluviile Zambezi şi Limpopo.

crom 2/3 din rezervele mondiale

Bogăţiile minerale sînt variate, Republica Zimbabwe ocupînd pentru unele dintre ele locuri importante în lume: *crom,* aur, cupru, *litiu,* azbest, nichel, fier, pietre preţioase.

Litiu — locul III pe Glob

3. **Clima** este tropicală, relativ uscată, moderată de altitudine. Precipitaţiile cresc din vest către estul ţării ajungînd în zona munţilor la 1 800 mm/an.

4. **Apele.** Reţeaua hidrografică cuprinde rîuri-afluenţi ai celor două fluvii — Zambezi şi Limpopo. Pe Zambezi, la graniţa cu statul Zambia, se află cascada Victoria şi unul dintre cele mai mari *lacuri de acumulare* din Africa.

Lacul Kariba cu o lungime de 225 km

5. **Vegetaţia şi animalele** sînt caracteristice zonei de climă tropicală. Pe podiş întîlnim savana, în cuprinsul căreia trăiesc elefanţi, antilope, lei, leoparzi, hiene; în zona înaltă din est cresc păduri cu

lemn preţios (mahon, teck, cedru). 60% din suprafaţa ţării este acoperită de păduri.

6. **Populaţia şi oraşele.** Majoritatea populaţiei (95%) o formează negrii, care trăiesc în zona centrală a ţării, pe podiş. Restul populaţiei este alcătuit din albi europeni, metişi şi asiatici.

Cel mai important oraş al ţării este **Harare** capitala ţării, situat în partea de nord-est, la o altitudine de 1 200 m.

7. **Economia.** S-au luat măsuri de înfiinţare a unor întreprinderi industriale de stat, se valorifică resursele subsolului în cadrul industriei metalurgice şi a construcţiilor de maşini, petrochimiei etc.

Mai dezvoltate sînt ramurile industriei alimentare şi textile în oraşele Harare şi Bulawayo (vezi harta).

În cadrul *agriculturii* un loc important îl ocupă cultura cerealelor (porumbul), tutunului, bumbacului, trestiei de zahăr şi a manioculuui.

Bogăţia păşunilor a favorizat creşterea animalelor: bovine, oi pentru lînă, caprine.

8. **Transporturile şi comerţul** Republica Zimbabwe are o reţea de transporturi bine dezvoltată ce asigură legături uşoare între principalele zone ale ţării.

Calea ferată Bulawayo — Harare — Beira (în Mozambic) îi asigură ieşire la Oceanul Indian.

Exportă crom, cupru, azbest, tutun, carne etc.

Între ţara noastră şi Republica Zimbabwe s-au încheiat acorduri de cooperare economică, tehnică şi culturală pe termen lung (importăm nichel, azbest, tutun şi exportăm maşini şi utilaje industriale, îngrăşăminte chimice).

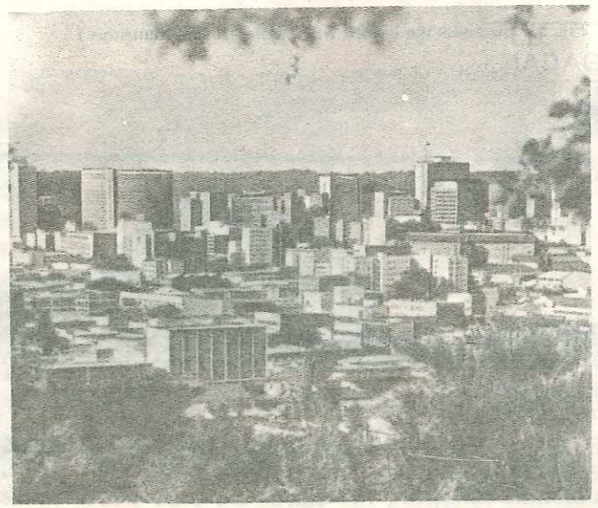

Fig. 52. Vedere din Harare

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care este forma de relief dominantă?
2. Stabiliţi pe hartă direcţia de curgere a principalelor ape şi locul lor de vărsare.
3. Ţinînd seama de configuraţia reliefului, spuneţi cum pot fi valorificate apele ţării.

ŞTIAŢI CĂ...

— În vorbirea locală cuvîntul „Zimbabwe" înseamnă „casă de piatră"?
— Cea mai mare concentrare de rinoceri negri din Africa se află într-o rezervaţie de vînătoare din republica Zimbabwe?

Africa insulară

Analizaţi harta fizică a Africii şi răspundeţi:
— Care sînt principalele insule ale Africii?
— În cuprinsul căror mări şi oceane se află aceste insule?

1. *Africa este un continent sărac în insule.*
2. *După originea lor sînt trei categorii de insule:*

a) *continentale,* adică s-au desprins din trupul continentului Africa (de exemplu, Insula Madagascar şi Socotra);
b) *coraligene,* formate din schelete de corali (Amirante şi Seychelles);
c) *vulcanice,* adică formate în urma erupţiilor vulcanice submarine (Azore, Madeira, Capului Verde şi insulele din Golful Guineea).

Fig. 53. **Un aspect din insulele Mascarene.** (Insula Mauritius)

Ca întindere, insulele africane sînt mici, excepţie făcînd doar *Insula Madagascar,* una dintre cele mai mari insule ale globului.

Clima acestor insule este **oceanică,** caldă sau mai rece, în funcţie de curenţii care le scaldă, cît şi de apropierea sau depărtarea de Ecuator. Solul, la cele mai multe din ele fiind de natură vulcanică, este fertil şi bun pentru cultivarea unor plante ca: *cereale, tutun, trestie-de-zahăr* ş.a., cît şi a *pomilor fructiferi (cocotieri, arborele de cafea, citricele* etc.).

Populaţia insulelor Africane se ridică la 12 milioane de locuitori, fiind formată din *negri, malgaşi* şi *europeni* (francezi, englezi, portughezi şi spanioli).

Dintre toate insulele continentului Africa, cea mai importantă este Insula Madagascar.

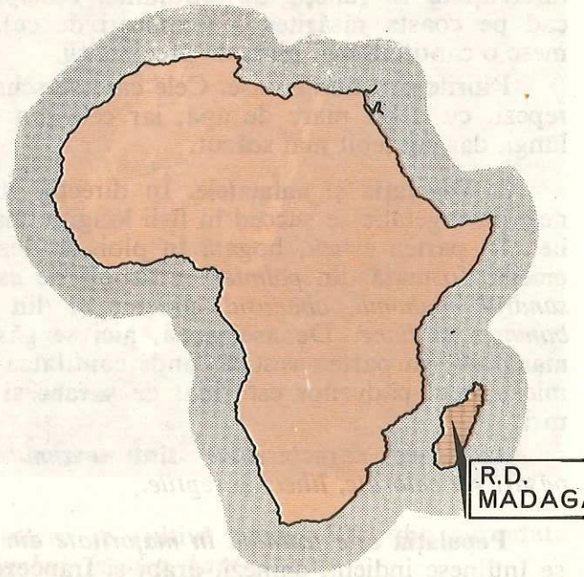

Republica Democratică Madagascar

1. **Cea mai mare insulă a Africii, cu un relief alcătuit în cea mai mare parte dintr-un podiş înalt.**
2. **O climă variată şi o reţea hidrografică densă.**
3. **O vegetaţie foarte bogată şi variată.**
4. **Ţara cuişoarelor, vaniliei şi piperului.**

Aşezare. Analizaţi harta Africii şi spuneţi în ce parte a Africii şi în care ocean se află insula Madagascar.

1. Relieful. *Insula Madagascar este cea mai mare insulă a Africii.* Are un relief alcătuit dintr-un *podiş înalt.* Suprafaţa podişului este foarte fragmentată de rîuri, care au săpat văi adînci şi din loc

în loc este presărată cu **conuri vulcanice.** Partea estică a podişului coboară în trepte abrupte spre o îngustă *cîmpie litorală* desfăşurată de-a lungul Oceanului Indian. Partea vestică coboară lin spre ţărm, terminîndu-se cu o regiune de dealuri joase şi o cîmpie nisipoasă.

Bogăţiile minerale. Subsolul ţării conţine importante bogăţii minerale formate din **grafit, minereu de uraniu** şi **diamante.**

Primul loc în lume ca rezerve

2. Clima şi apele. Gîndiţi-vă şi spuneţi ce factori influenţează clima acestei insule.

Alizeul de sud-est şi relieful înalt imprimă climei un aspect variat. Astfel, în regiunile de litoral, căldura se menţine ridicată tot timpul anului, pe cînd în interior, unde relieful este înalt, aceasta se diferenţiază în funcţie de altitudine. Precipitaţiile cele mai bogate cad pe coasta răsăriteană (explicaţi de ce). Regiunile vestice primesc o cantitate mai mică de precipitaţii.

Rîurile sînt numeroase. Cele care se scurg spre est sînt scurte şi repezi, cu debit mare de apă, iar cele din partea vestică sînt mai lungi, dar cu debit mai scăzut.

3. Vegetaţia şi animalele. În direcţia sud-vest — nord-est zonele de vegetaţie se succed în fîşii longitudinale, după formele de relief. În partea estică, bogată în ploi, se dezvoltă **pădurea tropicală umedă,** formată din *palmieri* şi arbori de esenţe preţioase ca: *palisandrul, mahonul, abanosul,* precum şi din numeroase desişuri de *bambuşi* şi *liane.* De asemenea, aici se găsesc pe ţărm **păduri de mangrove.** În partea vestică, unde cantitatea de precipitaţii este mai mică, locul pădurilor este luat de **savane** şi **stepe uscate** cu arbori rari.

Animalele caracteristice sînt: *maimuţele,* diferite specii de *păsări viu colorate, lilieci* şi *reptile.*

Populaţia *este formată în majoritate din malgaşi.* În număr mic se întîlnesc indieni, chinezi, arabi şi francezi. Cea mai deasă populaţie se află în partea centrală (în capitala ţării **Antananarivo**), în special în zona podişului. Oraşul *Tamatave,* de pe coasta de răsărit, este cel mai însemnat port maritim.

Cuişoare, locul doi în lume ca producţie. Vanilia 80% din producţia mondială

4. Economia. Cucerirea independenţei a însemnat începutul trecerii la o dezvoltare economică mai dinamică, avînd ca obiective centrale creşterea producţiei agroalimentare, întărirea industriei miniere şi uşoare, modernizarea reţelei feroviare şi diversificarea culturilor agricole. *Baza economică o formează agricultura.* În agricultură se apreciază că cooperativizarea constituie factorul esenţial al transformărilor înnoitoare care să genereze noi relaţii de producţie sociale, lipsite de exploatare. Pentru export se cultivă: **cuişoare, cafea, vanilie, piperul, trestia-de-zahăr, tutunul** ş.a.

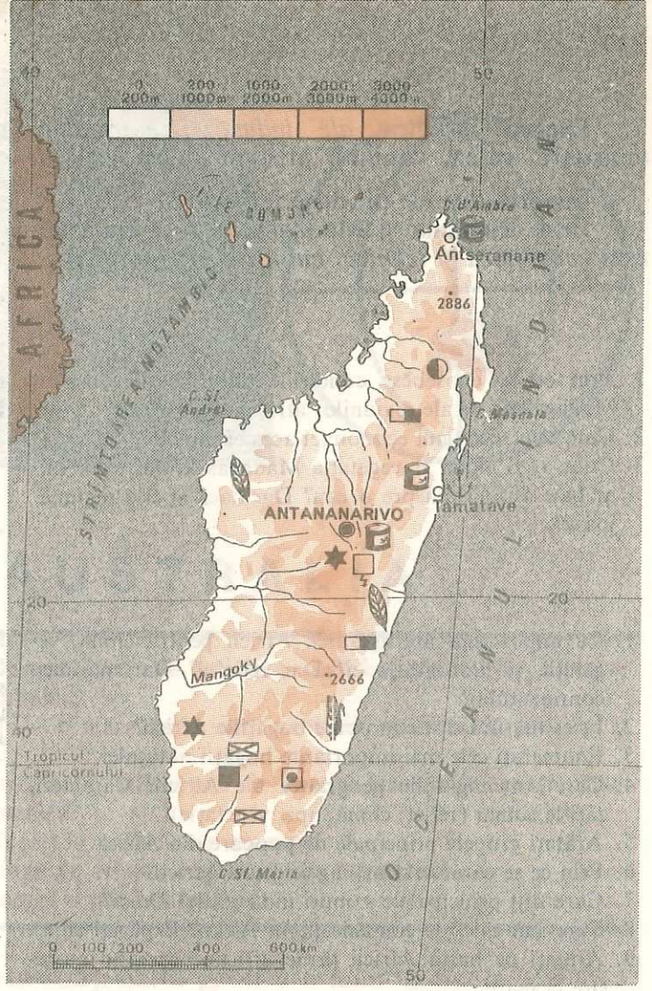

Fig. 54. **Republica Democratică Madagascar — harta fizică şi economică.** Priviţi harta şi spuneţi: cum se prezintă relieful şi ce consecinţe decurg pentru climă şi vegetaţie?

Pentru consumul intern se cultivă *orezul* 50% din suprafaţa cultivată, *maniocul, porumbul, fasolea, batatele* ş.a.

În privinţa creşterii animalelor, această ţară se află printre primele din Africa (bovine, ovine, caprine).

Industria. Dacă agricultura este baza economiei acestei ţări, industria este „motorul principal" al dezvoltării. În stadiul actual industria este axată pe **ramura extractivă.** Pe lîngă resursele amintite se mai exploatează: *fier, crom, petrol, cărbune, fosfaţi* şi *şisturi bituminoase.* Sînt în curs de dezvoltare şi alte ramuri ale industriei: **industria alimentară, industria textilă** etc.

Transportul şi comerţul. În interior şoselele asigură legăturile dintre diferitele localităţi ale ţării. Pentru legăturile externe se foloseşte atît transportul maritim cît şi cel aerian.

Exportă *produse ale industriei extractive, produse tropicale* (cuişoare, cafea, vanilie), precum şi *conserve de carne* şi *de peşte.*

Importă diverse produse fabricate.

Între **România** şi Madagascar s-au încheiat acorduri de *cooperare economică* şi *tehnică, culturală* şi *ştiinţifică.*

ÎNTREBĂRI ŞI EXERCIŢII

1. Prin ce se deosebesc condiţiile naturale ale Insulei Madagascar de ale regiunilor africane învecinate?
2. Care este specificul economiei acestei ţări?
3. Cum ar fi clima şi vegetaţia Madagascarului dacă nu ar bate alizeul dinspre ocean? Dar dacă ar fi o regiune joasă?

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII RECAPITULATIVE LA CONTINENTUL AFRICA

1. Ce importanţă are aşezarea Africii pentru clima, vegetaţia şi hidrografia ei? Dar relieful? Dar mărimea continentului?
2. În ce măsură sînt cunoscute bogăţiile Africii?
3. Enumeraţi cele mai importante bogăţii naturale!
4. Care sînt regiunile geografice ale Africii? Caracterizaţi-le sumar (relief, climă, ape, vegetaţie).
5. Arătaţi grupele principale de popoare din Africa.
6. Prin ce se caracterizează agricultura Africii?
7. Care sînt principalele ramuri industriale? De ce?
8. Cum sînt căile de comunicaţie în Africa? Explicaţi de ce.
9. Arătaţi pe harta Africii ţările africane care nu au ieşire la mare.
10. Vorbiţi despre perspectivele de dezvoltare a economiei ţărilor africane.

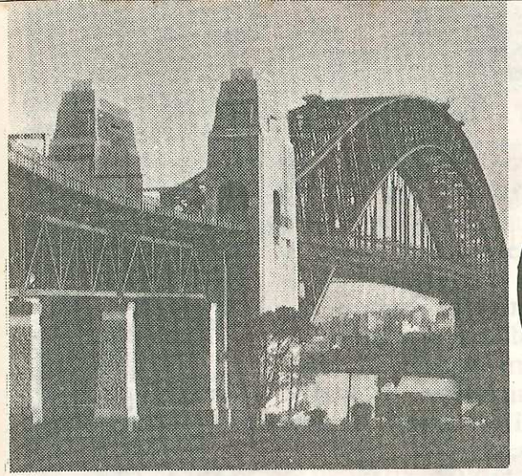

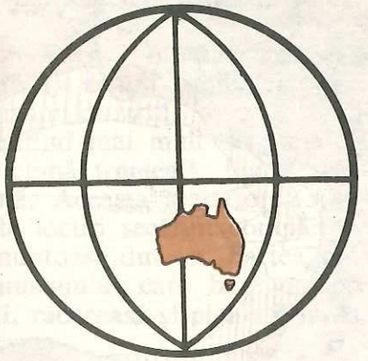

AUSTRALIA

1. **Un continent situat în emisfera sudică, întretăiat de Tropicul Capricornului.**
2. **Relieful — o mare depresiune centrală, străjuită de podişuri şi munţi.**
3. **Clima tropicală, influenţată de mările înconjurătoare şi vînturile musonice.**
4. **De la deşert la pădurile de eucalipţi.**
5. **O populaţie de origine engleză, puţin numeroasă.**
6. **O economie în plină dezvoltare.**

1. Aşezarea. Analizaţi harta politică a lumii şi figura 1. Observaţi poziţia geografică a Australiei faţă de Africa, faţă de celelalte continente şi de Ecuator.

Australia sau „Ţara Sudului", singurul continent care constituie o unitate statală, este aşezată în **emisfera sudică,** de o parte şi alta a Tropicului Capricornului. Prin aşezarea sa geografică, Australia se află la întîlnirea a două oceane (Pacific şi Indian), la mare distanţă de alte continente. Cel mai apropiat continent de Australia este Asia, de care se leagă printr-o „punte" cu o lungime de aproape 3 000 km, formată din insulele Arhipelagului Indonezian. Australia este un stat federal, alcătuit din şase state şi două teritorii (Teritoriul de Nord şi cel al capitalei). (Vezi harta politică a lumii).

Suprafaţa Australiei, comparativ cu a altor continente, este mică, fiind cel mai mic continent al Globului (vezi fig. 1).

Margini. Priviţi harta Australiei din Atlasul geografic general. Ce ape scaldă ţărmurile ei? Cum se prezintă linia ţărmului?

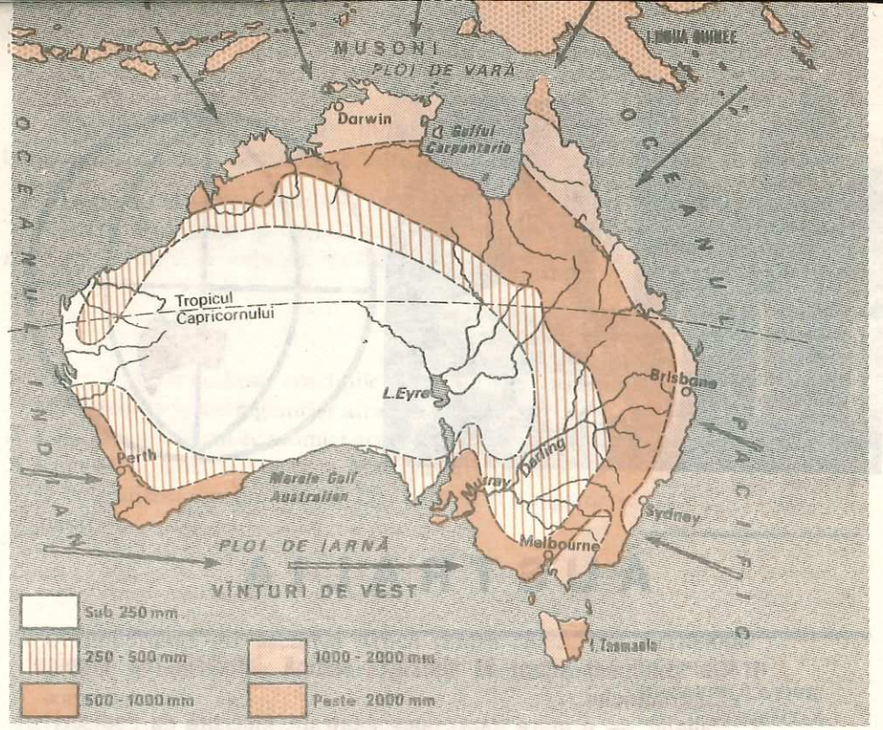

Fig. 55. **Australia. Harta precipitaţiilor atmosferice.** Observaţi că:
— interiorul continentului este lipsit de precipitaţii;
— regiunea muntoasă din est primeşte o cantitate de apă mult mai mare decît celelalte regiuni. De ce?

2. Relieful. Partea centrală a Australiei este o **depresiune** cuprinsă între *Golful Carpentaria* la nord şi *Marele Golf Australian* la sud (vezi harta fizică) Această depresiune poate fi împărţită în trei regiuni: o regiune nordică nisipoasă, acoperită cu o vegetaţie foarte săracă, una în centru, în care se află Lacul Eyre, de asemenea un semideşert şi una sudică foarte roditoare, drenată de fluviile *Murray* şi *Darling*.

Partea răsăriteană are un **relief înalt,** străbătut de la nord la sud, de *lanţul* **Munţilor Marii Cumpene de Ape** şi de **Alpii Australieni,** a căror înălţime ajunge la 2 230 m (Vîrful Kosciusko). Aceşti munţi coboară în trepte spre ocean unde se termină cu o cîmpie litorală îngustă.

Partea vestică este un podiş asemănător podişului african. Acesta ocupă mai mult de jumătate din suprafaţa Australiei, are o înălţime între 300 şi 400 m şi este aproape în întregime *un deşert*.

Bogăţii minerale. Analizaţi figura 58. Ce bogăţii minerale conţine subsolul Australiei? Unde sînt răspîndite aceste bogăţii?

3. Clima. *Trei factori geografici conturează clima Australiei:* aşezarea geografică pe Glob, mările înconjurătoare şi vînturile

musonice. Interferenţa acestora determină, pe teritoriul Australiei, mai multe feluri de climă.

Astfel, părţile de nord şi de nord-est au o climă **tropicală umedă,** în care temperatura este ridicată tot timpul anului, iar precipitaţiile sînt bogate, fiind aduse de musonii de vară.

Partea centrală şi de vest, reprezentînd mai mult de jumătate din întreg teritoriul Australiei, are o climă **tropicală, foarte secetoasă,** asemănătoare cu Sahara africană. Aceasta se datoreşte alizeului de sud-est, care ajunge în aceste locuri secătuit complet de umezeală, pe care o lasă pe coastele muntoase din est. Partea sud-estică a Australiei, aflată în calea musonului care bate dinspre ocean, are o **climă caldă în timpul verii, răcoroasă şi ploioasă iarna.**

Apele. Cunoscînd clima şi relieful, spuneţi caracteristicile reţelei hidrografice.

Dependentă de climă, reţeaua hidrografică este în general săracă. Vaste suprafeţe sînt complet lipsite de ape curgătoare. Rîuri cu apă multă se află în părţile nordice şi cele răsăritene unde plouă mult. Dintre acestea mai însemnat este **Murray** cu afluentul său **Darling,** care adună apele munţilor şi le poartă prin Marele Bazin Australian, spre Marele Golf Australian în care se varsă. Partea centrală a Australiei are ape curgătoare numai în timpul ploilor, iar în restul timpului seacă. Acestea se numesc *creek*-uri.

Cu ce ape din Africa se pot asemăna aceste creek-uri?

4. Vegetaţia şi animalele: Lipsită de precipitaţii, cea mai mare parte a podişului Australiei este un pustiu sau semipustiu, acoperit cu *tufişuri ghimpoase numit scrub,* ale căror frunze sînt ascuţite şi foarte tăioase.

Părţile de nord şi de nord-est, bogate în precipitaţii tot timpul anului, au o *vegetaţie de pădure* formată din *palmieri, liane, bananieri sălbatici* ş.a. Sud-estul ţării este acoperit de *păduri de eucalipt.* Regiunea de cîmpie, din partea centrală şi nordică, lipsită de vegetaţie în timpul secetei, după ploaie se acoperă cu o iarbă deasă, constituind o foarte bună păşune pentru creşterea oilor şi a vitelor cornute mari (vezi fig. 56).

Animalele sălbatice ale Australiei se deosebesc de ale altor continente. Aici s-au păstrat unele animale care în alte regiuni ale lumii au dispărut demult. Dintre aceste animale fac parte *cangurul* şi *ornitorincul.* Pădurile Australiei sînt foarte bogate în păsări: *papagali, vulturul alb, lebăda neagră, pasărea liră, struţul fără aripi* (emu), *pasărea paradisului.* Animalele domestice au fost aduse de către europeni. Astăzi cele mai numeroase sînt *oile* şi *cornutele mari.*

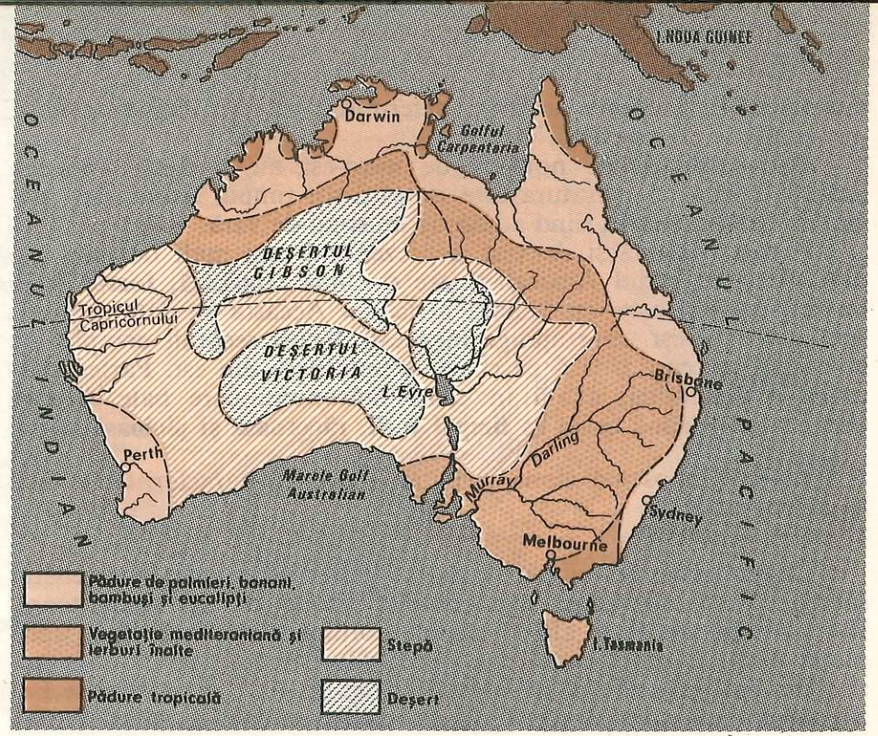

Fig. 56. **Australia — vegetația naturală.** Comparați această hartă cu cea a precipitațiilor. Explicați existența fiecărui tip de vegetație în funcție de climă și relieful regiunii respective.

15 000 000 locuitori. Densitatea 2 locuitori pe km²

5. Populația *este formată în marea lor majoritate din albi.* Descoperită tîrziu, Australia a fost cunoscută treptat. Primii săi locuitori albi care s-au stabilit aici au fost englezii în anul 1788. După descoperirea aurului, pe teritoriul Australiei au început să vină tot felul de aventurieri din Europa, cu scopul de a se îmbogăți cît mai repede. Aceștia au devenit mai tîrziu cultivatori. Deci populația actuală este formată din urmașii coloniștilor europeni, în special englezi. Acestei populații i se adaugă cea *băștinașă* reprezentată din *negri australieni,* în număr de aproape 50 000. Majoritatea populației băștinașe, găsită de europeni la venirea lor, a fost nimicită în timpul colonizării. Negrii australieni se deosebesc de negrii africani printr-o talie mai mică, o culoare mai deschisă a pielii și prin părul capului (lung și ondulat). Populația este foarte inegal răspîndită pe teritoriul Australiei (vezi fig. 58).

Cunoscînd condițiile naturale ale Australiei spuneți unde s-a concentrat majoritatea populației? Ce regiuni sînt lipsite de populație?

Majoritatea populației locuiește în orașe, în regiunile sudice și sud-estice, unde climatul este mai suportabil. Deși **agricultura** este o ramură foarte dezvoltată a economiei, populația rurală este puțin numeroasă (16%). Agricultura este în cea mai mare

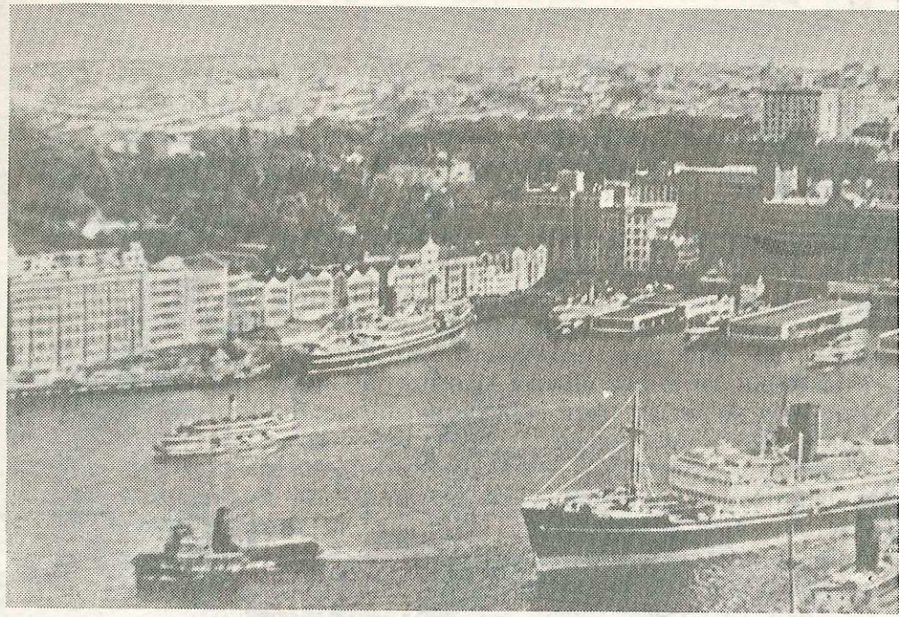

Fig. 57. Vedere din Sydney.

parte mecanizată și chimizată. Populația orășenească este concentrată în capitalele celor șase state în care este împărțit teritoriul Australiei.

Orașele principale sînt: **Sydney** (cu peste 3 milioane locuitori), port la Oceanul Pacific, este cel mai mare oraș al țării și principalul centru pentru exportul lînii; al doilea oraș ca mărime este **Melbourne,** de asemenea, port, prin care se efectuează o mare parte a schimburilor de mărfuri cu alte țări. Capitala țării este **Canberra,** cu un număr foarte mic de locuitori (200 000), în comparație cu celelalte două orașe amintite (vezi figura 58).

6. Economia. Australia este un stat capitalist cu o economie industrial-agrară dezvoltată. **Industria.** *Australia este o țară industrializată.* Cea mai importantă ramură a economiei o reprezintă industria. Pentru dezvoltarea industriei Australia folosește ca sursă de energie: **cărbunele, petrolul** și **energia atomică.**

Pe baza bogățiilor minerale s-a dezvoltat **industria minieră.** Se extrage *minereu de fier, cupru, argint, aur, cositor, cărbune, petrol, uraniu, bauxită, sare* ș.a. Principalele centre miniere se află în partea estică și vestică a țării.

Industria prelucrătoare este dezvoltată: **siderurgia, construcțiile de mașini:** *automobile, vapoare, mașini agricole, locomotive, avioane* ș.a. O mare dezvoltare cunoaște **industria electrotehnică** și cea **chimică.** Pe baza produselor agricole s-a dezvoltat **industria alimentară** și

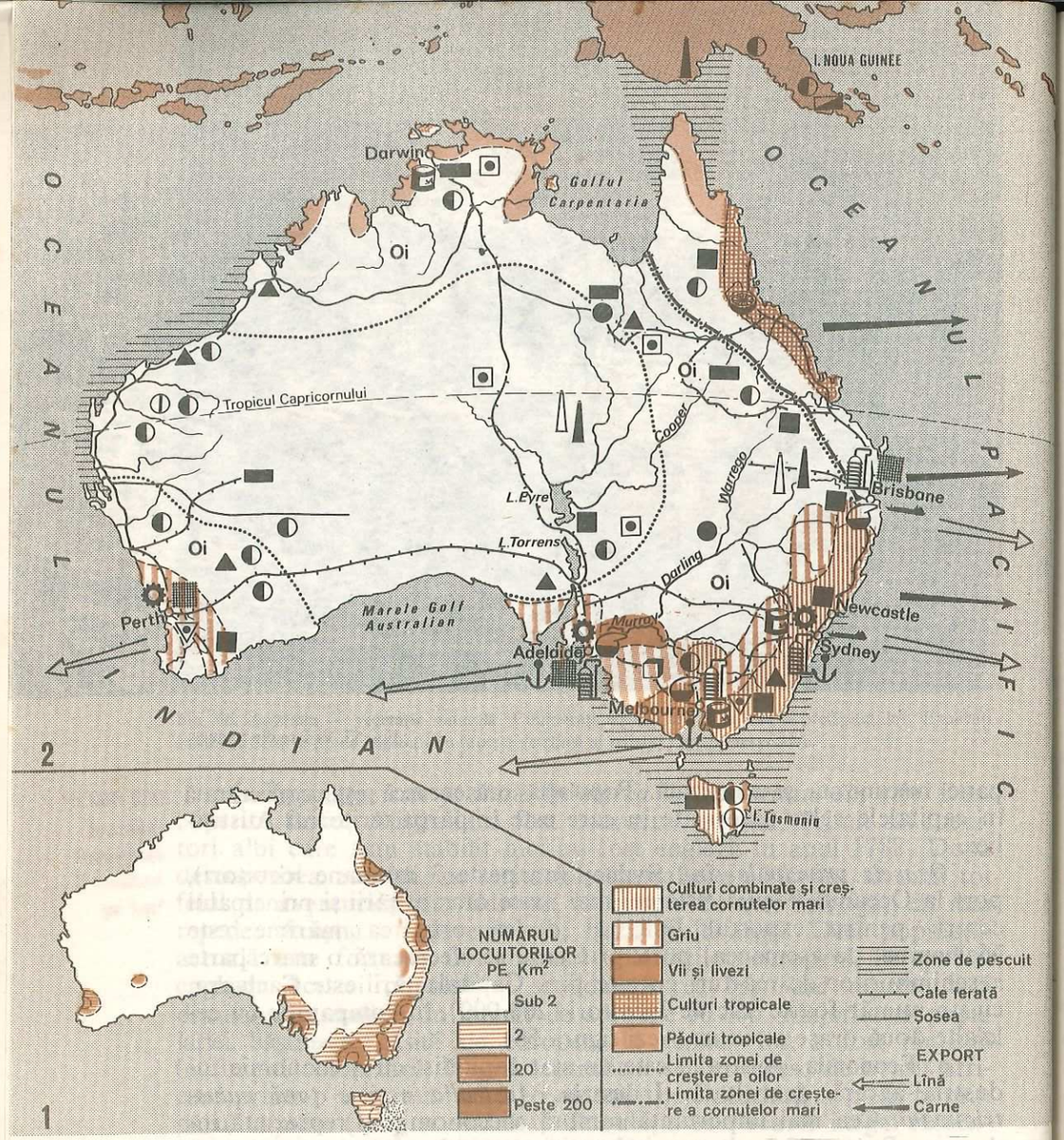

Fig. 58. **Australia.** 1. Harta populației.
2. Harta resurselor naturale și economică.
Analizați harta și răspundeți: în care regiuni populația este mai deasă? De ce? Localizați regiunile de creștere a animalelor! În ce regiuni cultura plantelor se îmbină cu creșterea animalelor? Cum explicați aceasta?
Localizați principalele orașe ale Australiei.

textilă. Se produc țesături de lînă, conserve de carne, zahăr și produse de panificație. Cele mai mari centre ale industriei sînt: *Sydney, Melbourne, Adelaide, Brisbane* etc. (vezi figura 58).

Agricultura rămîne încă o ramură de activitate importantă, Australia păstrîndu-și locul unui mare furnizor de cereale, carne și lînă pe piața mondială. Din suprafața Australiei se folosește pentru cultura plantelor circa 4%. Aproximativ jumătate din suprafață o reprezintă *pășunile. Ramura principală a agriculturii este creșterea animalelor: oi* și *cornute mari.* Creșterea animalelor este dezvoltată mai ales în partea de sud-est și sud a țării, ajungînd pînă în zona de deșert.

Cultura plantelor. Se practică în sud-est, unde precipitațiile sînt suficient de mari în tot timpul anului. Se cultivă *grîu, orz, ovăz, porumb, trestie de zahăr, bananieri, ananas, viță de vie* ș.a. În Tasmania se cultivă *citrice* și *pomi fructiferi (meri, peri, piersici* și *caiși).*

Transporturile. Rețeaua de transporturi este bine dezvoltată numai în regiunea populată, adică în părțile sud-estice ale Australiei. Restul teritoriului este în mare parte lipsit de căi de transport. Primul loc îl ocupă *transportul aerian.* Urmează *căile ferate* și apoi *șoselele* care fac legătura între căile ferate și porturile maritime. O deosebită atenție se acordă *transportului maritim.* În regiunile de coastă acesta asigură și legăturile dintre diverse orașe-porturi.

Comerțul. Principalul articol de **export** este *lîna* (primul loc în lume), *grîul, carnea, fructele* ș.a. Se exportă, de asemenea, *cărbuni, minereu de fier și unele produse ale industriei constructoare de mașini și ale industriei chimice.*

Importă produse industriale, în special unele *mașini, produse chimice* ș.a.

Cu țara noastră, Australia întreține relații comerciale intense. Exportă în România cărbuni cocsificabili, lînă, piei crude, carne congelată și importă din țara noastră mașini-unelte, tractoare, cauciuc sintetic, medicamente, țesături de in și cînepă.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Descrieți principalele forme de relief ale Australiei.
2. Cum este clima Australiei și de ce?
3. Care sînt principalele resurse ale subsolului?
4. Care este specificul economiei Australiei?

ȘTIAȚI CĂ...

— în Australia oile și vitele cornute au fost aduse din Europa? Ele reprezintă o bogăție de seamă a Australiei (133 milioane oi și circa 22 milioane cornute mari). Calculați cîte oi revin la un locuitor știind că populația este de 15 000 000 locuitori.

— în administrația Australiei intră și următoarele insule? Insula *Christmas,* Insulele *Cocos (Keeling),* Insula *Norfolk* și insulele *Heard* și *Macdonald* (vezi harta politică a lumii).

OCEANIA

1. **O grupare de arhipelaguri, de origine diferită, cu un relief variat, răspîndite în largul Oceanului Pacific.**
2. **Clima este caldă şi umedă.**
3. **O vegetaţie tropicală foarte bogată.**
4. **Economia este axată pe minerit şi cultivarea plantelor tropicale.**

Aşezarea. Analizaţi harta fizică a Australiei şi Oceaniei şi spuneţi:

Între ce coordonate geografice principale este aşezată Oceania? Ce consecinţe decurg de aici?

Suprafaţa 1 300 000 km²

1. În cuprinsul Oceanului Pacific, în partea de est şi de nord a Australiei, se află *numeroase insule,* care luate împreună poartă denumirea de Oceania. Majoritatea acestor insule se află la mare depărtare de continentul Australian, în lungul Oceanului Pacific, între cele două tropice. De aceea condiţiile fizico-geografice ale acestor insule sînt altele decît pe continent.

Dintre insule, cele mai mari sînt: **Noua Guinee** şi **Noua Zeelandă** (vezi harta Oceaniei). Celelalte sînt, în majoritatea lor, mici sau foarte mici ca întindere, grupate în arhipelaguri care cuprind uneori zeci de insule. Acestea sînt situate de-a lungul unor praguri submarine a căror orientare este de la nord-vest spre sud-est. Majoritatea insulelor mici au fost **formate din schelete de corali,** multe avînd formă de *atol,* aşezat pe vîrfurile sau povîrnişurile unor munţi submarini. Aşa sînt, spre exemplu, insulele *Marshall, Tahiti* ş.a.

Alte insule sînt de **origine vulcanică,** ca, de exemplu, insulele *Samoa, Hawaii* ş.a. Unele sînt de **origine continentală,** constituind blocuri uriaşe dintr-un vechi continent care în decursul timpului a fost acoperit de apele oceanului ca, de exemplu, *Noua Zeelandă* (partea sudică), *Noua Guinee, Noua Caledonie* ş.a.

Principalele arhipelaguri în care sînt grupate aceste insule sînt: **Melanezia,** în partea de vest, în apropierea Australiei; **Micronezia,** în partea de nord-vest; **Noua Zeelandă,** în sud şi **Polinezia,** în partea centrală şi estică.

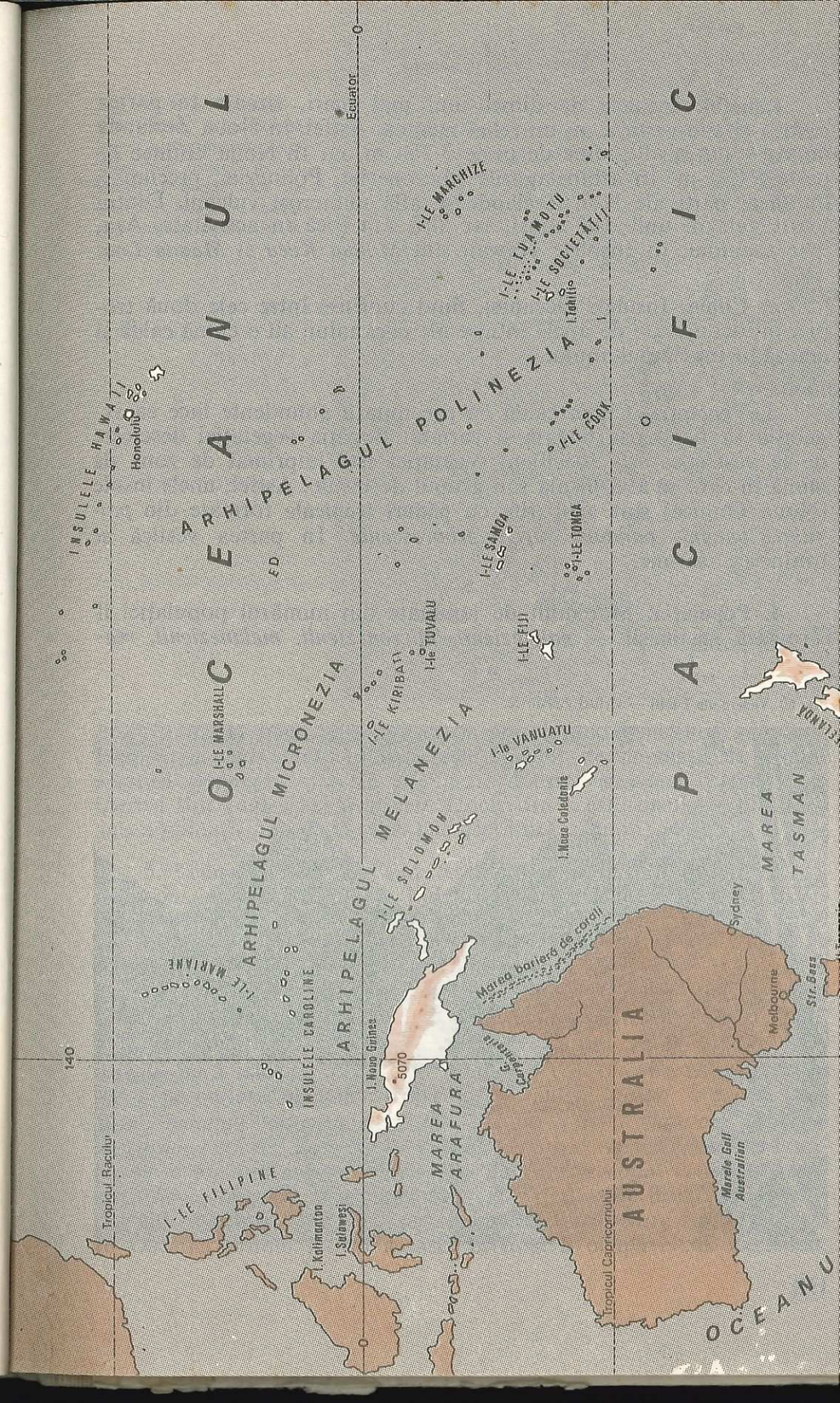

Fig. 59. **Oceania** cuprinde o sumedenie de insule dintre care cele mai cunoscute sînt arhipelagurile: *Micronezia, Melanezia* şi *Polinezia.*

Relieful. Insulele de dimensiuni mai mari, situate în partea vestică şi sud-vestică, au un **relief muntos.** Astfel, în Noua Zeelandă munţii ating o altitudine de peste 3 760 m, iar în Noua Guinee de peste 5 070 m. În arhipelagurile Micronezieі, Polineziei, precum şi în unele părţi ale Noii Zeelande se află numeroşi vulcani. Dintre aceşti vulcani unii sînt stinşi, iar alţii sînt încă în activitate. Aşa, spre exemplu, în Insulele Hawaii sînt *Mauna Keea* şi *Mauna Loa.*

2. Clima. Insulele Oceaniei, fiind cuprinse între cele două tropice şi înconjurate de apele întinse ale oceanului, au o climă **caldă** şi **umedă** în tot timpul anului.

3. Vegetaţia. Clima caldă cu precipitaţii abundente face ca vegetaţia să fie foarte bogată şi variată. Bogăţia vegetaţiei descreşte de la vest spre est. Specificul vegetaţiei este imprimat de zona de climă în care se află insula sau grupul de insule. Astfel, unele insule (Noua Guinee) sînt acoperite cu **păduri tropicale** formate din *palmieri, banani, bambus, ferigi arborescente.* În partea vestică se întîlnesc şi **savane.**

7 mil. locuitori

4. Populaţia. Mai mult de jumătate din numărul populaţiei îl formează **băştinaşii** — *polinezienii, micronezienii, melanezienii, ma-*

Fig. 60. **Vedere din Tahiti** — vîrfuri vulcanice.

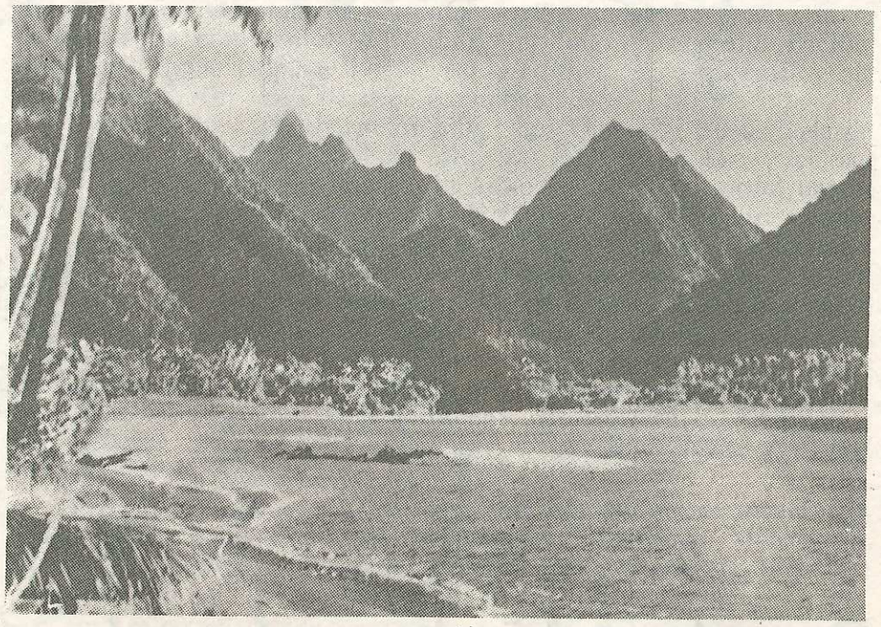

Fig. 61. **Noua Zeelandă — harta fizică şi economică.** Priviţi harta: observaţi întinderea Noii Zeelande pe latitudine şi spuneţi care din cele două insule are condiţii mai prielnice pentru dezvoltarea economică?

orii. Ocupaţia principală a acestor populaţii o constituie *pescuitul, vînătoarea, agricultura.* Restul este format de **populaţii de origine asiatică** *(japonezi, chinezi, filipinezi).* Dintre **europeni** cei mai numeroşi sînt *englezii* şi *francezii.* Unele din aceste insule se află încă sub dominaţie colonială (vezi harta politică a lumii).

5. Economia Oceaniei *este axată pe minerit şi cultivarea plantelor tropicale.* Ca urmare a îndelungatei stăpîniri coloniale economia Oceaniei este slab dezvoltată, excepţie făcînd doar Noua Zeelandă (v. fig. 61) în care economia se bazează pe agricultură şi pe industria prelucrării materiilor prime agricole şi minerale.

Cercetările efectuate pe teritoriul unor insule au scos la iveală însemnate **bogăţii de subsol** ca: *petrol, cărbune, fier, crom, argint, aur, mangan, zinc, plumb, fosfaţi.* Aceste bogăţii sînt exploatate încă în mică măsură. Principala ramură a economiei este **agricultura,** axată pe cultura plantelor tropicale. Se cultivă *trestia de zahăr, ananasul, bananul, arborele de cafea, orezul, tutunul, batatele, arborele de cacao, citricele, arborele de cauciuc, bumbacul* ş.a. Pe insulele coraligene se practică cultura *cocotierului din care se obţine copra* (miez de nucă de cocos uscat şi măcinat). În unele din aceste insule, un loc important în economie îl are **creşterea animalelor** *pentru carne şi lapte.* În Oceania primul loc în această privinţă îl ocupă Noua Zeelandă,

unde se cresc un mare număr de *oi* şi *cornute mari.* Este, de asemenea, o mare exportatoare de carne şi produse lactate.

Industria. Printre cele mai dezvoltate ramuri ale industriei se numără industria **extractivă** şi **alimentară.** Se extrag: *aur, mangan, argint, cositor* ş.a. Aceste bogăţii sînt folosite pentru consumul intern, unele fiind trimise în metropole pentru care Oceania constituie o sursă de materii prime. Industria alimentară este axată pe produse agricole. Se fabrică *conserve de carne, de fructe, brînzeturi* ş.a. Este dezvoltată, de asemenea, industria *conservelor de peşte.* S-au extins industria siderurgică, prelucrarea petrolului şi petrochimia, confecţii, încălţăminte, celuloză, hîrtie etc.

Industria constructoare de maşini se întîlneşte numai în Noua Zeelandă. Se fabrică *maşini agricole, vapoare* şi unele articole ale *industriei electrotehnice, material rulant, fabrici de prelucrare a laptelui, cărnii* etc.

Transporturile. Situaţia insulară a Oceaniei determină un anumit specific în privinţa transporturilor. Între categoriile de transporturi cele *maritime* ocupă primul loc. Obişnuiţi cu marea, locuitorii acestor insule sînt iscusiţi navigatori. Transporturile aeriene completează pe cele maritime.

Comerţul. Exportul se bazează în primul rînd pe **produsele agricole** şi apoi **produsele industriei miniere.** Astfel, un loc important la export îl ocupă *fructele tropicale, cafeaua, bumbacul.* **Noua Zeelandă exportă** mari cantităţi de **lînă** şi de **carne congelată. Importă** *produse fabricate.*

Noua Zeelandă ocupă locul III în lume, ca producătoare de lînă

Între România şi Noua Zeelandă sînt mai multe acorduri de cooperare şi colaborare în industria minieră, petrochimică, maşini, în agricultură, ingineriei seismice, schimburi comerciale etc.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Numiţi arhipelagurile care alcătuiesc Oceania.
2. Care este originea acestor insule? Daţi exemple.
3. Ce fel de climă şi vegetaţie au aceste insule? Explicaţi de ce.
4. Care sînt bogăţiile acestor insule?
5. Ce fel de economie are Oceania? De ce?

ANTARCTIDA

1. **Un continent în centrul căruia se află Polul Sud.**
2. **Un continent muntos acoperit de gheaţă.**
3. **O climă polară în care se înregistrează cele mai scăzute temperaturi de pe Glob.**
4. **Vegetaţie şi animale se întîlnesc doar pe ţărmul oceanului.**

1. Analizaţi figura 62 şi răspundeţi: Ce coordonate geografice delimitează marginile Antarctidei? Ce consecinţe geografice decurg de aici?

Aşezare. Antarctida ocupă aproximativ zona delimitată de Cercul Polar de Sud, fiind constituită dintr-o parte continentală şi dintr-o serie de insule aflate în apropierea continentului. Continentul împreună cu insulele din jur poartă numele de Antarctica. Este un continent cu totul izolat de celelalte continente.

Ca **suprafaţă** continentul Antarctida depăşeşte pe cea a Europei.

Primii navigatori care au atins ţărmurile Antarctidei au fost corăbierii ruşi *Bellingshausen* şi *Lazarev,* în anul 1820. Urmează apoi mai multe expediţii organizate de navigatori englezi, americani, francezi, norvegieni, care descoperă unele insule aflate în apropierea continentului. Între aceste expediţii se numără şi cea la care a participat *Amundsen* şi savantul român *Emil Racoviţă,* pe vasul Belgica. Secolul XX constituie o nouă etapă în cunoaşterea Antarctidei. Au loc acum tot mai multe încercări de pătrundere în interiorul Continentului. Într-una din aceste temerare încercări Amundsen reuşeşte să ajungă la Polul Sud. Adevărata cunoaştere a Antarctidei începe din anul 1955, cînd se stabileşte colaborarea pe plan internaţional pentru cunoaşterea noului continent. În prezent sînt peste 40 de staţiuni ştiinţifice permanente, amplasate, majoritatea din ele, pe ţărm, 4 în interior şi una chiar în punctul polului sud (vezi fig. 62).

2. Relieful. Antarctida are **un relief înalt,** depăşind toate celelalte continente ca înălţime medie (circa 1 500 m). Partea vestică este formată de *munţi înalţi,* care reprezintă o prelungire pe

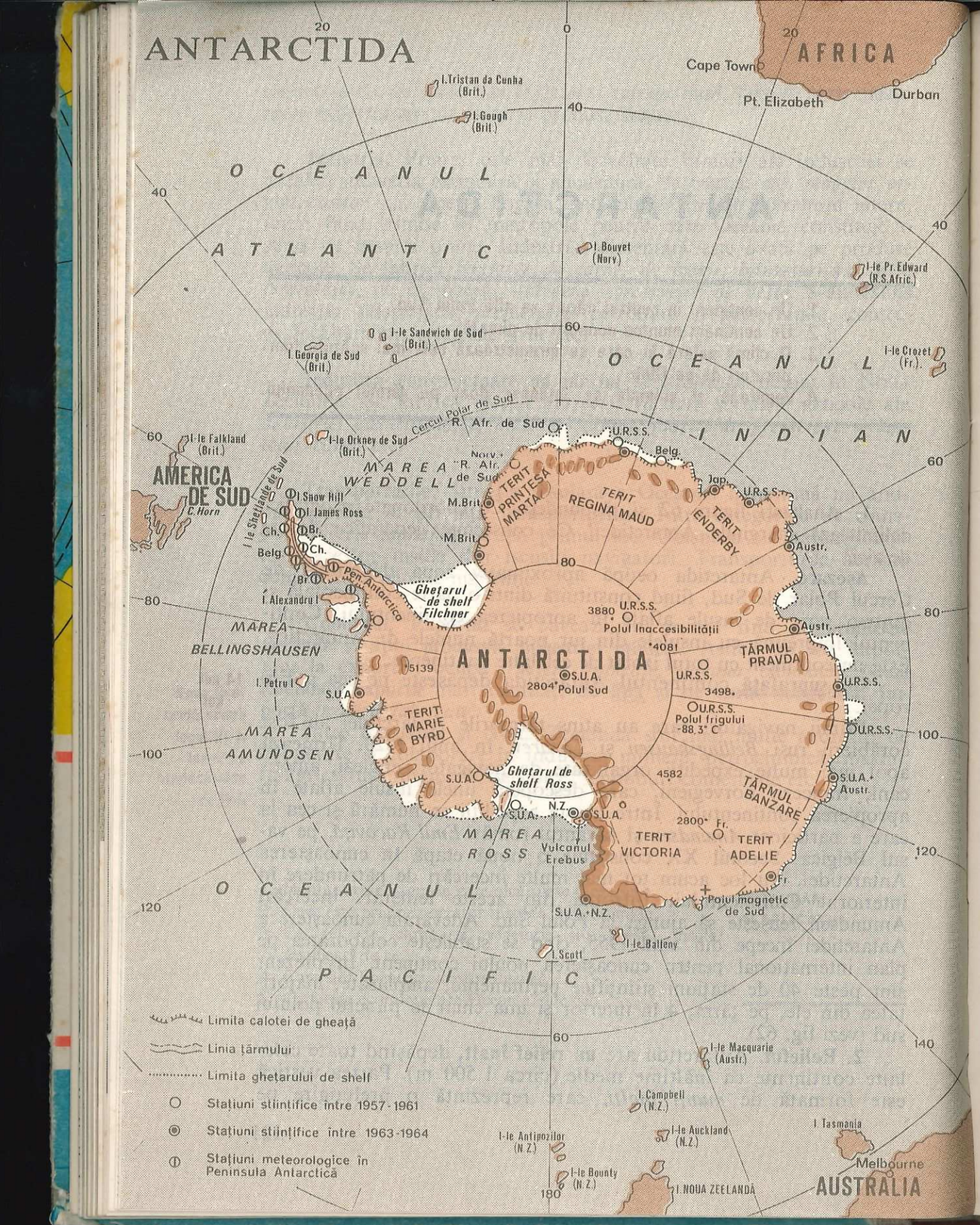

Fig. 62. **Antarctida.**

Fig. 63. **Vulcanul Erebus din Insula Ross.** Continentul este presărat de numeroşi vulcani. Printre vulcani cel mai semeţ este vulcanul Erebus.

sub apa oceanului a Munţilor Anzi din America de Sud, iar partea estică este alcătuită dintr-un *podiş înalt.* Întregul relief al Antarctidei este acoperit cu o *uriaşă pătură de gheaţă* a cărei grosime ajunge pînă la 3 000 m. Unele masive din regiunea muntoasă s-au format din lava unor vulcani, care se află şi astăzi în activitate. Aşa este vulcanul *Erebus* din Insula Ross (vezi fig. 63).

Bogăţii minerale. Cercetările efectuate pînă acum au dus la descoperirea unor bogăţii de subsol. Mai întîi gazele şi petrolul. În 1973 s-au descoperit sub Marea Ross rezerve însemnate de *gaze naturale. Petrolul* se află într-o cantitate foarte însemnată. Apoi *cărbunele,* localizat în special în lanţul de munţi, este de calitate superioară — antracit. Alte minerale importante, presupuse a fi în cantităţi importante, includ *fierul, cuprul, nichelul, zincul* şi posibil *aur, argint, platină.*

3. Clima. *Antarctida este cel mai rece continent.* Temperatura medie anuală a aerului este cuprinsă între —50° şi —60°C. Aici se află adevăratul *pol al frigului,* unde s-au înregistrat temperaturi de —88,3°C. Tot aici se află şi *polul vînturilor,* deoarece acestea ating, în timpul furtunilor, viteze de 100—300 km pe oră. De aceea Antarctida mai este denumită şi *„ţara vînturilor".* Precipitaţiile cad sub formă de zăpadă; ploaia este aici un fenomen rar, întîlnindu-se doar în regiunea de ţărm.

4. Vegetaţia şi animalele *se întîlnesc doar pe ţărmul oceanului.* Din cauza condiţiilor neprielnice de viaţă, vegetaţia şi lumea animală a Antarcticii sînt foarte sărace. În locurile mai bine adă-

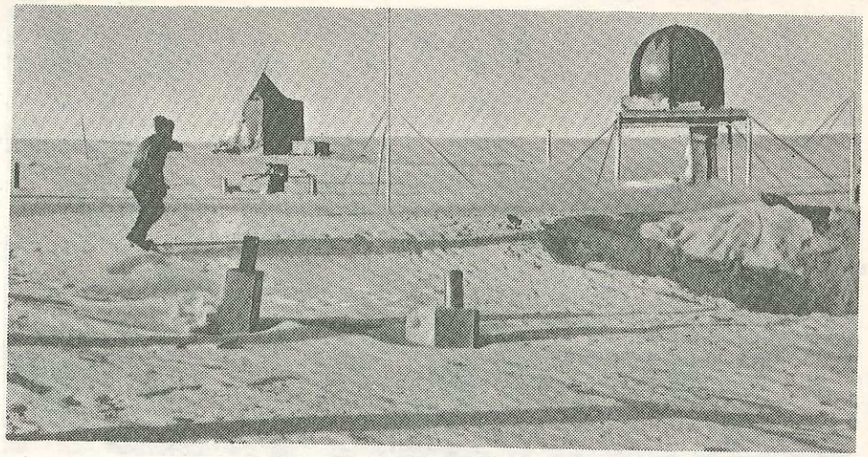

Fig. 64. **Staţiune ştiinţifică în Antarctida.** În ultimul timp Antarctida (Continentul Alb) a început să fie intens cercetată. În diferite părţi ale continentului au fost organizate staţiuni de cercetare ştiinţifică.

postite şi mai expuse soarelui se dezvoltă o vegetaţie de *muşchi* şi *licheni,* iar pe ţărmurile continentului *algele.* Dintre animalele mai des întîlnite pe pămînturile acestea veşnic acoperite de zăpezi şi gheţari sînt: *pinguinii, albatroşii, pescăruşii.* În apele oceanului, de jur împrejur, trăiesc *foci* şi *balene.*

Economia. Pe continent nu se poate vorbi pînă în prezent de dezvoltarea unor ramuri economice. În schimb, în apele oceanului se vînează balene şi foci. Krill-ul, o mică vietate acvatică, foarte bogată în proteine, poate fi consumat asemenea creveţilor sau sub formă de pastă. De pe acum se recoltează cu miile de tone anual.

Acest continent rămîne deocamdată poate singura regiune de pe planeta Pămînt unde natura este nepoluată. Pentru aceasta s-a propus ca Antarctida să rămînă o mare rezervaţie internaţională care trebuie ocrotită, iar bogăţiile sale să devină un patrimoniu comun întregii umanităţi.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Din cîte părţi este alcătuită Antarctida?
2. Fixaţi pe hartă principalele insule ale Antarcticei.
3. Cum este relieful şi clima Antarctidei?
4. Care este vegetaţia şi lumea animală?
5. Ce s-ar întîmpla dacă gheaţa Antarctidei s-ar topi? Arătaţi cîteva consecinţe.

AMERICA*

1. **America, o punte uriaşă aruncată între polii Pămîntului.**
2. **Un continent imens, cu o mare întindere în latitudine.**
3. **Un continent format din două unităţi fizico-geografice, unite printr-un istm.**
4. **Un continent alcătuit din trei forme de relief orientate pe direcţia nord-sud.**
5. **O climă variată, reţeaua hidrografică, vegetaţia şi lumea animală foarte bogate.**
6. **Un continent nou, cunoscut de europeni începînd din secolul al XV-lea.**

1. Aşezare geografică. America formează o mare unitate continentală în emisfera vestică a globului, întinsă în direcţia meridiană, pe o lungime de peste 18 000 km, despărţind cele două mari oceane, Pacific şi Atlantic.

Fiind tăiată, aproape pe la mijloc, de *Ecuator,* America poate fi comparată cu Africa, adică este situată şi în emisfera nordică, şi în cea sudică. Pe teritoriul său se află toate zonele de climă şi vegetaţie ale globului.

2. Prin **suprafaţa** sa America ocupă al doilea loc printre continentele globului, după Asia (vezi fig. 2, diagrama comparativă a continentelor). America este despărţită de celelalte continente prin uriaşe întinderi de apă formate din trei oceane: la est *Oceanul Atlantic,* la vest *Oceanul Pacific,* iar la nord *Oceanul Arctic.*

3. După aşezarea geografică şi după condiţiile fizico-geografice America se împarte în *America de Nord* şi *America de Sud. Acestea*

* În literatura geografică, în unele lucrări America este considerată un singur continent, iar în altele ca două continente: America de Nord şi America de Sud. În acest manual va fi prezentată America mai întîi ca un tot unitar şi apoi separat ca două continente: *America de Nord şi America de Sud.*

sînt legate printr-un istm şi o serie de insule (Antilele Mari şi Antilele Mici) care împreună formează *America Centrală.*

4. Relieful. Pe teritoriul Americii de Nord şi de Sud se succed trei mari unităţi de relief. Astfel, în partea centrală, de la nord la sud, se află întinse **cîmpii** străjuite de o parte şi de alta de **podişuri** şi de **munţi.** În partea vestică, de-a lungul Oceanului Pacific se înalţă lanţul munţilor Cordilieri, cel mai lung lanţ de munţi de pe Glob. Aceştia, în America de Sud, poartă denumirea de Anzi. În partea estică se află o serie de podişuri şi munţi vechi.

5. Clima. Tăiată aproape pe la jumătate de Ecuator, America cuprinde toate zonele climatice şi de vegetaţie ale globului, ce se succed între ţinuturile polare din cele două emisfere. Astfel în părţile centrale are **o zonă de climă caldă.** De o parte şi de alta a zonei calde se află **două zone temperate.** În extremitatea nordică şi sudică este o **climă rece.**

În afara aşezării geografice pe latitudine, ce alţi factori exercită influenţa asupra climei?

Varietatea climei şi reliefului influenţează reţeaua de ape curgătoare şi stătătoare.

Pe teritoriul Americii se află fluvii şi lacuri care se numără printre cele mai mari de pe Glob, ca volum de apă şi lungime.

Vegetaţia şi lumea animală sînt foarte bogate. Varietatea climei şi a reliefului determină pe teritoriul Americii zone şi tipuri de vegetaţie diferite şi o faună bogată, repartizate pe următoarele zone:

a) **Pădurea ecuatorială (selvas)** ocupă zona de climă ecuatorială. Are aceleaşi caracteristici ca şi pădurea ecuatorială din Africa.

b) Ţinuturile cu **ierburi înalte** sînt asemănătoare savanelor africane. Denumirea teritoriilor cu ierburi înalte este diferită: în unele regiuni poartă numele de **llanos** (lianos), iar în altele de **campos.** Animalele caracteristice sînt *erbivorele* şi *carnivorele.*

c) **Vegetaţia tropicală** şi **mediteraneană** corespunde zonelor de climă cu aceleaşi denumiri.

d) **Pampasul** şi **preriile** au o vegetaţie de **ierburi mărunte,** specifice zonelor de climă temperată, iar ca animale, *rozătoare* şi *păsări* (vezi fig. 65).

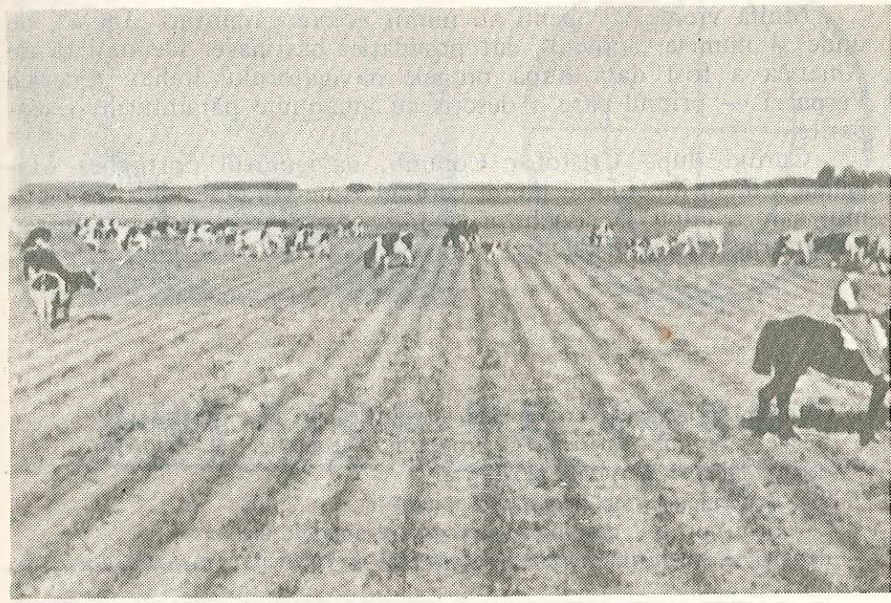

Fig. 65. **Vedere din Pampas.** Fiind acoperit cu vegetaţie ierboasă spuneţi ce importanţă economică are Pampasul.

e) **Tundra.** Regiunile situate în nordul şi sudul continentului, unde clima este aspră, au o vegetaţie sărăcăcioasă formată mai ales din *muşchi, licheni* şi *tufişuri* specifice zonei de *tundră.*

6. Cunoaşterea continentului. Primii descoperitori ai Americii au fost **normanzii,** care cu cinci secole înainte de Columb au cunoscut locuri situate în regiunea Atlanticului de Nord. Normanzii au descoperit mai întîi *Groenlanda,* sub conducerea lui *Eric cel Roşu* (sfîrşitul secolului al X-lea), iar apoi conduşi de fiul acestuia, *Leif,* au debarcat pe *coasta sudică a golfului Sf. Laurenţiu.* Ţinuturilor descoperite le-au dat numele de „ţară a pădurilor" (locuri bogate în păduri) şi de „ţara vinului" (locuri în care creştea viţa de vie). În regiunile descoperite, normanzii au înfiinţat colonii care au dispărut în decursul secolelor, astfel încît descoperirile lor au fost date uitării.

Spre sfîrşitul secolului al XV-lea se răspîndea tot mai mult ideea că Pămîntul are o formă rotundă. Printre navigatorii care împărtăşeau această idee se afla şi genovezul **Cristofor Columb.** Acesta, cunoscînd greutăţile pe care le întîmpinau corăbierii pentru a ajunge în Indii — „patria mirodeniilor" — înconjurînd Africa, a căutat să scurteze această cale. Dacă Pămîntul este rotund, gîndea el, mergînd de-a dreptul spre apus se poate ajunge în Indii. Şi astfel, pornind spre vest, el a ajuns în America în anul 1492.

Multă vreme europenii au numit aceste pămînturi „India", de unde şi numele „indieni" dat populaţiei băştinaşe. Denumirea de America a fost dată după numele navigatorului italian **Americo Vespucci** — primul care a descris cu amănunte pămînturile descoperite.

Curînd după Cristofor Columb, navigatorul portughez **Magellan** a făcut înconjurul lumii, ocolind America de Sud. El este primul care a ajuns la concluzia că între America şi Asia se află un ocean uriaş (Oceanul Pacific).

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt principalele coordonate geografice care întretaie teritoriul Americii? Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare geografică?
2. Ce ştiţi despre istoricul descoperirii Americii?
3. Ce urmări au avut descoperirile geografice amintite, în dezvoltarea ulterioară, socială şi economică a Americii?

ŞTIAŢI CĂ...

— America este patria cîtorva plante de cultură foarte importante: cartoful, porumbul, tutunul, arborii de cauciuc, chinina, cacao?

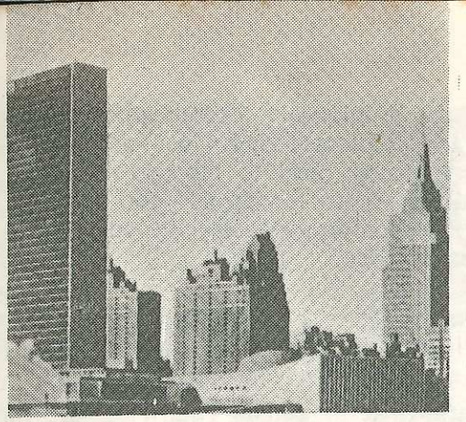

AMERICA DE NORD

1. **Un continent aşezat în întregime în emisfera nordică.**
2. **Ţărmurile sînt scăldate de trei oceane.**
3. **Trei mari forme de relief se succed pe direcţia nord-sud.**

Analizaţi harta Americii şi răspundeţi: care sînt coordonatele geografice care întretaie America de Nord? Ce consecinţe decurg din acest fapt?

1. Aşezarea. *America de Nord este aşezată în întregime în emisfera nordică.* Ea este traversată de **Cercul Polar de Nord** şi de **Tropicul Racului.** Partea nord-vestică a Americii de Nord se află în apropierea continentului Asia, de care este despărţită prin *Strîmtoarea Bering.* Prin insulele aflate în apropierea ţărmului, America de Nord, în comparaţie cu celelalte continente, se apropie cel mai mult de Polul Nord al Pămîntului.

America de Nord are o formă asemănătoare cu a unui triunghi cu baza în partea nordică şi cu vîrful îndreptat spre sud.

2. Ţărmurile Americii de Nord sînt scăldate de trei oceane: Oceanul Pacific la vest, Oceanul Atlantic la est şi Oceanul Arctic la nord. Ţărmurile au crestături adînci.

— Urmăriţi linia ţărmului celor trei oceane pe harta din atlasul geografic şcolar şi spuneţi care sînt principalele golfuri, insule şi peninsule?

3. Relieful. *Trei unităţi mari de relief se succed de la vest spre est.*

Lanţul muntos înalt este cunoscut sub denumirea de **Munţii Cordilieri.** Aceştia ocupă partea vestică pe toată lungimea ţărmului, începînd din *Peninsula Alaska,* pînă la *Istmul Tehuantepek* şi sînt alcătuiţi din şiruri de munţi aproape paralele cu

ţărmul oceanului. Primul lanţ de munţi este alcătuit din munţii **Coastei, Cascadelor, Sierra Nevada** şi **Sierra Madre de Vest.** Înălţimea medie a Munţilor Cordilieri este de peste 3 000 m, fiind mai înalţi în partea nordică, unde multe vîrfuri depăşesc 6 000 m. De-a lungul acestor munţi apar din loc în loc conuri uriaşe de vulcani, cu piscuri pleşuve acoperite cu zăpezi veşnice.

Al doilea lanţ de munţi se desfăşoară pe aceeaşi direcţie — nord-sud —, în interiorul continentului, şi este format din **Munţii Stîncoşi** şi **Sierra Madre de Est.**

Între cele două lanţuri de munţi de pe coasta Pacificului se află **podişuri.** Cele mai importante sînt: **Podişul Marelui Bazin, Podişul Colorado, Podişul Columbiei** şi **Podişul Mexic.** Unele podişuri sînt brăzdate de văi adînci numite *canioane.* Vestit între acestea este *Canionul Colorado* din Podişul Colorado, săpat parţial în roci calcaroase de-a lungul fluviului cu acelaşi nume. Între Munţii Stîncoşi şi Sierra Nevada se află cel mai întins podiş al Americii de Nord — *Podişul Marelui Bazin.* Este un podiş secetos, brăzdat de cîteva rîuri care adună ape din munţii înconjurători, pe care le varsă apoi în lacuri cu ape sărate, dintre care cel mai întins este *Marele Lac Sărat.*

Fig. 66. **Masivul Mc Kinley din Alaska** este cel mai înalt munte din America de Nord, avînd culmile veşnic acoperite de zăpadă.

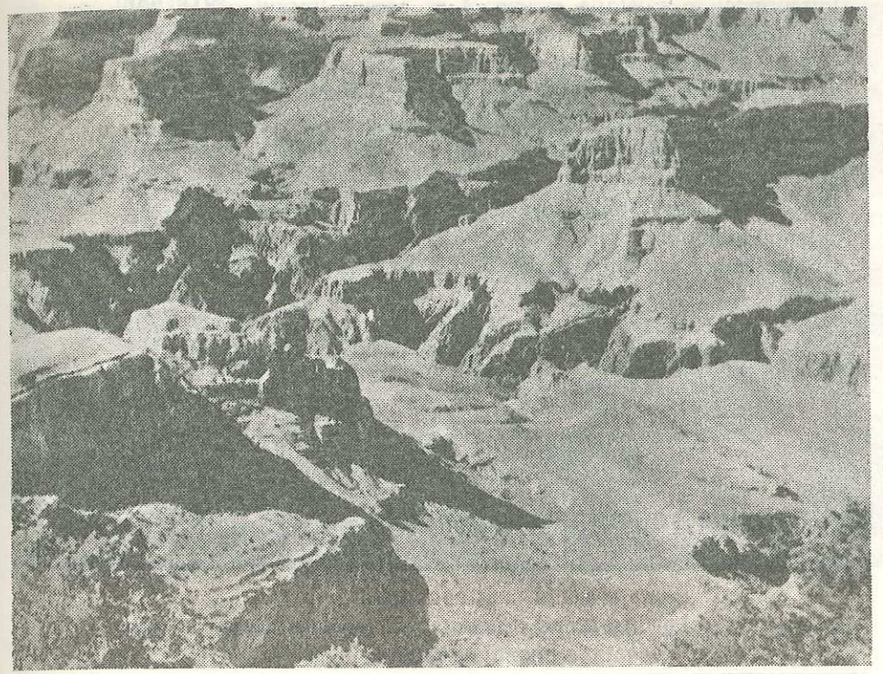

Fig. 67. **Un aspect din Podişul Colorado.**

În partea estică a Americii de Nord se află lanţul muntos, foarte vechi şi tocit, cunoscut sub denumirea de Munţii **Appalachi.** Înălţimea lor depăşeşte rar 2 000 m.

Priviţi harta fizică a Americii de Nord şi localizaţi pe ea lanţurile muntoase.

Cîmpia Mississippi ocupă partea centrală a Americii de Nord, fiind cuprinsă între podişurile înalte, cu care se termină spre interiorul continentului, Munţii Stîncoşi la vest, Munţii Appalachi la est. Ea e mărginită de brîul morenaic de la sudul Marilor lacuri la nord şi Golful Mexic la sud. Această uriaşă cîmpie este străbătută aproape în întregime, de la nord la sud, de Fluviul Mississippi şi afluenţii săi. Cîmpia situată în jurul Golfului Hudson, se deosebeşte de Cîmpia Mississippi, fiind mai înaltă şi presărată de un număr mare de lacuri de origine glaciară şi de morene formate de gheţarii care existau aici altădată. Partea sudică, din jurul Golfului Mexic, este mai joasă, fiind alcătuită din aluviunile cărate de Fluviul Mississippi. Pe alocuri este mlăştinoasă.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Întreprindeţi o călătorie imaginară pe oceane trecînd prin Canalul Panama, în jurul Americii de Nord începînd de la Golful Hudson pînă la Strîmtoarea Bering şi numiţi pe drumul acesta, toate golfurile, strîmtorile, mările, curenţii maritimi, insulele şi peninsulele.
2. Care sînt principalele masive muntoase, podişurile şi cîmpiile din America de Nord? Arătaţi-le pe hartă!
3. Faceţi comparaţie între lanţul de vest al Cordilierilor şi lanţul munţilor din est.
4. Ce deosebiri există între partea nordică şi cea sudică a cîmpiei?

Clima, apele, vegetaţia şi animalele

1. **Clima prezintă mari contraste.**
2. **Fluvii şi lacuri uriaşe.**
3. **O vegetaţie bogată şi variată.**

1. Clima. Analizaţi harta fizică a Americii de Nord şi spuneţi: ce zone de climă sînt pe teritoriul Americii de Nord, ţinînd seama de întinderea ei pe latitudine. Ce factori geografici mai influenţează clima?

Marea întindere pe latitudine face ca pe teritoriul Americii de Nord să se afle aproape toate zonele de climă, începînd de la clima tropicală umedă, pînă la cea rece, polară. *Clima prezintă mari contraste de temperatură între nord şi sud.*

În regiunea de coastă dinspre Oceanul Pacific este o **climă temperată oceanică,** cu diferenţe mici de temperatură de la vară la iarnă şi cu umezeală bogată adusă de vînturile vestice. Curentul cald Kuro-Shivo, care-i trimite o ramură pe ţărmurile Alaskăi, contribuie la îmblînzirea acestui climat. Podişurile dinspre munţi au **o climă temperat-continentală,** cu ierni geroase şi cu veri călduroase şi secetoase. Relieful de cîmpie, aflat în partea centrală a Americii de Nord, are **o climă temperată** în cea mai mare parte, însă mai rece decît în regiunile europene aflate la aceeaşi latitudine geografică. Aceasta se datoreşte maselor reci de aer dinspre nord, care neîntîlnind în calea lor nici o stavilă, pătrund adînc spre sud în interiorul continentului.

Extremitatea nordică a continentului are o climă **rece polară** iar cea sudică are o climă **tropicală umedă.**

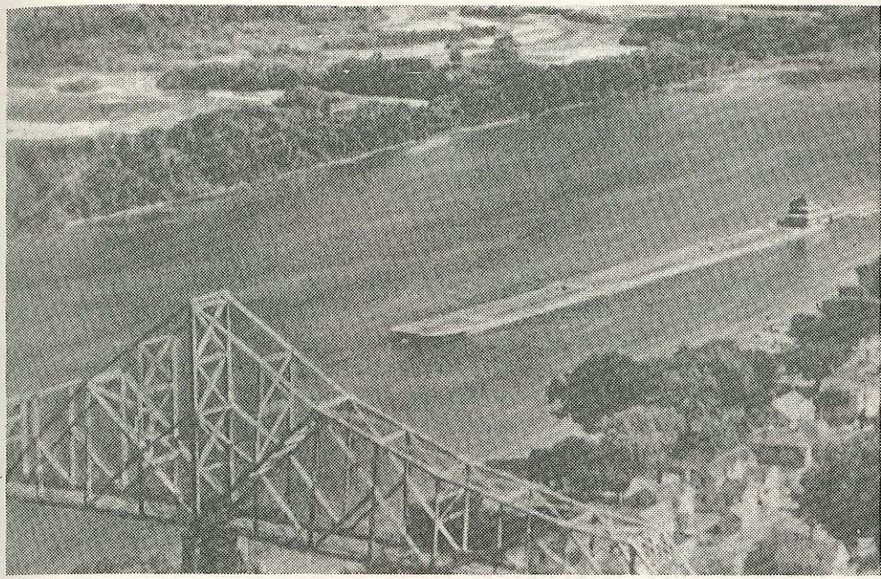

Fig. 68. **Un aspect al Fluviului Mississippi.** Ce ştiţi despre acest fluviu în legătură cu locul pe care-l ocupă printre fluviile Americii de Nord şi printre fluviile globului?

2. Apele. În America de Nord sînt fluvii şi lacuri uriaşe. Reţeaua fluvială se numără printre cele mai întinse de pe Glob, fiind alimentată, atît de apa ploilor, cît şi de cea a zăpezilor şi gheţarilor care acoperă masivele înalte. Scurgerea rîurilor este dirijată de relief, în cîteva direcţii principale. Una spre sud, spre Golful Mexic, în care se varsă *Mississippi* şi *Rio Grande,* şi alta spre nord, spre Oceanul Arctic, în care se varsă *Mackenzie, Nelson* ş.a. În Oceanul Atlantic îşi duc apele fluviile *Sf. Laurenţiu* şi *Hudson,* iar în Oceanul Pacific fluviul *Yukon, Colorado* şi *Columbia. Mississippi este un fluviu uriaş, care împreună cu Missouri* este de două ori şi jumătate mai lung decît Dunărea. Se varsă în Golful Mexic printr-o deltă mlăştinoasă.

Bazinul fluviului Mississippi cuprinde *55 de afluenţi navigabili.* Ca volum de apă ocupă locul al treilea în lume, fiind întrecut de Amazon şi Zair.

Lacurile din America de Nord constituie cea mai bogată reţea de lacuri cu apă dulce de pe Glob. Cele mai importante sînt **Marile lacuri** (Superior, Michigan, Huron, Erie şi Ontario).

Din cauza diferenţei de nivel, între lacurile **Erie** şi **Ontario** s-a format *Cascada Niagara* (fig. 69). În părţile nordice ale Americii de Nord se află multe lacuri glaciare (vezi harta fizică a Americii de Nord).

O altă categorie de lacuri sînt cele de podiş, dintre care cel mai mare este **Marele Lac Sărat** din Podişul Marelui Bazin.

3. Vegetaţia şi animalele. Vegetaţia Americii de Nord este felurită după climă şi relief. Părţile nordice ale continentului, cît şi Arhipelagul Arctic au o vegetaţie de **tundră.** Limita sudică a tundrei merge aproximativ pe Cercul Polar de Nord.

— Ce plante şi animale sînt caracteristice zonei de tundră?

În sudul tundrei se întind **pădurile.** Ele se întind în partea de sud a Canadei, în unele părţi din regiunile muntoase din vest, precum şi la est de Fluviul Mississippi.

Pădurile sînt formate din specii diferite. Astfel, în partea nordică (Canada) predomină **coniferele,** formate din molizi, pini, mesteceni şi plopi. În partea sudică (Statele Unite) predomină **pădurile de foioase.** Pădurea constituie patria multor animale cu blănuri scumpe, ca: *vulpea, zibelina, castorul, hermelina* ş.a.

Versanţii munţilor de pe ţărmul Pacificului — partea sudică — sînt acoperiţi cu *Sequoia.* Acestui arbore i se mai spune şi „uriaşul pădurilor" (vezi fig. 71).

Partea vestică a Marii Cîmpii Americane, situată între Lacul Winnipeg la nord şi Golful Mexic la sud, este cunoscută sub nu-

Fig. 69. **Cascada Niagara.** Forţa apei este valorificată de o mare hidrocentrală care produce o uriaşă cantitate de energie electrică.

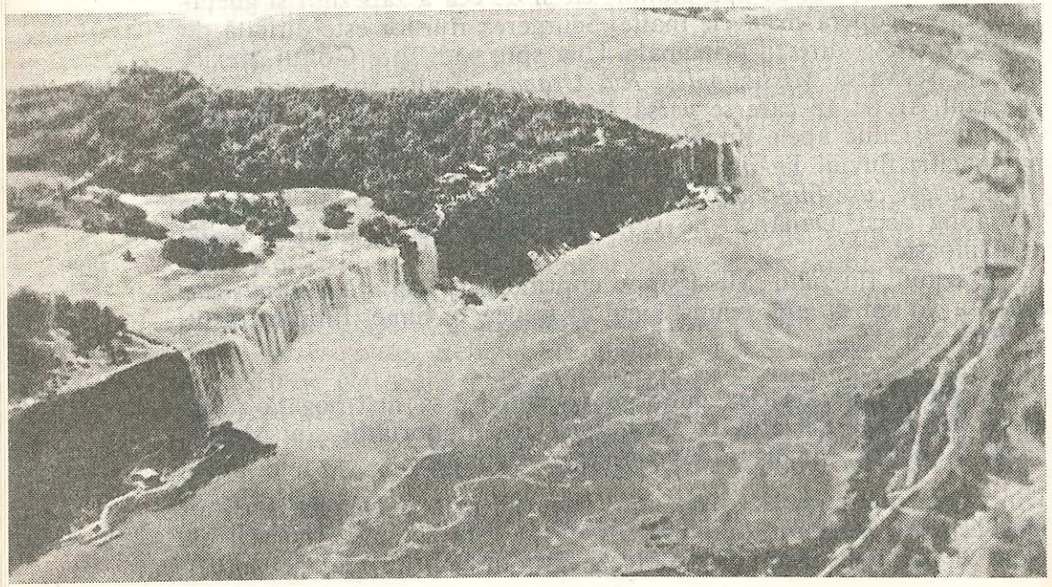

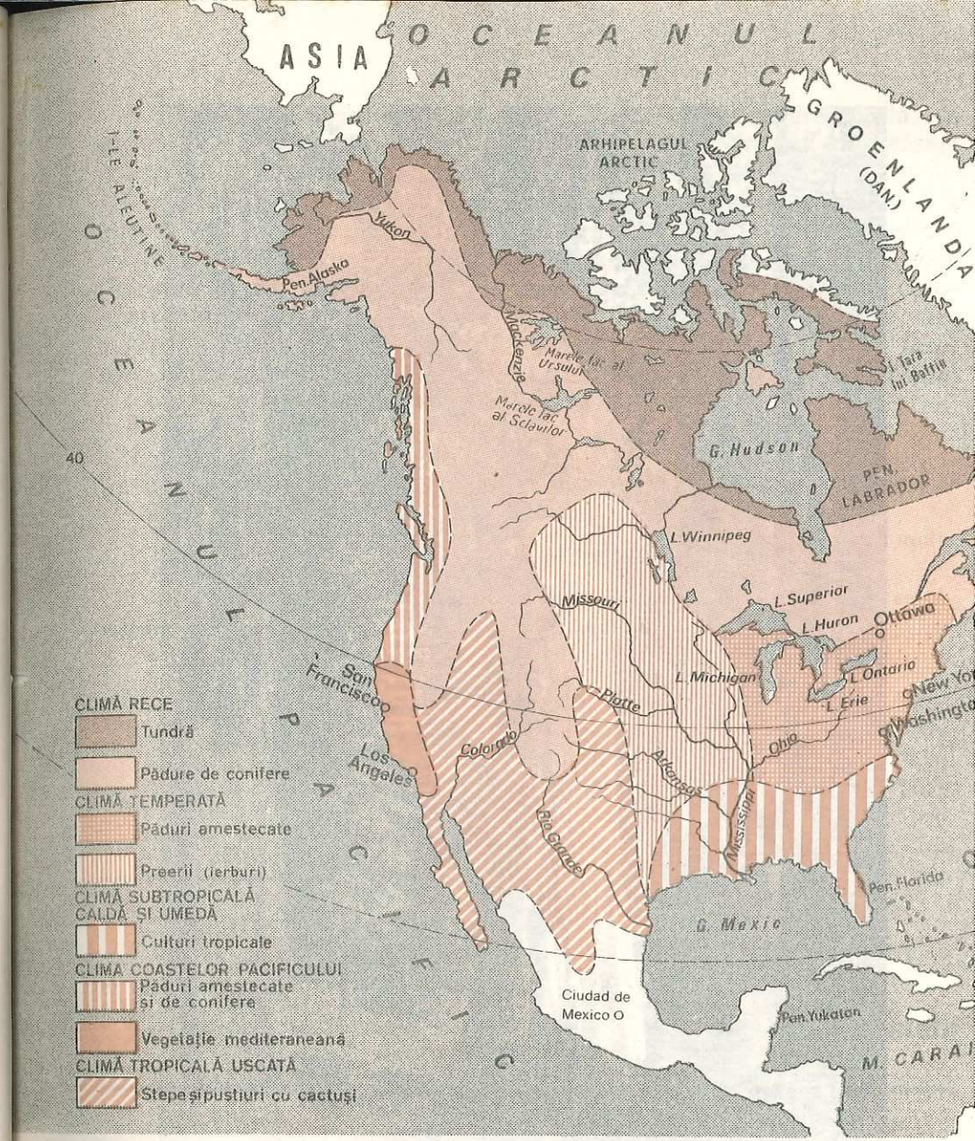

Fig. 70. **America de Nord.** Harta climei şi a zonelor de vegetaţie. Spuneţi ce factori influenţează tipurile climatice şi zonele de vegetaţie de pe teritoriul Americii de Nord?

mele de platoul **preriilor.** Aici ierburile dese au dat naştere, prin descompunere, în decursul multor mii de ani, unui sol foarte fertil — *cernoziomul.* Preria se termină spre vest, în preajma Munţilor Stîncoşi, cu o **stepă sărăcăcioasă,** acoperită cu *ierburi mărunte,* spre graniţa cu Mexicul fiind presărată cu *arbuşti* şi *cactuşi.* Animalul caracteristic preriilor a fost *bizonul,* astăzi pe cale de dispariţie.

Fig. 71. **Sequoia. Cel mai impunător arbore al Americii de Nord.** Aceasta se poate constata foarte uşor făcînd comparaţie între înălţimea arborilor şi a celor două persoane care se află la baza tulpinii.

Părţile sudice ale Americii de Nord, cu clima tropicală, în părţile Californiei, au vegetaţia mediteraneană formată din *plante rezistente la secetă,* iar în părţile cu climă tropicală umedă, din jurul golfului Mexic, vegetaţia este formată din *palmieri, bambuşi* şi *liane.* Majoritatea plantelor de cultură ca: *unele cereale, bumbac, trestie de zahăr, pomi fructiferi,* precum şi multe *animale domestice* (cornute mari, oi, cai, porci) au fost aduse de europeni după colonizare. America este, în schimb, patria unor plante şi animale care au fost aduse şi în Europa. Printre acestea se numără *cartoful, fasolea, porumbul, tutunul, roşiile* ş.a., iar dintre păsări — *curcanul.*

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Cum se explică varietatea regiunilor de climă, floră şi faună de pe teritoriul Americii de Nord?
2. În care parte a Americii de Nord se găsesc mai multe lacuri şi de ce?
3. Descrieţi fiecare zonă de vegetaţie cu ceea ce are ea caracteristic! Spuneţi animalele care le populează!

ŞTIAŢI CĂ...

— Sequoia creşte la poalele vestice ale Munţilor Sierra Nevada din California, între 2 000 şi 2 600 m altitudine? Acesta este cel mai înalt copac de pe Pămînt, ajungînd pînă la 140 m înălţime, iar trunchiul poate avea o circumferinţă de 36 m. Sequoia înfloreşte pentru prima oară după 175—200 de ani şi trăieşte circa 5 000 de ani.

Populaţia şi statele

1. **Populaţia băştinaşă.**
2. **Popoarele colonizatoare.**
3. **Statele Americii de Nord.**

În care parte a Americii au debarcat primii europeni? Ce fel de populaţie au găsit europenii la venirea lor în America?

Populaţia Americii de Nord este formată din *băştinaşi* şi *populaţia formată prin colonizare.*

1. Populaţia băştinaşă a fost în mare parte nimicită în timpul colonizării sau după colonizare. Ea este alcătuită din **indieni,** care trăiesc la vest de Munţi Stîncoşi şi în *Mexic,* precum şi din **eschimoşi,** care se găsesc în partea nordică.

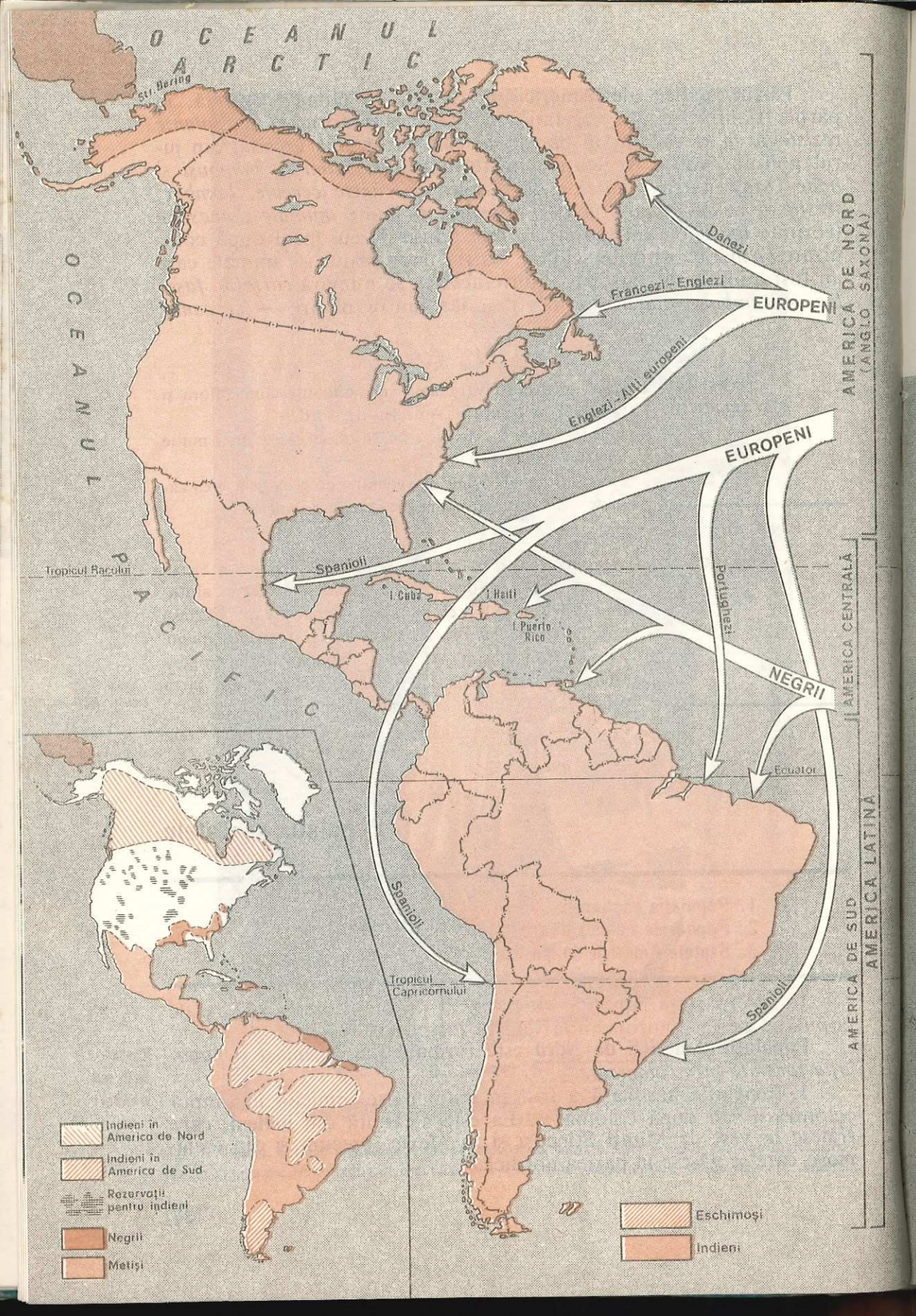

Fig. 72. **Populatea Americii.** Spuneți care sînt principalele grupe de popoare care au pătruns și s-au statornicit pe teritoriul Americii.

Fig. 73. **America de Nord. Densitatea populației.** Explicați răspîndirea inegală a populației pe teritoriul Americii de Nord.

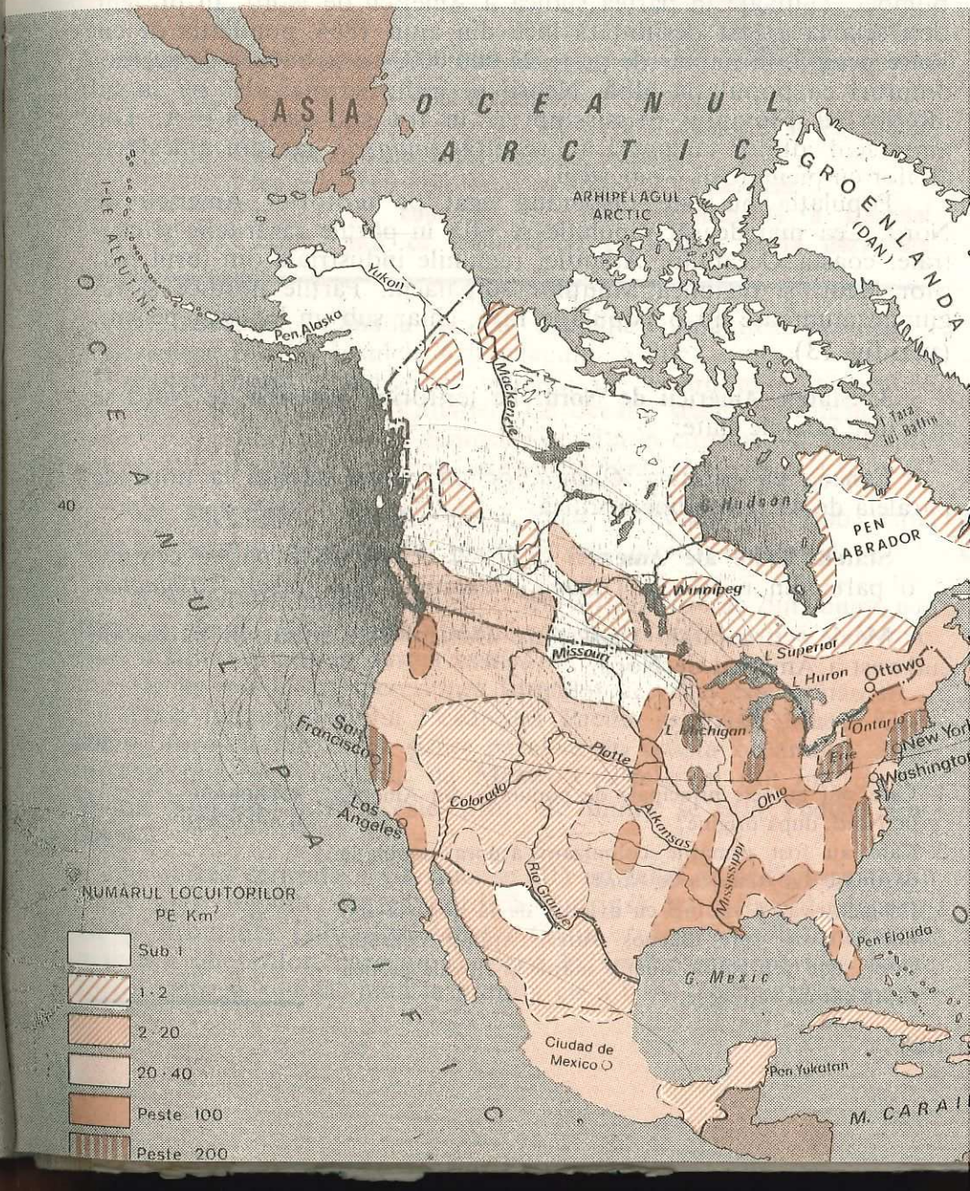

2. Popoarele colonizatoare. Teritoriul Americii de Nord a început să fie colonizat la începutul secolului al XVI-lea, cu emigranţi din Europa. Aceştia au ocupat mai întîi coasta Atlanticului, de unde treptat s-au deplasat spre regiunile de vest, atraşi de pămînturile deosebit de fertile. Cei mai numeroşi dintre emigranţii europeni au fost *englezii,* după care au urmat *francezii. Spaniolii* au cucerit actualul teritoriu al Mexicului. Dintre popoarele imigrante fac parte şi cele venite mai tîrziu din Asia — *chinezii* şi *japonezii.* Aceştia s-au stabilit în părţile vestice ale Americii de Nord (vezi fig. 72).

Din dorinţa de a obţine bogăţii cît mai mari, neavînd suficiente braţe de muncă, colonizatorii europeni au adus în America sclavi *negri* din Africa, silindu-i să muncească pe marile plantaţii de bumbac, cultivate în partea sudică a Americii de Nord. În prezent, deşi sclavia a fost desfiinţată încă din anul 1864, populaţia de culoare neagră, în număr de peste 23 000 000, nu se bucură de aceleaşi drepturi ca populaţia albă. Negrii se întîlnesc mai ales pe cursul inferior al Fluviului Mississippi şi în tot sud-estul S.U.A. Din amestecul albilor cu negri au rezultat *mulatrii,* iar din amestecul albilor cu pieile roşii — *mestiţii.*

Populaţia nu este răspîndită egal pe teritoriul Americii de Nord. Cea mai deasă populaţie se află în părţile răsăritene şi centrale: coasta Oceanului Atlantic, regiunile industriale din jurul marilor lacuri şi regiunea Munţilor Appalachi. Părţile nordice şi regiunile muntoase au o populaţie rară, chiar sub un locuitor pe km² (vezi fig. 73).

3. Statele Americii de Nord. Pe teritoriul Americii de Nord se află următoarele state:

Canada cu capitala *Ottawa,* ocupă partea situată la nord de paralela de 49° latitudine nordică.

Statele Unite ale Americii (S.U.A.) ocupă toată partea centrală şi o parte din nord-vest (Alaska). Capitala este oraşul *Washington*

Mexic, cu capitala *Ciudad de Mexico,* este situat în partea de sud-vest a Americii de Nord.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt grupele principale de populaţie din America de Nord, după origine?
2. Care au fost urmările colonizării asupra populaţiei băştinaşe din America de Nord?
3. Imaginaţi-vă că zburaţi cu avionul de la nord la sud, din Ottawa spre Buenos Aires. Arătaţi deasupra căror state veţi zbura, numiţi mările şi fluviile pe deasupra cărora veţi trece.

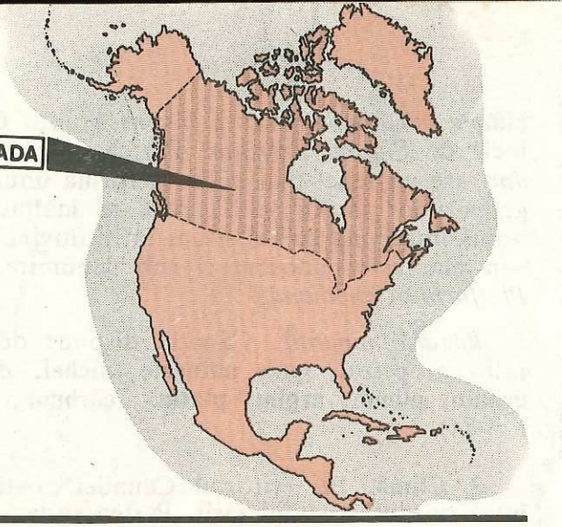

Canada

1. O ţară nordică avînd dimensiuni de continent.
2. Relieful variat reprezintă tot trecutul geologic al Pămîntului.
3. Una din cele mai friguroase ţări ale lumii.
4. Ţara celor 100 000 lacuri cu 100 000 de cascade.
5. Pădurea de conifere, vegetaţia predominantă a Canadei.
6. Canada, ţară cu industrie şi agricultură foarte dezvoltate.

1. Aşezarea. Canada ocupă aproape jumătatea nordică a Americii de Nord şi insulele Arhipelagului Arctic.

Priviţi harta Canadei şi spuneţi: Ce coordonate geografice principale taie teritoriul Canadei? Ce oceane scaldă ţărmurile Canadei? Ce golfuri, insule şi peninsule se află în cuprinsul apelor care scaldă Canada? Care sînt consecinţele geografice ce decurg de aici?

Ca **suprafaţă** Canada ocupă locul al doilea pe Glob, după U.R.S.S. şi primul ca mărime în cuprinsul Americii de Nord.

2. Relieful. Canada are un relief variat, format din **munţi, podişuri** şi **cîmpii.** *Relieful înalt* ocupă partea vestică şi estică (cele mai mari înălţimi se află în partea vestică).

De la vest la est succesiunea formelor de relief este următoarea:

De-a lungul ţărmului Oceanului Pacific se înalţă **Munţii Cordilieri,** formaţi din două şiruri paralele cu coasta oceanului. Şirul exterior poartă denumirea de **Munţii Coastei,** cel din interior de **Munţii Stîncoşi.** Între aceste şiruri de munţi se află **Podişul Columbiei.**

În partea centrală a Canadei se află un **relief de podiş** format din două mari regiuni. Partea nordică, cuprinsă între fluviul Mackenzie şi Peninsula Labrador, reprezintă un *străvechi podiş,* erodat de acţiunea gheţarilor, care au acoperit în vremuri îndepărtate aceste locuri. Partea sudică, pînă la graniţa cu S.U.A., formează o imensă

cîmpie ceva mai ridicată înspre Munţii Cordilieri, care poartă numele de *Platoul Preriilor.* Partea estică, respectiv *Peninsula Labrador,* are un relief mai înalt, în forma unui *podiş,* rezultat din distrugerea unor munţi vechi, care se înălţau pe aceste locuri. (Acest podiş împreună cu cel situat între fluviul Mackenzie şi Golful Hudson mai este cunoscut şi sub denumirea de *Scutul Canadian* sau *Platforma Canadiană.)*

Bogăţii minerale. Canada dispune de însemnate bogăţii minerale ca: **petrol, gaze naturale, nichel, zinc, aur, minereu de fier, uraniu, plumb, argint, platină, cărbune, cupru, aluminiu** etc. (vezi fig. 74).

3. Clima. Pe teritoriul Canadei există mari diferenţe de climă între nordul şi sudul ţării. Partea sudică are o **climă temperat continentală excesivă,** iar partea nordică o **climă rece subpolară şi polară.** La înăsprirea climei contribuie, în mare măsură, masele de aer rece, care se formează în nord şi care pornesc spre sud, fără să întîmpine în calea lor nici un fel de stavilă. Influenţa aerului rece al *Arcticii* face ca pe teritoriul Canadei temperatura medie anuală a aerului să fie sub limita obişnuită la aceste latitudini geografice în ţările europene. O mare parte a Canadei este acoperită cu zăpezi care dispar doar cîteva luni pe an, de aceea Canada mai este denumită şi *„ţara marii tăceri albe".*

4. Apele. *Reţeaua hidrografică a Canadei este foarte bogată.* Numeroase fluvii străbat teritoriul ţării, îndreptîndu-se în special spre nord, urmînd înclinarea generală a reliefului. În dese cazuri aceste fluvii leagă în drumul lor numeroase lacuri, formînd repezişuri şi cascade. Rîurile au un mare potenţial hidroenergetic. În schimb, nu sînt bune pentru navigaţie, deoarece o mare parte din an sînt îngheţate. Cel mai mare fluviu al Canadei este **Mackenzie.** Pentru navigaţie cel mai important este însă **Fluviul Sf. Laurenţiu,** care scurge în Oceanul Atlantic apele **Marilor Lacuri** (vezi harta fizică a Americii de Nord). Lacurile glaciare, foarte numeroase, ocupă suprafeţe foarte mari.

5. Vegetaţia şi animalele. *Pădurea de conifere ocupă uriaşe suprafeţe, constituind vegetaţia predominantă a Canadei.* Ea ocupă locul al doilea în lume după U.R.S.S. în ceea ce priveşte suprafaţa pădurilor. 44% din teritoriul Canadei este acoperit de pădure care poartă numele de **pădurea canadiană** (a doua mare pădure de răşinoase de pe Glob după taigaua siberiană). Animalele caracteristice pădurii sînt *samurul, ursul grisly* şi unele *animale cu blănuri scumpe: vulpea neagră* şi *argintie; hermelina, castorul, rîsul, jderul* ş.a.

Partea Canadei situată la nord de cercul polar este acoperită de **tundră** formată din *muşchi, licheni* şi *ierburi pitice.* Tundra adăposteşte animale ca *elanul* şi *renul canadian.*

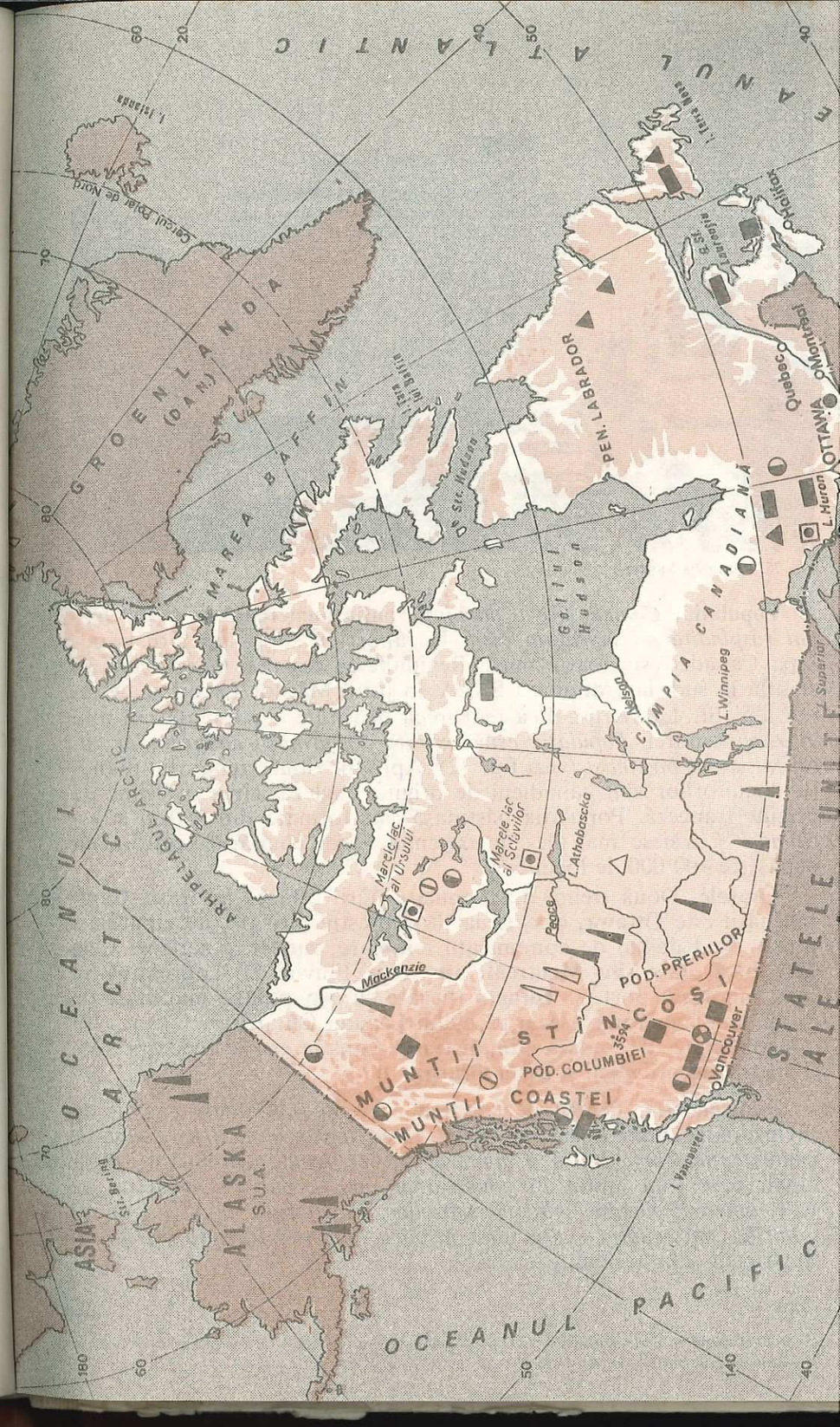

Fig. 74. **Canada — harta fizică şi a resurselor naturale.** Spuneţi care sînt principalele resurse şi în ce regiuni se găsesc.

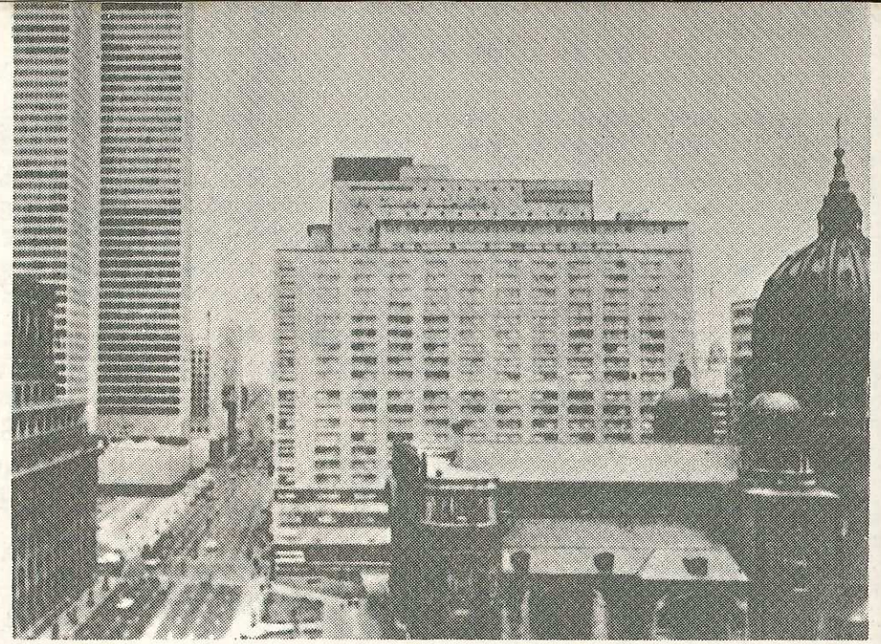

Fig. 75. **Vedere din Montreal.**

25 mil. locuitori

Densitatea 3 locuitori pe km²

Populaţia. *Canada are o populaţie puţin numeroasă şi foarte inegal răspîndită pe suprafaţa ţării.* În raport cu suprafaţa ţării populaţia Canadei este foarte mică. Regiunile cu cea mai mare densitate se află în sud, la graniţa cu S.U.A. în jurul Marilor Lacuri şi ale estuarului Sf. Laurenţiu. Cea mai mică densitate a populaţiei se află în zona tundrei. *Populaţia este formată din urmaşii emigranţilor europeni şi din băştinaşi* (vezi fig. 72). Aproape două treimi din numărul locuitorilor sînt canadieni de origine engleză, circa o treime de origine franceză. Populaţia băştinaşă este formată din *indieni* şi *eschimoşi* şi trăiesc mai ales în extremul nord. Numărul acestora nu depăşeşte 100 000 de locuitori.

Oraşele. Două treimi din populaţia ţării trăieşte în oraşe. Capitala ţării este **Ottawa,** oraş situat în sud-estul ţării pe rîul cu acelaşi nume. Nod de căi de comunicaţii feroviare, rutiere şi aeriene. Cele mai mari oraşe sînt **Montreal,** aşezat pe Fluviul Sf. Laurenţiu, cel mai important port, şi **Toronto** (fiecare cu o populaţie mai mare de 2 milioane locuitori), aşezat pe malul Lacului Ontario.

Din punct de vedere administrativ Canada este o federaţie formată din 10 provincii şi două teritorii.

6. Economia. Pentru dezvoltarea economiei, Canada a avut de învins patru mari obstacole: *imensitatea teritoriului, lipsa căilor de comunicaţie, clima aspră şi numărul mic al populaţiei.* Factorii principali care i-au ajutat în construirea unei economii moderne au fost: *imensele bogăţii solice şi subsolice, vecinătatea cu S.U.A.* şi *legăturile comerciale cu alte state, tehnica modernă* folosită atît în industrie cît şi în agricultură.

Fig. 76. **Canada — harta economică.** Ce factori geografici au influenţat localizarea principalelor centre economice în partea sudică a Canadei?

Industria. *Canada este o țară a minerităului și a construcțiilor de mașini.* Dintre ramurile industriei cea mai dezvoltată este **industria extractivă** concentrată mai ales în estul țării, de unde se extrage *minereu de fier* și *nichel.* Din regiunile vestice se extrag *minereuri de uraniu, metale prețioase* (aur, argint), cărbune, petrol și gaze naturale. Canada dispune de mari resurse energetice. Între acestea petrolul ocupă primul loc. Urmează apoi hidroenergia și energia nucleară. Canada ocupă unul din primele locuri în lume în privința valorificării hidroenergiei.

Industria de prelucrare se sprijină în primul rînd pe producția de fontă și oțel, care utilizează minereurile proprii de fier (al patrulea producător mondial după U.R.S.S., S.U.A. și Australia). Foarte bine echipată este industria de autovehicule, avioane, material rulant, utilaje, electrotehnice, produse chimice, producția de vase fluviale și maritime (vezi fig. 76). Cele mai însemnate centre metalurgice sînt orașele *Toronto* și *Montreal* (vezi fig. 76). O mare dezvoltare are industria energetică.

Industria lemnului cunoaște o mare dezvoltare. Canada este atît de bogată în lemn, încît fiecare al 10-lea locuitor al țării trăiește din exploatarea lemnului. Se fabrică *celuloză* și *hîrtie, mobilă* ș.a. De asemenea, este foarte dezvoltată **industria alimentară.**

Primul loc în lume, ca export

Agricultura. Canada este una dintre marile exportatoare de grîu ale globului. Suprafețe întinse de teren sînt folosite pentru cultura plantelor agricole. Se cultivă în primul rînd **grîu,** apoi **orz, ovăz, sfeclă-de-zahăr.** Terenurile agricole aparțin fermierilor, care folosesc pe scară largă mașini agricole și îngrășăminte chimice, obținînd recolte bogate.

Grîu, locul doi în lume, ca export

O ramură importantă a agriculturii o reprezintă **creșterea animalelor,** în special a *cornutelor mari,* preocupare răspîndită îndeosebi în regiunea preriilor. Un loc, de asemenea însemnat, îl ocupă *vînatul și creșterea animalelor cu blănuri scumpe* și *pescuitul.*

Locul doi pe glob după U.R.S.S.

Transporturile. Cele interioare sînt asigurate îndeosebi de calea ferată transcontinentală *Halifax-Vancouver* și de șosele auto. Partea nordică a Canadei cu condiții aspre de climă, cu un relief accidentat, are ca principal mijloc de transport *avionul.* Legăturile cu țările străine se asigură cu ajutorul transporturilor *fluviale* și mai ales *maritime,* prin porturile *Vancouver, Montreal* și *Halifax,* iar de aici pe mările și oceanele globului.

Transportul aerian este deosebit de important prin aeroportul din Montreal.

Comerțul. Canada **exportă:** *grîu, carne, produse lactate, pește, lemn, hîrtie de ziar, diferite minereuri, automobile* etc.

Importă: *zahăr, cafea, citrice, produse chimice* ș.a.

Cele mai importante schimburi economice le realizează cu S.U.A., Japonia și Marea Britanie.

Cu țara noastră are un comerț diversificat. *Exportă* în **România** azbest, celuloză, piei crude ș.a. și *importă* țesături de bumbac, confecții, tricotaje, încălțăminte etc.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt principalele caracteristici ale reliefului Canadei? Dar ale climei și vegetației?
2. Cum ar fi clima Canadei dacă în partea de nord ar exista o barieră de munți înalți? Dar dacă pe țărmul estic ar exista un curent cald? Ce consecințe ar avea?
3. Arătați pe hartă principalele bogății minerale.
4. Localizați pe hartă principalele orașe ale Canadei.
5. Care este specificul economiei Canadei?
6. Canada are 443 milioane hectare de pădure. Știind că populația țării este de 25 milioane, calculați cîte hectare de pădure revin la un locuitor. Ce avantaje rezultă din această situație?

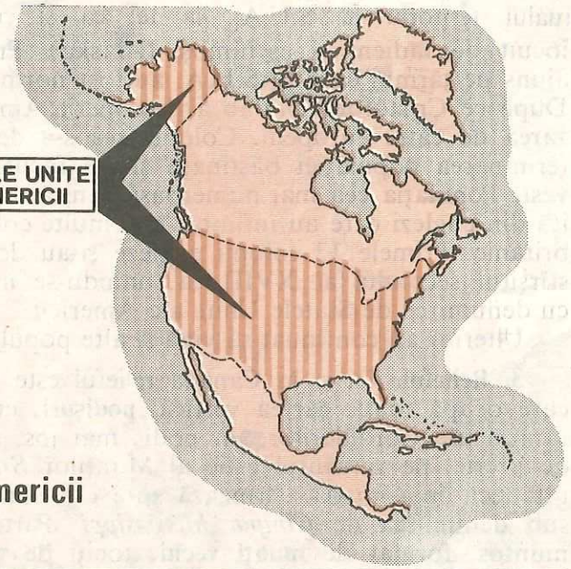

Statele Unite ale Americii (S.U.A.)

1. O așezare geografică foarte favorabilă.
2. Formarea și organizarea S.U.A.
3. Relieful este o continuare spre sud a reliefului canadian.
4. Trei zone principale de climă se succed de la nord la sud pe teritoriul S.U.A. (polară, temperată și subtropicală).
5. O populație formată din emigranți din aproape toate țările lumii.

1. Așezarea și întinderea. Statele Unite al Americii ocupă partea centrală a Americii de Nord, fiind cuprinsă între *Canada* la

nord, *Golful Mexic* şi *Mexic* la sud. Partea vestică este scăldată de apele Oceanului Pacific, iar partea estică de cele ale Oceanului Atlantic. Alaska şi Insulele Hawaii intră în componenţa S.U.A. (vezi fig. 76).

Cea mai mare parte a teritoriului S.U.A se află în zona climei temperate, iar partea sudică în cea tropicală. Scobitura făcută de Golful Mexic în teritoriul S.U.A. (adevărată mare interioară) face ca partea meridională a S.U.A. să se deosebească de regiunile africane, situate la aceeaşi latitudine (pustiul Sahara) şi să aibă un climat cald şi ploios în timpul verii.

Cele două faţade maritime, către cele două mari oceane, Pacific şi Atlantic, deschid S.U.A, calea pe apă către toate statele globului.

Suprafaţa, 9 370 000 km²

Un stat gigantic la scara continentului american. Ca **suprafaţă** S.U.A. ocupă locul al patrulea pe Glob, după U.R.S.S., Canada şi R.P. Chineză.

2. Formarea şi organizarea S.U.A. Înaintea venirii europenilor, actualul teritoriu al S.U.A., la fel ca şi cel al Canadei, a fost locuit de indieni şi eschimoşi (Alaska). Primii europeni care au ajuns pe ţărmul estic al S.U.A. au fost normanzii (secolul al X-lea). După ce Cristofor Columb a descoperit America, a început colonizarea de către europeni. Colonizarea s-a desfăşurat paralel cu exterminarea populaţiei băştinaşe şi s-a făcut treptat, de la est spre vest. Populaţia cea mai numeroasă venită din Europa a fost alcătuită din englezi care au înfiinţat mai multe colonii incluse în imperiul

4.VII.1776

britanic. Primele 13 colonii engleze şi-au dobîndit independenţa la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, unindu-se într-o federaţie de state cu denumirea de Statele Unite ale Americii.

Ulterior au continuat să vină şi alte populaţii (v. fig. 72).

3. Relieful. Ca şi în Canada relieful este format din **munţi înalţi**, care ocupă toată partea vestică; **podişuri**, cuprinse între cele două ramuri ale Cordilierilor; un podiş mai jos, acoperit cu o vegetaţie de prerie, pe versantul estic al Munţilor *Stîncoşi*, dar mai dezvoltat decît în Canada. Urmează spre est **Cîmpia Centrală** cunoscută sub denumirea de *Cîmpia Mississippi*. Partea estică are un relief muntos, format de **munţi vechi**, tociţi de vreme — *Munţii Appalachi*. Pe ţărmul Oceanului Atlantic se află o **cîmpie litorală** (vezi fig. 77).

Priviţi figura 77 şi cunoscînd relieful Americii de Nord din lecţiile trecute, fixaţi principalele unităţi de relief. Spuneţi cum se numesc acestea?

Bogăţii minerale. *Teritoriul S.U.A, dispune de resurse considerabile de materii prime.* Astfel, în partea estică, în regiunea Munţilor Appalachi şi centrală se întîlnesc importante zăcăminte de **cărbuni, petrol, gaze naturale, minereuri de fier** (regiunea Marilor Lacuri). În zona Munţilor Cordilieri se găsesc mari zăcăminte de **minereuri neferoase** şi **petrol.** În Alaska se găsesc **metale preţioase** şi **petrol.**

Locul II în lume

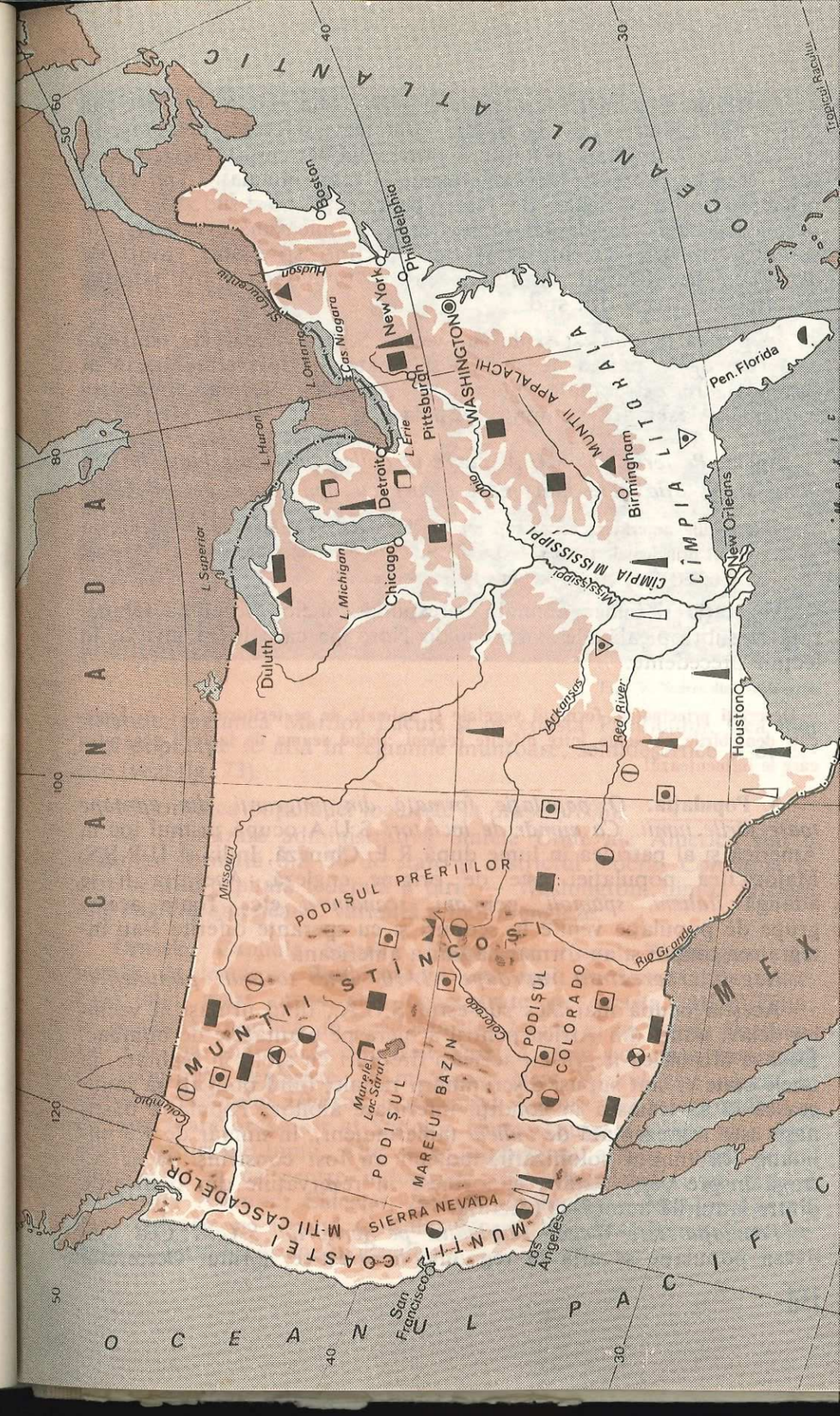

Fig. 77. **Statele Unite ale Americii — harta fizică şi a resurselor naturale.** Analizaţi harta şi spuneţi: cum sînt repartizate principalele forme de relief? Dar resursele naturale?

4. Clima. Cea mai mare parte a teritoriului S.U.A. are o climă **temperată.** Clima se caracterizează prin mari diferenţe de temperatură de la un anotimp la altul şi prin schimbări bruşte de temperatură, ceea ce provoacă uneori uragane şi mari inundaţii. Din cauza orientării formelor înalte de relief, pe direcţia nord-sud, cele două oceane, Pacific şi Atlantic influenţează în mică măsură clima. În schimb, dinspre Oceanul Arctic, pătrund spre sud valuri de aer rece tot timpul anului, ceea ce provoacă mari pagube recoltei de citrice din sud.

În partea de sud-est şi de sud-vest a S.U.A, clima este **subtropicală** (umedă în partea de sud-est şi uscată de tip mediteranean în sud-vest). În extremitatea sudică a Peninsulei Florida clima este **tropicală.** Alaska are o climă **rece, polară.**

Apele: *Pe teritoriul S.U.A, curge al doilea fluviu din lume ca lungime şi se află cele mai mari lacuri cu apă dulce de pe Glob.*

Din lecţiile anterioare cunoaşteţi reţeaua hidrografică a Americii de Nord. Spuneţi care sînt principalele fluvii şi lacuri ale S.U.A. Ce caracteristici prezintă în funcţie de climă şi relief? Care este importanţa lor economică?

Vegetaţia şi lumea animală corespund zonelor de climă temperată şi subtropicală ale Americii de Nord pe care le-aţi învăţat în lecţiile precedente.

Descrieţi principalele formaţii vegetale şi animale de pe teritoriul S.U.A. Explicaţi deosebirile existente între diferite regiuni, ţinînd seama de factorii geografici care le influenţează!

239 mil. locuitori. Densitatea 26 locuitori pe km²

5. Populaţia. *O populaţie formată din imigranţi din aproape toate ţările lumii. Ca număr de locuitori* S.U.A ocupă primul loc în America şi al patrulea în lume după R.P. Chineză, India şi U.R.S.S. Majoritatea populaţiei este de origine engleză. Acestora li se adaugă *italieni, spanioli, germani, scandinavi* etc. Toate aceste grupe de populaţie venite în scopuri şi cu speranţe diferite s-au integrat cu timpul şi au format naţiunea americană.

23. mil. *Negrii reprezintă aproape 1/10 din totalul populaţiei:* Aceştia ocupă mai ales sud-estul S.U.A., fiind urmaşi ai vechilor sclavi aduşi din Africa pentru a lucra pe plantaţiile de bumbac. Deşi se afirmă că negrii au aceleaşi drepturi cu albii, în realitate, în unele state ei sînt supuşi discriminării rasiale, fiind obligaţi să muncească şi să trăiască în condiţii inferioare albilor. Populaţia băştinaşă este reprezentată de *indieni* (amerindieni), în număr de 1,3 milioane. În timpul colonizării, indienii au fost constrînşi să se retragă înspre vest. Astăzi, ei locuiesc în rezervaţiile din podişurile dintre lanţurile muntoase (vezi fig. 72).

Populaţia este inegal răspîndită pe teritoriul S.U.A. Cea mai deasă populaţie se află în regiunile nord-estice, ţărmul Oceanului

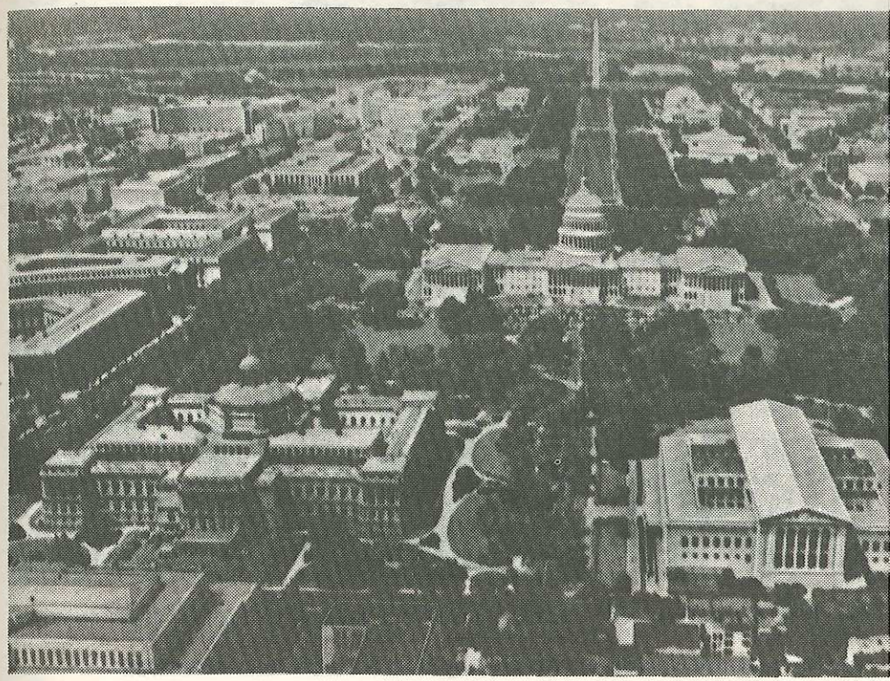

Fig. 78. **Vedere din Washington.**

Atlantic, regiunea Marilor Lacuri şi pe coasta Pacificului. Cea mai rară populaţie se află în regiunile muntoase, semideşertice şi deşertice (vezi fig. 73).

Majoritatea populaţiei locuieşte la oraşe (78%).

Ca organizare administrativă Statele Unite ale Americii sînt o federaţie formată din 50 de state şi districtul federal Columbia în care se află capitala federală a ţării — Washington. Limba oficială este engleza americană, variantă a limbii engleze.

Oraşele. Capitala Statelor Unite este oraşul **Washington.** Ca număr de locuitori Washingtonul este mult în urma altor oraşe. Cele mai mari oraşe sînt concentrate pe coasta Atlanticului, în jumătatea nordică, în jurul Marilor Lacuri şi pe coasta Pacificului. Cel mai mare oraş este **New York,** a cărui populaţie împreună cu suburbiile depăşeşte 16 milioane. New Yorkul este aşezat la vărsarea Fluviului Hudson în Oceanul Atlantic. El este totodată şi cel mai mare oraş-port al Statelor Unite şi unul din cele mai mari oraşe-porturi ale lumii. Alte oraşe importante, atît ca număr de locuitori, cît şi ca centre industriale sînt: **Philadelphia,** pe ţărmul Oceanului Atlantic, **Chicago, Detroit,** în regiunea Marilor Lacuri, **New Orleans,** pe ţărmul Golfului Mexic; **San Francisco** şi **Los Angeles** pe ţărmul Oceanului Pacific.

Fig. 79. **Vedere din New York.** Clădirile „zgîrie nori" se înalţă pe tot cuprinsul insulei Manhattan.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt principalele unităţi de relief din S.U.A? Cum sînt ele orientate? Care sînt principalele masive muntoase, podişuri şi cîmpii?
2. Ce fel de climă se întîlneşte pe teritoriul S.U.A.? Care sînt factorii care o influenţează?
3. Localizaţi pe hartă principalele bogăţii minerale.
4. Care este repartizarea vegetaţiei pe teritoriul S.U.A.? De ce?
5. Arătaţi pe hartă cele mai importante oraşe.

ŞTIAŢI CĂ...

— termenul de „bloc" provine de la numele unui olandez, Adrian Block, care a construit pe Insula Manhattan case cu mai multe etaje numite de colonişti Blockhaus, adică „casele lui Block"?

— în apropierea Munţilor Sierra Nevada (California) există un ţinut de deşert, deosebit de arid, denumit „Valea Morţii"?

— în S.U.A. există un mare număr de parcuri naţionale? dintre acestea parcul Yelowstone este cel mai interesant şi cuprinde peşteri, gheizere, cascade etc.

— lacurile din partea de nord a S.U.A. sînt formate pe locurile unor foşti ghețari?

— la recensămîntul populaţiei din 1985 erau 34 de oraşe care aveau peste un milion locuitori împreună cu suburbiile?

1. Prima putere economică a lumii capitaliste.
2. Industria are la bază un nivel tehnic ridicat, în toate ramurile.
3. O mare şi variată producţie agricolă.
4. Reţeaua de transporturi este pe măsura bogăţiilor şi a întinderii teritoriului S.U.A.

1. Statele Unite ale Americii alcătuiesc o ţară industrial-agrară foarte dezvoltată. La această dezvoltare au contribuit mai mulţi factori. Dintre aceştia cei mai importanţi sînt următorii: *mari şi variate bogăţii minerale; aşezarea geografică între două oceane* care i-au permis, pe de o parte, să facă comerţ cu diverse state ale lumii, iar pe de altă parte, au apărat-o de războaie distrugătoare pe propriul său teritoriu; *primirea unui număr mare de emigranţi* din ţările dezvoltate ale Europei, *buni cunoscători ai tehnicii.* Progresul deosebit de rapid, obţinut în industrie, a transformat Statele Unite ale Americii, într-o perioadă scurtă de timp, în cel mai puternic stat capitalist, atît ca volum al producţiei industriale, cît şi ca export de mărfuri fabricate. Caracteristic pentru economia Statelor Unite ale Americii este concentrarea bogăţiilor în mîinile unui grup restrîns de mari bogătaşi, care dispun de averi uriaşe. Şomajul este în creştere continuă. Criminalitatea, alcoolismul şi toxicomania au devenit adevărate plăgi sociale.

2. Dezvoltarea industriei se bazează pe uriaşe surse de energie şi materii prime. Se extrag imense cantităţi de **cărbune, petrol** şi **gaze naturale.** *S.U.A. este o mare producătoare de energie electrică.* Hidroenergia (sistemele Columbia, Tennessee) şi energia nucleară (peste 90 de centrale) ocupă primul loc în producţia de energie electrică. De asemenea, se extrag şi se prelucrează mari cantităţi de **cupru, fier, nichel** ş.a.

Între ramurile industriei primul loc îl ocupă **industria grea** axată pe **industria extractivă, metalurgie, construcţii de maşini, chimică.**

Petrolul se extrage din jurul *Golfului Mexic* şi din *vestul S.U.A. Minereurile de fier* se găsesc şi se exploatează în sudul-vestul *Lacului Superior* şi în partea sudică a Munţilor Appalachi, lîngă localitatea *Birmingham. Metalele neferoase* se extrag din părţile vestice ale S.U.A. (vezi fig. 77).

Pe baza acestor bogăţii şi a surselor de energie amintite, s-a dezvoltat o **puternică industrie metalurgică** şi de **construcţii de maşini.** S.U.A. produce cele mai diverse tipuri de maşini, de la cele de uz casnic, pînă la navele cosmice. Principalele centre ale construcţiei de maşini se află în jurul Marilor Lacuri şi pe coasta

Atlanticului. **Cele mai importante centre sînt:** *Detroit* şi *Cleveland* — pentru construcţia de **autoturisme;** *Chicago* — pentru *maşini agricole; Baltimore* — pentru *construcţia navelor* etc.

22% din producţia mondială

Foarte dezvoltată este, de asemenea, **industria chimică,** concentrată mai ales în oraşele *Philadelphia, Los Angeles* şi *Houston.* Se produc îngrăşăminte, mase plastice, medicamente, cauciuc sintetic ş.a.

Pe coasta Pacificului, în apropiere de oraşele *Seattle* şi *Los Angeles* se află cele mai mari *uzine constructoare de avioane.*

În regiunile S.U.A. bogate în păduri sînt cele mai *mari întreprinderi de prelucrare a lemnului, celulozei şi a hîrtiei.*

Dintre ramurile industriei producătoare de bunuri de larg consum cele mai dezvoltate sînt: **textilă, alimentară, pielărie** şi **încălţăminte.** Întreprinderi aparţinînd acestor ramuri industriale se găsesc în toate marile oraşe ale S.U.A. Principalul centru textil este **Boston.**

Repartizarea geografică a industriei pe teritoriul S.U.A. este foarte inegală. Astfel, unele regiuni ca, de exemplu, partea de nord-est şi regiunea Marilor Lacuri, deţin mai mult de jumătate din întreaga industrie a S.U.A. Alte regiuni ca, de exemplu, regiunile vestice, cu excepţia oraşelor *Los Angeles, Seattle* şi *San Francisco,* au puţine centre industriale.

3. Agricultura. În producţia agricolă, la fel ca şi în industrie, S.U.A. ocupă primul loc între statele capitaliste. Din suprafaţa Statelor Unite aproape jumătate este folosită, fie pentru cultura plantelor, fie ca păşune pentru creşterea animalelor. S.U.A. obţine mari cantităţi de produse agricole specifice zonei temperate şi mediteraneene. Sudul S.U.A. completează aceste produse cu *culturi subtropicale* şi *tropicale.* S.U.A. este înainte de toate **o mare producătoare de cereale:** porumb şi grîu, urmează *bumbacul, tutunul, cartofii, sfecla de zahăr* ş.a.

Porumb, primul loc în lume, ca producţie.

Grîu, locul III în lume după U.R.S.S. şi China

Cultura porumbului se practică îndeosebi în jurul Marilor Lacuri, grîul ocupă vaste suprafeţe în regiunea preriilor. În părţile centrale şi sud-estice se cultivă, în afară de grîu şi porumb, şi alte cereale ca: *orz, ovăz, secară* şi *orez.*

Bumbac, 1/4 din producţia mondială

Bumbacul şi tutunul ocupă mari suprafeţe în partea sud-estică, unde clima este caldă subtropicală şi tropicală. *Pomii fructiferi* şi *viţa de vie* au condiţii bune de dezvoltare în jurul Marilor Lacuri şi California iar *citricele* în partea sudică, în Florida (vezi fig. 81).

Producţia la hectar este ridicată, S.U.A. dispunînd de mari cantităţi de produse agricole pentru export.

Deosebit de dezvoltată este **creşterea animalelor.** Se cresc în special *porci* şi *vite* cornute mari. În producţia de **carne, lapte** şi **unt** ocupă primul loc în lume.

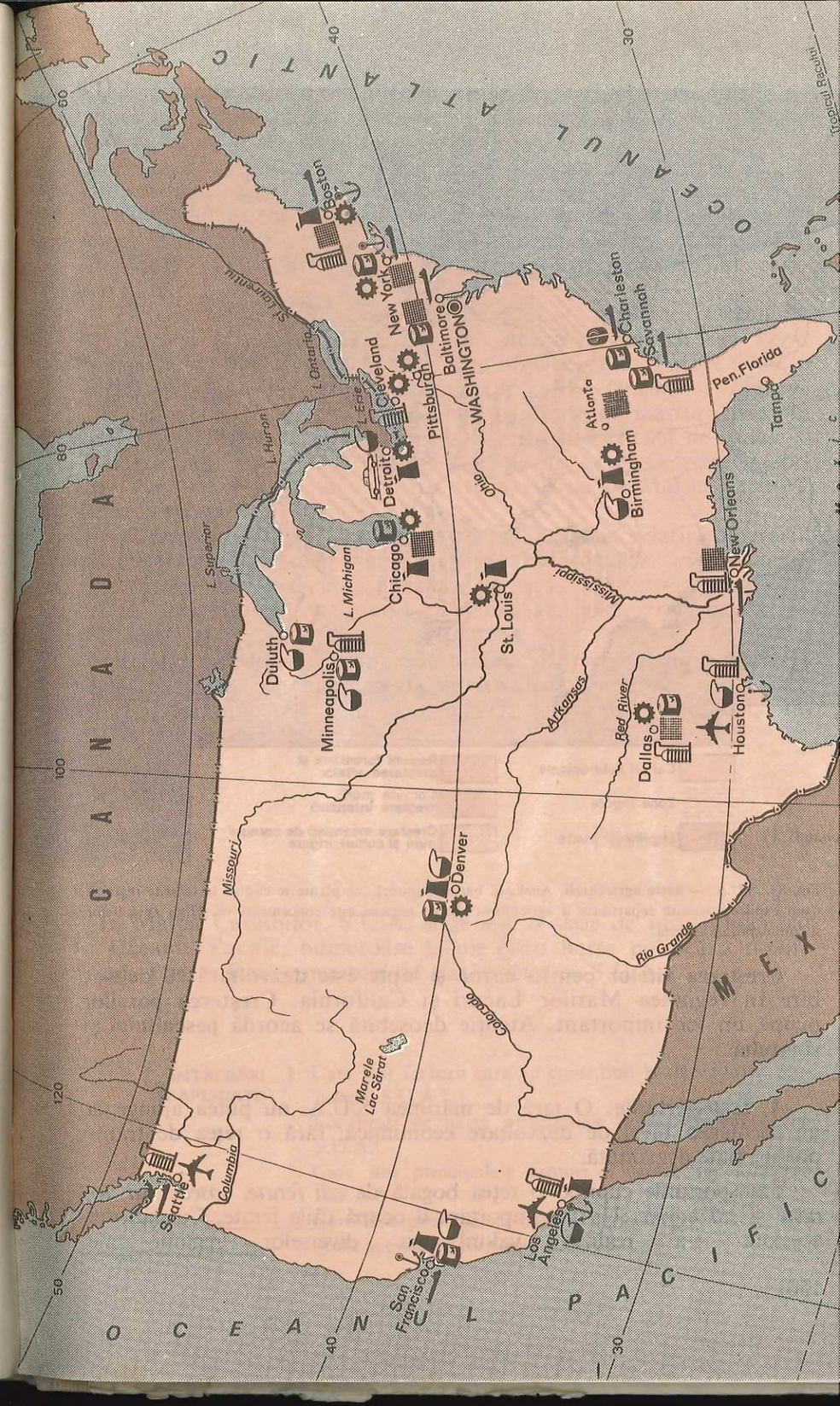

Fig. 80. S.U.A. **Harta industriei.** Industria este concentrată în partea nord-estică şi în regiunea Marilor Lacuri. De ce?

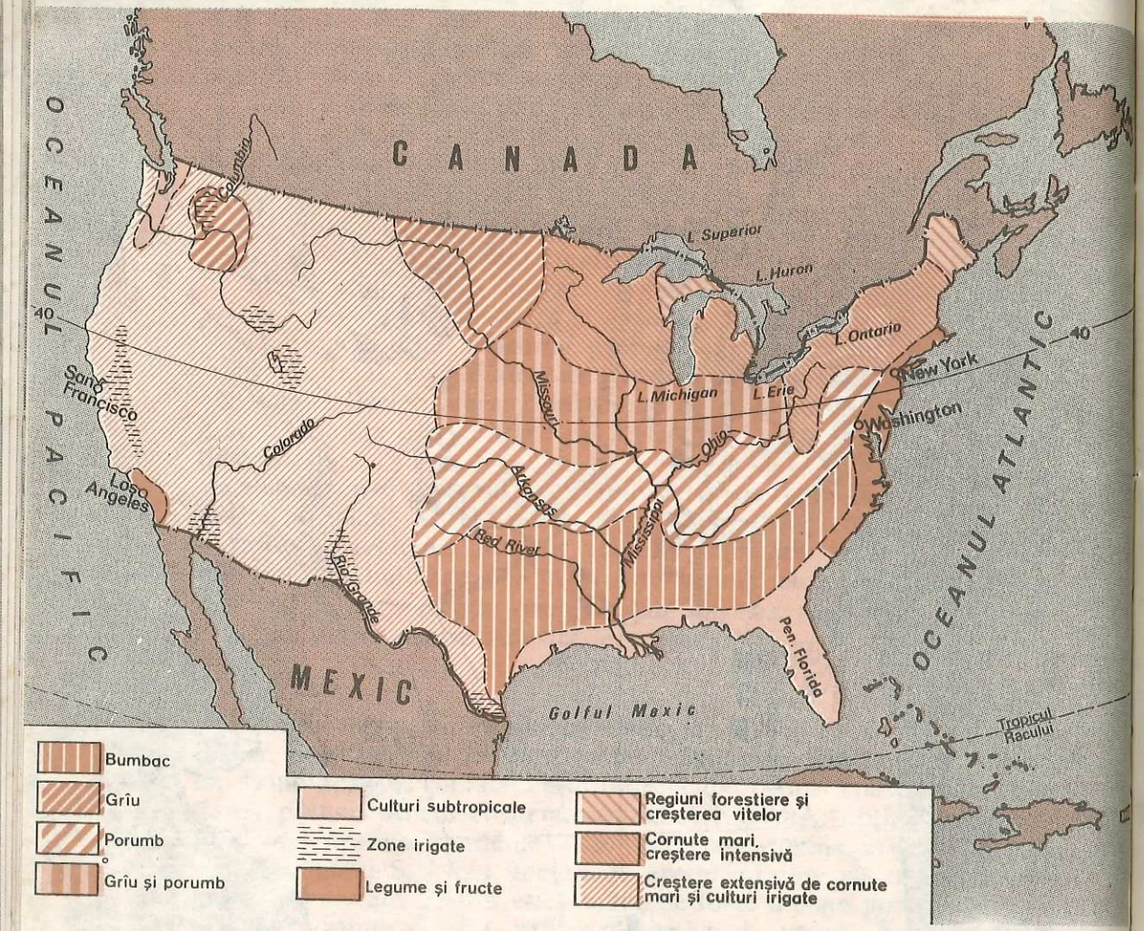

Fig. 81. S.U.A. — **harta agriculturii.** Analizaţi harta şi spuneţi: ce plante se cultivă în diferite regiuni? Cum explicaţi această repartizare a agriculturii? În ce regiune este concentrată creşterea animalelor şi cum explicaţi aceasta?

Creşterea vitelor pentru carne şi lapte este dezvoltată cu deosebire în regiunea Marilor Lacuri şi California. **Creşterea porcilor** ocupă un loc important. Atenţie deosebită se acordă **pescuitului** şi **vînatului.**

4. Transporturile. O ţară de mărimea S.U.A. nu putea ajunge la un asemenea nivel de dezvoltare economică, fără o reţea de transporturi bine dezvoltată.

Reprezintă 1/3 din reţeaua mondială

Transporturile cuprind o reţea bogată de *căi ferate, şosele, căi aeriene* şi *căi navale.* Un loc important îl ocupă căile ferate. Cu ajutorul acestora s-a realizat valorificarea diverselor regiuni ale

S.U.A. Căile ferate sînt mai dese în partea de nord-est şi mai rare în regiunile muntoase. Cel mai mare nod feroviar este Chicago. Sînt 6 magistrale feroviare transcontinentale de la est la vest.

Transportul aerian de pasageri este principalul mijloc de deplasare a populaţiei la distanţe mari. Anual înregistrează peste 250 000 000 călători, adică mai mult de jumătate din traficul de călători al ţărilor capitaliste. Aeroporturile O'Hara (Chicago) şi Atlanta sînt cele mai mari din lume (fiecare cu peste 40 mil. pasageri anual).

Transportul maritim cel mai dezvoltat aparţine Oceanului Atlantic, pe ţărmul căruia se află cele mai mari **porturi:** *New York, Philadelphia, Baltimore* ş.a. apoi ţărmul Oceanului Pacific — *Los Angeles.* La Golful Mexic se află porturile *New Orleans* şi *Houston.* Cel mai mare port, cu cea mai mare cantitate de mărfuri manipulate, este New York. El dispune de o reţea complicată de canale şi cheiuri, unde pot ancora simultan o mie de nave. O mare importanţă pentru transportul intern o are navigaţia pe Marile Lacuri şi pe Mississippi.

Comerţul. Statele Unite ale Americii întreţin relaţii comerciale cu numeroase ţări ale lumii. **Exportă:** *autovehicule, maşini-unelte, produse chimice, cereale, bumbac, conserve de carne, tutun* ş.a. S.U.A. **importă:** *materii prime, cafea, zahăr, fructe tropicale* şi alte produse.

Relaţiile cu **România** sînt tradiţionale şi diversificate. *Exportă* în România: utilaj chimic, insecticide, celuloză, bumbac, piei crude, cărbuni cocsificabili ş.a. şi *importă* geamuri, confecţii, încălţăminte, mobilă etc.

Posesiunile S.U.A.

În Marea Caraibilor, S.U.A. stăpînesc o serie de insule mici, iar în Oceanul Pacific, numeroase insule (vezi harta politică a lumii). Insula Puerto Rico constituie un stat asociat cu S.U.A.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt factorii care au contribuit la dezvoltarea economiei S.U.A.?
2. Localizaţi pe hartă principalele bogăţii de subsol ale S.U.A.!
3. Care sînt principalele ramuri şi centre ale industriei S.U.A.?
4. Care sînt principalele culturi agricole şi unde se dezvoltă acestea pe teritoriul S.U.A.?

Mexicul

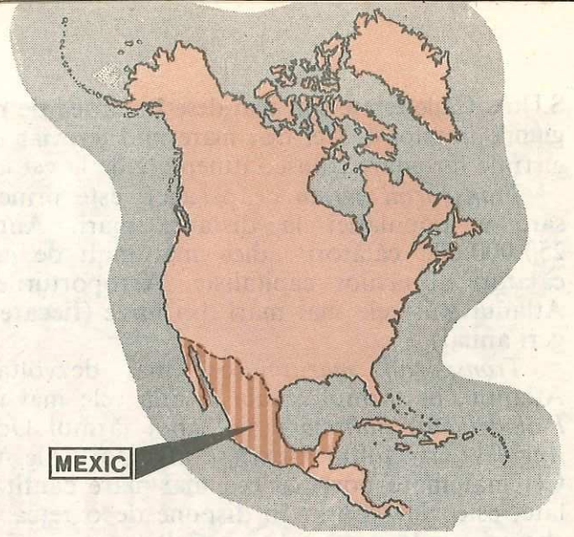

1. Ţara marilor contraste geografice şi a unor vechi civilizaţii.
2. Relieful — un podiş mărginit de munţi şi de cîmpii.
3. Clima şi vegetaţia etajate pe altitudine.
4. Populaţia este formată din băştinaşi şi din metişi.
5. O economie bazată pe minerit şi agricultură.

Aşezarea. Analizaţi harta Americii de Nord şi spuneţi ce coordonată geografică principală întretaie Mexicul. Ce consecinţe geografice decurg de aici?

Mexicul este aşezat în partea de sud-vest a Americii de Nord, între *Golful Mexic* la est şi *Oceanul Pacific* la vest. La nord se învecinează cu S.U.A., iar la sud-est cu *Guatemala* şi *Belize*. Mexicului îi aparţine atît *Peninsula California* cît şi *Peninsula Yucatan* de pe ţărmul Golfului Mexic. Ocupă locul trei ca suprafaţă între statele Americii de Nord.

1 973 000 km²

Mexicul este o republică, o federaţie de 29 de state, două teritorii federale şi districtul federal al Capitalei. Denumirea oficială este *Statele Unite Mexicane*.

1. Mexicul este o îmbinare de munţi, podişuri, văi, vîrfuri acoperite cu zăpezi eterne; vegetaţie tropicală luxuriantă, vaste regiuni aride, deci o ţară a contrastelor.

Un fel de Grecie a Americii. Varietăţii peisajelor i se adaugă monumentele misterioase şi clădiri ridicate de mîna omului cu multe sute de ani în urmă. Relieful înalt alternează cu văi, în care şi astăzi regiunile şi oamenii păstrează caractere specifice. Această îmbinare de peisaj şi cultură fac ca Mexicul să poată fi asemuit cu Grecia.

2. **Relieful.** De la nord spre sud, pe teritoriul Mexicului, se prelungesc lanţurile Munţilor Cordilieri, unul pe partea vestică

de-a lungul Oceanului Pacific — **Sierra Madre de Vest** — şi altul pe partea estică, de-a lungul Golfului Mexic — **Sierra Madre de Est.** Aceste două lanţuri muntoase includ între ele **Podişul Mexicului.** Cele două lanţuri muntoase se apropie spre sud tot mai mult, formînd un singur lanţ muntos, în care se găsesc cele mai înalte masive vulcanice în activitate: **Orizaba** şi **Popocatepetl.** *Vulcanii constituie o caracteristică esenţială a peisajului Mexicului.*

Cîmpia ocupă porţiuni înguste de-a lungul ţărmurilor.

Bogăţii minerale. Subsolul Mexicului este bogat în zăcăminte de **petrol** şi de **gaze naturale,** metale preţioase: **aur, argint,** precum şi **plumb, cupru** (vezi fig. 82).

3. **Clima.** După aşezarea sa geografică, Mexicul se află în **zona de climă tropicală.** Dispunerea principalelor trepte de relief se reflectă în marile contraste dintre clima podişurilor interioare, a sierrelor înconjurătoare şi a cîmpiilor litorale, precum şi în aspectele diferite de la o regiune la alta ale vegetaţiei şi solurilor. Astfel relieful înalt provoacă mari diferenţieri de climă, de la poalele munţilor spre marile înălţimi ale acestora, adică se observă **o zonare a climei pe altitudine.** Se disting astfel patru etaje de climă.

Primul etaj se numeşte **tierra caliente** (ţinutul cu climă caldă), apoi **tierra templada** (ţinutul cu climă temperată), **tierra fria** (ţinutul cu climă rece) şi **tierra gelada** (ţinutul îngheţat).

Precipitaţiile sînt mai abundente pe ţărmul Golfului Mexic şi scad treptat spre Oceanul Pacific, aşa încît Podişul Mexican este foarte sărac în precipitaţii.

— Cu clima cărei ţări din Africa ar putea fi comparată clima Mexicului?

Apele. Cunoscînd relieful şi clima Mexicului, ce caracteristici au rîurile?

Reţeaua hidrografică este săracă. Podişul are puţine ape curgătoare. Rîurile care izvorăsc din munţii situaţi de-a lungul ţărmurilor sînt scurte. Cea mai mare apă curgătoare este **Rio Bravo del Norte,** de la graniţa cu S.U.A., care se varsă în Golful Mexic.

Vegetaţia şi animalele. Vegetaţia este etajată la fel ca şi clima, Podişul Mexican sărac în precipitaţii are o vegetaţie de **deşert şi semideşert,** formată din diferite *specii de cactuşi.* Litoralul oceanului şi partea sudică au o vegetaţie de ierburi asemănătoare savanelor. Regiunile muntoase au o vegetaţie de **pădure,** etajată după zonele de climă. Extremitatea sudică a Mexicului, pe litoralul Golfului Mexic, aflată sub influenţa alizeului de nord-est, care aduce mari cantităţi de precipitaţii, are o vegetaţie de **pădure tropicală.**

Animalele. Se întîlnesc *maimuţe, păsări cu penaj colorat, puma, jaguarul, ursul, cerbul, căprioara* ş.a.

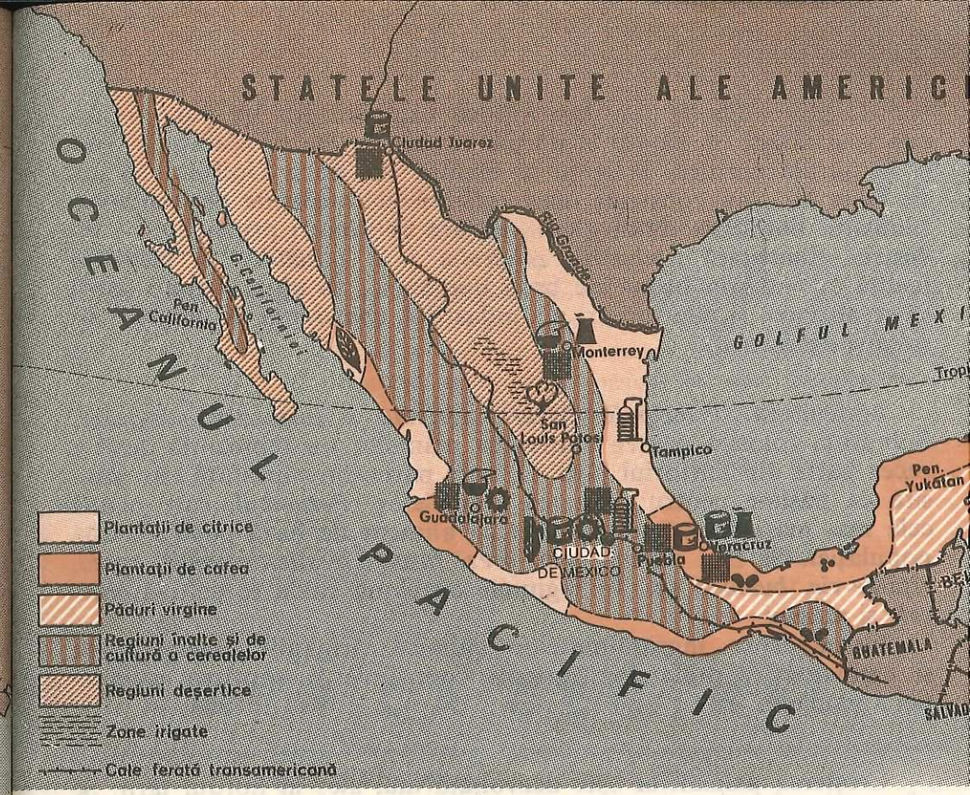

Fig. 83. **Mexic — harta economică.**

4. Populaţia. Majoritatea populaţiei este formată din indieni, urmaşii triburilor, **aztec** şi **maya**, apoi din **mestiţi** (rezultaţi din amestecul spaniolilor cu băştinaşii) şi din **creoli** (urmaşi ai primilor colonizatori spanioli). Despre civilizaţiile maya şi aztecă vorbesc misterioasele piramide de aici ce rivalizează cu cele ale Egiptului Antic.

Populaţia este inegal răspîndită pe teritoriul Mexicului. Cea mai deasă populaţie se află în regiunile climatului temperat (în special în sudul podişului mexican), iar cea mai rară în ţinuturile înalte şi în deşertul mexican. Limba oficială este spaniola.

Oraşele. Cel mai mare oraş — **Ciudad de Mexico** — capitala ţării, situat în regiunea de podiş la 2 660 m altitudine, este un oraş modern ca stil arhitectonic, mare centru industrial şi cel mai important centru cultural (Universitatea de aici datînd cam din anul 1550). Alte oraşe mari sînt **Guadalajara, Monterrey.** Dintre oraşele-porturi cele mai importante sînt **Veracruz** şi **Tampico.**

5. Economia. Mexicul este o ţară agrar-industrială cu o industrie în plină dezvoltare şi diversificare.

Industria. Cea mai importantă ramură a industriei este cea **extractivă.** Se extrag: *argint, aur, plumb, cupru, fier, cărbune,*

← Fig. 82. **America Centrală — harta fizică şi a resurselor minerale.**

petrol, gaze naturale ş.a. Majoritatea exploatărilor de aur, argint, cupru şi plumb se găsesc în părţile vestice, în Sierra Madre de Vest şi în părţile nordice. Petrolul se extrage din zona Golfului Mexic. Pe baza lui s-au construit mari *rafinării* şi *combinate petrochimice.* Industria bunurilor de larg consum are ca ramuri principale — **industria alimentară** *(industria zahărului şi a tutunului)* şi **industria textilă** cu materia primă de bază bumbacul. În ultimul timp încep să se dezvolte şi alte ramuri ale industriei: *construcţii de maşini, chimică* şi *energetică.*

Petrol locul I în America Latină

Agricultura. *Principala cultură agricolă o formează porumbul.* Suprafaţa folosită pentru cultivarea plantelor nu reprezintă decît a zecea parte din teritoriul ţării. O mare parte din suprafaţă este folosită ca păşune pentru creşterea animalelor. *Porumbul,* care ocupă cele mai mari suprafeţe, serveşte ca aliment de bază pentru hrana populaţiei. Se mai cultivă *grîu, orez, fasole, trestie-de-zahăr, cafea, viţă-de-vie, bumbac* ş.a. În regiunile cu climă caldă se cultivă *citricele* şi *tutunul.*

Locul II în lume

Introducerea îngrăşămintelor chimice, irigaţiile, mecanizarea şi extinderea suprafeţelor agricole contribuie la sporirea producţiei agricole.

Creşterea animalelor este dezvoltată mai ales în nordul ţării. Se cresc *bovine, oi* şi *porci.*

Transporturile sînt inegal repartizate pe teritoriul ţării. Reţeaua de căi ferate şi şosele este mai deasă în partea nordică şi centrală. Legăturile externe sînt asigurate în mare parte de transportul pe apă. Un loc important în viaţa Mexicului îl deţine turismul.

Comerţul. Mexicul **exportă:** *petrol* (2/3 în S.U.A.), *argint, cupru, cafea, tutun* ş.a. **Importă** maşini de tot felul şi produse alimentare.

Legăturile economice, politice şi culturale ale României cu Mexicul, ca de altfel şi cu toate statele Americii Latine, cunosc o continuă dezvoltare. Un rol deosebit în intensificarea acestor relaţii l-a avut vizita preşedintelui României, tovarăşul *Nicolae Ceauşescu,* în anul 1975, într-o serie de state ale continentului american: Mexic, Peru, Venezuela, Brazilia, Argentina. În convorbirile avute cu conducătorii acestor state, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a arătat dorinţa fermă de pace a poporului român şi de instaurare a unei ordini economice şi politice internaţionale bazate pe principiile respectării suveranităţii naţionale, a neamestecului în treburile interne, a colaborării pe bază de egalitate şi avantaj reciproc.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care este aspectul general al reliefului Mexicului şi cum se numesc principalele unităţi de relief?
2. Ce bogăţii minerale are Mexicul şi ce rol au ele în economia ţării?
3. Citiţi pe hartă cele mai importante oraşe.

ŞTIAŢI CĂ... — în apropierea oraşului Veracruz se află un vulcan, în al cărui crater s-a descoperit o adevărată minune a naturii: un lac de mercur? El s-a născut, după cum se presupune, în urma unei erupţii de mercur din adîncurile pămîntului care ar fi avut loc acum cîteva secole.

AMERICA CENTRALĂ

1. **O punte de legătură între cele două Americi.**
2. **Un relief predominant muntos, în mare parte de origine vulcanică.**
3. **Clima şi vegetaţia sînt zonate pe altitudine.**
4. **Populaţia — un amestec de metişi, creoli şi negri.**
5. **Economia este axată pe cultura plantelor tropicale.**

1. Aşezare. America de Nord şi de Sud sînt legate printr-o fîşie îngustă de uscat şi printr-un grup de insule, cunoscute sub numele de *America Centrală* (istmică).

Partea continentală, cu o lungime de circa 2 000 km, este cuprinsă între Istmul Tehuantepek şi Istmul Panama. **Partea insulară** este formată din arhipelagurile **Antilele Mari** şi **Antilele Mici.**

Prin aşezarea în formă de arc, Arhipelagul Antilelor desparte Mediterana americană în două mari bazine: *Golful Mexic* şi *Marea Caraibilor* sau a *Antilelor.*

Marginile de vest ale Americii Centrale sînt scăldate de apele *Oceanului Pacific.* În această parte ţărmul este înalt şi puţin crestat. În nord şi est este scăldată de apele *Golfului Mexic,* ale *Mării Caraibilor* şi ale *Oceanului Atlantic.*

2. Relieful este aşezat în trepte. Treapta cea mai înaltă este formată de **şirul de munţi** de pe *coasta Oceanului Pacific.*

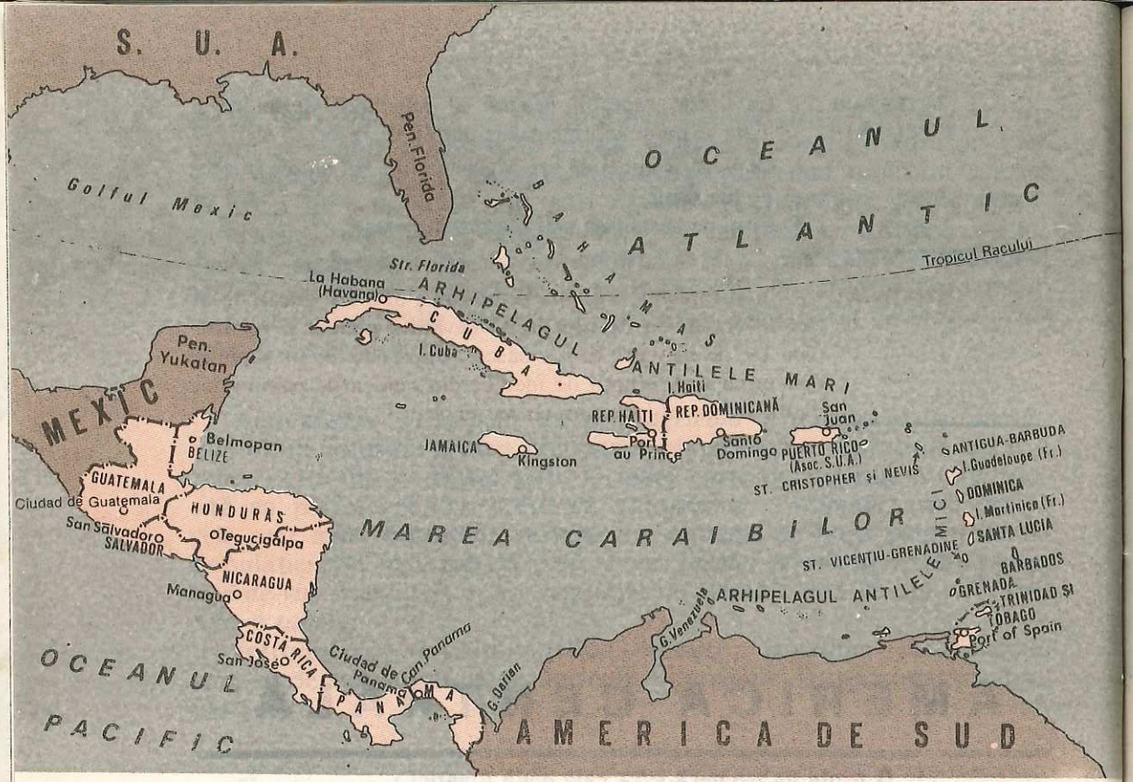

Fig. 84. **America Centrală — harta politică.**

Aceşti munţi constituie o prelungire a Cordilierilor din America de Nord, cu înălţimi de 2 500—3 000 m. A doua treaptă este formată din **podişuri** mici ca întindere; iar a treia treaptă dintr-o îngustă **cîmpie litorală.** De la nord la sud, relieful Americii Centrale este presărat cu numeroşi vulcani din care unii activi. Relieful celor două arhipelaguri este, de asemenea, înalt. Un lanţ muntos străbate Insula Cuba. Celelalte insule au un relief înalt, fie de origine vulcanică, fie de origine coraligenă (vezi harta colorată a Americii).

3. Clima. America Centrală are o climă **tropicală.** Vînturile care bat dinspre ocean, îndeosebi alizeul de nord-est, fac ca această climă caldă să fie şi umedă. Astfel teritoriul Americii Centrale primeşte o mare cantitate de precipitaţii. La fel ca şi în Mexic se întîlneşte *o zonare pe altitudine a climei.*

Vegetaţia. La fel ca şi clima, **vegetaţia este etajată** pe marile forme de relief. Temperatura ridicată, ploile bogate şi în multe părţi solul fertil de origine vulcanică, oferă condiţii bune pentru dezvoltarea unei vegetaţii bogate, formată din *palmieri, cedri, bambuşi, arbori de cauciuc, ferigi arborescente* etc.

4. Populaţia *este formată dintr-un amestec de metişi, creoli şi negri.*

Densitatea cea mai mare se întîlneşte în regiunile cu climat temperat *(tierra templada),* mai prielnic cerinţelor vieţii şi activităţii de producţie.

Împărţirea politică. *În America Centrală se află 20 de state independente.*

Care sînt ţările Americii Centrale continentale? Cum se numesc capitalele lor? Ce state se află la Marea Caraibilor?

Pe teritoriul statului **Panama** se află canalul Panama aflat încă în administrarea S.U.A. împreună cu o fîşie cu lăţimea de 16 km de o parte şi de alta a canalului.

5. Economia. Ramura principală a economiei este agricultura, specializată în cultura plantelor tropicale: *cafeaua, ananasul, trestia de zahăr, bananul.* În toate statele Americii Centrale, cu excepţia Cubei (ţară socialistă), capitalul american, şi îndeosebi cel din S.U.A., deţine poziţii importante.

ÎNTREBĂRI ŞI EXERCIŢII

1. Localizaţi pe hartă părţile componente ale Americii Centrale (partea continentală şi partea insulară).
2. Care sînt principalele state ale Americii Centrale?
3. Care este specificul economiei Americii Centrale?

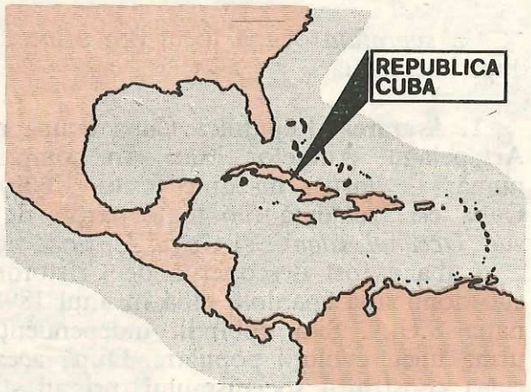

Republica Cuba

1. Are o aşezare geografică insulară.
2. Un relief colinar străjuit de munţi pe partea vestică şi sud-estică.
3. O climă tropicală umedă.
4. O adevărată grădină botanică naturală a globului.
5. O populaţie specifică Americii Centrale.
6. O economie diversificată, în care locul principal îl ocupă cultivarea şi prelucrarea trestiei de zahăr.

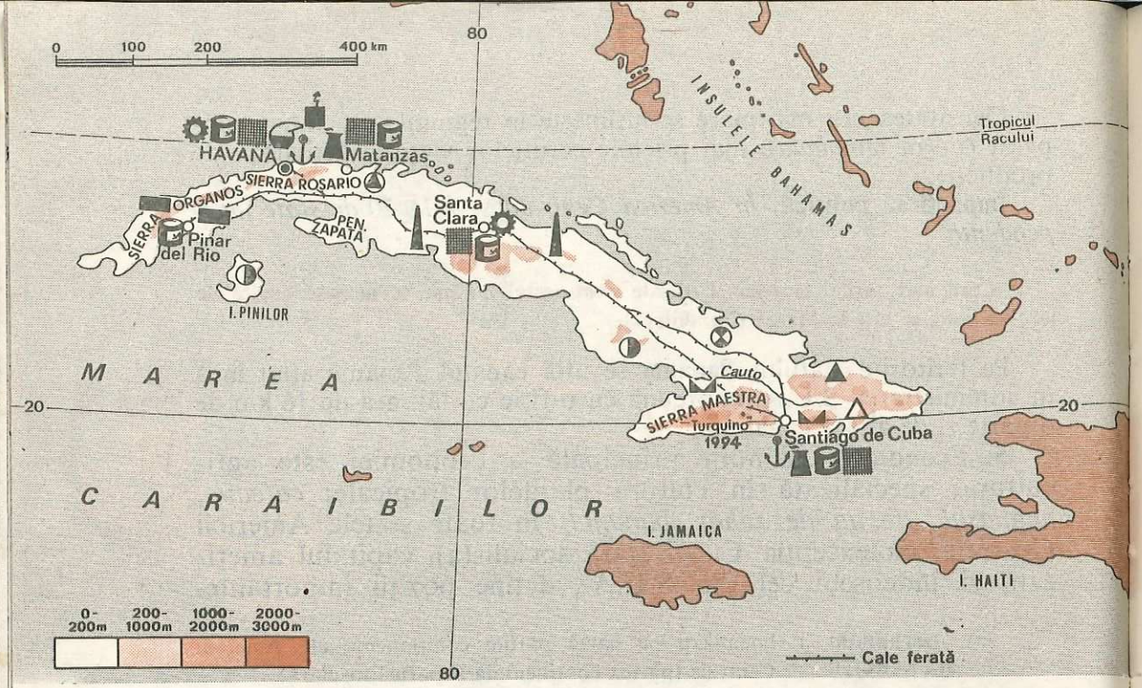

Fig. 85. **Republica Cuba — harta fizică şi economică.** Care sînt principalele resurse naturale (solice şi subsolice) ale Cubei?

Ca *suprafaţă* ocupă locul doi printre statele Americii Centrale, după Nicaragua.

1. Aşezarea. Republica Cuba ocupă insula cu acelaşi nume din Arhipelagul Antilelor Mari. În componenţa Cubei intră şi un număr de insule mărunte (circa 1 600) aflate în vecinătatea ei. Cuba este scăldată din toate părţile de apă: *Marea Caraibilor* la sud, *Oceanul Atlantic* şi *Golful Mexic* la nord.

Cuba a fost descoperită de Cristofor Columb în 1492. A stat sub dominaţia spaniolă pînă în anul 1898, cînd a trecut sub dominaţia S.U.A. Şi-a dobîndit independenţa reală în anul 1959, în urma unei revoluţii populare. După această dată Cuba a păşit pe calea construirii socialismului, primul stat socialist pe continentul american.

2. Cuba are un **relief colinar** străjuit de munţi. În partea de sud-est se află munţii *Sierra Maestra,* iar în partea de vest *Sierra de los Organos* şi *Sierra de los Rosario.* Litoralul are un relief de cîmpie.

Bogăţii minerale. Subsolul Cubei este bogat în resurse minerale, ca: **nichel, mangan, fier, cupru, petrol, aur** etc. (vezi fig. 85).

1/3 din rezervele mondiale

3. Clima. Cuba are *o climă tropicală umedă.* Cantitatea de precipitaţii este cuprinsă între 1 300 mm în zona de cîmpie şi 2 000 mm

pe povîrnişurile muntoase. Aceste precipitaţii sînt aduse de alizeul de nord-est.

Apele. Rîurile sînt bogate în apă, dar sînt scurte, găsindu-şi repede vărsarea în ocean. Cel mai lung rîu este *Cauto,* în parte navigabil.

4. Vegetaţia este foarte bogată şi aşa de variată încît Cubei i se mai spune pe bună dreptate *«grădina botanică a lumii».* În zona muntoasă se dezvoltă o vegetaţie de **păduri tropicale.** În cîmpie creşte o vegetaţie de **savană cu palmieri.**

5. Populaţia. Este formată din *creoli,* urmaşi ai colonizatorilor spanioli, din *negri* şi *mulatri.* Limba vorbită este spaniola. Cea mai deasă populaţie se află în regiunile apusene şi pe ţărmuri.

Oraşele. Capitala ţării este oraşul **Havana.** Datorită aşezării sale în nordul ţării, Havana constituie «cheia» Golfului Mexic. Este punctul de intersecţie a tuturor marilor linii de transporturi şi comunicaţii navale internaţionale, care vin atît din est (din Oceanul Atlantic), cît şi din vest (din Oceanul Pacific prin Canalul Panama). Havana este cel mai mare centru industrial, cultural şi port al ţării.

6. Economia. În anii care au trecut de la eliberare economia Cubei a făcut progrese mari. Guvernul revoluţionar cubanez a

Fig. 86. **Vedere din Havana.**

naţionalizat fabricile, uzinele, minele, transporturile, băncile şi le-a trecut în proprietatea întregului popor. Treptat s-a înfăptuit reforma agrară şi reforma culturală. În prezent Cuba construieşte socialismul

Agricultura. Principala cultură o constituie **trestia-de-zahăr.** Plantaţiile de trestie-de-zahăr ocupă aproape jumătate din suprafaţa cultivabilă. Alte culturi importante pentru economia Cubei sînt **tutunul** şi **citricele.** În ultimul timp se acordă atenţie tot mai mare cultivării *cerealelor, leguminoaselor, cafelei, bumbacului* şi extinderii mecanizării agriculturii. Dintre animale se cresc: *cornute mari, porci, cai* şi *catîri.*

Primul loc pe Glob la exportul de zahăr

Industria. Trecerea la construirea socialismului în Cuba a dus la intensificarea dezvoltării ramurilor industriale cu tradiţie în Cuba, precum şi la apariţia unor noi ramuri. Astfel un mare avînt a luat *industria zahărului,* pentru care Cuba are o puternică bază de materie primă. Alte ramuri ale industriei sînt: *industria tutunului* şi *textilă* cu centrul la Havana şi la Santiago de Cuba, *industria conservelor* precum şi *industria chimică.* Paralel cu dezvoltarea acestor ramuri au apărut altele noi, cu deosebită importanţă pentru economia ţării: *industria minieră, a petrolului, metalurgică,* a *energiei electrice* (se află în construcţie o centrală atomoelectrică de 900 MW) şi *construcţiilor navale.*

Transporturi. În raport cu suprafaţa ei, Cuba are o *reţea de căi ferate bine dezvoltată.* Reţeaua cea mai deasă se află în partea de vest şi est a ţării, unde este cea mai deasă populaţie şi cea mai intensă viaţă economică. O cale ferată de aproape 2 000 km străbate Cuba de la vest la est din care se desprind linii secundare spre diferite puncte de pe litoral. Pentru relaţiile cu alte state s-au dezvoltat *transporturile maritime.* Principalele porturi sînt: *Havana* şi *Santiago de Cuba.*

Comerţul. Principalul produs al Cubei la **export** este *zahărul.* Exportă, de asemenea, *tutun* şi *conserve.* **Importă** *maşini* şi *diferite produse industriale.*

Cuba *exportă* în **România:** melasă, zahăr, bunuri de larg consum ş.a. şi *importă :* piese pentru tractoare, geamuri, anvelope ş.a.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt principalele forme de relief şi cum sînt repartizate pe teritoriul Cubei?
2. Care sînt principalele bogăţii de subsol?
3. Descrieţi clima şi vegetaţia Cubei?
4. Care sînt caracteristicile economiei Cubei?

ŞTIAŢI CĂ...

— în Cuba creşterea crocodililor se bucură de o atenţie deosebită? Ei sînt îngrijiţi în crescătorii speciale, după vîrstă şi furnizează piei deosebit de apreciate pentru confecţionarea produselor de marochinărie.

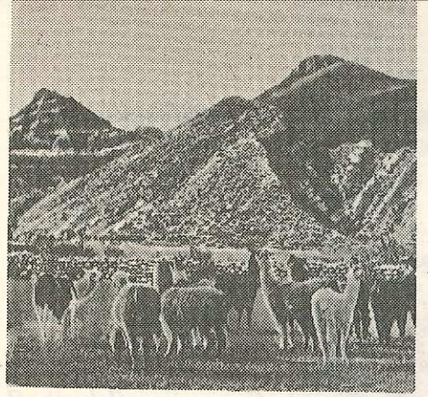

AMERICA DE SUD

1. Un continent întretăiat de Ecuator şi Tropicul Capricornului.
2. Relieful este format din trei unităţi diferite, orientate pe direcţia nord-sud.
3. Clima caldă şi umedă domină partea centrală şi nordică, iar cea temperată întreaga regiune sudică.

America de Sud reprezintă o mare diversitate geografică. Din punct de vedere climatic ea se întinde de la jarul Ecuatorului şi umezeala înăbuşitoare a tropicelor umede, pînă la gerul aspru al Antarcticii.

1. Aşezarea. America de Sud este situată între 12° latitudine nordică şi 56° latitudine sudică. Prin partea nordică trece *Ecuatorul,* iar prin cea mijlocie *Tropicul Capricornului.* Legătura cu America de Nord se face prin intermediul Americii Centrale. La fel ca şi America de Nord, are forma unui triunghi cu vîrful îndreptat spre sud, avînd cea mai mare lăţime între Tropicul Capricornului şi Ecuator.

Ca **suprafaţă,** America de Sud ocupă locul al patrulea printre continente, fiind depăşită de Asia, Africa şi America de Nord.

Ţărmurile Americii de Sud sînt înalte şi puţin crestate (deci nu prea favorabile amenajării de porturi).

Priviţi harta Americii de Sud şi răspundeţi la întrebările: ce oceane scaldă ţărmurile continentului? Cum se numesc principalele golfuri, insule şi peninsule ale Americii de Sud?

2. Relieful. Relieful Americii de Sud prezintă aceeaşi varietate şi aceeaşi succesiune ca şi cel din America de Nord (vezi harta murală a Americii de Sud).

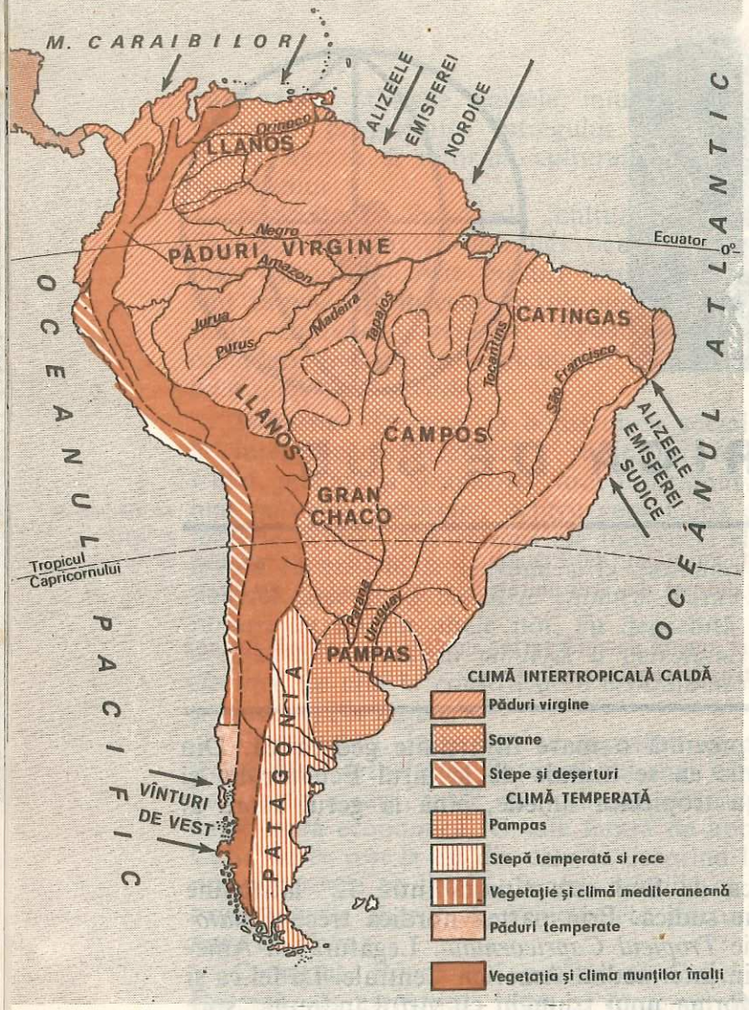

Fig. 87. **America de Sud — harta climei şi a vegetaţiei.** Comparaţi zonele de climă cu zonele de vegetaţie şi stabiliţi raporturile dintre ele.

Munţii din partea vestică poartă denumirea de **Munţii Anzi** şi sînt o continuare a Munţilor Cordilieri din America de Nord. Peisajele Anzilor sînt sălbatice, cu vîrfuri înalte şi creste abrupte, cu văi rare, puţin adînci, care nu ajung niciodată dintr-o parte în cealaltă a masivului. Din loc în loc, de-a lungul Munţilor Anzi se întîlnesc conuri vulcanice, multe încă în activitate, ceea ce provoacă dese cutremure de pămînt, uneori catastrofale pentru viaţa oamenilor. Cele mai multe conuri vulcanice se află în partea nordică. Aici se află **Cotopaxi** şi **Chimborazo.** În părţile sudice, mai vestit este **Aconcagua** (cel mai înalt munte din America de Sud). Marile înălţimi sînt acoperite cu zăpezi permanente şi cu gheţari.

Podişurile ocupă mari suprafeţe din teritoriul Americii de Sud. După timpul cînd au luat naştere se împart în două: *podişuri tinere* şi *podişuri vechi.* Cele tinere cu înălţimi de peste 3 000 m se află în vest, închise între culmile înalte ale Anzilor, de unde le vine denumirea de **podişuri andine.** Cel mai întins podiş este **Podişul Boliviei.** Podişurile vechi ocupă regiunile dinspre Oceanul Atlantic şi poartă denumirea de **Podişul Guyanelor** spre nord, **Podişul Braziliei,** în partea centrală şi **Podişul Patagoniei** în partea sudică. Aceste podişuri provin din tocirea unor masive muntoase care s-au înălţat pe aceste locuri în vremurile îndepărtate.

Cîmpiile ocupă porţiunile dintre podişuri şi munţi. Cea mai întinsă este **Cîmpia Amazonului,** care este în acelaşi timp şi cea mai mare de pe Glob. Este străbătută de Fluviul Amazon şi afluenţii acestuia. În partea nordică se află **Cîmpia Orinoco,** iar în sud, între Podişul Braziliei şi Podişul Patagoniei, **Cîmpia La Plata.**

Bogăţii minerale şi industria. Subsolul Americii de Sud conţine mari bogăţii minerale: *minereu de fier, petrol, mangan, cupru, argint, aur, uraniu.*

În ultimii 30 de ani industria a fost orientată spre ramuri mai dinamice — chimia, electrotehnica, construcţia de autovehicule etc. Cu toate progresele obţinute în domeniul dezvoltării industriei, ţările Americii de Sud sînt departe încă de gradul de diversificare a producţiei atins de ţările industrializate.

3. Clima. După latitudine, se întîlnesc mai multe zone de climă. Astfel, de o parte şi de alta a Ecuatorului, pînă la 5° latitudine nordică şi sudică, se întîlneşte o climă **ecuatorială,** care prezintă aceleaşi caracteristici ca şi clima ecuatorială din Africa. La nord şi sud de această zonă se întind două subzone de climă **subecuatorială.** În partea de sud clima se continuă cu zona de climă **tropicală şi temperată.** (Priviţi harta climei şi a vegetaţiei.)

Clima este influenţată atît de cele două oceane, cît şi de relief. Astfel, faţada Atlantică se află în calea alizeului de nord şi de sud care aduc de pe ocean mari cantităţi de umezeală. Această umezeală scade treptat spre interiorul continentului. În partea vestică a Americii de Sud, în calea influenţei Pacificului, se înalţă barajul de munţi al Anzilor, ceea ce face ca precipitaţiile să fie foarte reduse, iar în unele locuri să lipsească cu totul. Din cauza aceasta, pe podişurile dintre munţi, vegetaţia este săracă, de semipustiu sau pustiu (Pustiul Atacama). Capătul sudic al continentului are **o climă aspră** din cauza vînturilor şi a curenţilor reci care străbat întinsul apelor dintre America de Sud şi Antarctida.

ÎNTREBĂRI ŞI EXERCIŢII

1. Care sînt principalele forme de relief de pe teritoriul Americii de Sud? Localizaţi-le pe hartă!
2. Care sînt zonele de climă de pe teritoriul Americii de Sud?
3. Ce asemănări şi deosebiri există între clima Americii de Sud şi cea a continentului Africa?

— zidul vulcanic al Anzilor este traversat de căi ferate „agăţate" pe marginea prăpăstiilor între 3 800 şi 4 800 metri? Acestea sînt cele mai inalte căi ferate din lume.

ŞTIAŢI CĂ...

Apele, vegetaţia şi animalele

1. O reţea hidrografică bogată.
2. Vegetaţia bogată şi variată corespunde zonelor de climă.

1. Apele Americii de Sud formează o reţea hidrografică bine dezvoltată, alimentată atît din apa ploilor, cît şi din cea provenită din topirea gheţarilor şi a zăpezilor, care acoperă relieful înalt.

Datorită înclinării reliefului, de la vest la est, cît şi faptului că partea estică a continentului primeşte cea mai mare cantitate de precipitaţii, cele mai multe ape curgătoare se îndreaptă spre Oceanul Atlantic. În Oceanul Pacific se varsă rîurile provenite de pe versanţii vestici ai Anzilor. Acestea sînt scurte, repezi şi au un debit bogat.

Amazonul, cel mai lung fluviu al Americii de Sud şi totodată cel mai bogat în ape din lume. Marea cantitate de apă pe care o poartă se datoreşte ploilor abundente care cad în cuprinsul uriaşului său bazin, egal cu aproape două treimi din suprafaţa Europei. Amazonul este cel mai lat şi mai adînc fluviu de pe Glob, atingînd în timpul revărsărilor o lăţime de peste 30 km. Se varsă în Oceanul Atlantic printr-un larg estuar.

Parana unit cu *Paraguay* şi *Uruguay* formează a doua mare reţea de ape curgătoare a Americii de Sud. La vărsare formează, la fel ca şi Amazonul, un estuar larg, care poartă numele **La Plata.** Străbătînd în drumul său podişul înalt al Braziliei, Parana formează numeroase praguri şi cascade, oferind mari resurse hidroenergetice.

Orinoco adună apele din Podişul Guyanelor şi străbate o mare cîmpie care-i poartă numele. La vărsare formează o deltă asemănătoare cu cea a Dunării.

Partea sudică a continentului are ape scurte, care-şi găsesc repede vărsarea în ocean.

2. Vegetaţia *este bogată şi variată.*

De o parte şi de alta a Ecuatorului se dezvoltă o vegetaţie formată din **păduri ecuatoriale** — *un adevărat «infern verde».* Pădurea ecuatorială din America de Sud este patria *arborelui de cacao, de*

chinină, de cauciuc, alături de care cresc *arbori de esenţă preţioasă — palisandru, acaju, palmierul de panama* ş.a. Printre arbori şi liane îşi găsesc adăpost diferite insecte, *fluturi viu coloraţi, şerpi uriaşi, maimuţe, papagali.* Apele curgătoare sînt populate de un fel de crocodil numit *caiman.*

În partea nordică şi sudică a pădurii ecuatoriale, în regiunile cu climă subecuatorială, se întind două zone de **ierburi înalte, asemănătoare savanelor** africane. De-a lungul fluviilor, unde umezeala este mai mare, se întîlnesc **păduri galerii.** Ierburi înalte cresc în părţile nordice ale Podişului Guyanelor (cunoscute sub numele de *Llanos)* şi în sud-estul Braziliei (unde sînt numite *Campos).* **Animalele cele mai răspîndite sînt** *tapirul, puma, jaguarul* şi *lama.*

În partea sudică a continentului, în regiunile cu climă temperată cresc **ierburi mărunte** *(Pampas).* Sudul continentului are o vegetaţie săracă formată din *muşchi şi licheni.* Zona muntoasă dinspre Pacific este acoperită cu **păduri de conifere** şi **păduri amestecate.**

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt fluviile cele mai importante de pe teritoriul Americii de Sud? Ce caracteristici prezintă ele?
2. Care sînt principalele zone de vegetaţie din America de Sud?
3. Ce animale specifice sînt în America de Sud?

Populaţia şi statele

1. Un amestec de rase şi popoare.
2. O populaţie puţin numeroasă dar în creştere rapidă.
3. Populaţia băştinaşă este numeroasă.

1. Populaţia este formată dintr-un *amestec de rase şi popoare: băştinaşi, urmaşii vechilor colonizatori europeni,* populaţia provenită din *amestecul europenilor cu băştinaşii,* din *negri* aduşi din Africa, precum şi din alte populaţii care au imigrat de-a lungul anilor pe teritoriul Americii de Sud.

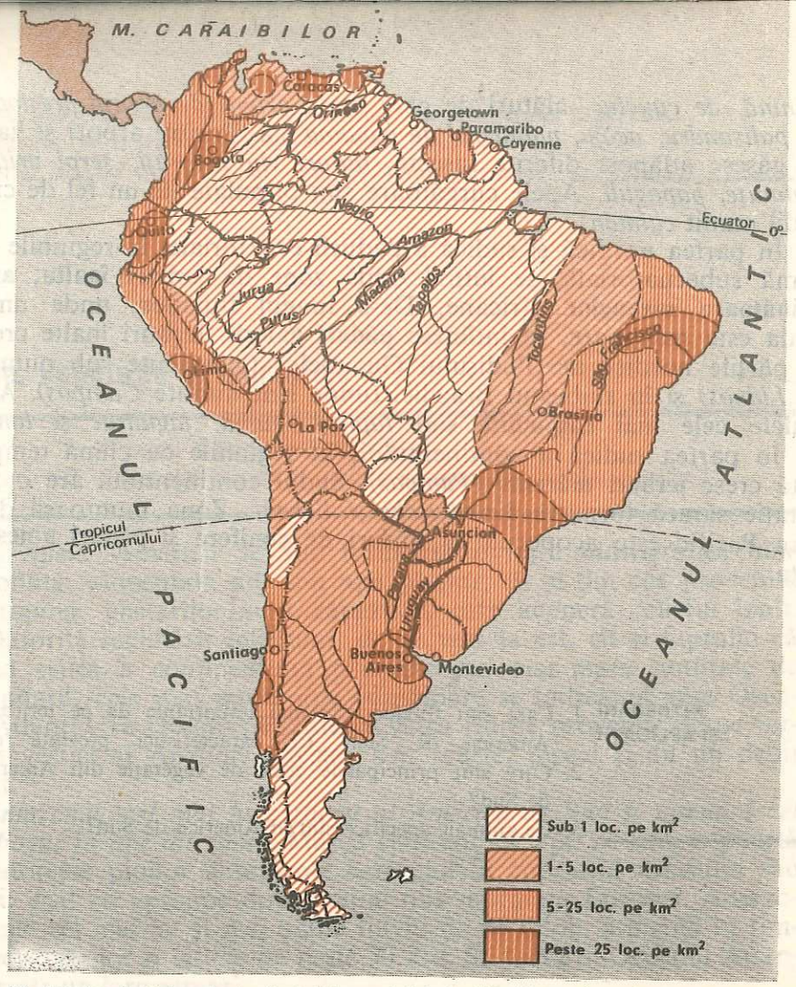

Fig. 88. **America de Sud — harta răspîndirii populaţiei.** Analizaţi harta şi explicaţi răspîndirea populaţiei pe teritoriul Americii de Sud.

2. Populaţia Americii de Sud este puţin numeroasă în comparaţie cu întinderea teritoriului şi cu populaţia altor continente, însă cu un procent de creştere foarte ridicat.

— *O populaţie foarte inegal răspîndită pe teritoriu* (vezi fig. 88). Pe teritoriul Americii de Sud există mari concentrări de populaţie în unele regiuni de pe coasta Atlanticului, ca, de exemplu, estuarul Fluviului La Plata, sau pe unele porţiuni de pe teritoriul Braziliei situate pe ţărmul oceanului. În schimb, alte regiuni, foarte întinse ca suprafaţă, au o populaţie extrem de rară. Aşa sînt, spre exemplu, regiunile muntoase şi de podiş din vestul Americii de Sud, de asemenea, cîmpia Fluviului Amazon şi toată partea sudică a continentului cunoscută sub numele de Patagonia.

3. Spre deosebire de America de Nord, populaţia băştinaşă are o pondere însemnată în totalul populaţiei. Băştinaşii sînt

cunoscuţi tot sub numele de *indieni,* fiind urmaşi ai unor popoare care în trecutul îndepărtat au cunoscut un înalt grad de civilizaţie, ca, spre exemplu, *incaşii.* Populaţia neagră, în număr de mai multe milioane, a fost adusă din Africa pentru a munci pe marile plantaţii ale albilor. Cea mai mare parte a populaţiei este formată din *mestiţi,* adică din populaţia rezultată din amestecul europenilor cu populaţia băştinaşă.

Statele. Din fostele colonii au luat naştere 12 republici independente. După poziţia lor geografică statele Americii de Sud se pot împărţi în **State Andine,** care cuprind grupul statelor aflate în regiunea muntoasă şi de podiş, din zona Munţilor Anzi, şi **State Atlantice,** adică grupul de state aflate pe ţărmul sau în apropierea Oceanului Atlantic (vezi fig. 90).

1. Statele Andine: *Peru, Chile, Bolivia, Ecuador, Columbia.*

2. Statele Atlantice: *Argentina, Uruguay, Paraguay, Brazilia, Venezuela, Guyana, Suriname* şi *Guyana Franceză.*

Căutaţi pe harta Americii de Sud (fig. 90) capitalele acestor state.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt principalele grupe de populaţii din America de Sud?
2. Localizaţi pe hartă Statele Andine şi Statele Atlantice ale Americii de Sud, cu capitalele lor.

ŞTIAŢI CĂ... — în Peru se păstrează un vechi salut în următoarea formulare? „*Nu lenevi, nu fura, nu minţi*"

Fig. 89.

Tip de indiană din Columbia

Tip de indian din Peru.

Fată di

Fig. 90. **America de Sud — harta politică.** Statele Andine şi Statele Atlantice.

STATELE ANDINE

1. Un relief înalt format din munţi şi podişuri.
2. Clima are o dublă zonare: pe latitudine şi altitudine.
3. Rîuri scurte, cu repezişuri şi cascade, dar bogate în ape.
4. Economia este axată pe extracţia minereurilor şi cultivarea plantelor tropicale.

Aşezarea. După cum ne arată şi numele, Statele Andine ocupă regiunea Munţilor Anzi, desfăşurîndu-se (cu excepţia Boliviei) pe coasta vestică a Americii de Sud, scăldată de Oceanul Pacific. Ca **suprafaţă** ocupă o treime din teritoriul Americii de Sud.

1. Toate statele Andine au un **relief înalt,** format din **munţi** şi **podişuri.** Între culmile muntoase se întîlnesc fie largi **depresiuni intramontane,** sub forma unor văi orientate pe direcţia nord-sud, fie **podişuri,** ale căror înălţimi depăşesc 3 000 m. Zona muntoasă este presărată cu numeroşi **vulcani,** mai ales în partea nordică şi sudică. Spre interiorul continentului, toate statele Andine, exceptînd statul Chile, au şi **cîmpii** care poartă diferite denumiri. Acestea sînt părţi componente ale marilor cîmpii sud-americane: *Cîmpia Amazonului, Cîmpia La Plata, Cîmpia Orinoco.*

Clima. Cunoscînd aşezarea geografică şi relieful regiunii Andine spuneţi cum este clima acestor state.

Clima prezintă o dublă zonare: pe latitudine şi altitudine. Pe latitudine, de la nord la sud, se întîlnesc diferite zone de climă, începînd cu **zona ecuatorială** în nord şi terminînd cu **clima rece** în părţile sudice. Pe altitudine se întîlnesc diferite etaje climatice începînd cu zona de climă de la poalele munţilor.

Relieful muntos, cu dispunerea culmilor muntoase pe direcţia meridianului, determină deosebiri climatice între versanţii vestici şi cei estici, influenţînd mai ales cantitatea de precipitaţii. Aceste trăsături ale climei se reflectă şi în vegetaţia statelor Andine.

3. Apele. Datorită reliefului înalt aşezat în imediata apropiere a oceanului, rîurile sînt scurte şi au numeroase praguri şi cascade. Unele din aceste rîuri au un mare volum de apă, fiind alimentate de gheţari şi zăpezile care acoperă marile înălţimi ale munţilor Anzi.

4. Economia. Ca urmare a faptului că toate statele Andine au fost multă vreme sub dominaţia marilor puteri coloniale, economia lor este slab dezvoltată. **Industria** este axată mai ales pe ramura extractivă. Astfel, din părţile centrale ale regiunii Andine

(nordul Republicii Chile, Bolivia, Peru) se extrag mari cantităţi de *cositor, cupru, salpetru* (de Chile), *aur, argint* ş.a.

Agricultura prezintă, de asemenea, un anumit specific, fiind axată pe cultura plantelor tropicale, care ocupă suprafeţe întinse în *Bolivia, Peru, Columbia.*

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt caracteristicile fizico-geografice ale statelor Andine?
2. În ce constă specificul economico-geografic al statelor Andine? Explicaţi!

Peru

1. Cel mai mare stat andin
2. Relieful muntos, cu dispunerea culmilor pe direcţia meridianelor.
3. Clima influenţată de Curentul Perului şi etajată în altitudine.
4. Economia axată pe ramura extractivă şi pe culturile tropicale.

1. Aşezarea. Republica Peru este aşezată pe ţărmul de Vest al Americii de Sud, avînd o largă ieşire la Oceanul Pacific. 3080 km

Priviţi figura 191 şi spuneţi cu ce ţări se învecinează Peru.

Ca suprafaţă ocupă primul loc între statele andine (vezi tabelul).

În secolul al 15-lea Peru devine centrul Imperiului Incaş, leagăn, alături de cel aztec, al celei mai strălucite civilizaţii precolumbiene. Spaniolii cuceresc în anii 1532—1533 Imperiul Incaş, întemeiază în 1535 oraşul Lima, iar în 1543 Viceregatul Peru, care devine centrul puterii coloniale din America de Sud.

Ca urmare a luptei poporului peruan împotriva ocupaţiei spaniole, Peru îşi proclamă independenţa în anul 1821.

2. Relieful este format din 3 mari unităţi geografice: cîmpia litorală, zona andină (Sierra), dealurile şi cîmpiile din estul ţării (La Montaña). Situată între Munţii Anzi şi Oceanul Pacific, *cîmpia litorală* are aspect deşertic cu oaze. Ea este străbătută transversal de rîuri scurte ce izvorăsc din Munţii Anzi. Prin folosirea unui vast sistem de irigaţii, această zonă aridă s-a transformat în principala regiune agricolă a ţării.

A doua unitate geografică o formează lanţurile muntoase ale *Anzilor Cordilieri* ce se prezintă sub forma unor platouri înalte „punas" la peste 4000 m altitudine şi a vîrfurilor ce depăşesc 6000 m (vf. Huascaran — 6768 m).

Cea mai mare suprafaţă a reliefului este ocupată de *cîmpia din Est,* suprafaţă acoperită de o *junglă.*

3. Bogăţii minerale. În subsolul Republicii Peru se află zăcăminte de *petrol, gaze naturale, fier, cupru, zinc, aur, argint, fosfaţi* şi *sare* (vezi harta).

Clima. Cu excepţia zonei litorale, unde clima este răcoroasă, cu precipitaţii puţine, cu ceaţă frecventă datorită curentului rece al Perului, în estul lanţului muntos clima este mai caldă şi bogată în precipitaţii, favorizînd dezvoltarea pădurii ecuatoriale. În întinsa zonă muntoasă tipurile climatice sînt dispuse în funcţie de altitudine şi latitudine.

În funcţie de aceşti factori, spuneţi care sînt zonele de climă.

4. Apele. *Amazonul,* cel mai mare fluviu al Americii de Sud, izvorăşte din Anzii peruani prin doi mari afluenţi: *Marañón* şi *Ucayali.*

Priviţi harta şi spuneţi de ce în estul munţilor apele curgătoare sînt numeroase şi lungi comparativ cu cele de pe litoral unde sînt puţine şi scurte.

În sud-est, la graniţa cu Bolivia, se află *Lacul Titicaca,* fiind situat la 3812 m altitudine.

5. Vegetaţia şi fauna. În cîmpia litorală vegetaţia este săracă, formată din mărăcinişuri şi ierburi mărunte (care este cauza?). În

Fig. 91. Peru. Harta fizică şi economică.

Munţii Anzi cresc păduri de foioase, conifere şi păşuni, în cîmpia din est vegetaţia o formează pădurea ecuatorială „selvas" cu specii de arbori diferiţi între care unii cu lemn preţios.

Fauna caracteristică este reprezentată de *lama* (animal din familia cămilelor, fără cocoaşă, din a căror lînă se confecţionează ţesături) *alpaca* (o varietate de lama), condorul, în zona înaltă muntoasă şi alte multe păsări.

6. Populaţia şi oraşele. Populaţia este formată din amerindieni (49%), mestiţi, creoli, negri şi mulatri, 90% din populaţie este concentrată în regiunea de coastă şi în Sierra.

Oraşele principale sînt: **Lima** — capitala (peste 6 milioane locuitori) situată la 10 km de ţărm, *Cuzco, Callao, Iquitos.*

7. Economia. Peru este o ţară capitalistă cu o economie în curs de dezvoltare. În structura economiei s-au produs numeroase schimbări datorate trecerii unor bogăţii ale subsolului, cît şi a majorităţii ramurilor industriale de sub controlul societăţilor străine, în proprietatea statului (zăcămintele de petrol, industria chimică şi petrochimică, construcţiile de maşini, exploatările miniere, industria pescuitului).

Se valorifică tot mai mult potenţialul hidroenergetic al rîurilor prin construirea a numeroase hidrocentrale.

Mai dezvoltate sînt ramurile tradiţionale ale industriei: *textilă* (confecţii din lînă) şi *alimentară* (zahăr, conserve de peşte, *făină de peşte).*

Siderurgia, prelucrarea petrolului, construcţiile de maşini folosesc importantele materii prime de care dispune Peru.

Agricultura constituie principala ramură a economiei statului. Se cultivă porumb, grîu, orez, trestie de zahăr, bumbac, arahide şi citrice. în zonele de coastă se cultivă cafea. Din suprafaţa cultivată 2/5 este irigată.

Se cresc ovine, bovine, lama, alpaca, îndeosebi în zonele înalte.

Pescuitul ocupă un *loc important* în economia ţării. Are cea mai dezvoltată industrie pentru fabricarea făinei de peşte.

Transporturile. În Peru se află *cea mai înaltă cale ferată din lume.* Transporturile maritime ocupă un loc important în asigurarea legăturilor interne şi externe ale ţării.

Prin Peru trece autostrada *Panamericană* ce leagă nordul de sudul continentului.

9. Comerţul. Republica Peru importă maşini, mijloace de transport, produse alimentare şi exportă: *cupru, zinc, argint, peşte şi produse din peşte.*

1. Arătaţi pe atlas dispunerea principalelor forme de relief.
2. Localizaţi pe hartă izvoarele Amazonului şi spuneţi ce forme de relief străbat.
3. Ce fel de stat este Peru din punct de vedere al dezvoltării economice?

ŞI APLICAŢII ÎNTREBĂRI

ŞTIAŢI CĂ...

— Lacul Titicaca este cel mai întins lac ca suprafaţă din America de Sud şi cel mai înalt lac navigabil de pe Glob? (la 3812 m altitudine)

— numărul populaţiei oraşului Lima a sporit, în ultimii 10 ani, de la 2 milioane de locuitori la peste 6 milioane?

Chile

1. Un stat aşezat pe versantul Pacific al Anzilor, cu o formă alungită în direcţia nord-sud.
2. Relieful este format din lanţurile paralele ale Anzilor, din podişuri şi văi intramontane.
3. O climă variată cu diferenţe atît pe latitudine cît şi pe altitudine.
4. Economia se bazează pe extracţia minereurilor, creşterea vitelor şi pescuit.

1. Aşezarea. Republica Chile este aşezată în partea vestică a Americii de Sud, ocupînd toată partea centrală şi sudică a faţadei Pacificului.

Teritoriul statului Chile a făcut parte în secolul XV din Imperiul incaş, iar apoi este înglobat imperiului colonial spaniol. Devine independent în 1818.

Priviţi harta şi spuneţi care sînt ţările vecine.

Ca suprafaţă Republica Chile ocupă locul al patrulea între statele Andine. Republicii Chile îi aparţine şi arhipelagul insulelor aflate în apropierea ţărmurilor ei, cunoscute sub numele de *Arhipelagul Chilian.* La 3 800 km de coastă, în largul Pacificului se găseşte *Insula Paştelui* care aparţine de Chile.

Teritoriul său are o lungime de circa 4 200 km şi o lăţime cuprinsă între 100 şi 300 km.

2. Relieful. Culmile muntoase ale Anzilor care formează relieful de bază al Republicii Chile se desfăşoară în lanţuri paralele cu ţărmul, fiind mai înalte în partea estică (peste 6 000 m) şi mai joase în partea vestică (în jur de 3 000 m).

Între culmile celor două lanţuri de munţi se află în partea nordică un **podiş înalt** şi uscat denumit *Atacama,* iar în partea centrală şi sudică o **vale intramontană,** cunoscută sub denumirea de *Marea Vale.* Această vale oferă condiţii prielnice pentru dezvoltarea agriculturii. Întregul teritoriu al Republicii Chile constituie o regiune de intense activităţi vulcanice, care, în repetate rînduri, au provocat adevărate dezastre.

Bogăţii minerale. Chile — ţara cuprului şi a salpetrului. Subsolul Republicii Chile conţine mari zăcăminte de *cupru* şi *salpetru.* Se găsesc, de asemenea, *minereuri de fier, petrol, argint, aur, uraniu.*

Clima. Sub aspect climatic, teritoriul Republicii Chile se împarte într-o regiune nordică cu **climă tropicală — deşertică,** o regiune cu o **climă subtropicală** şi una sudică cu **climă temperată** umedă şi rece. Re-

Fig. 92. **Chile — harta fizică şi economică.** Ce consecinţe geografice decurg pentru economie, din configuraţia statului Chile?

lieful înalt determină şi **o zonare a climei pe altitudine.** Zidul muntos de pe Coasta Pacificului constituie o stavilă în calea vînturilor încărcate cu umezeală. Acest fapt determină o secetă îndelungată, în unele locuri dintre lanţurile muntoase, cum ar fi, de exemplu, Podişul Atacama, un adevărat pustiu. Pe ţărmul Golfului Arica se află polul mondial al aridităţii.

Apele. Cunoscînd clima şi relieful, spuneţi ce caracteristici prezintă rîurile din Chile? Unde sînt ele mai numeroase? Ce importanţă au pentru economie?

Vegetaţia *variază în raport cu latitudinea şi altitudinea* (vezi fig. 87). În podişul Atacama vegetaţia este foarte săracă, formată din *ierburi mărunte, mărăcinişuri* şi *cactuşi.* În regiunile centrale şi sudice, unde este mai multă umezeală şi în regiunile înalte sînt *păduri de conifere, păduri de foioase* şi *păşuni.* Extremitatea sudică are o *vegetaţie de tundră* alcătuită din *muşchi* şi *licheni.*

Populaţia în cea mai mare parte este formată din *metişi.* Trei pătrimi din populaţie este concentrată în partea centrală a ţării.

Oraşele. Principalele oraşe sînt: *Santiago* (cu o populaţie de peste 3 000 000 de locuitori), *Valparaiso* şi *Conception.*

4. Economia. Industria este axată pe **extracţia cuprului** şi **salpetrului,** în care Chile ocupă unul din primele locuri din lume. Se extrag, de asemenea, *minereuri de uraniu, argint, aur* etc. Dintre ramurile industriei prelucrătoare cele mai dezvoltate sînt: *industria*

Fig. 93. **Vedere din Santiago.**

materialelor de construcţii, textilă, alimentară, încălţăminte, industria hîrtiei, construcţii navale, utilaj de transport, produse chimice (vezi fig. 92).

Agricultura. Suprafaţa folosită pentru agricultură este relativ restrînsă, datorită reliefului mai mult muntos. Cea mai importantă regiune agricolă este *Marea Vale,* situată între lanţurile muntoase din zona centrală şi sudică. Se cultivă *cereale* (porumb, grîu, orez), *viţa de vie, lămîiul, portocalul, măslinul.* **Creşterea animalelor** *constituie o ramură de bază a agriculturii.* Se cresc *cornute mari* şi *oi.* Pe podişuri se practică *vînatul,* iar în apele oceanului, *pescuitul.*

Transporturile. Primul loc între categoriile de transport îl ocupă cele *maritime,* care servesc, atît pentru asigurarea legăturilor dintre diverse oraşe situate pe ţărmul oceanului, cît şi pentru legăturile externe. *Căile ferate* sînt formate de o arteră longitudinală de peste 3 000 km lungime (care leagă nordul de sudul ţării) şi două căi ferate care străbat Anzii de la vest la est, făcînd legătura cu Argentina şi Bolivia. *Transporturile rutiere* deţin şi ele un loc important. Prin Chile trece şoseaua „Panamericană" care leagă nordul continentului cu Argentina.

Comerţul. Chile **exportă** mari cantităţi de *salpetru* şi *cupru;* de asemenea, *guano* (îngrăşămînt natural) şi **importă** *mărfuri industriale, petrol, benzină* şi unele *produse alimentare.*

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt principalele caracteristici ale reliefului şi ale apelor curgătoare?
2. Comparaţi clima părţii de nord cu cea din sudul ţării!
3. Care este specificul economiei Republicii Chile?

STATELE ATLANTICE

1. **Ocupă faţada atlantică a Americii de Sud.**
2. **Relieful, o succesiune de podişuri şi cîmpii.**
3. **Clima este foarte variată.**
4. **Reţeaua hidrografică este de dimensiuni uriaşe.**
5. **Economia este axată pe industria extractivă şi agricultură.**

Analizaţi harta Americii de Sud şi spuneţi: care sînt mările şi oceanele care scaldă Statele Atlantice? Care sînt consecinţele geografice care decurg din această aşezare?

1. *Statele atlantice ocupă fațada atlantică a Americii de Sud,* cuprinsă între Regiunea Andină și Oceanul Atlantic. Din această regiune fac parte următoarele state: *Brazilia, Argentina, Venezuela, Paraguay, Uruguay, Guyana, Suriname* și *Guyana Franceză* (vezi harta politică a lumii).

2. **Relieful** *este format din podișuri înalte și din cîmpii joase.* Principalele podișuri sînt: **Podișul Braziliei,** în partea centrală (cel mai întins podiș); **Podișul Guyanelor,** situat la nord de Podișul Braziliei și **Podișul Patagoniei,** în partea sudică a continentului. Dintre cîmpii cea mai întinsă este **Cîmpia Amazonului,** urmată de **Cîmpia La Plata** și **Cîmpia Orinoco.**

Comparați relieful statelor Andine cu cel al statelor Atlantice și spuneți ce asemănări și deosebiri există între ele.

3. **Clima.** Datorită marii desfășurări pe latitudine a statelor Atlantice, în această parte vom întîlni toate zonele de climă din America de Sud. Clima este influențată aici de curenți calzi, care scaldă țărmurile de est ale Americii de Sud, cît și de vînturile alizee care bat dinspre nord-est și sud-est.

4. **Apele.** Regiunea statelor atlantice are, spre deosebire de cea andină, *o rețea hidrografică de dimensiuni uriașe,* cu un volum foarte mare de apă. Acestea constituie artere bune pentru navigație (Amazon, Parana, Orinoco ș.a.).

Vegetația regiunii statelor atlantice variază în funcție de climă — de la cea ecuatorială la cea subpolară.

Populația statelor atlantice este de aproape patru ori mai mare decît a statelor andine. Cea mai deasă populație se află în regiunile de pe coasta Atlanticului și în ținuturile cu climă temperată.

5. **Economia.** Baza economiei acestor state, la fel ca a tuturor țărilor Americii Latine, o constituie agricultura. Se cultivă mai ales **plante tropicale** *(arborele de cafea, trestia-de-zahăr, bananul, bumbacul, tutunul)* și **cereale** *(grîul, porumbul, orezul* ș.a.). **Creșterea animalelor** constituie, de asemenea, o ramură importantă a economiei din aceste state. Se cresc *cornute mari, oi* și *cai.* Cea mai dezvoltată regiune agricolă se află situată în jurul estuarului Rio de la Plata și aparține Argentinei și Uruguayului. Din aceste regiuni se exportă în fiecare an cantități mari de *grîu, porumb, semințe de in,* precum și *carne congelată* sau *conservată, lînă* și *piei de animale.*

Industria este axată îndeosebi pe **ramura extractivă.** Se extrag mari cantități de *petrol* (Venezuela și Argentina), *minereuri feroase* și *neferoase* (Brazilia). Dintre ramurile industriei prelucrătoare de bunuri de consum, cele mai dezvoltate sînt: *industria textilă* și cea *alimentară* (zahăr, conserve de carne, morărit etc.).

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt principalele forme de relief din statele atlantice?
2. Care sînt principalele zone de climă de pe teritoriul statelor atlantice?
3. Descrieți zonele de vegetație de la nord la sud.
4. Care este specificul economiei statelor atlantice?

Brazilia

1. **Cel mai mare stat al Americii de Sud.**
2. **Relieful, o cîmpie uriașă cuprinsă între două podișuri.**
3. **O climă caldă și umedă.**
4. **Populația, un amestec de rase și popoare.**
5. **O economie în plină dezvoltare.**

Așezarea. Brazilia cuprinde partea răsăriteană și centrală a Americii de Sud, avînd o largă deschidere la Oceanul Atlantic. Partea vestică ajunge pînă în apropierea Munților Anzi.

1. *Brazilia* ocupă 1/2 din suprafața Americii de Sud, fiind cel mai mare stat dintre toate țările Americii Latine. În comparație cu

Fig. 94. **Brazilia — harta fizică şi a resurselor de subsol.** Ce forme de relief sînt predominante pe teritoriul Braziliei? Ce resurse minerale se găsesc şi în care regiuni?

suprafaţa altor state de pe Glob, Brazilia ocupă locul cinci (după U.R.S.S., Canada, R.P. Chineză şi S.U.A.).

Denumirea oficială a statului este Republica Federativă a Braziliei. Ea cuprinde 22 de state, 3 teritorii şi un district federal, cel al Capitalei.

Marginile şi vecinii. Priviţi harta Americii de Sud şi răspundeţi: Care sînt vecinii Braziliei? Ce urmări geografice prezintă aşezarea cu o largă deschidere la Oceanul Atlantic?

2. Relieful Braziliei este alcătuit dintr-o **vastă cîmpie — Cîmpia Amazonului,** cuprinsă între două podişuri, **Podişul Braziliei** şi **Podişul Guyanelor.** Forma predominantă de relief o formează podişul, cea mai mare întindere avînd-o Podişul Braziliei (vezi fig. 94).

Bogăţii minerale. Brazilia este una din cele mai bogate ţări ale lumii în **minereuri de fier** (partea centrală a Podişului Braziliei). Sînt importante şi zăcămintele de **mangan, cărbune, bauxită, diamante, petrol, uraniu, cupru** ş.a.

3. Clima. Cunoscînd aşezarea geografică, ce zone de climă sînt în Brazilia?

Aşezată, în cea mai mare parte, între Ecuator şi Tropicul Capricornului, în calea alizeului de sud-est, care bate dinspre Oceanul Atlantic, Brazilia are, în general, *o climă caldă şi umedă.* În raport cu întinderea teritoriului pe latitudine această climă se diferenţiază astfel:

— **clima ecuatorială,** în Cîmpia Amazonului şi pe coastele atlantice ale acesteia;

— **clima subecuatorială** — pe podişul Braziliei şi Guyanelor;

— **clima tropicală umedă** — în părţile sudice din preajma tropicului.

Apele. Avînd o climă bogată în precipitaţii, Brazilia posedă o deasă reţea de ape curgătoare, care au un debit bogat în tot timpul anului. Relieful favorizează desfăşurarea în lungime a acestei reţele. De aceea Brazilia are fluvii mari, nu numai ca volum de apă, ci şi ca lungime. Fluviul cel mai lung şi cel mai bogat în ape este **Amazonul,** care curge aproape paralel cu Ecuatorul, vărsîndu-se în Oceanul Atlantic. Al doilea fluviu ca mărime este **Parana,** care traversază părţile sudice ale Braziliei. În partea de est curge fluviul **Sao Francisco,** care se varsă în Oceanul Atlantic.

Rîurile din Podişul Braziliei pot fi folosite în mare parte pentru producerea energiei electrice, avînd pe cursul lor numeroase cascade.

Fig. 95. **Extragerea cauciucului natural.**

Vegetaţia şi animalele. Vegetaţia Braziliei este foarte bogată şi foarte variată. Ea este repartizată în funcţie de climă în felul următor: în Cîmpia Amazonului predomină **pădurea ecuatorială** (Selvasul), formată din arbori ca: *arborele de cauciuc, arbori cu lemn preţios (acaju, palisandru), arbori medicinali — chinină,* sau arbori din care se extrag diferite substanţe colorante. Ţinuturile cu climă subecuatorială au o vegetaţie alcătuită din **ierburi înalte** *(Campos).* Acestea ocupă *Podişul Braziliei* şi *Podişul Guyanelor.* În regiunile sudice cu climă temperată, se dezvoltă **pădurile de foioase.**

Fauna este tot atît de bogată şi de variată, ca şi vegetaţia. Se întîlnesc *maimuţe, jaguari, vulpi, lupi, şerpi* (unii cu lungime de 7—8 m), *caimani, tapiri* ş.a.

135 mil. loc.

4. Populaţia *este formată dintr-un amestec de rase şi popoare.* Majoritatea populaţiei este formată din *albi.* Aproximativ o şesime din populaţie, deci circa 20 milioane de locuitori, este alcătuită din *mulatri, mestiţi* şi *indieni.* Aceştia locuiesc în părţile de nord-vest ale ţării, situate de-a lungul cursului superior şi mijlociu al Amazonului. Urmează *negrii,* descendenţi ai sclavilor aduşi din Africa. Aceştia ocupă părţile sud-estice, unde se găsesc marile plantaţii de cafea. Cea mai deasă populaţie se află în părţile răsăritene, în special pe coasta atlantică, iar cea mai rară, în selvasul brazilian şi în partea vestică a Podişului Braziliei (Podişul Mato Grosso). Limba oficială este portugheza.

Fig. 96. **Vedere din Rio de Janeiro.**

Fig. 97. **Plantaţie de trestie de zahăr.**

Oraşele. Din anul 1960 capitala ţării este **Brasilia,** oraş nou, construit pe teritoriul Podişului Braziliei. Tot în Podişul Braziliei, în apropiere de ocean, se află şi *São Paulo,* puternic centru *industrial.*

Pe coasta Oceanului Atlantic se înşiră o serie de oraşe-porturi. Cel mai mare dintre acestea este *Rio de Janeiro.* Principalul port pentru exportul cafelei este *Santos.*

5. Economia. *Brazilia este cea mai mare putere economică din zona ecuatorială.* În ultima perioadă a început să valorifice tot mai mult marile bogăţii de care dispune Brazilia, ocupînd primul loc printre ţările Americii Latine în industria siderurgică şi textilă.

Agricultura. *Brazilia este ţara cafelei, a nucilor de cocos, a bananelor şi a producţiei de cacao.* Ramura de bază a economiei Braziliei o constituie agricultura, specializată în culturi ale căror produse sînt în cea mai mare parte exportate. În acest scop se cultivă pe mari suprafeţe **cafeaua,** de asemenea, **cacaua** şi **citricele.** Pentru consumul intern se cultivă **cereale,** dintre care *porumbul* ocupă primul loc, atît ca suprafaţă cît şi ca producţie; urmează *grîul* şi *orezul.* Se cultivă, de asemenea, *maniocul, fasolea, batatele, viţa de vie* ş.a. Mari suprafeţe sînt cultivate cu *trestie de zahăr.* Cafea şi cacao se cultivă în părţile sud-estice. Cultura cerealelor se practică mai ales în părţile sudice. În *Cîmpia Amazonului,* ocupată de pădurea ecuatorială, o parte a populaţiei se ocupă cu *extragerea laptelui de cauciuc* din arborii de cauciuc.

Producţia de cereale nu acoperă cerinţele interne şi de aceea Brazilia este nevoită să importe anual mari cantităţi de cereale.

Creşterea animalelor reprezintă una din principalele ocupaţii ale locuitorilor. Brazilia dispune de un număr mare de animale

care furnizează materia primă pentru industria laptelui, a conservelor de carne şi a pielăriei.

A doua exportatoare mondială

Industria este axată pe ramurile extractive. Se extrage minereu *de fier, cărbune, mangan, uraniu, petrol.* În ultima vreme au început să se dezvolte **industria siderurgică,** producătoare de fontă, oţel, precum şi **industria constructoare de maşini,** mai ales producţia de autovehicule şi vapoare. În plină dezvoltare sînt şi alte ramuri, ca: **industria cauciucului,** a **celulozei** şi **hîrtiei.** Guvernul brazilian a întreprins o serie de măsuri de trecere în proprietatea statului a unor ramuri industriale ca: *industria petrolieră, a extracţiei minereurilor de fier* ş.a.

Pe baza produselor obţinute din agricultură s-au dezvoltat ramuri ale **industriei alimentare,** cum sînt: industria zahărului, a conservelor de carne, a produselor lactate (unt) etc.

Transporturile. Principalele căi de transport sînt *căile ferate, fluviale* şi *şosele.* Reţeaua de căi ferate este insuficient dezvoltată faţă de marea suprafaţă a ţării. Cea mai deasă reţea se află pe Coasta Atlanticului şi în părţile de sud. Vestul şi Cîmpia Amazonului sînt aproape complet lipsite de căi ferate. Şoselele suplinesc în parte insuficienţa căilor ferate. În 1970 a fost dată în folosinţă marea magistrală rutieră — *Transamazonia* — ce traversează Bazinul Amazonului de la vest la est. O parte a legăturilor interne se realizează cu ajutorul *navigaţiei fluviale,* pe Amazon, cît şi prin *navigaţia maritimă* pe Oceanul Atlantic, prin care se face legătura dintre părţile nordice şi sudice ale ţării. Legătura cu alte state se asigură mai ales prin *transportul pe ocean.* O mare dezvoltare o are *transportul aerian.*

Comerţul. Brazilia **exportă** cantităţi mari de *cafea* (cea mai mare exportatoare din lume), *minereuri de fier, cacao, bumbac* şi *carne.* **Importă** *maşini, utilaje, mijloace de transport, produse chimice, cărbuni de calitate superioară* şi *petrol.* De asemenea importă unele *produse alimentare,* în special *cereale.* Brazilia are relaţii comerciale dezvoltate mai ales cu statele americane: S.U.A., Canada, ţările Americii Latine. De asemenea, întreţine relaţii comerciale şi cu state din alte continente.

Din **România** *importă* rulmenţi, tractoare ş.a. şi *exportă* minereu de fier, piei crude, bumbac, cacao, cafea ş.a.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Localizaţi pe hartă principalele unităţi de relief şi spuneţi cum se numesc.
2. Descrieţi zonele de vegetaţie de pe teritoriul Braziliei şi explicaţi prezenţa acestora.
3. Care este specificul economiei Braziliei şi prin ce produse este cunoscută pe piaţa mondială?
4. Cum ar putea fi valorificată Amazonia?

Fig. 98. **Brazilia — harta economică.** Localizaţi pe hartă principalele culturi agricole. Care este economia podişului Braziliei? Unde se găsesc principalele resurse minerale şi ce ramuri ale industriei s-au dezvoltat?

ŞTIAŢI CĂ... — oraşele Salvador şi Rio de Janeiro au fost capitale ale Braziliei? Primul a fost pînă în 1763, iar al doilea pînă în 1960.

— pe fluviul *Parana* s-a construit cea mai mare hidrocentrală din lume — *Itaipu* — de 12 600 MW?

— Brasilia a devenit un mare nod de comunicaţii şi centru industrial cu fabrici şi uzine nepoluante?

Argentina

1. Ocupă cea mai mare parte a regiunii sudice a Americii de Sud.
2. De la munţi înalţi, la cîmpii joase.
3. O mare varietate climatică.
4. Populaţia, un amestec de popoare de origine europeană.
5. Ţara cu economia cea mai dezvoltată din America Latină.

1. Aşezare. Argentina se află între *Munţii Anzi* la vest şi *Oceanul Atlantic* la est. Partea nordică este întretăiată de *Tropicul Capricornului.*

Marginile şi vecinii. Arătaţi pe hartă vecinii şi urmăriţi configuraţia ţărmurilor Argentinei. Care sînt urmările geografice ale vecinătăţii Oceanului Atlantic?

Ca **suprafaţă** ocupă locul al doilea printre ţările Americii de Sud, după Brazilia. În această suprafaţă sînt incluse şi jumătatea de răsărit a *insulei Ţara Focului.* Argentina este o republică federală compusă din 22 provincii şi un teritoriu naţional în care se cuprinde estul insulei Ţara Focului precum şi alte insule.

2. Relieful. Teritoriul Argentinei cuprinde o mare varietate de forme de relief.

Partea vestică este dominată de culmile muntoase ale **Anzilor.** Pe teritoriul Argentinei aceşti munţi ajung la *cele mai mari înălţimi.*

Trecerea de la culmile muntoase la cîmpia joasă se face printr-o **cîmpie înaltă** acoperită cu ierburi mărunte numită **Pampas** (vezi harta fizică a Americii de Sud şi harta Argentinei, fig. 99).

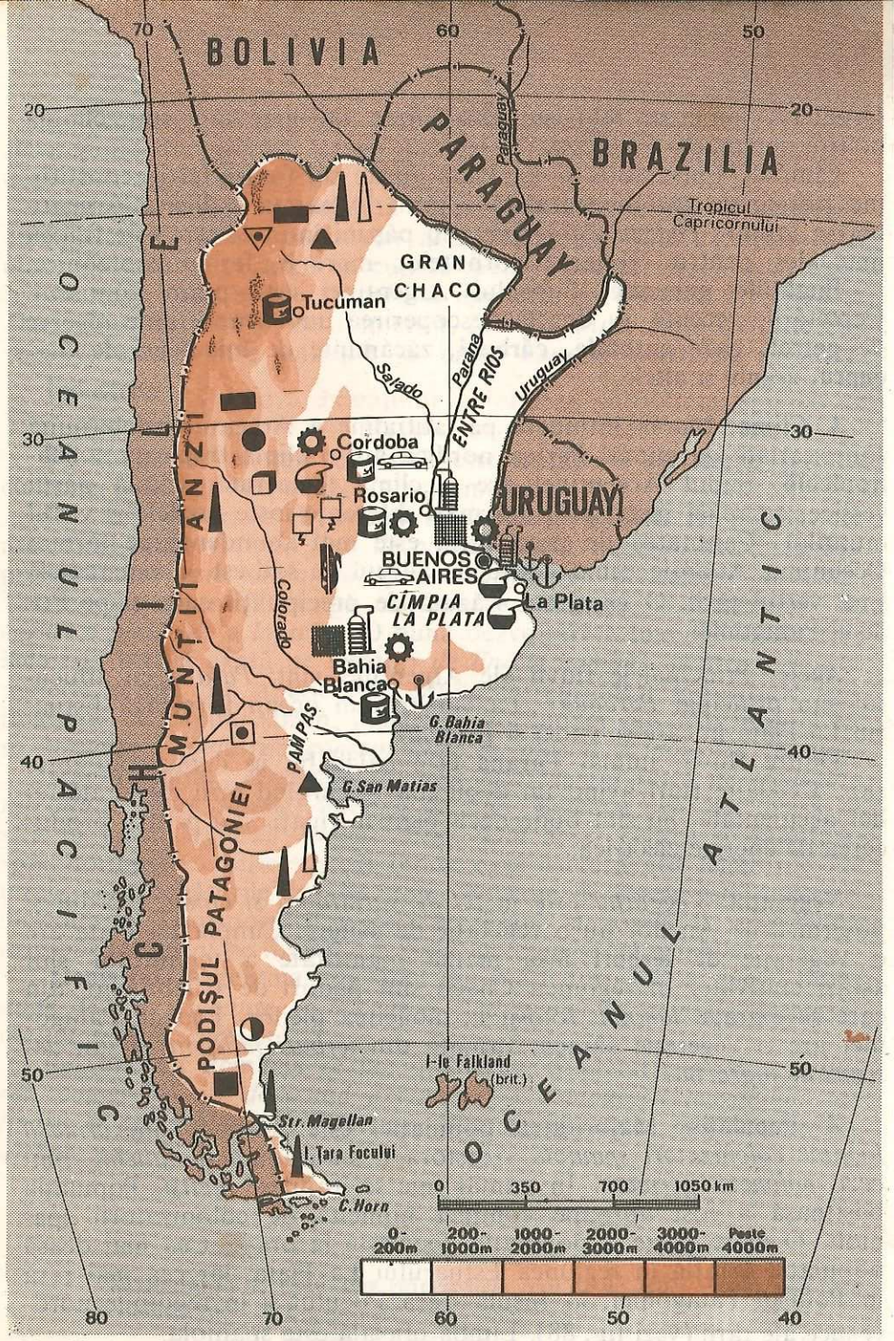

Fig. 99. **Argentina — harta fizică şi economică.** Care sînt principalele bogăţii minerale ale Argentinei? Unde este concentrată economia Argentinei? Cum explicaţi această localizare?

În partea nordică şi nord-estică se întinde o vastă **cîmpie.** Această cîmpie la nord poartă denumirea de *Gran Chaco* şi este acoperită cu o vegetaţie sărăcăcioasă. Între fluviile Parana şi

Uruguay cîmpia se numeşte *Entre Rios,* iar mai spre sud, cîmpia poartă denumirea *La Plata.*

Cîmpiile Entre Rios şi La Plata au un sol foarte fertil, constituind principala regiune agricolă a ţării. În partea sudică a Argentinei se întinde *Podişul Patagoniei,* cu păşuni întinse, care este folosit mai ales pentru creşterea cornutelor mari în ferme zootehnice.

Bogăţiile minerale. Subsolul Argentinei este puţin cunoscut. Cercetările recente au dus la descoperirea unor importante rezerve de **petrol, gaze naturale, cărbuni,** zăcăminte de **minereuri de fier, cupru, uraniu** şi altele.

3. Clima. Marea întindere pe latitudine a Argentinei determină zone variate de climă. Partea nordică are o climă **tropicală** şi **subtropicală.** Sudul Argentinei are o climă **temperată.** Clima părţii vestice, cu relief înalt, prezintă mari diferenţe între poalele şi vîrful munţilor. Cantitatea de precipitaţii este mai abundentă pe ţărmul Oceanului Atlantic, fiind adusă de alizeul de sud-est şi mai redusă spre vestul ţării. O cantitate scăzută de precipitaţii cade şi pe Podişul Patagoniei.

Apele. Principalele fluvii ale Argentinei sînt: *Parana* cu afluentul său principal *Paraguay.* La vărsarea în ocean formează Estuarul La Plata în care se varsă şi *Uruguay.*

Dintre fluvii, numai Parana este navigabil în cursul său inferior. Celelalte rîuri, avînd un debit mic şi curgînd prin forme de relief accidentate, nu sînt bune decît pentru irigaţii sau pentru producerea de energie electrică.

Vegetaţia. *Vegetaţia este la fel de variată ca şi clima.* Nordul şi povîrnişurile Anzilor au o vegetaţie de **pădure.** Cîmpia La Plata are o vegetaţie de **ierburi** însă marea majoritate a terenurilor sînt astăzi cultivate. În regiunea Chaco sînt păduri de Quebracho din care se extrage *taninul,* folosit la tăbăcirea pieilor. Podişul Patagoniei are o vegetaţie săracă, formată din *ierburi mărunte* şi din *desişuri de mărăcini.*

4. Populaţia. Majoritatea populaţiei este formată din *urmaşii foştilor colonizatori spanioli.* Acestora li s-au adăugat *italieni, francezi, polonezi, germani.* În număr mic se întîlnesc *metişi.* Populaţia băştinaşă a fost aproape complet nimicită de colonizatorii spanioli. O mare parte a populaţiei locuieşte la oraşe. Cea mai deasă populaţie se află în regiunea Estuarului La Plata, iar cea mai rară în Podişul Patagoniei, în Insula Ţara Focului şi în regiunile nord-vestice ale ţării (vezi fig. 88). Limba oficială este spaniola.

9,9 mil. locuitori, cel mai mare oraş din emisfera sudică

Oraşele. Capitala ţării **Buenos Aires** deţine peste 1/3 din *populaţia Argentinei* şi realizează jumătate din valoarea producţiei industriale a ţării. Alte oraşe importante sînt: **Rosario, Cordoba** şi **La Plata.**

5. Economia. Argentina este *o mare producătoare de grîu* şi *porumb* (unul din primele locuri din lume), precum şi de *produse animale* (brînzeturi, carne, lînă, piei).

Agricultura este specializată în producţia de cereale şi creşterea animalelor. O mare parte din aceste produse sînt exportate. În afară de grîu şi porumb se cultivă *secara, ovăzul, orzul, inul, floarea-soarelui* ş.a. Cereale se cultivă mai ales în cîmpiile *La Plata* şi *Entre Rios.* Se cultivă, de asemenea, *cartofi, tutun, mate* (ceai de Paraguay) ş.a. Dintre animale se cresc *cornute mari, oi* şi *porci.*

Industria. Pe baza bogăţiilor solului şi subsolului spuneţi ce ramuri ale industriei se pot dezvolta în Argentina.

Producţia de energie electrică este asigurată de multe termocentrale, hidrocentrale şi centrale atomice.

Un loc important îl ocupă **industria petrolului.** Se extrag, de asemenea, *minereuri de fier, de plumb, cupru, mangan* ş.a. **Industria prelucrătoare** *este orientată spre valorificarea produselor agricole.* Un loc important îl ocupă *industria morăritului,* a *conservelor de carne,* a *pielăriei,* a *laptelui.* O bună dezvoltare a luat, de asemenea, **industria textilă** axată pe ţesături *de lînă* şi *bumbac,* pentru care are materie primă din abundenţă. Multe întreprinderi industriale sînt finanţate cu capital străin, îndeosebi nord-american. Au început să se dezvolte şi *industria construcţiilor de maşini* şi *industria chimică.*

Transporturile. *Argentina are cea mai bogată reţea de transporturi dintre toate statele Americii de Sud.* Reţeaua cea mai deasă se află în jurul capitalei *Buenos Aires.* Din acest centru se ramifică, spre nord-est, o serie de căi ferate care asigură atît legăturile interne, cît şi legăturile cu alte state. Reţeaua de şosele este mai slab dezvoltată. Transporturilor pe căi ferate şi şosele li se adaugă *transportul fluvial* pe fluviul La Plata, precum şi cel *maritim.*

Comerţul. Argentina este unul din marii furnizori ai pieţei mondiale de *grîu, seminţe de in, carne, lînă* şi *piei de animale.* **Importă:** *maşini, utilaje, cărbuni.*

Relaţiile cu **România** se fac în diverse domenii cum sînt: *cultural, comercial,* în *domeniul explorării* şi *exploatării petrolului, rafinării* şi *petrochimiei, siderurgiei, ştiinţific* şi *tehnic, minier, agrozootehnic* ş.a.

ÎNTREBĂRI ŞI APLICAŢII

1. Care sînt principalele unităţi de relief de pe teritoriul Argentinei?
2. Descrieţi principalele zone de climă şi vegetaţie ale Argentinei.
3. Care sînt principalele caracteristici ale economiei Argentinei?
4. Localizaţi pe hartă principalele oraşe ale Argentinei.

Venezuela

1. Este aşezată în partea nordică a Americii de Sud.
2. Are toate formele de relief specifice Americii de Sud.
3. Cea mai bogată ţară în petrol din America Latină.
4. Economia este axată pe extragerea petrolului, a minereului de fier şi cultivarea plantelor tropicale.

1. Aşezare. Analizaţi harta fizică şi politică a Americii de Sud şi spuneţi în care parte a Americii de Sud este aşezată Venezuela? Ce coordonate geografice întretaie teritoriul Venezuelei? Ce consecinţe geografice decurg din această aşezare? Care sînt vecinii? Cum se numesc marea şi oceanul care scaldă ţărmul de nord al Venezuelei?

2. Relieful. Partea vestică şi nordică are un *relief muntos* format din ramurile **Munţilor Anzi.** Partea de sud-est are un *relief de podiş,* **Podişul Guyanelor.** Între ramurile muntoase ale Anzilor şi Podişul Guyanelor se află **Cîmpia Orinoco,** străbătută de fluviul cu acelaşi nume. Între culmile muntoase ale Anzilor se află regiunea joasă *Maracaibo,* în interiorul căreia se găseşte laguna cu aceeaşi denumire (vezi fig. 100).

3. Bogăţiile minerale. *Cea mai bogată ţară în petrol din America de Sud. Petrolul* şi *gazele naturale* constituie bogăţia cea mai importantă a Venezuelei, în privinţa cărora se situează pe unul din primele locuri în lume ca producţie. Alte bogăţii importante ale ţării sînt *minereurile de fier* şi *de cupru.* De asemenea, mai are *aur, diamante, cărbune, aluminiu* etc.

Clima. Prin aşezarea geografică, Venezuela se află situată în zona *climei tropicale* cu două anotimpuri, unul ploios şi

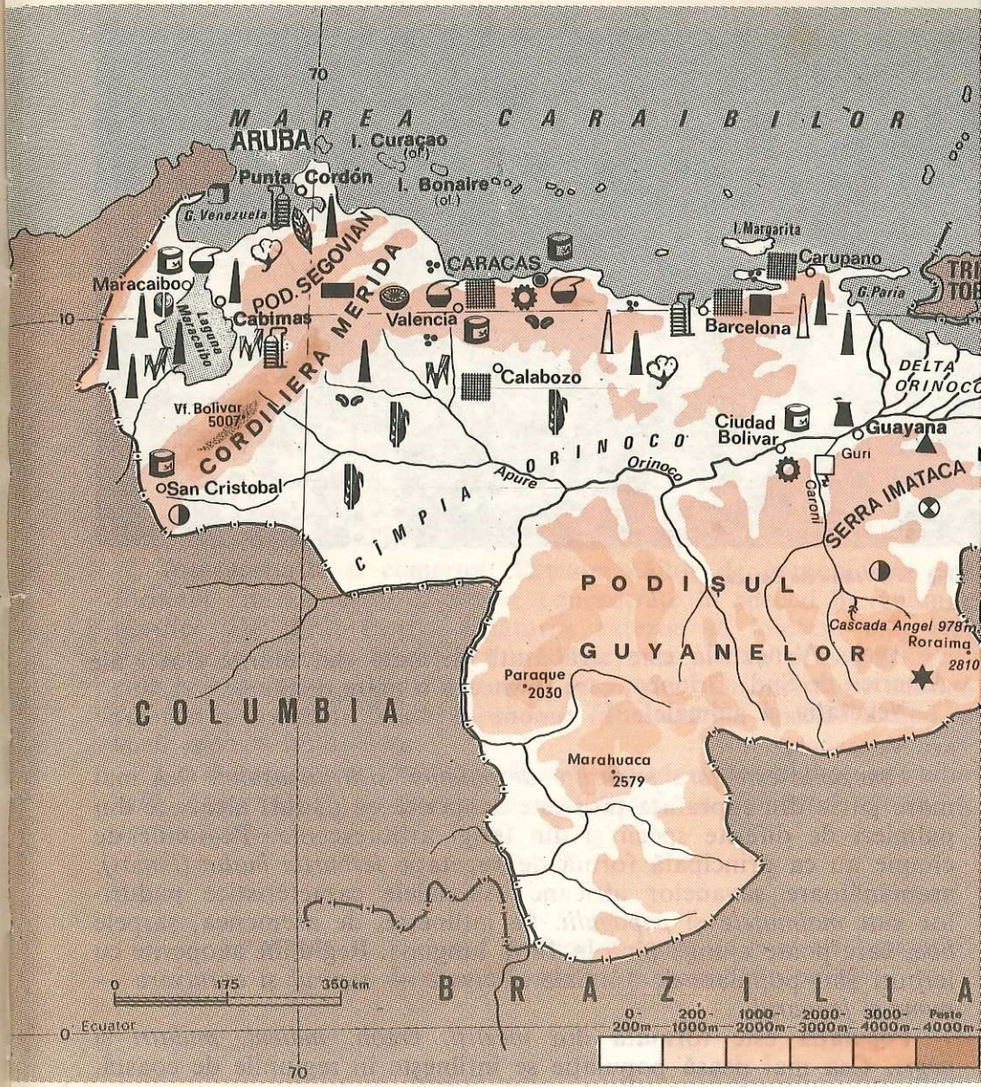

Fig. 100. **Venezuela — harta fizică şi economică.** Observaţi răspîndirea industriei şi a plantelor cultivate pe teritoriul Venezuelei. În care parte este concentrată industria? De ce?

altul secetos. Ca urmare a reliefului variat, clima se deosebeşte mult de la o regiune la alta. Astfel, Valea Maracaibo are cele mai ridicate temperaturi şi cea mai mare cantitate de precipitaţii din întreaga Americă de Sud, ceea ce face ca în aceste locuri să fie permanent o atmosferă sufocantă, puţin prielnică vieţii. Cele mai bune condiţii de climă le oferă regiunile muntoase andine. Pe munţi se observă o zonare a climei pe altitudine.

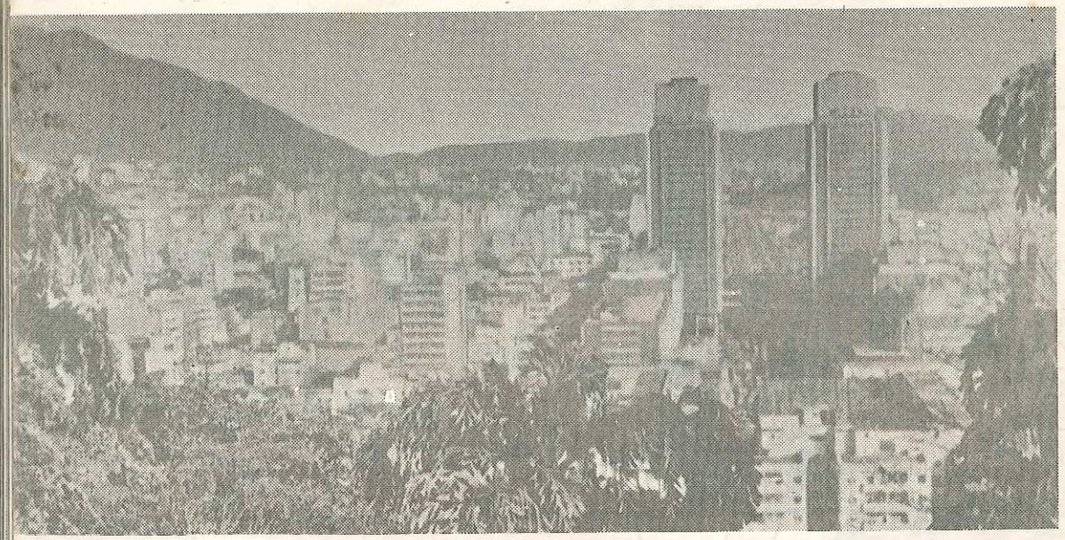

Fig. 101. Vedere din Caracas.

Apele. Venezuela este străbătută de unul din marile fluvii ale Americii de Sud, **Orinoco**, care formează o mare deltă.

Vegetaţia şi animalele. În funcţie de climă şi relief ce vegetaţie are Venezuela?

Venezuela este ţara pădurilor de palmieri şi a llanosului. Cea mai mare parte din suprafaţa ţării este acoperită cu păduri alcătuite din palmieri de diferite specii şi din ferigi arborescente. Regiunile de cîmpie au ca principală formă de vegetaţie *ierburile înalte (llanos),* asemănătoare savanelor africane. **Animalele** caracteristice pădurilor sînt *maimuţele* şi *papagalii.* Se întîlneşte, de asemenea, şarpele *boa,* care poate ajunge pînă la 12 m lungime. Regiunile acoperite cu ierburi sînt populate de animale *ierbivore — tapirul* şi *carnivore — puma* şi *jaguarul.*

Populaţia este formată din *mestiţi, creoli, indieni, mulatri* şi *negri.* Cea mai deasă populaţie se întîlneşte în regiunile de coastă, iar cea mai rară în regiunile de podiş şi llanos.

Oraşele. Principalele oraşe se află pe ţărmul Atlanticului şi al Mării Caraibilor. Capitala ţării este **Caracas,** situat la 13 km în interior şi deservit de portul maritim **La Guaira.** Bazele oraşului s-au pus în 1567 de către spanioli. Azi este una dintre cele mai moderne capitale ale Americii Latine. Alte oraşe sînt **Maracaibo, Valencia, Barcelona** etc.

4. Economia este axată pe extragerea petrolului şi cultivarea plantelor tropicale. Din punct de vedere economic Venezuela se situează printre ţările cele mai dezvoltate ale Americii Latine.

Industria. Ramura principală a industriei şi a economiei Venezuelei este *extracţia petrolului.* Petrolul se extrage din partea de vest a ţării, din regiunea Lacului Maracaibo şi din est, din regiunea deltei *fluviului Orinoco.* Venezuela realizează din petrol 4/5 din venitul naţional. Dintre minereuri se extrage: *fier, mangan,* iar dintre alte bogăţii de subsol, *diamante, aur* etc. *Industria prelucrătoare* a acestor resurse se află în curs de dezvoltare, rămînînd însă în urmă faţă de industria extractivă. Prelucrarea petrolului are cea mai mare dezvoltare, la Punta Cordón fiind una dintre cele mai mari rafinării de pe Glob.

Dintre ramurile industriei bunurilor de larg consum mai dezvoltate sînt: *industria alimentară* şi *textilă* (vezi fig. 100).

Agricultura. În agricultură se practică culturi ale căror produse sînt destinate în mare parte exportului: *cafea, cacao, trestie-de-zahăr, bumbac* şi culturi ale căror produse sînt folosite pentru uz intern: *grîu, porumb, orez, fasole, tutun.* Creşterea animalelor este mai slab dezvoltată în comparaţie cu cultivarea plantelor. În agricultură predomină marea proprietate.

Transporturile şi comerţul. Reţeaua căilor de comunicaţie este formată din *căi ferate* şi *şosele,* concentrate în special în regiunile nordice ale ţării. Pentru legăturile externe se folosesc mai ales *transportul maritim* şi cel *aerian.* Venezuela are ca principale articole la **export** — *petrolul* şi *minereuri de fier.* La acestea se adaugă *cafeaua* şi *cacaua.* **Importă** produse fabricate, în special *maşini* şi *unele produse alimentare.*

Cu **România** are încheiate diverse acorduri de colaborare *culturală şi ştiinţifică, economică şi industrială,* în *domeniul agricol* şi *agroindustrial.*

ÎNTREBĂRI

1. Care sînt principalele forme de relief ale Venezuelei?
2. În ce constă specificul economiei Venezuelei?

ŞTIAŢI CĂ...

— muntele Cerro Bolivar din Venezuela este aşa de bogat în minereu de fier încît locuitorii spun „e de ajuns să ştergi doar praful pentru a da de fier"?

— o societate străină angajată de Venezuela pentru forarea puţurilor de apă s-a desfiinţat din cauză că forînd terenul, în locul apei, a găsit numai petrol?

— Fluviul Orinoco ascunde în apele sale verzi cele mai mari primejdii ale junglei: peşti carnivori, calcani veninoşi, ţipari electrici, lipitori uriaşe, peştele-pisică a cărui zgîrietură poate provoca infecţia sîngelui?

STATELE AFRICII

Nr. crt.	Ţara	Forma de stat	Anul dobîndirii indepen-denţei	Suprafaţa în km²	Populaţia în milioane locuitori	Densitatea medie a populaţiei pe km²	Capitala
1	Republica Algeriană Democratică şi Populară	Republică	1962	2 382 000	20,50	9	Alger
2	R.P. Angola	Republică	1975	1 247 000	8,34	7	Luanda
3	Republica Arabă Egipt	Republică	1952	1 001 000	48,50	48	Cairo
4	Botswana	Republică	1966	600 400	1,01	2	Gaborone
5	Burundi	Republică	1962	28 000	4,42	159	Bujumbura
6	Republica Camerun	Republică	1960	475 000	9,16	20	Yaounde
7	Republica Centrafricană	Republică	1960	633 000	2,45	4	Bangui
8	Insulele Capului Verde	Republică	1975	4 033	0,31	78	Praia
9	Ciad	Republică	1960	1 284 000	4,79	4	N'Djamena
10	Coasta de Fildeş	Republică	1960	322 500	9,30	29	Yamoussoukro
11	Insulele Comore	Republică	1975	2 200	0,42	194	Moroni
12	Republica Populară Congo	Republică	1960	342 000	1,65	5	Brazzaville
13	Republica Zair	Republică	1960	2 345 400	31,15	13	Kinshasa
14	R.P. Benin	Republică	1960	113 000	3,72	33	Cotonou
15	Etiopia	Republică	—	1 222 000	43,35	35	Addis-Abu
16	Gabon	Republică	1965	267 600	1,13	4	Libreville
17	Ghana	Republică	1957	239 000	12,70	53	Accra
18	Guineea	Republică	1958	246 000	5,18	21	Conakry
19	Guineea Ecuatorială	Republică	1972	28 000	0,38	13	Malabo
20	Guineea Bissau	Republică	1973	36 000	0,86	24	Bissau
21	Kenya	Republică	1963	583 000	18,77	32	Nairobi
22	Lesotho	Republică	1966	30 400	1,44	48	Maseru
23	Liberia	Republică	1874	111 400	2,06	18	Monrovia
24	Libia	Jamahirie (Republică)	1951	1 760 000	3,36	2	Tripoli
25	Malawi	Republică	1964	118 500	6,43	54	Lilongwe
26	R.D. Madagascar	Republică	1960	587 000	9,40	16	Antanana
27	Republica Mali	Republică	1960	1 240 000	7,53	6	Bamako
28	Maroc	Monarhie constitu-ţională	1956	447 000	22,11	50	Rabat
29	Mauritius	Republică	1975	2 045	0,96	470	Port-Loui
30	Mauritania	Republică	1960	1 030 700	1,78	2	Nouakcho
31	Mozambic	Republică Populară	1975	801 590	13,31	17	Maputo
32	Namibia	Se află sub depen-denţa Africii de Sud		824 300	1,47	2	Windhoek
33	Swaziland	Republică	1968	17 400	0,61	35	Mbabane
34	Niger	Republică	1960	1 267 000	5,77	5	Niamey
35	Nigeria	Republică Federală	1960	924 000	92	100	Abuja
36	Reunion	Posesiune franceză	—	2 510	0,55	218	Saint-Deni
37	Zimbabwe	Republică	1980	390 000	7,74	20	Harare

38	Ruanda	Republică	1962	26 400	5,70	216	Kigali
39	Sahara Occidentală	Situaţie de tranziţie	—	266 000	0,06		El Aium
40	Sâo Tome şi Principe	Republică Democratică	1975	1 000	0,09	95	Sâo Tome
41	Senegambia (Republică)	Senegal Gambia	1960 1965	207 500	6,94	33	Dakar
42	Siera Leone	Republică	1961	72 000	3,47	48	Freetown
43	Somalia	Republică	1960	638 000	5,27	8	Mogadiscio
44	Djibouti	Republică	1977	22 000	0,33	15	Djibouti
45	Republica Africa de Sud	Republică		1 221 000	30,80	25	Pretoria
46	Sudan	Republică	1956	2 500 000	20,36	8	Khartoum
47	Republica Unită Tanzania	Republică	1961	945 000	20,38	2	Dar es Salaam
48	Togo	Republică	1960	57 000	2,76	49	Lome
49	Tunisia	Republică	1956	164 000	6,89	42	Tunis
50	Uganda	Republică Federală	1962	236 000	14,63	62	Kampala
51	R.D.P. Bourkina-Fasso	Republică	1960	274 000	6,61	24	Ouagadougou
52	Zambia	Republică	1964	753 000	6,24	8	Lusaka
53	Seychelles	Republică	1976	280	0,06	230	Victoria

Nr. crt.	Ţara	Forma de stat	Anul dobîndirii independenţei	Suprafaţa în km²	Populaţia în milioane locuitori	Densitatea medie a populaţiei pe km²	Capitala
1	Australia	Stat Parlamentar federal		7 700 000	15,37	2	Canberra
2	Fiji	Republică	1970	18 274	0,67	37	Suva
3	Nauru	Republică	1968	21	0,01	381	Yaren
4	Noua Zeelandă	Stat parlamentar		268 676	3,20	12	Wellington
5	Papua-Noua Guinee	Republică	1975	461 691	3,19	7	Port Mor
6	Samoa de Vest	Regat	1962	2 842	0,16	57	Apia
7	Tonga	Regat	1970	699	0,10	149	Nuku' alof
8	Kiribati	Republică	1979	728	0,06	84	Bairiki
9	Vanuatu	Republică	1980	14 763	0,12	8	Port Vila
10	Insulele Solomon	Republică	1978	28 446	0,26	9	Honiara
11	Tuvalu	Republică	1978	158	0,01	51	Fongafale

AMERICA DE NORD

1	Statele Unite ale Americii (S.U.A.)	Republică	1776	9 372 614	234,50	25	Washington D.C.
2	Canada	Stat parlamentar federal		9 976 139	24,91	2	Ottawa
3	Statele Unite Mexicane	Republică	1823	1 972 547	78,52	40	Ciudad de Mexico

STATELE DIN AMERICA CENTRALĂ

Nr. crt.	Țara	Forma de stat	Anul dobîndirii independenței	Suprafața în km²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km²	Capitala
1	Guatemala	Republică	1821	109 000	7,93	73	Ciudad de Guatemala
2	Salvador	Republică	1821	21 041	5,23	249	San Salvador
3	Honduras	Republică	1821	112 000	4,09	37	Tegucigalpa
4	Belize	Republică	1981	23 000	0,16	7	Belmopan
5	Nicaragua	Republică	1821	130 000	3,06	24	Managua
6	Costa Rica	Republică	1821	51 000	2,38	47	San Jose
7	Panama	Republică	1903	77 000	2,09	27	Ciudad de Panama
8	Cuba	Republică	1959	111 000	9,90	89	Havana
9	Haiti	Republică	1804	27 700	5,12	185	Port au Prince
10	R. Dominicană	Republică		48 700	5,96	122	Santo Domingo
11	Jamaica	Republică	1962	11 000	2,26	205	Kingston
12	Barbados	Republică	1966	431	0,25	584	Bridgetown
13	Trinidad și Tobago	Republică	1962	5 128	1,15	224	Port of Spain
14	Bahamas	Republică	1973	13 935	0,22	16	Nassau
15	Grenada	Republică	1974	344	0,11	320	St. George's
16	St. Kitts-Nevis-Anguilla	Republică	1983	269	0,04	154	Basse-Terre
17	Santa Lucia	Republică	1979	616	0,13	203	Castries
18	Antigua și Barbuda	Republică	1981	442	0,08	176	St. John City
19	Dominica	Republică	1978	751	0,08	101	Roseau
20	St. Vincent-Grenadine	Republică	1979	388	0,10	263	Kingstown

AMERICA DE SUD

STATELE ANDINE

Nr. crt.	Țara	Forma de stat	Anul dobîndirii independenței	Suprafața în km²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km²	Capital
1	Columbia	Republică	1810	1 139 000	27,53	24	Bogota
2	Ecuador	Republică	1809	284 000	9,25	33	Quito
3	Peru	Republică	1821	1 285 000	18,71	15	Lima
4	Bolivia	Republică	1825	1 100 000	6,08	6	La Paz
5	Chile	Republică	1810	757 000	11,68	15	Santiago

STATELE ATLANTICE

Nr. crt.	Țara	Forma de stat	Anul dobîndirii independenței	Suprafața în km²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km²	Capita
1	Argentina	Republică	1816	2 767 000	29,63	11	Buenos A
2	Brazilia	Republică	1822	8 512 000	135,56	16	Brasilia D
3	Guyana	Republică	1966	215 000	0,92	4	Georgeto
4	Guyana Franceză	Colonie		91 000	0,07	1	Cayenne
5	Paraguay	Republică	1811	407 000	3,47	9	Asuncion
6	Suriname	Republică	1975	163 000	0,35	2	Paramari
7	Uruguay	Republică	1828	176 000	2,97	17	Montevid
8	Venezuela	Republică	1811	912 000	16,39	18	Caracas

Cuprins

Cunoaşterea Pămîntului 5
Hartă politică a lumii 7
Populaţia globului 9
Tipuri de aşezări 12

Africa 15

Aşezarea geografică şi cunoaşterea continentului Africa 15
Suprafaţa şi ţărmurile Africii 19
Relieful Africii şi bogăţiile minerale 21
Clima Africii 27
Apele Africii 30
Vegetaţia şi animalele Africii.. 35
Populaţia şi harta politică a Africii 40

Regiunile geografice ale Africii 45

Africa de nord 46
Republica Arabă Egipt 53
Maroc 58
Republica Algeriană Democratică şi Populară 62
Regiunea Sudan 66
Republica Federală Nigeria . 69
Republica Democratică Sudan. 73
Regiunea Africa Centrală 76
Republica Zair 80
Regiunea Africa de Est 84
Etiopia 88
Regiunea Africa de Sud 93
Republica Africa de Sud 97
Republica Zimbabwe 101
Africa Insulară 104
Republica Democratică Madagascar 105

Australia 109

Oceania 116

Antarctida 121

America 125

Aşezarea geografică, întinderea şi marginile 125
Relieful, clima, apele, vegetaţia şi animalele Americii 126

America de Nord 129

Aşezarea geografică şi relieful. 129
Clima, apele, vegetaţia şi animalele 132
Populaţia şi statele 137
Canada 141
Statele Unite ale Americii (S.U.A.) 147
Economia S.U.A. 153
Mexicul 158

America Centrală 163

Republica Cuba 165

America de Sud 169

Aşezarea, relieful şi clima Americii de Sud 169
Apele, vegetaţia şi animalele. 172
Populaţia şi statele 173
Statele Andine 177
Peru 178
Chile 182
Statele Atlantice 185
Brazilia 187
Argentina 194
Venezuela 198

Nr. colilor de tipar: 13
Bun de tipar: 17.XII.1987

Com. nr. 70435/34061
Combinatul poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
Bucureşti — R.S.R.